

મુસદ્દેસેહાલી.
કોમી પંદનામા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીગણિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૩૮૨ વર્ષીક

પુસ્તકનું નામ ડોમી પંદનામા

વિષય ૮, ૧૬, ૮, ૩ ૩૬૮

મુસદ્દસેહાલી.

કોમી પંદનામા.

ગુજરાતી હરકુ'મે લીખકર છપાકે પ્રસિદ્ધ કરનેવાલે
શેખ ગુલામમોહમ્મદ આબીદમીયાં
મુખીન્ટેન્ડેન્ટ મહાબતખાન યતીમખાના—જુનાગઢ.

૧તિસરી ખાર.

(૧૫૦૦ કોપી.)

હિજરી ૧૩૩૧

બેરખ કોમ ન છાપે.

“શ્રી સત્યનારાયણ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમે
પટેલ મોતીલાલ કાળીદાસને છાપી.
પીરમસા રોડ—અહમદાબાદ.

કીમત આધા રૂપિયા (પક્કી જલ્દ ખારા આવે.)

૧ પહેલે વકત હિજરી ૧૩૨૫. કાપી ૧૦૦૦

દુસરે વકત હિજરી ૧૩૨૭. કાપી ૧૦૦૦

ગ્રામીણ વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
૪૩૮૨

❀ બિસમિદ્યાહિર રહેમાનિર રહીમ. ❀

મેરે મરહૂમભાઈ શેખ અબદુલ મજીદ જિસને બી. એ. તક અંગ્રેજી પઢીથી ઓર સરકારી નોકરીમેં રહેકર એન જવાનીમેં ઇતેકાલ કિયા ઉનકી રૂહકો સવાખ પોંહચાનેકેલિયે ૨૦૦ કાપી મુફત દિ બાબગી.

મેરી મરહૂમ બીબી ઇસમત પના કુલસુમ બીબી બિન્તે મોલવી અમીરખાન યુસફજી બુનેરી જિસકો દિની ઓર દુનિયવી ઇલમ ઓર હર તરેહકે હુનરમેં કમાલ થા, ઓર જિસને ખાનદાનકી લડકીયોંકો પઢાયાથા, સિવા બુનાગઢકે એડમીની-સ્ટ્રેટર રોબર્ટસન સાહેબ બહાદુરકી મેમ સાહેબાકો ઉર્દુ પઢાયા થા, અપની કેમકી ઓરતોંકી દુરસ્તીકા બીડા ઉઠાયાથા, જિસકા અમલ અનકરીબ હોને વાલાથા, મગર અફસોસ કે એન જવાનીમેં બુહાકી રહેમતકો પોંહચ ગઈ. બુનાગઢ યતીમખાનેકે કંપાઉન્ડમેં મદદકૂન હયેં. મરહૂમાકી રૂહકો સવાખ પોંહચાનેકે લીયે ૨૦૦ કાપી મુફત દીબાબગી, મરહૂમાકે લીયે ચેહુ મોબુ હય-

કૂલતો દોદિન બહારે બાંદિઆ દિખલા ગયે
હસરત ઉન યુનયોંચે હય ને બિન ખિલે સુરમા ગયે.

કોમકા સન્ધ્યા હાલ. ❀

પારસીહોં કે વહુદી કે નસારા હુન્દ-કોમકા પાસ કમોખેશ હય હરએકકો મગર
એક મુસલમાન હમારે હયેં કુછ એસે ગાફિલ-કે નહીં કોમકા પાસ ધનકો ન
કુછ ઉસકી ખબર

❀ ધનરત (સીઆવન) ❀

બદ^૧ આમાલીયુંરને તો રહમતકો રોકા-જહાલતને દુનિયાકી દવલતકો રોકા
હસદ^૨ પુગજ^૩ને એશોધરત કો રોકા-મર^૪ ઓર કીનેને રાહતકો :રોકા

નસીખ અખ અગર હય તો જિલ્લત^૬ હય તુમકો
ન સર્મો હયા હય ન ધનજ^૭ત હય તુમકો

કિયામતકી કયું નીંદ તારી^૭ હય જગો કે જગ અખ ચુકી ખલક^૮ સારી હય જગો
યે કયા ખાખે મદલતકી ખારી^૯ હય જગો યેહ હય મોત યા નીંદ સારી^{૧૦} હય જગો

ઉઠો નાંદસે અખ સહર^{૧૧} હોગઇ હય

ઉઠો રાત સારી અસર^{૧૨} હોગઇ હય

ઉઠો ખાખે મદલતસે ધસવામવાલો-હુઇ સુખહે^{૧૩} મહશ્વર^{૧૪} જગો શામવાલો
ન પરતીપે^{૧૫} આઓ લખે બામવાલો^{૧૬}-ખનો મત પુરે નેક અન્નમ^{૧૭}વાલો

તુમ્હેં કુછબી નેકી બદીકી ખબર હય ?

કિસીકી નસીહતકા કુછબી અસર હય ?

૧ ખરાખ. ૨ કામ. ૩ કીના. ૪ અદેખાઇ. ૫ તકબુર. ૬ જે ઈન્જલી.

૭ આપડી. ૮ લોક. ૯ વક્ત ૧૦ ફેલાઇદુઇ ૧૧ ફજર. ૧૨ તમામ પુરી ફૂલ.

૧૩ ફજર. ૧૪ કિયામત. ૧૫ પડતી. ૧૬ ચલતીવાલો. ૧૭ ઊંડા.

હીબાયા.

માલેકકી હમ્દ (તારીફ) બંદા કયા કર સકતા હય । રસૂલે અરબી મોહમ્મદ મુસ્તફા (સ.) કી નઅત (તારીફ) ઇતની બસહય કે ખાલિકને (પેદાકરનેવાલા) આપકા હરજ્જ મખલુકાતમે (પેદાહોનેવાલે) સબસે બડા બનાયા.

મદદોજજરે ઇસલામ યાને ઇસ લામકી ચઢતી ઓર પડતીપર જનાબ શમ્સુલઉલમા મોલાના મોલવી સૈયદ અલનાફ હુસેન હાલી પાનીપતીને ઉર્દુ જબાનમેં યેહ મુસદ્દસ (છપ્પા) લિખ્યા જિસને ઉર્દુ જનને વાલે હિંદુસ્તાનકે બડે હિરસેમેં દીની બાધયોકો બેશ દિલાકર ઇસ્લમ વગેરા કીતરફ ફેરા. દુસરી જબાનોમેં લિખ્યા જાકર વહાંકે મુસલમાનોકો ફાયદા પહોંચાયા. ઇસીતરફ ગુજરાત કાઠીયાવાડ વાલોંકે લીયે જહાં ઉર્દુ જનને વાલે બહોત કમ ઓર ગુજરાતી જનને વાલે બહોત હયેં સાહેબે કિતાબકી રજાસે ઇસ મુસદ્દસકો ગુજરાતી હરફોમેં લિખ્યા ઓર સમજમેં ન આયેં એસે બોલ ઓર બંદકા મતલબ નીચે સમજાદિયા. ઓર નામ ઇસકા કોમીપંદ-નામા રખ્યા.

ઇસ કિતાબમેં પહેલે અરબકી જહાલત, ખુરેરમો રિવાજ ઓર બદ આદતોંકો ઇસલામને કેસે મિટાયા ઉસકા ગોયા ફેરો ખીંચા હય. ફિર ઇસલામીયોંને દુનિયાકે દુસરે હિરસોંમેં કિસકદર ઇસ્લમ, હુનર, ઓર તહજીબ (સુધારા) કી રોશની ફેલાઇ કે અબતક દુસરે દીનવાલે ઉન મુસલમાનોંકો અપના ઉસ્તાદ કહેનેકા ફખર કરતે હયેં ઓર એહસાન માનકર કહેતે હયેં કે “ અસલમેં મુસલમાનોંને હમકો ઇસ્લમ વગેરાસે માલા-માલ કિયા હય ” ઇસ મતલબકો એસી ખૂબીસે ખ્યાન કિયા હયકે ઇસ્લમ વગેરાકે હાસિલ કરનેકી તરફ ફિર મુસલમાનોંકો બેશ પેદા હોજાય.

બાદ મુસલમાનોંકી પડતીકા ખ્યાન હય ખ્યાન ગોયા હુબહુ નકશા ખીંચદિયા હય. ઇતસાફકી આંખસે દેખકર અગર હમ અપને એબોંકા ઇકરાર કરેં તો હિદાયત (સુધરને) કા રાસ્તા મિલ સકતા હય. યાને દીનપર ચલ-નેકી ઇસ્મકી, એકદિલીકી, બેપાર ઓર હુનર વગેરાકી ખાહેશ દિલાઇ હય. ગરંજ યેહ કિતાબ જમાનેકી ચાલકે મુજબ બહોતહી ઉમદા હય.

જખસે મુસલમાનને અલ્લાહ ઓર હરકે રસૂલે મકબૂલ (સ.) કા કાનૂન છોડા, ઇનકી દીની ઓર દુનયવી હાલત ખરાબ્ હોતી ચલી. કોમકી પડતીકા જ્યાંદાતર ઇલજમ ઇસ્માલીં ઓર દોલતવાલોંપર હય. ઇસલામ જેસા એક બદલી (જંગલી) કે ત્રિયે સાદાહય વેસાહી એક શીલસૂક (હકીમ; અકલમંદ) કે ત્રિયે તસકીન અખ્શ (સંતોષ દેનેવાલા) હયં ગરજ દોનુંકે લિયે યક્સાં હય. મજર અખ કહ મુસ્લાનોં ઓર કોરે સૂફી-યોને ઇસલામકી અસલ સૂરતકો બદલ કર કુછ અજબહી સૂરત દિખલાઇ હય. ઇસ્માલીંમેં હક જાનનેવાલે ઓર હકકો જાહેર કરનેવાલે કમ હોતે જાતે હયેં ઓર કહ મુસ્લાને જે મોલવી^૧ સહેબ કહેલાતેં હયેં, બઢતે જાતે હયેં, પહેલે કે આલિમ અપને ઇસ્મકો કોમકી ભલાઇમેં ખર્ચ કર-તેયે અખ અકસર અપને પેટકી ભલાઇ કે સિવા ઓર કુછબી નહીં જાનતે. યેહ ખુદ ગર્જ ઇસકદર પોજ ઓર લચર ખાતેંખ્યાન કરતે હયેં કે મુસલમાનુંકે દીન ઓર દુનિયા દોનુંમેં તુક્સાન પેદા હોગયા. ઇખતેલાફ (મતભેદ) જે એક વકત રહમત માના જાતાથા અખ જહમત (દુઃખ) માના જાતા હય. જરાસી ખાતપર તઅસ્સુખ (હઠધર્મી) સે એસા કુછ-ખતા દેતે હયેં કે દીની ભાઇયોંમેં હમેશા દાલ જુતીહી ચલતી રહે.

❧ કિસીને કયા ખૂબ કહા હય. ❧

યેહ કહ મુસ્લાને હયેં દુશ્મન તુમ્હારે + જિન્હેં તુમ દોસ્તહી સમઝે હો ખ્યારે સબીતો કલમાજો હયેં મેરે ખ્યારે + જરા ઇસ ખાતકો દિલમેં ખિચારો નસારાસે મિલો તુમ ! ખલાખલાકર + હસો ખુદ હિંદુઓંકા તુમ હંસાકર. યેહ કયા ઉનસે નહીં બહેતર ખતાઓ + રવાઓ ઇનકો ઓર ઉનકો હંસાઓ. યેહ સખ કહેલાતે હયેં આખિર મુસલમાં + સબૂકે પાસ હય મોજૂદ કુરઆં ખુદકો સખ ખુદાહી જાનતે હયેં + પયંબરકો પયંબર માનતે હયેં ખુદા રખતા હય ઉસકો સખસે દુશ્મન + કરે ઝગડા રખે આપસમેં અનખન યેહ ફરમાતે હયેં દોનું જમકે સરવર + ઝગડનેસે હુઈ હયેં કોમેં અખતર ન આપસમેં અગર ઝઘડા કરોગે + ખુશો ખુદેમ જહાંમેં તુમ રહોગે રહસિ ઓર દોલતમદોકી દોલત જે પહેલે કોમકી બહેતરીમેં ખર્ચ હોતીથી જખસે પડતી હોને લગી ખુરે કામોમેં બરબાદ હો રહી

૧ મોલવી નહીં માલવી હયેં જાતકે, - ફિલ હકીકત બેલ હયેં ગુજરાતકે.

હય ખુશામદી ચઢા બડાકર અપના કામ કર લેતે હયેં. ઓર હરવકત ઉનકો ખુરે કામોમેં મસ્ત રખતે હયેં. અમર દોલતમંદ આંખે ખોલકર અપને એમેકા દેખેં ઓર છોડેં ઓર ખુદ ગરબોંકો પાસ ન આનેદેંતો દોનુ જમમેં ખુદકામી ભલા કરેં ઓર દુસરંકામી. અમર દિલસેં ચિચાર કરેં તો ઇનકો ઝટ માત્રુમ હો સકતા હયકે કોન ઇનકા ભલા ચાહને-વાલા હય ઓર કોન ખુરા ચાહનેવાલા. ઇસ પેઠાનતકા અચ્છા રાસ્તા એક ખુજર્ગને બનાયા હયકે “બ નજદે, મન, આં કસ, નિકોખાહે ટુસ્ત + કે, ગોપદ, ટુલાં, ખાર, દર, રાહે, ટુસ્ત.” * દોલત મંદોમેં એસેબી હયેં કે ખુદાકી રાહમેં દેતે હયેં મગર દેનેકા તરોકા અછી નહીં. હાજત મંદોકો બે મીલના ચાહીયે નહીં મીલતા હદે કદે લેજકર સુસ્ત બન જાને હયેં. કોમકો ઓર મુ લકકો નફા પહોંચાનેવાલી દોલત વોહ હય કે ઉસકા રખનેવાલા હુનર વજોરાહે બરેબરે કારખાને ખોલે, અપની કોમકો હુનર મીખલાયે બે ઇસ વકત દુસરેદીનવાલે કર રહે હયેં.

નઈ રોજનીવાલે (સુધારવાલે) બે કોમી ચડતીકે હિમાયતી હયેં ઠીક કરતે હયેં મગર ઉનમેં એસેબી હયેંકે જિનકી હદસે જ્યાદા આજદી આપંદા ચઢતીકા કુછ રોકતી હય. દીનકી પાખંદી બાને દીનકે હુકમ મુજબ ચલના, ઇસ રકાવટકો દૂર કર સકતી હય. હદસે જ્યાદા આજદ હોના દીનમેં તુઠસાન લાતા હય, જેસા કે સમોરોજી^૧ બે હયેં તરકકીર કે ખાહાં^૩ + જોબનતે હયેં હમદદે^૪ કોમે મુસલમાં પહેન કોટ પટલૂન આ સદ તદ્દાખુર^૫ + બને શિરતે હયેં ખાસે સાહેબ બહાદુર બે મુખેં બડી હયેં તો ડાઢી સફાહય + નહીં ઇસમેં કુછ પાસે મજહબ જરાહય ન ફિકરે નમાજે ન પરવાયે રોજ + ગુજરતી હય યું ઉનકી ઉમે દોરોજી^૬ કબી કોમ હરગિજ ન ચાયસ્તા^૭ હોગી + રહેગી ઇરીતરહ રોગીકી રોગી ન જગતક નમૂને દિખાઓએ અચ્છે + ન એપનેકો જગતક બનાઓએ અચ્છે

ખુદાકા શુકર કે ગુજરાત કાઠીયાવાડકે મુસલમાના અબ મફલતકી નીંદસે ઉઠને લગે ઓર ઇનકે જગાને વાલે મદદગાર, જો કમ પેદા હોતે

* તરજુમા-મેરે નજદીક વોહ રખસ તેરા ભલા ચાહનેવાલા હય બે કહે કે તેરે રાસ્તેમેં એક જતકા કાંટા પડા હય મતલબ સચ્ચે દિલસેં એબ જતલાવે.

૧ રાતદિન. ૨ ચઢતી. ૩ ચાહનેવાલે. ૪ લાગનીવાલે. ૫ બહોતબડાઈસે ૬ થોડી. ૭ લાયક.

જાતે હયે', દીન દુનિયા દોનોંડી દુસ્તી હોને લગી હય. મુ'બધવાલે જનાબ
મુખાલીમ મોહમ્મદ સયાની સાહેબને જો ગુજરાતકી અકસર હાઇસ્કુલોંમે
હેડ માસ્તર રહે ચુકે હયેં. દુનયવી તાલીમમેં જન ગલી ઓર સરકારકા ધ્યાન
મુસલમાનુકો સરકારી નોકરીમેં દાખલ કરનેકી તરફ ખિચનેમે નિહાયત
ફિરોસે અંગ્રેજીમેં એક કિતાબ લિખી. કોમી ખિદમતહીકી ખાતિર જલદી
પેનશન લેકર ઉસીમેં મુથે હુવે હયેં.

દુનયવી હાલતસે મુસલમાનુકી દીની હાલત દુસ્તીકી બહોત બ્યાદ
હાજતમંદ હય. દુનયવી તાલીમકે લીયે બહોતસે હાઇસ્કુલ ઓર કોલેજ
વગેરા મોજુદ હયેં મગર દીની તાલીમકે ચદ મદ્રસે રાંદેર, ખીલાવલ વગે-
રામેં મોજુદ તો હયે મગર બંદોબસ્ત ઉમદા નહીં હય. ઇસલીયે જો,
ચાહીયે નહીં હોતા. ગુજરાત કાઠિયાવાડમેં ફકત દો ઉમદા મદ્રસે હોતો
દીની તાલીમકી હાજત પુરી પડસકતી હય. ઇતેફાક સે કામ લિયા જાય
તો ચેહ કાઈ મુશ્કેલ કામ નહીં. એસે વકતમેં ગુજરાતી જનનેવાલે ઇસ
મુદ્દામેં મોલાના મોલવી શુલામ મોહમ્મદ સાહેબ રાંદેરી અપના જરદિમામ
ઓર હકગોષ્ટ ખર્ચ કરકે દીનદી ખાતોંકો ગુજરાતી જખાનદી કિતાબોંમે
જહેર કરતે હયેં. ખુદા એસે આલિમ બા અમલ શખ્સોંકો પેદા કરે.
મોલાના મોસદ્દ ઇસ વકતકે મોહમ્મદ તાહિર હયેં જો ૩૦૦ બરસપર
બડે આલિમ ફાજિલ ગુજરે હયેં ઓર દીની દુસ્તી કરનેમેં બડે ચુસ્ત
હુએ હયેં. જિનકી લિખી હુધ બડી બડી કિતાબેં અમલી મોજુદ હયેં.

ઇસમેં શક નહીં કે દીનકી ખરી ઓર સચ્ચી બ.તેં જહેર હોં ઓર
અખલાકી નમૂને કોમકો પેશ કિયે જાયેં તો દીનકે સાથ મુસલમાનુકી
દુનયવી હાલતબી બહોત દુસ્ત હો સકતી હય.

દોઆ.

હમારી દોઆ હય યહી અય ખુદાઃ હો ઇસલામકા બોલ બાલા સદા
૧ અતાકર સબીકો હિદાયતકા નૂર ૨ ઝલાલતકા અંધેર હોખાય દૂર
તેરે બંદે તેરેહી ૩ અહકામ: પર ૪ ચક્ષેં ઓર ૫ હમેં રખેં તેરા ડર

યા ખુદા તેરે પ્યારે આખિર રમુઝ (સ.) કે વસીલેસે ઇસલામ
હી પહેલીસી રોશન સુરત ફિર અમકા, આમીન, સુમ્મા આમીન,

હિદાયત (સૂચના.)

કમ ઉર્દુ જાનને વાલોકો ઇન નિશાનીયુંસે ફાયદા હોમા જો ઉર્દુ હર્ફ ગુજરાતીમેં અરાઅર નહીં ખોલે જ સકતે, ઇન નિશાનીયુંસે અદા હો સકેંગે.

સ.	હ.	ખ.	ગ.	ઙ.	ડ.	સ.	જ.	ત.	ઝ.	અ.	ગ.	ક.
સે	હલકી યા યા બ ડા હે હા	ખે (ખા)	જલ જે	ઙે	ડે	સ્વાદ. સાદ)	દવાદ જવાદ (દાદ) (જાદ)	તોય (તો)	ઝેય (ઝ)	એન	ગેન	હલકી યા બાબડા કાફ

કિતને ખોલ દો તરહ પઢે જાતે હયેં, ઇસ લિયે દોનોં તરહસે લિખ્ખે હયેં જેસા કે હમઝા, ચુરાયેં (યા) ચુરાએં ઉન્ડુ=ઉન્હોં આદત્ત=આદતોં-કાયે ખદી છોડ દિયા હય જેસા રફતાહરફતા; વોહ=વો; યેહ=યે; તુ. ગુત્તા જેસા કે સુઝતાં (સુઝતાન) એસે બહોત ખોલ હયેં

પયદા, દવઝન, વગેરા સહી હયેં મગર ગુજરાતીકે માફક પેદા; દોલત લિખ્ખા હય.

બિસમિલ્લા હિર રહેમાનિર રહીમ.

મુસદ્દસે હાલી.

● રૂબાઇ (ચોપાઇ.) ●

મુસલમાનુંકી ખરાબ હાલત.

* પુસ્તી^૧કા કોઇ હદસે ચુનૂરના દેખે-ઇસલામકા ગિરકર ન ઉભરના રહેખે
માને ન કબી કે મદુ હય હર જજ^૪કે બાદ-દરયાકા હમારે જો ઉતરના દેખે

મુસદ્દસ (છોપા).

× નસીહતપર અમલ ન કરના. ×

કસીને યે બુકરાત^૫સે જાકે પૂછા (૧) મરજૂ તેરે નજ દીક મુહલિક^૬હયે^૭ કયા કયા
કહા હુખ જહાં મેં નહી કોઈ એસા-કે જિસ કી દવા હક^૮ને કી હો ન પેદા

મગર વો મરજૂ જિસકો આસાન સમજે
કહે જો તબીબ^૯ ઉસકો હિજ્યાન^૯ સમજે

૧ પડતી. ૨ પડતીસે નિકલના. ૩ ભરતી; પાનીકા ચઢના. ૪ ઓટ;
પાનીકા ઉતરના ૫ તબીબકા નામ હય. યેહ સીરીયાકી અસલ રાજધાની
હિસ્સમેં ૨૫૦૦ બરસપર હુવા હય સખસે પહેલે ઇસકી કિતાબુંકા અરમી
જખાનમેં તરજુમા હુવા. ૬ હુલાક કરનેવાલા. ૭ ખુદા. ૮ વૈદ. ૯ બેહુદા બાત.

* રૂબાઈકા મતલબ=મુસલમાનુંકી હાલત હદસે જ્યાદા ખરાબ હો ગઈ હય.

૧-૨ બંદકા મતલબ=હાલત દુરસ્ત કરનેકા ઇલાજ કોઈ બતાતા હયે તો
ઉસકો માનતે નહીં બલકે બતાનેવાલેમેં એજ નિકાલતે હયે.

સખખ યા અલામત^૧ ગર ઉનકો સૂઝાયેં (૨) તો તશખીશ્ચરમે^૨ સો નિકાલે ખ.તા.યેં
દવા ઓર પરહેજ. સે જી ચૂરાએ--ચુંહીં રફ.તારફ.તા^૩ મરજી કો બઢાએં

ત.ખી.ચુંસે હરગિજ. ન માનુસ^૪ હોં વો
યહાં તક કે જીને સે માયુસ^૫ હોં વો

× ગફલત કરના. ×

યહી હાલ દુનયામેં ઉસ કોમકા હય (૩) બંવરદમેં જહાજ. આકે જિસકા ધિરાહય
કિનારા હય દૂર ઓર તુફાં બપા^૭ હય--ગુમાં હય યે હર દમ કે અખ હુખતા હય
નહીં લેતે કરવટ મગર એહલે^૮-કિસ્તી
પડે સોતે હયેં બે ખ.બર એહલે કિસ્તી

ઘટા સરપે ઇદખાર. ફકી ઘારહીહય (૪) ફલાકત^{૧૦} સમાં અપના દિખલા રહી હય
નહુ.સત પસોપેશ^{૧૧} મુ'ડલા^{૧૨} રહીહય-ચપો^{૧૩} રાસ સે યે સૂદા^{૧૪} આ રહીહય
કે કલ કોનયે આજ કયા હોગએ તુમ
અબી જગતેયે અબી સોગએ તુમ

પર ઉસ કોમે ગાફિલકી ગફલત વોહી હય (૫) તનજ.જી.લ^{૧૫} અપને ક.ના.
અ.ત^{૧૬} વોહી હય
મિલે ખાકમેં પર રઉ.નત^{૧૭} વોહી હય,-હુધ સુ.બહ. ઓર ખાખે^{૧૮} રાહ.ત વોહી હય.
નઅફસોસ ઉન્હેં અપની જી.લ^{૧૯} હય કુછ
ન રશક^{૨૦} ઓર કોમું કી ઈ.જી.તપે હય કુછ

બહાયમર^{૨૧} કી ઓર ઉનકી હાલત હય યકસાં (૬) કે જિસ હાલમેં હયેં
ઉસીમેં હયે શાદાં^{૨૨}

૧ નિશાની. ૨ પેહજાન; પરખ. ૩ ધીમે ધીમે. ૪ મહોખત રખનેવાલા.
૫ નાકમેદ. ૬ ચક્કર. ૭ ઉઠા. ૮ કિસ્તીવાલે=મુસલમાન. ૯ પડતી. ૧૦ ઈફલાસ.
૧૧. ચારોંતરફ. ૧૨ જુમ. ૧૩ હામે ઓર સીધે તરફસે=ચાર તરફસે. ૧૪ આવાજ.
૧૫ પડતી. ૧૬ સખર. ૧૭ ગરર; બડાધ. ૧૮ આરામકા સોના. ૧૯ બદનામી.
૨૦ અદેખાઈ. ૨૧ ચોપાયે જનવર. ૨૨ ખુશ.

૩ બંદકા મતલબ=મુસલમાનુંકી હાલત એસી હો રહી હય ઈસપરબી
ગફલત નહીં છોડતે.

૪-૫ બંદકા મતલબ=મુસલમાનુંકો ચેલી ખબર નહીં કે ઉનકે જીવન કેસે
ચે ઓર ખુદ કેસે હો ગએ હયેં. અફસોસ યે હયે કે દુસરી કોમુંકો દેખકરબી
નહીં મુધરતે.

ન જિહ્વતસે ન કરત ન ઇજ્જતઠા અરમા-ન દોજ્જપસે તરસાં^૧ ન
જન્નતકે ખાહાં^૨

લિયા અકલો દીસે ન કુછ કામ ઉન્હોને
કિયા દીને બરહક^૩ કો બદનામ ઉન્હોને

વો દીં જિસને આદાજકો અખવાં^૪ બનાયા (૭) વહુશ^૬ ઝોર બહા-
યમકો ધનસાં બનાયા

દરદુ^૭કો ગમખારે^૮દોરાં^૯બનાયા-ગરીયું^{૧૦}કો આલમ^{૧૧}કા સુલતાં બનાયા

વો ખિત્તા^{૧૨} ને થા એક દોરકા ગદલા^{૧૩}
ગરાં^{૧૪} કરદિયા ઉસકા આલમ સે પદ્તા

અરબકી કુદરતી હાલત.

અરબ કુછ ન થા એક જજિરા^{૧૫}નુમા થા (૮) કે પેવદ^{૧૬}મુલકુંસેજિસકા જુદાથા
ન વો ગેર કોમુપે ચઢકર ગયાથા—ન ઉસપર કોઈ ગેર ફરમારવા^{૧૭} થા

તમદદુન^{૧૮}કા ઉસપર પડાથા ન સાયા

તરકકી^{૧૯}કા થા વાં કદમ તક ન આયા

ન આખોહવા^{૨૦}એસી થી રહ. પરવર^{૨૧} (૯) કે કાખિલ^{૨૨}રહિ પેદા હોં ખૂદ
જિસસે જવહર^{૨૩}

ન કુછ એસે સામાન થે વાં મુયસસર^{૨૪}—કંવલ જિસસે ખિલજયેં દિલકે સરાસર^{૨૫}

ન સખજ^{૨૬} થા સુહરા^{૨૭}મેં પેદા ન પાની

ફકત આખે ખારોં પે થી જિંદગાની

જમીં સંગલાખ^{૨૮}ઝોર હવા આતશ અફશાં^{૨૯} (૧૦) લૂકી લપટ
ખાદે^{૩૦} સરસર^{૩૧}કે તુકાં

૧ ડરનેવાલે. ૨ ચાહને વાલે. ૩ સચ્ચા. ૪ ફુસ્મન. ૫ ભાઇ. ૬ જંજલી જનન
વર. ૭ ફાટખાનેવાલે જનવર. ૮ ગમખાનેવાલે. ૯ જમાના. ૧૦ બકરીયાં ચરાનેવાલે.
૧૧ દુનયા. ૧૨ મુલક. ૧૩ ટોલા. ૧૪ ભારી. ૧૫ ઝમીનકા વોહ હીરસા જિસકે
લીન તરફ પાની ઝોર એક તરફ જમીન હો વોહ. ૧૬ નિસખત; સંબંધ. ૧૭ હકુમત
કરનેવાલા. ૧૮ સુધારા. ૧૯ ચઢતી. ૨૦ હવાપાની. ૨૧ રૂહકો ખિલવાને વાલી.
૨૨ લાયક. ૨૩ અચ્છી ચીજ. ૨૪ મિલ સકે. ૨૫ ખિલકુલ. ૨૬ હરીયાલી. ૨૭
રેતીકા મેદાન. ૨૮ પત્થરવાલી. ૨૯ ગરમ. ૩૦ હવા. ૩૧ તુંદ, સખત.

૯-૧૦-૧૧—ખંદકા મતલબ—અરબસ્તાનકા મુલક સખ ખાતુમેં ખરાબ થા,
હસમેં કોઇ તઆરીફકે લાયક ખાત નહીંથી.

પહાડ ઓર ટીલે^૧ સરાય^૨ ઓર બિયાબાં-ખજુરૂંકે જુંડ ઓર ખારે મુગીલાં^૩

ન ખેતુમે ગલ્લા^૪ ન જંગલમે ખેતી

અરબ ઓર કુલ કાયનાત^૫ ઉસકી ચે થી

ન વાં મિસ્ત્ર^૬ કી રોશની જલવાગર^૭ થી (૧૧) ન યુનાન^૮ કે ઇસ્મો ફ્રનકી ખખર થી
વોહી અપની ફિતરત^૯ પે તબઅ^{૧૦} બશ્શર થી—ખુદાકી જમી^{૧૧} ખીન^{૧૨} જુતી
સરખસર થી

પહાડ ઓર સહરામે^{૧૩} ડેરાથા સખકા

તલે આસમાં કે બસેરા^{૧૪} થા સખકા

કહી આગ પુજતી થી વાં ખેમુહાબા^{૧૫} (૧૨) કહીં થા કવાકિબ^{૧૬} પરસ્તીકા ચરચા
બહોતસે ચે તસલીસ^{૧૭} પરદિલસે શેઠા^{૧૮} ખુટૂકા અનલ સુબસુ^{૧૯} જળજળ^{૨૦} થા

કરશમ^{૨૧} કા રાહિબ^{૨૨} કે થા સેદર^{૨૩} શાઇ

તિલસમ^{૨૪} કે કાહિન^{૨૫} કે થા ફેદ કોઈ

● અરબકાદીન ●

વો ફુનયામે^{૨૬} ધર^{૨૭} સખસે પહેલા ખુદાકા (૧૩) ખુલીલ^{૨૮} એક મેઅમાર^{૨૯}
થા જિસ બિના^{૩૦} કા.

૧ ટેકરે. ૨ રણુમે રેતી ધ્રુપકે સખખસે ચમકતી હયે ને દૂરસે મુસાફરે કો બેહતે
હુવે પાનીકે બેસી માલુમ હોતી હય. ૩ ખાવલકે કાંટે. ૪ અનાજ. ૫ પુંજ. ૬ ઇજમ. ૭ માલુમ હોના. ૮ ગ્રીસ. ૯ અસલ પેદાએશ. ૧૦ તખીયત. ૧૧ આદમીયુંકી તખીયત
—તઆલીમ ઓર તરખીયત બગેરકી થી ઈસલીયે બિન નૂતી જમીનસે (ઉનડ જમીન)
મિસાલદી હય. ૧૨ આરામ કરનેકી જગા. ૧૩ બેર. ૧૪ સિતારે. ૧૫ ઈસા ખુદા ઓર
પાક રૂહકો એક ખુદા માનના. ૧૬ આશોક. ૧૭ હરતરફ. ૧૮ સખ જગા. ૧૯ અબ-
ચખ કામ. ૨૦ ઈસાયુંકા દરવેશ. ૨૧ ફૂંસા હુવા. ૨૨ જલુ; નજર બંદકે અબચમ કામ.
૨૩ ગેબકી ખખર કરનેવાલા. ૨૪ ધર અલ્લાહકા. ખાને કઆબા. ૨૫ હઝરત ઇઆલીમ.
૨૬ બનાનેવાલે કરિયા. ૨૭ ધર.

૧૨ બંદકા મતલબ—અરબસ્તાનમે નૂતે નૂતે મજલુબ વાલેથે. શાખઈન આખ
ઓર તારીંકી પૂલ કરતેથે ઈસાઇ તસલીમકો માન થે. રાહીબ ફુનયાકી હમદા ચીનેકો
જરક કરનેથે ઓર પહાડ ઓર જંગલમે રહેતે થે કાહીન ઇસ્મ ગેબકા દાવા કરતેથે
ઓર આઈદા હોનેવાલી ખાતુંકી ખખર દેતે થે.

અ.જલ^૧મેં મશીપતર^૨ને થાજિસકો તાકા^૩—કે ઈસ ઘરસે ઉબલેગા^૪ચશમા હુદાકા^૫
 વો તીરથ યા એક ખુતપરસ્તુંકા ગોથા
 જહાં નામેહકકા ન થા કોઈ જોયા^૬
 ક.ખીલે ક.ખીલે કા ખુત એક જુદા યા (૧૪) કિસીકા હુમલ^૭ થા કિસીકા સફા^૮ યા
 ચે ઉજમલ^૯વે વો નાએલા^{૧૦}પર ફિદા યા—ઇસી તરહ ઘર ઘર નયા એક ખુદા યા
 નિહાં^{૧૧} અબરે જીલમત^{૧૨}મેં થા મેહરે^{૧૩} અનવર
 અધેરા થા ફારાન^{૧૪}કી ચોટીયું પર

❀ અરબકે ચાલ ચલન. ❀

ચલન ઉતકે જિતને થે સખ વેહસ્યાના^{૧૫} (૧૫) હરેક લૂટ ઓર મારમેં થા યગાના^{૧૬}
 ફસાદ^{૧૭}મેં કટતા થા ઉતકા જ.માના—ન થા કોઈ કાનુન કા તા.જ્યાના^{૧૮}
 વો થે કત્લો મારત^{૧૯}મેં ચાલાક એસે
 હરદે હો જંગલ મેં બેબાક^{૨૦} જસે
 ન ટલતેથે હરગિજ.જો અડ.બેઠતેથે (૧૬) સુલજતે^{૨૦} ન થે જખ ઝગડ.બેઠતેથે
 જો દો શખ્સ આપસમેં લડ.બેઠતેથે—તો સદ્દહા^{૨૧} ક.ખીલે બિગડ.બેઠતેથે
 બલદ એક હોતાથા ગર વાં શરારા^{૨૨}
 તો ઉસ્સે લડક ઉઠતાથા મુલક સારા
 વો બક^{૨૩} ઓર ત.ગલિબ^{૨૪}કી નામી લડાઇ (૧૭) સદી^{૨૫}જિસમેં
 આધી ઉનહુને ગંવાઈ
 ક.ખીલુંકી કરદીથી જિસને સફાઈ—થી એક આગ હરસુર^{૨૬} અરબમેં લગાઈ

૧ રોજે મિસાક. ૨ અલ્લાહકી મરજી. ૩ પહેલેસે ખ્યાલ કર રખાયા.
 ૪ નીકલેગા. ૫ હિદાયત. નેક રસ્તા. ૬ હુંદનેવાલા. ૭-૮-૯-૧૦ ચેહ
 સખ ખુતુંકે નામ હયે એસે ૩૬૦ ખુતથે. ૧૧ છુપા હુવા. ૧૨ અધેરા. ૧૩ ખુદાકા
 નુર. ૧૪ મકકે શરીફકા પહાડ. ૧૫ જંગલી. ૧૬ લાસાની. ૧૭ ચાખુકે=સળ ૧૮ છુટ
 ૧૯ બેડર. ૨૦ સમજતે ૨૧ સેંકડું ૨૨ ફસાદ ૨૩—૨૪ ક.ખીલુંકે નામ હયે
 ૨૫ સોબરસકા જમાના. ૨૬ હરતરફ.

૧૪ બંદકે આખિર હિસ્સેકા મતલબ—હઝરત મુસાને તવરેત મેં ઓર
 હજરત ઈસાને ઈજ્જલમેં હજરત મુહમદ મુસ્તફા (સ.) કેનખી હોનેકી જો બશારત
 દીથી ઉસ્કી તરફ ઇસમે ઈશારા હય.

૧૭ બંદકી લડાઈ બસુસ નામસે મશહુર હય. સખખ ચેહ હુવા કે એક
 ખેતમેં જટ ગયા; ખેતવાલી ઓરતને જટકો મારા; જટવાલેને ઉસ ઓરતકી છાતી
 કાટવાલી; પહેલે તો બક ઓર તગલિબ કે કખીલુંમે ચેહ લડાઈ હુઈ મજર
 બાદમેં કુલ અરબમેં ઈ. ૪૬૪ રો ઈ. ૫૩૪ તક ચેહ લડાઈ ચલતી રહી. કુલ
 ૮૦ હજર આદમી મારા ગયા.

નં ઝમડા કોઈ મુલ્કો દોલતકા થા વો
કરશમા^૧ એક ઉનકી જહાલતકા થા વો

ધસી ત.ર.હ એક ઓર ખુરેજ બેદાર^૨ (૧૮) અરબમે^૩ લાકખ^૪ હરબે^૫
દાહિસ હમ નિસકા
રહા એક મુદત તક આપસમે^૬ અરપા^૭—અહા ખુનકા હર ત.ર.હ નિસમે^૮ દરમા

સખખ ઉસકા લીખખાહય ચે અસમખ^૯ને
કે થોડ. દોડ.મે^{૧૦} ચેંદ^{૧૧} કીથી કિસીને

કહીં થા મવેશી^{૧૨} ચરાનેપે ઝગડા (૧૯) કહીં પહેલે થોડા બદાનેપે ઝગડા
લખે^{૧૩} જુ^{૧૪} કહીં આનેખને પે ઝગડા—કહીં પાની પીને પિલાનેપે ઝગડા

ચુંહીં રોજ હોતીથી તકરાર ઉનમે^{૧૫}
ચુંહીં ચલતી રહેતીથી તલવાર ઉનમે^{૧૬}

જો હોતીથી પેદા કિસી ઘરમે^{૧૭} દુખતર^{૧૮} (૨૦) તો ખોડે શમાતત^{૧૯} સે બેરેહ મ માદર^{૨૦}
ફિરે દેખતી જખથી શોહર કે તેવર—કહીં જિંદા ગાડ આતીથી ઉસકો જા કર

વો ગોદ એસી નફરતસે કરતીથી ખાલી
જને સાંપ જોસે કોઇ જન ને વાલી

જુવા ઉનકી દિનરાતકી દિલગી થી (૨૧) શરાખ ઉનકી છુટી મેં ગોપા પડીથી
તઅયુશ^{૨૨} થી ગદલત થી દીવાનગી થી—ગરજ હરત.ર.હ ઉનકી હાલત ખુરીથી

બહોત ધસ ત.ર.હ ગુજ.રીથી ઉનકો મદીયાં
કે જાઇ હુઇ નેકીયું પર થીં બદીયાં

૧ તમાશા. ૨ મેદાન; લડાઈ ૩ નામ. ૪ દાહિસકી લડાઈ. ૫ કાયમ
૬ એક કિરેસેગોકા નામ હય. ૭ બડકાના. ૮ દોર. ૯ કનારા. ૧૦ નદી. ૧૧
લડકી. ૧૨ કિસીકા ખરાબ હાલમે^{૧૩} દેખકર ખુશ હોના. ૧૩ મા. ૧૪ એશ કરના.

૧૮—૧૯—૨૦—૨૧—અંકી લડાઈ દાહિસ નામસે મશહુર હય. સખખ
ચેહ હુવા કે દાહિસ નામકા થોડા થોડ દોડમે^{૨૨} આગે બદતાયા કે એક શખસને
ઉસકો બડકા દીયા. ઇતની ખાત પર કખીલેકે કખીલે કટ મરે. ચેહ લડાઈ ઇ.
૫૬૮ સે ઇ. ૬૩૧ તક રહી. ઓર લડાઈકા ખાતમા ખીલકુલ ઉસવક્ત હુવા જખ.
ખાજે કખીલે ઇસલામ લાયે.

❀ મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) કા પેદા હોના. ❀

યકાયક હુઘિ.ગેરતે^૧ હ.ક. કો હરકત (૨૨) બદા જનબે યુકુ.એસર અબરે^૩ રેહમત અદા ખાકઝ બતહા^૫ ને કી વો વહીઅત^૬—યલે આતેયે જિસકી દેતે શહાદત

હુઘ પેહલુયે^૭ આમિના^૮ સે હવેદા^૯

દુઆયે ખલીલ ઓર નવેદે^{૧૦} મસીહા^{૧૧}

હુઘે મહ.વ^{૧૨} આલમસે આસારે^{૧૩} યુઘમત^{૧૪} (૨૩) કે તાલએ^{૧૫} હુવા માહે^{૧૬} યુરને સઆદત^{૧૭}

ન ચિટકી મગર ચાંદની એક મુદત—કે થા અબમેં માહતાએ^{૧૮} રિસાલત

યે ચાલીસવાં સાલ હુદે^{૧૯} ખુદાસે

ક્રિયા ચાંદને ખેતર^{૨૦} મારે^{૨૧} હિ.રા સે

વો નખીયું મેં રહમત લકબર^{૨૨} પાનેવાલા (૨૪) મુરાદેં મરીયુંકી ખરલાનેવાલા મુસીબત મેં ગે.રૂં કે કામ આનેવાલા—વો અપને પરાયે કા ગમ ખાનેવાલા

ફ.કીરૂંકા મલબ^{૨૩} જ.ખુર^{૨૪} કા માવા^{૨૫}

યતીયું કા વાલી શુલામું કા મવલા^{૨૬}

૧. ખુદાકી ગેરતકા દરયા જોશમેં આયા ઓર ખુરાઇ ન દેખ સકા. ૨ મકકેશરીફકા પહાડ. ૩ ખુદાકી રેહમતકા બાદલ મકકેશરીફપર ઉતરા=મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) પેદા હુઘે ૪ જમીન. ૫ મક્કાશરીફ. ૬ અમાનત=મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) કી જાત મુખારક. ૭ પેટસે ૮ મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) કી મા સાહેબાકા નામ. ૯ જાહેર. ૧૦ ખુશ ખબરી ૧૧ હજરત ઇસા=હજરત ઇસા ઓર હજરત ઇબ્રાહીમને પહેલેસે હજરત મુહંમદ (સ.) કે ખડે દરજ્જે કે નખી હોનેકી ખુશ ખબરી દીથી. ૧૨ મીટગયે. ૧૩ નિશાનીયાં. ૧૪ અંધારા; ખરાબા. ૧૫ ચમકા. ૧૬ ચાંદ. ૧૭ નેક ખખત. ૧૮ નુખુવતકા ચાંદ. ૧૮ મહેરબાનીસે ૨૦ ખેત ક્રિયા=ચમકા ૨૧ હિરા નામકા પહાડ મકકેસે ત્રીન માઇલ દૂર હય જિસમેં એક ગાર હય જહાં આપ નખી હોને કે પહેલે જાકર ઇબાદત કીયા કરતેથે. આપપર સબસે પહેલે ઇસી જગાપર વહી ઉતરીથી. ૨૨ ખિતાબ. ૨૩ પનાહકી જગા. ૨૪ કમબોર આદમી. ૨૫ ઠેકાના. ૨૬ મહોબત કરનેવાલા.

૨૨—૨૩ બંદકા મતલબ—ખુદાને દુનયામેં બીલકુલ ખરાબી દેખી તો ઉસકો દૂર કરને ઓર નેક રસ્તા બતાનેકે લીયે મહંમદ મુસ્તફા (સ.) કો રસુલ બનાકર ભેજ. આપકે નખી હોનેકી દુઆ જો હજરત ઇબ્રાહીમને કીથી વોહ કુરાન શરીફસે સાબિત હય ઓર હજરત ઇસાને (ઇનજીલ યુહન્ના બાબ ૧૬ મેં) કહા હય કે મેરે બાદ એક નખી આયગા ઉરકા નામ ફારકલીત=એહમદ હોગા.

■ પેગમખર સાહેબકા કમમુદતમેં બહોત કુછ સુધાર દેના. ■

ખ.તાકાર^૧ સે દર ગુજર^૨ કરનેવાલા (૨૫) બદઅંદેશ^૩ કે દિલમેં ધરકરનેવાલા
મ.કાસદ^૪કા જે.રોબ.ખર-કરનેવાલા^૫,—કબાએલ^૬ કા શીરોશ્ચકર^૭ કરનેવાલા

ઉતરકર હિરા સે સુવે^૮ કામ આયા

ઝોર એક નુસખ.યે^૯ કીમીયા સાથ લાયા

મિસેખામ^{૧૦}કા બિસને કુનદન^{૧૧}ખનાયા(૨૬)ખરા ઝોર ખોટા અલગ કરદિખાયા
અ.રખ બિસપે કરનુસે^{૧૨}યા જેહલ^{૧૩}છાયા—પલટદી બસ એક આનમેં ઉસકી કાયા

રહા ડર ન બેડે^{૧૪}કા મોજે બલાકા

ધધરસે ઉધર ફિરગયા રખ.^{૧૫} હવાકા

પડી કાન^{૧૬}મેં ધાત થી એક નિકમ્મિ(૨૭)ન કુછકદ્રથી ઝોર નકી.મતથી નિસકી
ત.ખી.અ.તમેં જો ઉસકી જવહર થે અસલી-હુવે સખ થે મિટીમેં મિલકર વો મિટી

પે યા સખત^{૧૭}ઈદમેં ક.નુવો^{૧૮} કદરમે

કે બનબયગી વો તિલા^{૧૯} એક-ન.જ.રમેં^{૨૦}

વો ફ.ખ.રે^{૨૧}અરખ જે.ખે^{૨૨} મેહ.રાબો મિમખર (૨૮) તમામ એહલે^{૨૩}

મક્કાકો હમરાહ^{૨૪} લેકર.

ગયા એક દિન .હસ્બે^{૨૫}ફરમા ને દાવર^{૨૬}—સુવે દસ્ત^{૨૭}ઝોર ચઢકે કોહે સફા^{૨૮}પર

થે ફરમાયા સખસે કે “અયે આલે^{૨૯}ગાલિખ^{૩૦}

સમજતે હો તુમ મુજકો સ્નાદિક.^{૩૧} કે કાજિખ^{૩૨}”

૧ ખતા કરનેવાલા. ૨ માફી ૩ ખરાખ ખ્યાલવાલા. ૪ ફસાદ. ૫ મિટાનેવાલા. ૬ કબીલે. ૭ મીલાદેના. ૮ તરફ. ૯ મુરાદ કુરાનશરીફ. ૧૦ કચ્ચા તાંબા. ૧૧ ખરા સોના. ૧૨ બહોત મુદતસે ૧૩ જહાલત. ૧૪ જમાઅત. ૧૫ મુંહ. ૧૬ ખાણુ છસમેંસે ધાતેં નીકલતી હયેં. ૧૭ લીખા હુવા. ૧૮ ઈદમેં ઈલાહી. ૧૯ સોના. ૨૦ ફોરન. ૨૧ પેગમખર સાહેબકી મુખારક નત અરખકે લીયે ફખરકા સખખયા. ૨૨ નિનત દેનેવાલા. ૨૩ લોક. ૨૪ સાથ. ૨૫ મુજબ. ૨૬ ખુદા. ૨૭ જંગલ. ૨૮ સફા પહાડકા નામ હય ઝોર મરવા લી પહાડકા નામ હય. ઇન દોનુંકે ખીયમેં હાજયુંકો સાતખાર દોડના પડતા હય ઇસ વાસ્તે કે હજરત ઇસમાઈલકી મા સાહેબા ખીખી હાજરા-પર સખત હાલત ગુજરીથી ઝોર વોહ હેરાન હોકર યહાં દોડતીથી ૨૯ આલાદ. ૩૦ મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) કે દસવેં દાદાકા નામ હય. ૩૧ સચ્ચા. ૩૨ નૂહ.

૨૬—૨૭ બંદકા મતલબ=પેગમખર (સ) ને જો જો ખરાખ કામથે ઉન સખકો મિટા દીયા ઝોર ઊમદા ખાતેં સીખાદીં.

કહા સખને “કોલ આજ તક કોઈ તેરા (૨૯) કબી હમને જુઠા સુના ઓર ન દેખા”

કહા “ગર સમજતે હો તુમ મુજકો એસા—તો આવર^૧ કરોજે અગર મેં કહુંગા

કે ફોજ ગિરાંર પુસ્તે કોહે^૩ સૂઝા પર

પડી હય કે લૂટે તુમે ધાત પાકર”

કહા “તેરી હર ખાતકા યાં યકીં હય (૩૦) કે બયપનસે સાદિક હેતુ ઓર અમીં હય”

કહા “ગર મેરી ખાત ચે દિલનશીં^૪ હય—તો સુનલો ખિલાફ^૫ ઇસમે

અસલા^૬ નહી હય.

કે સખ કાફલા^૭ યાંસે હય જાનેવાલા

ડરો ઉસ્સે જો વક્ત^૮ હય આનેવાલા”

વો બિજલીકા કડકા થા યા સુવતે^૯ હાદી^{૧૦} (૩૧) અરબકી જમીં

બિસને સારી હિલાદી

નખ એક લગન^{૧૧} દિલમેં સખકે લગાદી—એક આવાજમેં સોતી ખસ્તી જગાદી

પડા હર તરફ ગુલ ચે પેગામે હકસે^{૧૨}

કે શુંજ ઉઠે દસ્તો જખલ^{૧૩} નામેં હકસે^{૧૪}.

સખક, ફિર શરીઅતકા ઉનકો પઢાયા (૩૨) હકીકત^{૧૫}કા શુર^{૧૬} ઉનકો

એક એક ખતાયા

જમાને કે ખિગડે હુવોં કો ખતાયા—ખહોત દિન કે સોતે હુવોંકો જગાયા

ખુલેથે ન જો રાજ^{૧૭} અખતક જહાંપર

વો દિખલા દિએ એક પરદા ઉઠાકર

૧ માનના. ૨ ભારી—યહાં કોઈ ફોજ નહીંથી મગર અરબલોક મરનેકે બાદ સભ હોનેવાલી હય ઉસ્કો નહીં માનતે ચે ઈસ લીયે હજરતને ઉનકો ડરાયા. ૩ પીઠ; પીછે. ૪ દિલમેં જમી હુઈ. ૫ હલકા. ૬ બીલકુલ. ૭ સખ લોક મરનેવાલે હયે. ૮ કબરમેં અખખ ઓર આખેરતકે અખખકા વખત. ૯ આવાજ. ૧૦ હિદાયત કરનેવાલા. ૧૧ લગાવ. ૧૨ ખુદાકે પેગામસે ૧૩ પહાડ ૧૪ ખુદાકે નામસે. ૧૫ અસલ. ૧૬ કાયેદા. ૧૭ ભેદ.

૩૧ ખંદકા મતલબ—જંગલ ઓર પહાડમેં રહેનેવાલે લોકોનેબી ઈસલામ કબુલ કીયા ઓર ખુદાકા નામ લેને લગે.

કિસીકા અજલ^૧ કા ન થા પાદપેમાં^૨ (૩૩) બુલાએયે બંદોને માલેકકે ફરમાં
જ. માનેમેં થા દોરે સહયાયે^૩ બુતલાં^૪—મયે^૫ હક. ^૬ સે મેહરમ^૭ નથી બજમેં દોરાં

અધુતા^૮ થા તવહીદ^{૧૦}કા જમ અબતક

પુમે મઆરફત^{૧૧}કા થા મુંદ ખામ^{૧૨}અબતક

ન વાકિફ થે ઇનસાં કુત્ત^{૧૩}ઓર જમ. ^{૧૪}સે (૩૪) ન આગાહ^{૧૫}યે

મબદઓ^{૧૬} મુનતહા^{૧૭}સે

લગાઇથી એકએકને લવ^{૧૮} માસિવા^{૧૯}સે—પડેયે બહોત દૂરબદે ખુદાસે

યે સુનતેહી થરરા ગયા ગદ્ગાર^{૨૦} સારા

યે રાઈ^{૨૧}ને લલકાર કર જબ પુકારા

કે હય જાતે વાહે^{૨૨} ઈમાદત કે લાયક. (૩૫)જ.ખાં ઓર દિલકી શહાદતકે લાયક.
ઉસીકે હયે ફરમાં છતા.અ.તર^{૨૩}કે લાયક.—ઉસીકી હય સરકાર ખિદમતકે લાયક.

લગાવો તો લવ અપની ઉસે લગાવો

જુકાવો તો સર ઉસકે આગે જુકાવો

ઉસીપર હમેશા બરોસા કરો તુમ (૩૬) ઉસીકે સદા ઇસ્કકા દમ બરો તુમ

ઉસીકે ગજમસે ડોરોગર ડોરોતુમ—ઉસીકી ત.લખમેં મરો જબ મરો તુમ

મુખરરા^{૨૪} હય શિરકત^{૨૫}સે ઉસકી ખુદાઇ

૧ વોહ દીન જબ ખુદાને કુલ અરવાહકો પેદા કીયા થા ઓર પૂછા થા કે
કયા મે તુમારા રબ નહીં હું? સખને જવાબ દીયા “હાં” એ કુરાન શરીફકા
મજમુન હય. ૨ વાએદા ૩ શરાબ. ૪ જુઠક; જુઠકા શરાબ મતલબ નૂડી બાતુંકા
દોર ચલ રહ્યા થા. ૫ શરાબ. ૬ સચ બાત. ૭ વાકેફ મતલબકે હક બાતસે
વાકેફ નથે. ૮ મુંડલી—લોક. ૯ હાય નહીં લગાયા. ૧૦ ખુદાકો એક માનના
૧૧ ખુદાકો પેઞાનના ૧૨ કચ્ચા. બંદકા મતલબ જો તવહીદ ખાલીસ ઈસલામને
શીખલાઈ થા કીસી મજહબને નહી શીખલાઈ. ૧૩ મોત હુકમે ઈલાહી ૧૪ બદલા
—મતલબ ઉસવકતકે લોક મરને બાદ ભવે ખુરેકા બદલા ખુદા દેગા ઉસકો નહી
માનતે થે. ૧૫ વાકેફ. ૧૬ અવલ. ૧૭ આખિર—મતલબ રોજે અજલમેં કયા
વાએદા કીયા થા ઓર કબરમેં ઓર આખેરતમેં કયા હોગા ઉસસે લોક વાકેફ ન
થે. ૧૮ મહોબત; ઇસ્ક. ૧૯ સુફીલોક ખુદાકી જાત કે સીવા સખ કો માસિવા
કહેતે હયેં મતલબ લોક ખુદા કે સીવા દસરંકી પૂજ કરતેથે. ૨૦ ઢોરંકા ટોલા—
મતલબ લોક. ૨૧ ગોવાલ મતલબ નખી. ૨૨ અદલાતઆલા ૨૩ તાબેદારી. ૨૪
પાઠ. ૨૫ ભાગીદાર હોના.

૩૫ બદસે ૩૬ બંદ તકકા મજમુન કુરાનમજીદ ઓર હદીસ શરીફમેંસે
કીતાબ લીખનેવાલે ને લીયા હય.

નહીં ઉસકે આગે કિસીકો બડાઇ
 ખિરદ^૧ ઓર ધરારક^૨ રંજૂર^૩ હયે વાં (૩૭) મહો^૪ મહર^૫ અદનેસે
 મજદૂર હયે વાં
 જહાંદાર^૬ મગલૂબો^૭ મકહૂર^૮ હયે વાં—નખી ઓર સિદ્દીક^૯ મજપુર^{૧૦} હયે વાં
 ન પુરસિશ^{૧૧} હય રોહાનો^{૧૨} અહબાર^{૧૩} કીવાં
 ન પરવા હય અબારો^{૧૪} અહરાર^{૧૫} કી વાં
 નસારા ને જિસ તરહ ખાયા હય ધોકા (૩૮) કે સમજે વેઃ ઇસાકો ખેટા ખુદાકા
 મુજે તુમ સમજના ન જિનહાર એસા—મેરી હદસે રતયા બદાના ન મેરા
 સખ ધનસાં હયે વાં જિસ તરહ સરફગંદા^{૧૬}
 ઇસી તરહ હું મેં બી એક ઉસકા બંદા
 બનાના ન તુરબતકો મેરી મુનમ^{૧૭} તુમ (૩૯) ન કરના મેરી કબ્ર પર સરકો ખમ તુમ
 નહીં બંદા હોનેમેં કુછ મુઝસે કમ તુમ—કે બેચારગી^{૧૮} મેં બરાબર હયે હમ તુમ
 મુજે દીહય હકને બસ ઇતની ખુજર્ગી
 કે બંદાબી હું ઉસકા ઓર એલચીલી”
 ઇસી તરહ દિલ ઉનકા એકએકસે તોડા (૪૦) હરએક કિબલયે^{૧૯} કબસે
 મુંહ ઉનકા મોડા
 કહીં માસિવા^{૨૦} કા ઇલાકા^{૨૧} ન છોડા—ખુદાવંદસે રિસ્તા^{૨૨} બંદોંકા બેડા
 કબીકે બે ફિરતેયે માલેકસે ભાગે
 દીયે સર ઝુકા ઉનકે માલેકકે આગે
 પતા અરસે મકસૂદ^{૨૩} કા પાગયા જબ (૪૧) નિશાં ગંજે^{૨૪} દોલત કા
 હાય આગયા જબ

૧ અકલ. ૨ સમજ. ૩—૭—૮—૧૦ નાચાર, આજિઝ. ૪—૫ ચાંદ
 ઓર સૂરજ. ૬ બાદશાહ. ૭ નખીકે બાદ ઇનકા રતયા હય થેહ વોહ લોક હયે
 બે અપની સખ જિંદગી સચ્યાઈમેં બસર કરતે હયે. ૧૧ પુઝક ૧૨—૧૩ ઇસાઈ
 ઓર ચહુદી મજહૂબ કે આલિમ ૧૪ નેકલોક ૧૫ વોહ લોક બે ખુદાકે સીવા
 સખસે બે પરવા હયે ૧૬ સર ઝુકાય હવે. આજિઝ ૧૭ ખુત ૧૮ નાચારી. ૧૯
 બેદીની ૨૦ ખુદાકે સિવા ખુત વગેરા ૨૧ સખખ ૨૨ નાતા ૨૩ ગરજ; હેતુ ૨૪
 દોલતકા ખબના=ઈસલામ.

૪૦ બંદકા મતલબ=પેગમબર સાહેબને લોકોંકો ખોટે દીનસે ફિરાકર ખરે
 દીનકે તરફ લાદીયા.

૪૧ બંદકા મતલબ=પેગમબર સાહેબને દીન સીખાને કે બાદ રોટી કમાને કે
 કાએદે ઓર સુધારે કે કાએદે બતાયે.

મ.હોખતસે દિલ ઉનકા ગરમા ગયા^૧ જખ-સમાં ઉંનપે તવ હીદકા ઢાગયા^૨જખ

સિખાએ મધ.શત^૩ કે આદાખ^૪ ઉનકો

પ.ઢાયે તમદુન^૫કે સખ ખાખ^૬ ઉનકો

જતાઈ ઉન્હેં વ.કત કી.ક.પ્રો.કીમત (૪૨) દિલાઈ ઉન્હેં કામકી હિ.સો^૭ ર.ગખત
કહા “છોડ.દેંગે સખ આખિરરીકાકત^૮-હોં ફ.રજંદો જ.ન^૯ ઉસ્મેં યા માલો દોલત

ન છોડે.ગા પર સાથ હરગિજ. તુમહારા

લલાઈ મેં જો વકત તુમને ગુજ.રા

ગ.નીમત હય સેહ.ત^{૧૦} અલાલત^{૧૧}સે પહેલે (૪૩) ફ.રા.ગત^{૧૨} મશાગિ

-લ^{૧૩}કી કસરતસે પહેલે

જવાની ખુ.દોપેકી જો.હ.મત^{૧૪}સે પહેલે-અ.કામત^{૧૫} મુસાફિ.રકી રહે.લત^{૧૬}સે પહેલે

ફ.કી.રી સે પહેલે ગનીમત હય દોલત

જો કરના હય કરલો કે થોડી હય મોહલત^{૧૭}”

મેં કહેકર ક્રિયા ઇલમપર ઉનકો શેદા^{૧૮}(૪૪)કે “હયેં દૂર ર.હેમતસેસખ એહલે દુનયા

મગર ધ્યાન હય જિનકો હરદમ ખુ.દાકા-હય તઆલીમ^{૧૯}કા યા સદા જિનમેં ચરયા

ઉન્હીકે લિયે યાં હય ને.અમત ખુ.દાકી

ઉન્હીપર હય વાં જાકે ર.હેમત ખુ.દાકી.”

૧ જોશમેં આગયા ૨ તવહીદમેં પકકે હો ગયે. ૩ ગુજરાન ૪ કાએદે પ
ચાયસ્તગી; સુધારા ૬ કાએદે ૭ લાલચ ૮ સાથ ૯ ઓરત ૧૦ તનદુસ્તી ૧૧
ખીમારી ૧૨ કુરસતમેં હોના ૧૩ કામમેં હોના ૧૪ તકલીફ ૧૫ ઠેરના; જાંદા
રહેના ૧૬ મોત ૧૭ કુરસત; મુદત. ૧૮ આરાધ; બહોત મહોખત રખનેવાલા ૧૯
ઇલમ પઢેના.

૪૨ ખંદકા મતલબ=હદીસ શરીફમેં હય કે મરનેવાલેકે સાથ ઓલાદ,
માલ ઓર અમલ જાતે હયેં મગર અગલે દો પીછે ચલે આતે હયેં ઓર ફકત
અમલ સાથ રહેતા હય.

૪૩ ખંદકા મતલબ=હદીસ શરીફમેં કહાહયકે જવાનીકો ગનીમત જાનો
ખુદોપેસે પહેલે, ઓર તનદુસ્તીકો ગનીમત જાનો ખીમારીસે પહેલે, ઓર તવ-
ગરીકો ફકીરીસે પહેલે, ઓર કુરસતકો કામમેં હોનેસે પહેલે, ઓર જાંદગીકો મોતસે
પહેલે ગનીમત જાનો. ઈસલીયે જો કરના હય ઉરમે દીલ ન કરો.

૪૪ ખંદકા મતલબ=હદીસ શરીફમેં કહા હય કે અલ્લાહકી યાદ કરનેવાલે,
ઈલમ પઢાનેવાલે ઓર ઇલમ પઢેનાવાલેકે સીવા દુનયાકી તમામ ચીજેં ખુરી હયેં.

સિખાઈ ઉંહે નો.એ^૧ ઇનસાંપે શ.ફ.ક.ત.^૨(૪૫)કહા “હય યે ઇસલામીયુંકીઅ.લામત^૩
કે હમસાયે^૪સે રખતેહયે^૫ વો મો.હબ્બત-શબોરો.જ^૫ પોહચાતે હયે^૬ ઉસકો રાહ.ત

વો જો હ.ક.સે અપને લિયે ચાહતે હયે^૭

વોહી હર બશરફકે લિયે ચાહતે હયે^૮

ખુ.દા રહેમ કરતા નહીં ઉસ બશરપર (૪૬) ન હો દર્દકી ચોટ જિસકે જિ.ગરપર
કિસીકે ગર આ.ફત ગુ.જર જયે સરપર—પડે ગ.મકા સાયા^૯ ન ઉસ બેઅસરપર

કરો મહેરબાની તુમ એહલે^{૧૦} જમી^{૧૧} પર

ખુ.દા મહેરબાં હોગા અ.રશી^{૧૨} બરી^{૧૩} પર”

હરા યા તઅ.ર.સુ.બ^{૧૪}સે ઉનકો યે કહેકર (૪૭) કે “જિંદ રહા ઓર મરા જોધસીપર
હુવા વો હમારી જમાઅતસે બાહર—વો સાથી હમારા ન હમ ઉમ્મકેયાવર^{૧૫} ?

નહીં હ.ક.સે કુછ ઉસ મો.હબ્બતકો બેહરા^{૧૬} ?

કે જો તુમ કો અંધા કરે ઓર બેહરા^{૧૭} ?”

બચાયા ખુરાઇસે ઉનકો યેહ કહે કર(૪૮)કે “તાઅ.ત^{૧૮}સે તરકે મ.આસી^{૧૯}હય બેહતર
તવરરો^{૨૦} ? કા હય જાતમે^{૨૧} જિનકી જવહર^{૨૨} ?—ન હોંગેકબી આ.બિદ^{૨૩} ઉનકે બરાબર.

૧ જાત = આદમી ૨ મહોબત ૩ નિશાની ૪ પડોશી ૫ રાતદિન; ૬ આદમી
૭ અસર ૮ ફુનયાકે લોક ૯ આખેરત ૧૦ હઠધર્મી ૧૧ મદદગાર ૧૨ લગાવ ૧૩
જો કાનસે ન સુનતા હો. ૧૪ ઇબાદત ૧૫ ગુન્હે ૧૬ ગુન્હાસે પરહેજ કરના;
બચના ૧૭ વરફ; ગુણ ૧૮ ઇબાદત કરનેવાલા.

૪૫ બંદકા મતલબ—હદીસ શરીફસે હયકે તેરે પડોસીસે તું અછા સુલુક
કરેગા તો મોમીન હોગા ઓર ફુસરકે વારતે એસા પસંદ કર જેસા તું અપને
વારતે પસંદ કરતા હય તબ તું મુસલમાન હોગા.

૪૬ બંદકા મતલબ = હદીસ શરીફસે હય કે જો આદમીપર રહેમ નહીં
કરતા ઉસપર ખુદા રહેમ નહીં કરતા (ઇનહોનું હદીસુંમે મુસલમાનું કે સિવા
ફુસરે મજહબકે આદમીયુકે લીયેલી હય, ઇસસે ઇસલામકે બાનીકી બડી ખુબી
નીકલતી હય જો ફુસરે મજહબકે બાનીકે વારતે નહીં હય.)

૪૭ બંદકા મતલબ—હદીસ શરીફસે હયકે જો હઠધર્મી કરતા રહેગા વોહ
મુસલમાન નહીં.

૪૮ બંદકા મજમુન હદીસકા હય કે આબિદસે જાહિદ (એહલેવરા) કા
રૂતબા બડા હય. જાહિદ ઉસકો કહેતે હયે^{૨૪} જો ફરમાન શરીઅત કે બજા લાવે
ઓર ગુન્હાસે બચે ઓર ફુનયાકી અંજો^{૨૫}પર મહોબત ન કરે યે પીછલી દો બાતે^{૨૬}
આબીદમે^{૨૭} નહીં હોતી.

કરો જિંકરે એહલેવર,^૧કા જહાં તુમ
ન લો આબિદ્દાકા કબી નામ વહાં તુમ”

ગરીબૂંકો મહેનતકી રંગતર દિલાઇ (૪૯) કે ‘બાબુસે અપને કરો તુમ કમાઇ
ખબર તાકે લો ઉસસે અપની પરાઇ—ન કરની પડે, તુમકો દરદર^૩ ગદાઇ”

તલબસે હય ફુનયાકી ગર યાં ચે નૈયત
તો ચમકોગે વાં માહેકામિલ^૫કી સરત’

અમીરકો તખ્તીહ^૬કી ઇસ તરહ પર (૫૦) કે “હયેં તુમમેં જો અગ-
નિયા^૭ ઝોર તવંગર

અગર અપને તબકે^૮મેં હોં સખસે એહતર—બનીનો,અ.જે હોં મદદગારો યાવર

ન કરતેહોં બેમશવેરત^{૧૦} કામ હરગિજ,

ઉઠાતે ન હોં બેધડક ગામ^{૧૧} હરગિજ,

તો મુરદ્દ^{૧૨}સે આમદા^{૧૨} તરહય વો તબકા(૫૧)જ.માના મુખારક મિલે જિસકો એસા
ચે^{૧૩} જબ એહલેદોલત^{૧૪} હોં અશારે^{૧૫} ફુનયાં—ન હો એ.શમે જિનકો ઓરૂંકીપરવા

નહીં ઉસ જ.માને મેં કુછ ખેરો બરકત

અકામત^{૧૬}સે એહતર હય ઉસ વકત રહેલત^{૧૭}”

દિયે ફેર દિલ ઉનકે મકરો^{૧૮} રિયા^{૧૯}સે (૫૨) લરા ઉનકે સીનેકો
સિદકો^{૨૦} સફા^{૨૧}સે

બચાયા ઉન્હેં કિજબ^{૨૨}સે ઇફતાર^{૨૩}સે—કિયા સુખ^{૨૪}ખ.દક.૨૫સે ઝોર ખુદાસે

રહા કોલેહ.ક.^{૨૬}મેં ન કુછ બાક^{૨૭} ઉનકો

૧ નહોદ ૨ ખાહેશ; ઈચ્છા ૩ ઘરઘર ૪ લીખમાંગના ૫ પુરા ચાંદ ૬
ડરાના; નસીહત. ૭ માલદાર ૮ એક જમાનેકે લોક ૯ ઈનશાન ૧૦ બે સલાહ
૧૧ કદમ ૧૨ આરામવાલા, ખુશહાલ ૧૩ મગર ૧૪ દોલતમંદ ૧૫ ફસાદી ૧૬
જિના; જાંદા રહેના ૧૭ મોત; મરના ૧૮ ફરેબ; ૧૯ બનાવટ ૨૦ સચાઈ ૨૧
સફાઈ ૨૨ જુઠ ૨૩ બોહતાન ૨૪ આબરૂદાર ૨૫ લોક ૨૬ સચખાત=લોક એસે
ખન ગયે કે સચખાત નહોર કરનેમેં ડરતે નથે ૨૭ ડર.

૪૯ બંદકા મજમુન હદીસકા હય કે જિસને હલાલ કમાઈ કી કે લીખ
ન માંગના પડે, ઘરવાલુંકી પરવરશહો ઝોર પડોસીકો નફા પોંહયાયે વો કયામ-
મતકે દિન અઘ્લાહસે મીલેગા ઉસવકત ઉસકા ચેહરા પૂરા રોશન હોગા.

૫૦—૫૧ બંદકા મજમુન હદીસસે હય કે જબ અમીર અચ્છે હોંગે તો
સખકો આરામ હોગા ઝોર ખુરે હોંગે ઉસ વકત જિનેસે મરના બહેતર હય.

અસ એક શોખ^૧ મેં કર દિયા પાક ઉનકો

કહીં હિંદુ^૨ સેહતકે આઈ^૩ સિખાથે (૫૩) સફરકે કહીં શો.ક ઉનકો દિલાથે
મુકાદ^૪ ઉનકો સોદાગિરીકે સુઝાથે—ઉસુલ^૫ ઉનકો ફરમાદેહી^૬કે બતાથે

નિશાં રાહો^૭ મનજિલકા એક એક દિખાયા

બની નોઅ^૮ લકા ઉનકો રાહબર^૯ બનાયા

હુધ એસી આદતપે તઆલિમ ગાલિબ^{૧૧} (૫૪) કે આતિલ^{૧૨}કે શેદા

હુવે હક^{૧૩}કો તાલિબ

મનાકિબ^{૧૪} સેબદલે ગયેસબ મસાલિબ^{૧૫}—હુવે રહસે બેહરાવર^{૧૬} ઉનકે કાલિબ^{૧૭}

જિસે રાબ^{૧૮} રદ કર ચુકથે વો પથર

હુવાબકે આખિરકો કાયમ સિરે^{૧૯} પર

જબ ઉમ્મતકો સબ મિલચુકી હકકી નેઅમત (૫૫) અદા કરચુકી ફર્જ

અપના રિસાલત

રહીહકપે બાકી ન બંદ^{૨૦}કી હુબબત^{૨૦}—નબીને કિયા ખલક^{૨૧} સે ફરદેર^{૨૨} હલત^{૨૩}

તો ઇસલામકી વારિસ એક કોમ છોડી

કે દુનયામેં જિસકી મિસાલેં હયેં થોડી

૧ ધોખ, ધુલાઈ = થોડી મુદતમેં. ૨ સંભાલના. ૩ તનદુરસ્તી ૪ કાએદે.

૫ ફાયદા ૬ કાએદે. ૭ હુકમ કરના. ૮ રસ્તા ૯ ઇનસાન ૧૦ રસ્તા બતાનેવાલા

૧૧ નેરદાર—લોકોંકી આદતતો અસલમેં ખરાબથી મગર નબી સાહેબકી તઆ

લીમ જયાદા નેરદારથી ૧૨ જુઠ ૧૩ સચાઈ = જો જુઠ બોલનેપર આશકથે વોહ

સચ કે હુંદને વાલે હુવે ૧૪ નેકીયાં ૧૫ બદીયાં ૧૬ નસીબદાર. ૧૭ બદન

= પહેલે ઉનકે બદનમેં રહનહીં થી ચઆને ગુન બગીર કેથે અબ ગુણીજન હો ગથે

૧૮ કડીયા ૧૯ આગેકી બાજુ ૨૦ દલીલ ૨૧ દુનયા ૨૨ ઇરાદા ૨૩ વફાત; દુનયાસે કુચ

૫૪ બંદકે આખેર હિસ્સેકા મતલબ—ઇનજલ મિતી કે બાબ મેં જો ચે-

શીન ગુઈ હય ઉરકે તરફ ઇશારા હય કે બની ઇસરાઇલ કહેતેથે હજરત ઈસ-

હાકકી ઓલાદસે આખેર નબી હોગા ઓર મુસલમાન કહેતે હજરત ઇસમાઇલ

કી ઓલાદસે હોગા. જિસ પથર કો કડીયા રદ કરતા હય વો ખરાબ હોતા હય

ઈસી તરહ ફરેશ ઇસમાઇલકી ઓલાદકે ખરાબથે મગર જિસ તરહ હમદા પથર

આગે રખા જતા હય ઉસી તરહ ખરાબ અરબુકો મુહમદ (સ)ને ફરસ્ત બના દીયા.

૫૫ બંદકા મતલબ—જબ નબી સાહેબ ઉમ્મત કો સબ સીખા ચુકે

તબ રહેલત ફરમાઇતાકે કીસીકો ખુદાસે કહેનેકી જગા ન રહે કે હમકો

માલુમ નથા.

* પેગમખર સાહેબની વફાતકે બાદ સહાબા કા જમાના. *

સખ ઇસલામકે હુકમ ખરદાર^૧ બંદે (૫૬) સખ ઇસલામીયુંકે મદદગાર બંદે
ખુદા ઓર નખી કે વફાદાર બંદે—યતીમું^૨કે રાંડું^૩કે ગમખાર^૪કે બંદે

રહે કુદો^૫ બાતિલસે બેખર સારે

નશેમે^૬ મથેપહકકે સરશાર^૭ સારે

જહાલતકી રસ્મે^૮ મિટાદેનેવાલે (૫૭) કહાનત^૯કી ખુનયાદ ઉહાદેનેવાલે

સર એહકામે દી^{૧૦}પર ઝુકાદેનેવાલે—ખુદા કે લીયે ધર લુટા દેનેવાલે

હર આફતમે^{૧૧} સીના સિપર^{૧૨} કરનેવાલે

ફકત એક અલ્લાહ સે ડરને વાલે

અગર ઇખિતેલાફ^{૧૩} ઉનમે^{૧૪} બાહમ^{૧૫} દિગર થા (૫૮) તો બિલકુલ

મદાર ઉસકા ઇખલાસપર થા

અગડતેયે લેકિન ન અગડુંમે^{૧૬} શર^{૧૭} થા—ખિલાફ^{૧૮} આશતી^{૧૯}સે ખુશ

આયંદાતર^{૨૦} થા

યે થી મોજ પહેલી ઉસ આબદગીકી

હરા જિસસે હોનેકો થા બાગે ગેતી^{૨૧}

ન ખાનોમે^{૨૨} થી વાં તકલુફ^{૨૩}કી કુલફત^{૨૪} (૫૯) ન પોશિશ^{૨૫}સે

મકસુદ^{૨૬}થી જોખોજનત

અમીર ઓર લશ્કરકીથી એક સુરત—ફકીર ઓર ગની સમકીથી એક હાલત

લગાયાથા માલી^{૨૭}ને એક બાગ એસા

ન થા જિસમે^{૨૮} છોટા બડા કોઇ પવદા^{૨૯}

૧ ઉઠાનેવાલે ૨ બેવા ૩ ગમખાનેવાલે ૪ કુદરઓર જુલ ૫ હકકા શરાખ
૬ ચકચુર ૭ બદુ; ગેબકી ખખર દેના ૮ તોડનેવાલે ૯ દીનકે હુકમોં. ૧૦ ટાલ
૧૧ જુદાઇ; ઝગડા ૧૨ આપસમેં ૧૩ ખુરાઈ ૧૪ જુદાઈ; લડાઈ ૧૫ હોસ્તી ૧૬
અમ્મ ૧૭ ફુતયા ૧૮ તકલીફ ઉઠાના ૧૯ મુસીબત (સાદાખાના ખાતેયે) રોકપડે
પહેનના ૨૧ ગરબ ૨૨ મુહમ્મદ મુરતફા (સ) સે મુરાદહય ૨૩ અડ; છોડવા.

૫૬ સે ૫૯ બંદકા ખુલાસા=પેગમખર સાહેબને અપની વારેસ કોમ છોડી
(બંદ ૫૫) વોહ સહાબાથે વોહ અલ્લા રસુલકે ફરમાનેપર ચલતેયે, ગરીબુંકી
ફિકર રખતેયે, ખુરી ખાતોંકો મિટા દેતેયે, બદુગર ગેબકી ખાતેં ખતાતેયે ઉનકો
નાખુદ કર દિયા; દીનકે કામમેં ઈખલાસ ઓર નેકનૈયતસે લડતેયે મગર ઉનકી લડાઈ
જસ હોસ્તીસે જિસમેં સફાઈ નહીં હોતી ઉસસે બહોત અમ્મજીથી; આબદગી યાને
કહેનેમે રોક ટોક નહો ઉસ્કો ધન સહાબા ને સખસે પહેલે કાયમ કીયા. ઈસ આબ-
દીકી નકલ ઓખ યુરોપ ઓર અમેરિકાવાલું નેકી હય જિસ સખબસે વોહ લોક
બંદે દરજેપર પોંડયે; ઓર સખકા ખાના ઓરલિખાસ શાદા ઓર એકથા.

ખલીફા થે ઉમ્મતકે એસે નિગેહયાં (૬૦) હો ગલ્લે^૧કા જેસે નિગેહયાન ચોપાં^૨
સમજતેથે જિંમીઓ^૩ મુસલિમકો યકસાં-નથા અખ્દો^૪ હુરપમે^૫ તફાવત નુમાયાં^૬

કનીજ^૭ ઓર બાનુ^૮થી આપસમે^૯ એસી
જમાનેમે^{૧૦} માંજાઈ^{૧૧} બહને^{૧૨} હોં જેસી

રહે^{૧૩} હકમેથી દોડ ઓર ભાગ ઉનકી (૬૧) ફકત હક પેથી જિસસેથી ત્રાગ^{૧૪} ઉનકી
ભડકતી નથી ખૂદખૂદ આગ ઉનકી-શરીઅતકે કબજેમે^{૧૫} થી બામ ઉનકી

જહાં કરદિયા નર્મ નરમા ગયે વોહ

જહાં કરદિયા ગર્મ ગરમા ગયે વોહ

કિફાયત^{૧૬} જહાં ચાહીયે વાં કિફાયત (૬૨) સખાવત જહાં ચાહીયે વાં સખાવત
જયી^{૧૭} ઓર તુલી દુશમની ઓર મોહબ્બત-ન બે વજહ^{૧૮} ઉલફત નબેવજહ નફરત

ઝુકા હકસે જે ઝુકગયે ઉસસે વોહ બી

રૂકા હકસે જે રૂકગયે ઉસસે વોહ બી

તરકકી કા જિસદમ ખિયાલ ઉનકો આયા (૬૩) એક અધેર થા રખઅમસકુ^{૧૯} મેં છાયા
હરેક કોમપર થા તનજાનુલ^{૨૦} કા સાયા-ખલદીસે થા જિસને સખકો ગિરાયા

વો નેશન^{૨૧} જે હયે આજ ગરહ^{૨૨} કે તારે

ધુધલકે^{૨૩} મેં પસ્તીકે પિનહાં^{૨૪} થે સારે

ન વો દોરદોરા^{૨૫} થા ઇબરાનીયો^{૨૬} કા (૬૪) ન થે અખ્દો^{૨૭} ઇબ્રાહિમ ન સરાનીયો^{૨૮} કા

૧ બકરીયાં ઓર ઘેરીયાંકા ટોલા ૨ લરવાડ ૩ ગેર મજહબવાલા જે
ઈસલામી હુકમતમે^{૨૯} રહે ૪ ગુલામ ૫ આબદ ૬ બહેર ૭ લોડી ૮ લરકી ઓરત;
માલેકા ૯ એકમાસે; સગી ૧૦ ખુદાકી રાહ ૧૧ કિસીતરહકા સંબંધ મોહબતકા કે
અદાવતકા વોહ ખુદા વાસ્તેહોતાથા ૧૨ કરકસર ૧૩ ન કમ ન
જ્યાદા ૧૪ સખબ ૧૫ દુનયાકા ખુશકીવાલા હીરસા જિસ પર આદમી બસતે
હયે જે મુસલમાનુંકે હિસાબસે ૧૬ હય ઓર ૧૭ પાની હય ૧૮ ચડતી ૧૯ ચાને
યુરોપકી કોમે નેશન અથેજમે^{૩૦} કોમકો કેહતે હેય ૨૦ આસમાન ૨૧ એસા અધેરા
કે કુછ કુછ માહુમ પડે ૨૨ પોશીદા; છુપા ૨૩ અચ્છા જમાના ૨૪ ચહુદી ૨૫ નસીબ

૬૦ સે ૬૩ બંદકા ખુલાસા=ખિલાફતમે^{૩૧} મુસલિમ ઓર ગેર મુસલિમકો
એક હકથે ગુલામ ઓર આબદમે^{૩૨} લોડી ઓર બાનુમે^{૩૩} કુછ ફરક નથા હરેક કામ
ખુદાકે વાસ્તે કરતેથે, શરીઅતમે^{૩૪} જહાં નરમી કરનેકા હુકમ આયા હથ વહાં
નરમી ઓર જહાં ગરમીકા વહાં ગરમી કરતેથે જમ મુસલમાનુંકે તરકકી કી ઉસ
વક્ત સખ જમા અધેરાથા યુરોપ ઓર અમેરિકાવાસે જે અબ અમક રહે હયે
વોહ સખ અધેરે કી પસ્તી મેં પડેથે,

પરામંદા^૧ દ્વિતર થા યુનાનીયોં^૨કા-પરેશ્માં^૩ થા શ્રીરાજ^૪ સાસાનીયોં^૫કા
જહાજ, એહલેરમા^૬કા થા ડગમમાતા
ચિરાગ, એહલે ધરાં^૭કા થા ટિમટિમાતા^૮

જળ સળ દુનયામેં અંધેરા થા મુસલમાનુંને ઉજલા કીયા. જી
ધર હિંદમેં હર તરફ થા અંધેરા (૬૫) કે થા ગ્યાન^૯ ગુન^{૧૦}કા લલ યાંસે ડેરા
ઉધર થા અજમ^{૧૧}કો જહાલતને ધેરા-કે દિલ સળને કેશો^{૧૨} કનશ્ચ^{૧૩}સે થા ફેરા
ન ભગવાનકા ધ્યાન થા આનીયોં^{૧૪}મેં
ન યજ્ઞદાંપરસ્તી^{૧૫} થી યજ્ઞદાનીયોં^{૧૬}મેં
હવા હરતરફ મોજજન^{૧૭}થી બલાકી(૬૬)ગલોંપર છુરી ચલ રહીથી જફા^{૧૮}કી
હુકુમત^{૧૯}કી હદ થી ન પુરસિશ્વ^{૨૦}ખતાકી-પડી લુટ રહીથી વહીઅતર^{૨૧}ખુદાકી
જમીંપર થા અથે સિતમર^{૨૨}કા દરેડા^{૨૩}
તખાહીર^{૨૪}મેં થા નોએધનસાંર^{૨૫}કા બેડા

વેા કોમેં નેહયેં આજગમખારે ધનસાં(૧૭)દરેદ્દકી ઓરઉનકી તીનતર^{૨૬}થી યકસાં^{૨૭}
જહાં અદલકે આજ જરી હયેં ફરમાં-મહોતર^{૨૮} દૂર પોહયાથા વાં બ્રહ્મો તુગયાં^{૨૯}
બને આજ ને ગલ્લેખાં^{૩૦} હયેં હમારે
વેા થે બેડિયે^{૩૧} આદમીખાર^{૩૨} સારે

૧ ખરાબ ૨ શ્રીક ૩ જુદા જુદા; દુટાહુ વા ૪ મિલાપ ૫ સાસાનકી
ઓલાદવાલે ઈરાનકે બાદશાહ ૬ રોમનલોક. ઈનકી રાજધાની ઈટાલીમેં રોમથી
ઓર ઈનકી હુકુમતમેં દરયાકા બડા હીરસાથા ઇસ વાસ્તે ઈનકે સાથ જહાજ
લીખા. ૭ ઈરાનવાલે, ચેહ આગકી પુજા કરતેથે ઈસલીયે ઈનકે સાથ ચિરાગ
(દીવા) લીખા ૮ દીવા ખુઝો વકત ને રોશની છેલી હેતા હયે વોહ
૯ ઈલ્મ ૧૦ હુનર ૧૧ ઈરાન ૧૨ મજહબ ૧૩ અમલ ૧૪ ઇલ્મવાલે; પંડીત ૧૫
ખુદાપરસ્તી; મગર યહાં મુરાદ આજ પરસ્તી સે હય ૧૬ પારસીલોક; ઈનકેદો
ખુદા, ખુરા કરનેવાલેકો અદુરમન ઓર અચ્છા કરનેવાલેકો યજ્ઞદાં કહેતે
હયેં ૧૭ ચલ રહી ૧૮ જુલ્મ ૧૯ સખી; સળ ૨૦ પુછક ૨૧ અમાનત=અલ્લા-
હકે બંદેકો જુલમ કરનેવાલે હલાક કરતેથે ૨૨ જુલમકા બાદલ ૨૩ સખત
ખારેશ ૨૪ ખરાબી ૨૫ આદમી ૨૬ તખીયત ૨૭ એક; ખરાબર ૨૮ હદસે ન્યાદા
૨૯ તુફાન ૩૦ સંતાલનેવાલે ૩૧ ખીર (વર) ૩૨ આદમીકો ખા બનેવાલે.

૬૬ બંદકા મતલબ=યુરોપમેં આલફ્રેડ ઓર શાર્લમેન તક અંધેરકા
જમાના નિસકો યુરોપવાલે 'ડાર્કએજસ' કહેતે હયેં હસે ખરસ તક ચલરહા
થા ચેહી હાલ એશિયા ઓર આફ્રિકા કા થા મગર ઈસલામકે તુફેલસે સળ
જમા રોશની ફેલી.

હુનરકા જહાં મર્મ બાજર હય અમ (૬૮) જહાં અકલો દાનિયકા બહેવાર^૧ હય અમ
જહાં અત્રે રહેમત જોહરબાર^૨ હય અમ—જહાં હુનરસ્તા^૩ લખા તાર હય અમ

તમદ્દુન^૪કા પેદા ન થા વાં નિશાં તક

સમનદર^૫કી આધ નથી મોજ વાં તક

ન રસ્તા તરકકીકા અબતક ખુદાયા (૬૯) ન જુના^૬ બલંદીપે કોઇ લગાયા
વો સહરા^૭ ઉન્હે^૮ કરઅ^૯ કરનાપડાયા—જહાં નકશીપા^{૧૦} થા ન શોરે^{૧૧} દિરાયા

જુંહી^{૧૨} કાનમે^{૧૩} હકકી આવાજ આધ

લગાકરને ખૂદ ઉનકા દિલ રહનુમાઇ^{૧૪}

ધટા એક પહાડુસે બતહાકે^{૧૫} ઉઠી (૭૦) પડી ચારસૂ^{૧૬} યકબચક^{૧૭} ધુમ નિસકી
કડક ઓરદમક^{૧૮} દૂરદૂર ઉસકી પોંહચી—જો ટેગસૂ^{૧૯} પે ગરજ તો અગાપે બરસી

રહે ઉસસે મહરમ^{૨૦} આખી^{૨૧} ન ખાકી^{૨૨}

હરી હોગઇ સારી ખેતી ખુદાકી

ક્રિયા ઉમ્મીયુર^{૨૩}ને જહાંમે^{૨૪} ઉજલા (૭૧) હુવા નિસસે ઇસલામકા બોલબાલા
ખુત્રકા અરમ ઓર અજમસે નિકાલા—હરેક હુબતી^{૨૫} નાવકો જ સંબાલા

જમાનેમે^{૨૬} ફેલાઇ તવહીદે મુતલક^{૨૭}

લગી આને ધરધરસે આવાજે હકહક

૧ બેપોર ૨ મોતી બરસાનેવાલા ૩ બહોત દોલત અસલમે^૧ થેહ દખાલમે^૨
સોનેકા સિક્કા થા ૪ જહાં અબ હરતરહ અજાહય વહાં ઉસવક્ત સુધારેકા
નામથી નહીં થા. ૫ સમનદરસે મુરાદ ઈલમ હય. ઉસવક્ત ઇલમકા
કદમથી નહીં આયા થા. યુરોપ અમેરીકા વગેરાસે. સંબંધ હય. ૬ સીટી
૭ રેતીકા મેદાન ૮ કાટના ૯ કદમકા નિશાન ૧૦ ઘંટકી આવાજ નિસકો સુન-
કર કાફલેકા ભૂલા બટકા મુસાફર કાફલેમે^{૧૦} મિલનતા હય. ૧૧ જેસી;
જસવક્ત ૧૨ રસ્તા બતાના ૧૩ અરબસે મુરાદ હય ૧૪ તરફ ૧૫ એકદમ ૧૬
અમક ૧૭ સ્પેનકી બડી નદીકા નામ હયે મતલબ ઇસલામ સ્પેનસે
હિંદુસ્તાન તક ફેલ ગયા ૧૮ નાઉમેદ ૧૯ પાનીપર રહેને વાલે ૨૦ જમીન-
પર રહેને વાલે. ૨૧ અનપઠ કયુકે નબી સાહેબ ઓરઅરબ ઇલમવાલે નથે.
૨૨ મતલબ કે લોક ખુરે કામ કર કર જહન્નમકે દરવાજે તક પહોંચ ચુકેથે
મગર ઉનકો સીધે રસ્તેપર લા દીયા. ૨૩ ખાલિસ ઓર ખરી તવહીદ નિસમે^{૨૩}
જરાશિક (બામ) નહો.

૬૯—૭૦ બંદકા મતલબ=ખુસલમાનું કે તરકકી કરનેમે^{૬૯} બડી મહેનત
પડી થી મગર સખમે^{૭૦} સુખામક કય દિયા.

હુવા ગુલ ગુલા^૧ નેકીયુંકા બદ્ધ^૨મેં (૭૨) પડી ખલખલી^૩ કુકડી સરહદ્દમે
હુમ આતશ અફસુરદા^૪ આતશકદ્દ^૫મેં-લગીખાકસી ઉડને સખ માબદ્ધ^૬મેં

હુવા કઆખા^૭ આખાહ સખ ધર ઉગડકર

જમે એકજ સારે દંગલ બિછડ કર

લિયે ઇલ્મોફન ઉનસે નસરાનીયોંને (૭૩) કિયા કરખે^૮ અખલાક^૯ રહાનીયોં^{૧૦}ને
અદખ ઉનસે સીખા સફાહાનીયોં^{૧૧}ને-કહા બદ્દકે લખખેક^{૧૨} યજદાનીયોં^{૧૩}ને

હરએક દિલસે રિશ્તા જહાલતકા તોડા

કોઇ ધર ન દુનયામેં તારીક^{૧૪} છોડા

અરસતુ^{૧૫}કે મુરદા કુનૂકો જિલાયા^{૧૬} (૭૪) ફલાતૂન^{૧૭}કો જિન્દા ફિરકર દિખાયા
હરેક શેહરો કરયે^{૧૮}કો યૂનાં બનાયા—મજા ઇલ્મો હિકમત^{૧૯} કા સખકો ચખાયા

કિયા અરતરફ^{૨૦} પરદા ચશ્મે જહાં^{૨૧} સે

જગાયા જમાનેકો ખાબેગિરાં^{૨૨} સે

હરેક મ્યેકદા^{૨૩} સે બરા જકે સાગર^{૨૪} (૭૫) હરેક ઘાટસે આયે સેરાખ^{૨૫} હોકર
ગિરે મિસલે પરવાના હર રોશનીપર—ગિરાહ^{૨૬} મેં લિયા ખાંધ હુકમેં પયખ્ખર

કે “ હિકમતકો એક શુમશુદા^{૨૭} લાલ સમજો

જહાં પાવ અપના ઉસે માલ સમજો ”

હરેક ઇલ્મકે ફનકે જોયા^{૨૮} હુયે વોહ (૭૬) હરેક કામમેં સખસે ખાલા હુયે વોહ
ફલાહત^{૨૯}મેં ખેમિરલો અંધકતા^{૩૦} હુયે વોહ—સિયાહ ત^{૩૧}મેં મશહુરે દુનયા હુયે વોહ

૧ શોર. ૨ ખરાબ લોક ૩ ગલરાટ. ૪ ઠંઠી. ૫ અગિયારી. ૬ ઈબાદત

ખાને ૭ ખેતુલ્લા. ૮ હાસલ કરના. ૯ નેકઆદતે. ૧૦ ઇસાઇલોક ૧૧ ઈરાન

કે. ૧૨ અરફાત કે મકામ પર હાજરલોક ખાર ખાર ખોલતે હુયે ઈસ કે મઆનેયે હુયે

કે મેં હાજર હું. ઈસસે મુરાદ યહાં તાબેદારી હય. ૧૩ પારસીલોક ૧૪ અંધે-

રેવાલા. ૧૫ યુનાનકા મશહુર હકીમ સીકન્દરકા ઉસ્તાદ આર અફલાતુનકા

શાગિર્દ ૨૨૦૦ અરસપર હુવા. ૧૬ જિન્દાકીયા. ૧૭ એથેન્સ કા મશહુર હકીમ આર

સુક્રાત કા શાગિર્દ. ૧૮ ગાઉ ૧૯ દાનાઇ આર અક્લકી ૨૦ ઉઠા લીયા ૨૧ લોકોંકી

આંખસે ગફલતકા પરદા ૨૨ ભરનિંદ ૨૩ શરાખખાના ૨૪ ખ્યાલા મતલબ હર

જગાસે મુસલમાનુંને કુછ ન કુછ ફાયદા ઉઠાયા. ૨૫ પેટ ભરકર પીના ૨૬

ખાંઠ ૨૭ ખોવાયા હુવા. ૨૮ હુંઢનેવાલે ૨૯ ખેતીકા કામ ૩૦-૩૧ લાસાની

૩૨ સફર

૭૫ બદ્દકે છેલે દો મિસરકા મજમુન હદીસશરીફસે હુયે. ગરજ દો હબર

ખરસસે જ્યાદા મુદતપરજો બડે બડે ઈલ્મવાલે યુનાન વગેરામાં મરગયેયે,

ઉનકી કીતાબુ કો કોઈ જાનતા ન થા મગર મુસલમાનુંને ઉન સખકો બહોર કીયા.

હરેક મુલકમેં ઉનકી ફેલી ૪.મારત

હરેક કોમને ઉનસે સીખી તિજરત

ક્રિયા જાકે આખાદ હર મુલકે વેરાં (૭૭) મોહિયા^૧ કિયે સખકી રાહ તકે સામ
ખતરનાક યે જો પહાડ ઓર ખિયાબાં-ઉન્હે^૨ કરદિયા રસ્કે સેહને^૩ ગુલિસ્તાં^૪

બહાર^૫ અબ જો ફુનયામેં આખ હુમ હય

યે સખ પોદપ ઉન્હીકી લગામ હુમ હય

યે હમવાર^૬ સડકેં યે રાહેં મુસફર^૭ (૭૮) દો તરફ બરાબર દરખતોંકા સામ
નિશાં જબજબ મીસો ફરસખ^૮ કા બરપા^૯-સરેરાહ કુવેં ઓર સરાયેં^{૧૦} મોહિયા

ઉન્હીકે હુયેં સમને યે ચરબે^{૧૧} ઉતારે

ઉસી કાફલેકે નિશાં હુયેં યે સારે

સદા ઉનકો મરગુબ^{૧૨} સેરા સફરથા (૭૯) હરેક બરે^{૧૩} આજુબમેં ઉનકા ગુજરથા
તમામ ઉનકા છાના હુવાબે હરો^{૧૪} બર^{૧૫} થા—જો લંકામેં ડેરાતો બરબર^{૧૬}મેં ધરથા

વોહ ગિનતેયે ચકસાં વતન ઓર સફરકો

ધર અપના સમઝતેયે હર દસ્તો^{૧૭} દર^{૧૮} કો

જહાંકો હય યાદ ઉનકી રફતાર^{૧૯} અખતક (૮૦) કે નકશેકે દમ હુયેં નમુદાર^{૨૦} અખતકે
મલાયા^{૨૧}મેં હુયેં ઉનકે આસાર^{૨૨} અખતક-ઉન્હે^{૨૩} રો રહા હય મલેખાર^{૨૪} અખતક

૧ તૈયાર ૨ ચોક. ૩ ખાગ. ૪ રોનક. ૫ છોડવા. ૬ બરાબર. ૭ સાફ.
૮ ફરસંગ. ૯ કાયમ; ખડા. ૧૦ ધરમસલા. ૧૧ નકલ. શેરશાહ વગેરે ફુસરે
કમ મુસલમાન બાદશાહોને એસે કામ કીયે હુયેં જિનકી અબ નકલ હોતી
હય મગર વોલીપૂરી નહીં. ૧૨ પસંદ. ૧૩ ખંડ. ૧૪-૧૫ દરયા ઓર જમીન.
૧૬ નીલ નદી કે કીનારે પર મિસરકા શહેર હય. આફ્રીકા કે ઉત્તર હિસ્સેમેં
હય. ચહાંસે મુસલમાન લંકા તક સફર કરતેયે અબલી ઉસવકત કે અરબકી
નસલ લંકામેં મોજુદ હય. ૧૭ જંગલ. ૧૮ પહાડ. ૧૯ ચાલ. ૨૦ જહેર.
૨૧ હિંદી મહાસાગર કે પૂર્વમેં દ્વિપકલ્પ. ૨૨ નિશાની. ૨૩ મલખાર.

૭૮ બંદકે સંબંધમેં શેરશાહકે ઈન કામુકી તફ્સીલ યેહ હય એક સડક
ચાર મહીને કે રસ્તેમેં ફેલીથી. ૭ કોસકે ફાસલેપર એક એક પકકી સરા બન-
વાઈથી, સડકકે કિનારેપર મસજીદેં ઓર કુવે બનવાયેયે-ઈમામ ઓર ખાંગી મુકરર
કિયેયે, ધર્મસલામેં હિંદુ મુસલમાન નોકરયે કે સખકો ખાના ઓર આરામ મિલે
બનવર કે લીયેલી ખંદોબસ્ત થા, સડકકી દોનું તરફ ઝાડયે ઓર એક એક કોસકે
ફાસલેપર મીનારા થા.

હિમાલાયકો હવે વાકેઆત^૨ ઉનકે અજબ^૩

નિશાન ઉનકે ખાફી હવે જિઆલાર^૪ પર

નહીં ઇસ તખ્ત^૫ પર કોઇ અરેઆજ^૬ મ(૮૧) નહોં જિસમેં ઉનકો ઇમારાત મોહકમ^૭
અરબ-હિંદ-મિસર-ઉનફુલુસ^૮-શામ^૯-દેવેલમ^{૧૦},—બિનાઓંસે હય ઉનકો

માઅમુર^{૧૦} આલમ

તુમહેં કાહેઆદમ^{૧૧} સે તા કાહેબેદા^{૧૨}

મિલેગા જહાં જવગે ખોજ^{૧૩} ઉનકા

વો સંગી મેહેલ આર વો ઉનકો સફાઇ(૮૨) જમી જિનકે ખંડોંપે હય આજ કાઇ^{૧૪}

વો અરકદ^{૧૫} શુબદ થે જિનકે તિલાઇ^{૧૬}—વો માઅબદ^{૧૭} જહાં જવવા-
ગર^{૧૮} થી ખુદાઇ

જમાનેને ગો ઉનકી અરકત ઉઠાલી

નહીં કોઇ વેરાના પર^{૧૯} ઉનસે ખાલી

હુવા ઉનફુલુસ ઉનસે શુલજાર ચકસર(૮૩) જહાં ઉનકે આસાર ખાફી હવેં અકસર
જો આહે કોઇ દેખલે આજ નાકર—યે હય બેતહમસર^{૨૦} કી ગોયા જખાં પર

કે થે આલે અદનાન^{૨૧} સે મેરે ખાનીર

અરબકી હું મેં ઇસ જમીં પર નિશાની

હવેદાર^{૨૩} હય ગરનાતેર^{૨૪} સે અવકતર^{૨૫} ઉનકી(૮૪) અયાંર^{૨૬} હય બલનસીયા^{૨૭} સે કુદ-
રત^{૨૮} ઉનકી

૧ હિંદુસ્તાનકી ઉત્તરમેં બડા પહાડ હય. ૨ કામ. ૩ જખાં પર-
યાદ. ૪ અરબ 'જબલેતારેક' કહેતે હવેં અમદુર રહેમાન મુસાબિન નસીરને
અપને શુલામ તારેક કો રપેનકી ફતેહ કે લીયે બેનથા વોહ પેહેલે ઈસી પહાડપર
પોંહયા થા ઇસ વાસ્તે ઈસકો જમલેફતેહસી કહેતે હવેં ૫ જમીન (ઇસ-
વકત અમેરિકાકી ખબર નહીં થી ઈસલીયે ઇસકે સીવા સખ ખંડ). ૬ મજબુત.
૭ મિસર આર રપેન. ૮ સિરિયા. ૯ જિલાનકે ખાસ પહાડી મુલક હય પહેલે
ઈસ્તાનમેં થા અખ રસમેં હય. ૧૦ બરી હુઇ. ૧૧ લંકામેં પહાડ ૧૨ રપેનકા
પહાડ અરફકે સખમસે સફેદ રહેતાથા ઇસ સખમસે અરબુને ચેહ નામ રખા
મગર રપેનવાયે સડાઅલબેડા કહેતે હવેં. ૧૩ પતા ૧૪ નીલ ૧૫ કમર ૧૬
સુનેરી ૧૭ ઈબાદત ખાના ૧૮ નહેર. ૧૯ મગર. ૨૦ ઉનફુલુસ (યાને રપેન) મેં
મુસલમાનુને સાતસો અરસ તક હુકુમત કીથી ખલીફને બહોત બડા આર
અબયબ ફારીગરીકા મહેલ બનચાયાથા જિસકા નામ બેતેહમરા થા. જિસકો
આજલી યુરોપ કે ઈજનેર દેખકર દંગ હોતે હવેં. ૨૧ રપેનકે હાકમ બની-
ઉમ્મિયા અદનાનકી આવાદ સેથે આર બનીહાશિમલી અદનાનકી આવાદકે ચે.
૨૨ બનાનેવાલે. ૨૩ નહેર. ૨૪ રપેનકી મુસલમાનુકી રાજધાની જિસકો એનેડા
કહેતે હવેં. ૨૫ શાન; લપકા. ૨૬ નહેર. ૨૭ વોલનસીયા. ૨૮ નેર.

બ.સ.સ.સ.કો. માદ હય અ.જ.મત ઉનકી-પટકતી હય કાદસર મેં સર, હસરત^૩ ઉનકી

ન સૂચિ ઉનકા ઇશબીલીયામે હય સોતા^૪

શબેરે ૧૦. હય કુ.રતુ.ખા^૫ ઉનકા રોતા

કોઈ કુ.રતુ.ખાકે ખંડર જાકે દેખે (૮૫) મસાનિહકે મે.હશબો દર^૬ જાકે દેખે
હેજા^૭ અમીકે કે ઘર જાકે દેખે-વો ઉજડાહુયા કરરોદર જાકે દેખે

જલાલ ઉનકા ખંડેરોમે હય યું ચમકતા

કે હો ખાકમે જેસે કુનહન દમકતા^૮

વોહ મશહુર પાતખત અ.ખાસીયુંદકા (૮૬) તખે-દજલા^{૧૦} ઉડતાયા નિસકા રરેરા^{૧૧}
તરો-ખુ.સ્કપર^{૧૨} નિસકા પડતાયા સાયા^{૧૩}-ઈરાકે અ.રખ^{૧૪} નિસપે થા ફ.ખ. કરતા

હુધ સરનચુ^{૧૫} નિસકી સુફતસે કંડી^{૧૬}

હય જે આબકલ એક તિજરત કી મંડી^{૧૭}

સુને ગોશી^{૧૮} ઇ.બરત^{૧૯}સે ગર જાકે ઇનસાં (૮૭) તો વાં જૂડે જૂડે યે કરતા
હય એલાંર^{૨૦}

કે થા જિનદિનોં મેહરે^{૨૧} ઇસલામ તાબારર-હવા યાંકી થી જી.હમીઅખરે^{૨૩} દોર;

પડી ખાકે એથે-સરઝમે જાંરપ મહીસે

હુવા જીંદા ફિર નામે યુનાં મહીસે.

૧ 'બડબુર' કહેતે હયે. ૨ અબ ઇસકો 'કેડિઝ' કહેતે હયે. ૩ અફસોસ. ૪ ઇશબીલીયા=ઇસલામી નામ હય ઇસીકો રોમન લોક હીસપાલીસ કહેતેથે
ઓર અબ ઇસકા નામ સીવીલી હય—(સ્પેનકા શહેર હય) ૫ સ્પેનકી ઇસ-
લામી બડી રાજવાનીથી, અબ ઇસકો 'કોડોવા' કહેતે હયે ઇસ્મે ૧૬૦૦ મસજીદ
૬૦૦ હમ્મામ ૫૦૦ દવાખાને ઓર ૮૦૦ બડે મદ્રેસેથે. ૬ દરવાજો. ૭ મકકે વાલે.
૮ ચમકતા. ૯ નખી સાહેબકે ષયા હજરત અબાસકી ઓલાદ. ૧૦ દજલા
નદીકે કિનારે. ૧૧ નિશાન. ૧૨ સબ જગાપર. ૧૩ અસર. ૧૪ મુલક નિસકી
રાજવાની બગદાદ. ૧૫ ઉધી. ૧૬ નિશાન. ૧૭ બબર. ૧૮ કાન. ૧૯ નસીહત.
૨૦ ખબર. ૨૧ સૂરજ. ૨૨ રોશન. ૨૩ તનફુસ્ત રખનેવાલી ૨૪ ઇસકો અરબ
"મહીનતુલ હુકમા" (યઆને હકીમુંકા શહેર) કહેતેથે ઇસલીયે કે ઇસમે હકીમ
બહોત હુવે હેય. ૨૫ જન.

બંદ ૮૬ મેં બગદાદ શહેરકી તારીફ હય. ઇસમે આઠ લાખસે જ્યાદા
આબાદીથી ઉસવકત યેહ સમસે બડા શહેર થા. હીજરી ૧૩૨ સે ૬૫૬ તક
અબાસી ખાનદાનકા પાયતખત રહા. ઉથે ખકીફા મુસતઆસીમ બિલ્લાકી મફ-
લતકે સબબસે તાતારી લોક બગદાદકે માલિક હોમથે.

વો લુકમાનો? મુકરાત રકે દુરરેમકનું (૮૮) વો અસરાંરે યુકરાતો! હસે^૫ ફલાતું.
અરસતૂ, ^૧કી તાલીમ સોલન^૭કે કાનું—પડે.થે કિસી કાંથે કોહના^૮મેં મદફૂ^૯

મહીં આકે મોહરે સુકૂત^{૧૦} ઉનકી ટૂટી

ઈસી ખાગે રાના^{૧૧}મેં બૂ^{૧૨} ઉનકી કુટી

થે થા ઇલમપર વાં તવજ્જો^{૧૩}કા આલમ^{૧૪} (૮૯) કે હો જોમે મજરહ^{૧૫}

જોયાથે^{૧૬} મરહમ^{૧૭}

કિસી તરહ પ્યાસ ઉનકી હોતી નથી કમ—યુજતાથા આગ ઉનકી ખારા^{૧૮}

ન શખનમ^{૧૯}

હરીમે^{૨૦} ખિલાફતમેં ઊંટુ^{૨૧}પે લદકર

ચલે આતેથે મિસરો યુનાંકે દફતર

* મુસલમાનુંકા ઈલમ. *

વો તારે જો થે શ ^{૨૧}મેં લુમઅઅફગન^{૨૨}(૯૦) પે થા ઉનકી કિરતુ^{૨૩}સે તા

ગ.ખ^{૨૩} રોશન

નવિસ્તો^{૨૪}સે હયેં જિનકે અખતક મુજ્દા^{૨૫}યન^{૨૫}—કુતુબખાનયે^{૨૬}પેરસો^{૨૭} રોમે લનદન

પડા ગુલગુલા^{૨૮} જિનકા થા કશવરો^{૨૯}મેં

૧ લુકમાન બડા હકીમ ૨૫૦૦ બરસપે યુનાનમેં હુવા હય. ઈસકી કહાનીયાં અરબી મેં લીખી ગયી. બાદ યુરોપમેં ફેલી જિસસે બહોત સુધારા હુવા. ૨ યુનાનકા બડા દાનિશમંદ ૨૩૦૦ બરસપર થા. ૩ કીમતી મોતી=કિતાબેં. ૪ લેદ. ૫ ઈલમ. ૬ યુનાનકા નામી હકીમ ઓર સીકંદરકા ઉસ્તાદ ઓર ફલાતુનકા શાર્ગિદ ૭ યુનાનકા કાતુન બનાવેવાલા. ૮ જૂની. ૯ દફનાયે હુયે; દબે હુયે. ૧૦ ખામોશી. ૧૧ ખુબસુરત. ૧૨ ખુશબુ. ૧૩ ધ્યાન ૧૪ જમાના. ૧૫ જખમી. ૧૬ હુંદનેવાલા. ૧૭ મલમ. ૧૮ બરસાત ૧૯ ઝાંકલ. ૨૦ રાજધાની=બગદાદ. ૨૧ પૂર્વકા મુલક. ૨૨ રોશની દેનેવાલા. ૨૩ મગરેખી મુલક=યુરોપ (કો પૂર્વકે મુલકસે ચાને મુસલમાનુંસે બહોત ફાયદા હુવા). ૨૪ કિતાબેં. ૨૫ આરાસ્તા. ૨૬ લાયબ્રેરી. ૨૭ ફ્રાન્સકી રાજધાની પેરીસ વગેરા મેં મુસલમાનુંકી નામી કિતાબેં હયેં જો ઇસ વકત મુસલમાનુંકે પાસ નહીં. ૨૮ નામવરીકા ડંકા. ૨૯ ઇલકામેં

૮૮ બંદકા મતલબ. યુનાનકે હકીમુંકે ઇલમકો મુસલમાનુંને જાહેર કીયા નહીં તો વોહ પડા પડા સડબતા.

૮૯ બંદકા મતલબ યુનાન ઓર મીસરકે સીવા રૂમ, ઇરાન, હીંદ વગેરાસે સંસ્કૃત ફારસી સુર્યાની જબાનોંકી હબરોં કીતાબોંકા મુસલમાનોંને તરજુમા કીયા.

વો સોતેહયેં બગદાદકે મકબરોંમેં

વો સનબર^{૧૬}કા ઓર કુરેકા મેદાં (૯૧) ફરાહમ^૩ હુયે જિસમેં મસ્જીદે^૪ દોરાં
કુરે^૫ કી મિસાહત^૬ કે ફેલાયે સામાં—હુધ જુબ^૭વે^૮ સે કદ કુલકી તુમાયાં

જમાના વહાં આજતક નવહાગર^૯ હય

કે અખાસીયુંકી સભા વો કિધર હય

સમરકંદહે ઉનહુલસ તક સરાસર (૯૨) ઉન્હીકી રસદગાહે^{૧૦} થી જલવા ગુસ્તર^{૧૦}
સવાદે^{૧૧} મરાગા^{૧૨}મેં ઓર કાસીયું^{૧૩}પર—જમીસે સદા^{૧૪} આરહીહય બરાબર

કે જિસકી રસદ કે યે આકી નિશાં હયેં

વો ઇસલામીયુંકે મુનબિજમ^{૧૫} કહાં હયેં

સુવરિરખ^{૧૬} હયેં જો આજ તેહકી કવાલે^{૧૭} (૯૩) તકહફ્સ^{૧૮}કે હયેં જિનકે
આઈ નિરાલે^{૧૯}

જિન્હોને હયેં આલમ^{૨૦}કે દફતર ખંગાલે^{૨૧}—જમીકે તખક સરખસર છાનડાલે

અરબહીને દિલ ઉનકે જાકર ઉમારે^{૨૨}

અરબહીસે વો ભરને સીખે તારારે^{૨૩}

૧ કબરસ્તાન=મુસલમાનુંમેં બડે બડે ઇલ્મવાલે અબ બગદાદમેં દફન હયેં.
૨ દજલા ઓર કુરાત (યુફેતીસ; તૈઝીસ) કે દરમ્યાન શહેર હય. ૩ જમા. ૪
માપનેવાલે. ૫ જમીન. ૬ માપનેકા ઇલ્મ. ૭ જુબ ઇબને મુસાને એસે ઓબર
બનાયે કે જુબ (હીરસા) કે માપનેસે કુલ (તમામ) કી ખબર હુધ જેસે
જમીનકા ઘેરાવ ૨૪૦૦૦ માઇલ થા. ૮ રોરહા. ૯ સિતારે દેખનેકી બલદ જગા.
૧૦ ફેલી હુધ. ૧૧ આસપાસ. ૧૨ આબરખ્યેનનમેં શહેર હય ઇસકે નઝદીક
હોલાકુખાનને ખવાબ નસીરુદ્દીન તુસી વગેરાસે એક રસદગાહ (ઓબરઝરવેટરી)
બનવાઈથી. ૧૩ ડેમાસકસ કી ઉત્તરમેં પહાડ હય. ૧૪ આવાજ. ૧૫ આસમાન કે
ઇલ્મ જાનનેવાલે. ૧૬ તારીખ (ઇતિહાસ) જાનનેવાલે. ૧૭ સચ ખાત નીકાલને-
વાલે. ૧૮ તપાસ. ૧૯ નયે. ૨૦ દુનયા. ૨૧ દેખડાલે. ૨૨ તેશ દિલાયા. ૨૩ કુદકા=
ખ્યાલકી બલદી યાને અબ જો ઇતિહાસ અચ્છા લીખનેવાલે હય વોહ મુસલ-
માનુંસે સીખે હયેં.

૯૨ બંદમેં જિન રસદગાહું (ઓબરઝરવેટરી, આદાસ લોચન) ખ્યાન હય
ઉનકે ખંડેર અલી મોજુદ હયેં. બલીકા મામુન, હોલાકુખાં તાતારી વગેરા કઇ
બાદશાહોને બનવાઈથી.

૯૩ બંદ—તારીખકા ઇલ્મ મુસલમાનુંસે સીખનેકા ખુદ યુરોપવાલે ઈકરાર
કરતે હયેં અફસોસ કે ઇસલામી નામી તારીખેં ફ્રાન્સ જર્મની ઓર ઇંગ્લાંડમેં
હયેં મુસલમાનું કે પાસ નહીં.

અંધેરા તવારીખ. પર છા રહાયા (૯૪) સિતારા રિવાસત^૧કા ગેહના^૨ રહાયા
દરાસત^૩કે સુરજપે અંધ આરહાયા—રહાસત^૪કા મેઝાન ધુંદલા^૫ રહાયા

સરેશહ ચિસામ. એક અંધને જલ્દયા

હરેક કાફલેકા નિશાં નિસસે પાયા

ગિરોહ^૬ એક જોયાયા ઇસ્મે^૭ નખીકા (૯૫) તમાયા પતા નિસને હર મુફતરી^૮કા
ન એડાકોમ રખના^૯ કિન્ને^{૧૦} ખફી^{૧૧}કા—કિયા કાફીયા તંગ હર મુદ્દહ^{૧૨}કા

કિયે જરહો^{૧૩} તાદીલ^{૧૪}કે વજૂઅ^{૧૫} કાનૂં

ન ચલને દિયા કોમ આતિલ કા અદ્દસ^{૧૬}

ધસી ધુનમેં આસાં કિયા હર સફરકો (૯૬) ધસી સોકમેં તય^{૧૭}કિયા બેહરો ખરકો
સુના ખજિને^{૧૮} ઇસ્મેદો^{૧૯} નિસ બશરકો—લિયા ઉસસે જાકર ખખર^{૨૦}ઓર
અસર^{૨૧}કો

ફિર આપ ઉસકો પરખા કસોટીપે રખકર

દિયા ઓરકો ખૂદ મળ. ઉસકા ચખકર

કિયા ફાશર^{૨૨} રાવીમેં જો એખ પાયા (૯૭) મનાકિઅર^{૨૩}કો છાના^{૨૪}
મસાલિઅર^{૨૫}કો તામાર^{૨૬}

મશાયખ^{૨૭}મેં જો કુખહ^{૨૮} નિકલા જતાયા—અખમાર^{૨૯}મેંજો દાગ દેખા ખતાયા
તિલિસ્મે^{૩૦} વરા હર મુફદસ^{૩૧}કા તોડા

૧ ખ્યાન કરના. ૨ અંધેરમેં. ૩ અકલસે માલુમ કરના. ૪ ગવાહી. ૫ અંધેરેવાલા. ૬ (હદીસકે ઈલમ જાનનેવાલુંકી) મંડલી. ૭ હદીસકા ઇલમ. ૮ નૂહ હદીસ ખ્યાન કરનેવાલા. ૯ સુરાખ; એખ. ૧૦ નૂહ. ૧૧ છુપા. ૧૨ અકસર જુકા દાવા કરનેવાલેકો કહેતે હયેં. ૧૩ ખ્યાન કરનેવાલેકો એખ જાહેર કરના. ૧૪ અજા વસ્ફ (ગુણ) જાહેર કરના. ૧૫ ખનાના; ઘડના. ૧૬ મંતર, કિસ્સા. ૧૭ પાર કીયા. ૧૮ ઇલમ રખનેવાલા. ૧૯ હદીસકા ઈલમ. ૨૦-૨૧ હદીસકી કિસ્મેં હયેં. ૨૨ જાહેર. ૨૩ અજા ખાતેં. ૨૪ નક્કી કીયા. ૨૫ ખુરી ખાતેં. ૨૬ નિકાલા. ૨૭ દીનકે ખડે. ૨૮ એખ. ૨૯ ખડોત ઇલમ દીનકા રખને વાલે. ૩૦ પરહેજગારીકા જલ્દ; ફંદા. ૩૧ પાક.

૯૬ ખંદકા મતલબ—હદીસકે ઈલમમેં મુસલમાનુંને એસા કમાલ કીયા હયકે ડાકટર ઈસમીંગર લીખતે હયેં કે ઇસ ઈલમપર મુસલમાનુંકા પૂરા ફખર હયે એસા ઈલમ કીસી મજહબ વાલેમેં નહી. યાને પાંચ લાખ આલિમોંકા હાલ જાંદગીકા મીલતા હય.

ન મુલાકો છોડા ન સૂંઝી' કો છોડા

રિજલર^૨ ઓર અસાનીદરેકે ને હયેં દરતર (૯૮) મવાહ ઉનકી આનહગીકે
હયેં વકસર^૨

નથા ઉનમ એહસાં યે એક એહલેદી^{૧૫}પર—વો યે ઈસમેં હર કોમો મિલતકે રહબર

લિખરટી^{૧૬}મેં ને આન ફાયક^{૧૭} હયેં સખસે

ખતાયેં કે લિખરલ^{૧૮} બનેહયેં વો કખસે

૪.સાહત^{૧૯}કે દરતર યે સખ આવખુરદા^{૨૦} (૯૯) બલામત^{૨૧}કે રસ્તે યે

સખ નાસિપુરદા^{૨૨}

ઉધર રમકી શમ્બે^{૨૩} ઇનશા થી મુરદા—ઇધર આતશ પારસી થી પુસરદા^{૨૪}

યકાયક ને બર્ક^{૨૫} આકે ચમકી અરબકી

ખુલીકી^{૨૬} ખુલી રહેમઇ આંખ સમકી

અરબકી ને દેખી વો આતશ^{૨૭} જખાની(૧૦૦)સુની બરમે હેલ ઉનકી શેવાખયાની^{૨૮}

વો અશઅર^{૨૯}કી દિલમેં રેશાદવાના^{૩૦}—વો ખુતબો^{૩૧}કી માનિનદે દરયા રવાની

વો જાહકે જુમલે વો ફિકરે કુમું^{૩૨}ર કે

તો સમજે કે ગોયા હમ અખતક યે શુંગે

સલીકા ફિસીકો નથા મદહો^{૩૩} જમર^{૩૪}કા (૧૦૧) ન ઢખ યાદ થા શરહે^{૩૫}

શાદીયો ગમકા

ન અન્દાજ તલકીને^{૩૬} વાળો^{૩૭} હિકમ^{૩૮}કા—ખજાના થા મદફૂં જખા

ઓર કલમકા

૧ દરવેશ. ૨ વો ઇલમ જિસમેં રાખી યાને ખ્યાન કરનેવાલુંકા હાલ
હોતા હય. ૩ વોહ કિતાબેં જિનમેં સનદકે તોરપર હરહદીસકે સાથ ઉસકે ખ્યાન
કરનેવાલુંકે નામ હોં જેસે ખુખારી મુસલીમ વગેરા. ૪ સખ. ૫ મુસલમાન. ૬
અંગ્રેજીમેં આનહીકો કહતે હયેં. ૭ બઢકર. ૮ આનહ (અંગ્રેજી). ૯ ખુશ
ખ્યાની. ૧૦ ચટ હો ગયે થે. ૧૧ મતલબકી ખુખી. ૧૨ કોઈ ચલા નહો એસે.
૧૩ લીખનેકા ઇલમ. ૧૪ ખુઝી હુઈ; ઠંડી. ૧૫ ખીજલીકી જેસી જખાનકી તેજ.
૧૬ હોરાન રહે ગયે. ૧૭ જખાનકી તેજ. ૧૮ છટા. ૧૯ કવિતા. ૨૦ અસર કરને
વાલી ૨૧ ભાષણ; તકરીર ૨૨ મંતર. ૨૩ તારીફ. ૨૪ ખુરાશ. ૨૫ ખ્યાન. ૨૬ સમ-
જના. ૨૭ નસીહત; બોધ. ૨૮ દાનાઈ.

૯૮ બંદકા મતલબ—યુરોપવાલે મુસલમાનુંસે લીખરલ (આનહ) હોના સીખે.

૯૯ બંદકા મતલબ—જોન કેવનપોર્ટ ઓર ઓરીએનટલ ટ્રાન્સલેશન કમીટીને
ઈક્રાર કીયા હય કે યુરોપવાલે ઇલમ અદબ (લીટરેચર) અરબસે સીખે આન
ખડી ઇસપીચે (ભાષણ) હોતી હયેં વો રપેન કે અજુસે ઉડાયા હય.

નવાસંજ્યાં^૧ ઉનસે સીખીં^૨ યે સખને

જાખાં ખોલદી સખકી નુતકે^૩ અરખને

જામાનેમેં ફેલી તિખ^૪ ઉનકી બદોલત (૧૦૨) હુધ^૫ બેહરાવર^૬ જિસસે
હરકેમો મિલત

ન સિદ્ધ^૭ એક મશરિક^૮ મેં થી ઉનકી શોહરત-મુસલ્લમ^૯ થી મગરિખ^{૧૦}
તકે ઉનકી હજમત^{૧૧}

સિલરનો^{૧૨} મેં જો એક નામી મતખ^{૧૩} થા

વો મગરિખમેં અતારે^{૧૪} મુસ્કે અરખ થા

અખુખકરાજી^{૧૫} અઝીધખને-ઈસા^{૧૬} (૧૦૩) હકિમે ગિરામી હુસેનધખનેસીના^{૧૭}
હુનીન^{૧૮} ધખને ઇસહાક કિરસીસે^{૧૯} દાના-જિયા^{૨૦} ધખને બેતાર રાસુલઅતિખખા^{૨૧}

ધન્હોકે હયેં મશરિકમેં સખ નામ લેવા

ધન્હોસે હુવા પાર મગરિખકા બેવા^{૨૨}

ગરજ ફાન હયેં જો માયએર^{૨૩} દીનો દોલત (૧૦૪) તખીધ^{૨૪} ઇલાહી^{૨૫}
રિયાજીયો^{૨૬} હિકમત

૧ ખુશખ્યાની. ૨ ખોલી. ૩ વૈદક. ૪ ફાયદા ઉઠાનેવાલી ૫ મુરાદ એશિયા. ૬ માની હુધ. ૭ મુરાદ યુરોપ. ૮ હુશીયારી. ૯ ઇલાહી કે નેપદસ પ્રાંતમેં શહેર હય. હંખરલેટ લીખતા હય કે મુસલમાનુ'કા ચહાં બહોત બડા તિખકા મદ્રેસાથા ઓર તમામ યુરોપ વાલે ચહાં સીખનેકો આતેથે. ૧૦ વૈદકકા મદ્રેસા ચહાં કાટકુટ વગેરે કુલ કામ સીખલાય જતે થે. ૧૧ અરખકી ખુશખો દેનેવાલા યાને નામવરી ફેલા નેવાલા. ૧૨ રે શોહરકા રહેનેવાલા થા; બગદાદ વગેરામેં ઇસકે દવાખાને થે. ઇસ મશહુર તખીખને ૩૧૩ કિતાબેં બનાઈ હયેં. ૩૨૦ હીજરીમેં મર ગયા. ૧૩ ઇસ તખીખકો 'એમખર'કી 'ઇન સાઈકલો પિડીયા' મેં નામવર તખીખ લીખા હય. ૧૪ ચેહ તખીખ શેખ ખુ અલીસીના કે નામસે ન્યાદા મશહુર હય. ઇસકી બડી બડી કિતાબેં લગભગ ૧૦૦, ઇસકા કાનુન યુરોપમેં બહોત મુદત તક પઢાયા ગયા. હીજરી ૪૨૮ મેં ૫૮ બરસકી ઉમરમેં મરા. ૧૫ ચેહ ઇસાઈ થા મગર અખાસી ખલીફાકે ચહાં ઇસકી પરવરશ હુઈથી મુસલમાનુ'મેં બહોત મીલા હુવા થા. ઇસ લીયે ઇસલામી તખીખુ' કે સાથ ઇસકા નામ લીખા હય. ૧૬ ઇસાઈ આલમ. ૧૭ રોપનમેં નખાખત (જડી ખુટી, ખોટની) કા મશહુર તખીખ હુવા હય યુરોપ વાલુ'ને ઇસકી કિતાબુ'સે લીખા હય ૧૪૬ હી. મેં મરા. ૧૮ સખસે બડા તખીખ. ૧૯ ખેડા=મતલબ યુરોપકો બહોત ફાયદા પોંહયા. ૨૦ જડ, અસલ. ૨૧ હુદરતકી ચીજેં જસે હુવા પાની વગેરેકા ઈદમ. ૨૨ ફરીરતે ઓર અરવાહ વગેરેકા ઈદમ. ૨૩ ગણીતકા ઈદમ.

ત્રિભુવ્વોર, કીમીયા^૧ હિંદુસા^૨ ઓર હયઅત^૩—સિયાહ, ત^૪ તિજરત ઇ. મારત
ફલાહ, ત^૫

લગાઓગે ખોજ ઉનકા જાકર જહાં તુમ
નિશાં ઉનકે કંદમૂકે પાઓગે વાં તુમ

હુવા ગોકે પામાલ ખુસતાં^૬ અરબકા (૧૦૫) મગર એક જહાં હય
ગજલખાં^૭ અરબકા
હરા કરગયા સખકો : ખારાં અરબકા—સુપેદો સીયા^૮ પર હય એહ સાં અરબકા

વોહ કે. મેં જો હયે આજ સરતાજ^૯ સખકી
કનોંડી^{૧૦} રહેંગી હમેશા અરબકી

રહે જખતક અરકાને^{૧૧} ઇસલામ ખરપા^{૧૨} (૧૦૬) ચલન એહલેદીકા રહા સીધાસાદા
રહા મેલ^{૧૩} સેશેહદ સાંદી. ^{૧૪} મુસદ્દા^{૧૫}—રહીખોટ^{૧૬} સે સીમે^{૧૭} ખાલિસ. મુખરરા^{૧૮}

નથા કોઈ ઇસલામકા મરદે^{૧૯} મેદાં
અલમ એક યા શશજેહેત^{૨૦} મેં દરફ. શાં^{૨૧}

પે ગહલા હુવા જખકે અશ્મા^{૨૨}—સદ્દાકા (૧૦૭) ગયાફ્ટ સરરિસ્તા^{૨૩} દીને હુદાકા

૧ કોઈ ચીજ જેસે હુવા કીન કીનસે બની હય ઉસકા ઈદમ (રશાયણ
શાસ્ત્ર) ૨ હિસાબ ૩ આસમાન ઓર તારે વગેરેકા ઈદમ. ૪ માપણીકા ઈદમ.
૫ ખેતીબાડીકે કામકા ઈદમ. ૬ બાગ. ૭ તારીફ કરનેવાલા=અરબકો. બાગ કહો
ઇસ સખખસે ઉસ્કે કદરદાન ઓર તારીફ કરનેવાલુંકો ખુલખુલે ગજલખાં લીખા.
૮ સખપર=કાલે ઓર ગોરે રંગકે લોકોંપર. ૯ સરદાર. ૧૦ અહસાનમંદ. ૧૧
ખડે ખડે કામ. ૧૨ કાયમ. ૧૩ કચરા. ૧૪-૧૫ સાફ; ચોખખા ૧૬ મેલવણી. ૧૭
ચાંદી. ૧૮ પાક; ખરી ૧૯ મુકાબલા કરનેવાલા. ૨૦ છેદીસા=સખ હુનયા. ૨૧
ચમકતા; ઉડતા. ૨૨ સાફ અશ્મા=ઇસલામ. ૨૩ તરીકા.

૧૦૫ બંદકા મતબલ-યુરોપકે નામી તારીખ જાનનેવાલે એટવર્ડ ગીબન,
હેનરી લુઇ, ડાક્ટર હેલી સહલીવ ફ્રાન્સીસી વગેરે ઈકશર કરતે હયેં કે હમકો
અરબોંસે ઈદમ હાસીલ હુવા.

૧૦૭ બંદકા મતલબ-જખ મુસલમાનુંને નેક કામ છોડ દીયે ઓર ખુરે
કામ ઈત્યાદીએ તો ઇસકીયે ઉનપર થેહ ખરામી આઈ; ખુદાને નહી કીયા
થેહ કુરાન શરીફમે હય.

રહા સરપે બાકી. ન સાચા હુમા^૧કા—તો પૂરાહુવા એ.હેદ^૨ થા ને ખુદામ
કે “હમને બિગાડા નહીં કોઇ અબતક
વો બિગાડા નહી આપ દુનયામે^૩ જબતક^૪”

* મુસલમાનુંકા તનજબુલ યાને પડતી *

પુરે ઉનપે વક્ત આકે પડ.નેલગે અબ (૧૦૮) વો દુનયામે^૫ બસકર ઉજડ ને લગે અબ
બારે ઉનકે મેલે બિહડ.નેલગે^૬ અબ—અનેથે વો જેસે બિગડ.નેલગે અબ

હરી ખેતીયાં જલગઈ લહલહાકર^૭

ધટા ખુલગઇ સારે આલમમે^૮ છાકર

ન મરવત^૯ રહી ઉનકી કાયમ ન ઇ.જ.જત(૧૦૯) ગયે છોડ. સાથ ઉનકા ઇકબાલો દોલત
હુયે ઇલ્મો ફ.ન.ઉનસે એક એક રખ.સ.ત-મિટી ખુબીયાં સારી નોખતખનોખત^{૧૦}

રહા દીન બાકી ન ઇસલામ બાકી

એક ઇસલામકા રેહગયા નામ બાકી

મિલે કોઈ ટીલા^{૧૧} અગર એસા ઊંચા (૧૧૦) કે આતીહો વાંસે નજર સારી દુનય
ચઢે ઉસપે ફિર એક ખિરદમંદ^{૧૨}દાના—કે કુ.દરતકે દંગલકા દેખે તમાશા

તો કે.મુમે^{૧૩} ફ.કે. ઇસકદર પાયગા વોહ

કે આલમકો જે.રોજ.બર^{૧૪} પાયગા વોહ

વો દેખેગા હર સુ^{૧૦}હમ.ફે ચમન^{૧૧}વાં(૧૧૧)બહોત તાજ.તર સુરતે બાગે.રિદ્વાં^{૧૨}
બહોત ઉનસે કમતર પે^{૧૩} સરસખ્તો.૧૪ ખ.નદાં^{૧૫}—બહોત ખુશ્કઓર બેતરા-
વત^{૧૬} મગર હાં

૧ એક પરંદા હય જિસકે સાયમે^૧ કોઈ આદમી આ નવે વોહ બાદશાહ
હો નતા હય એસી ગપ ચલતી હય. ૨ કોલ. ૩ નૂદા હોના. ૪ હુવા સે હલના.
૫ દોલત. ૬ એક પીછે એક. ૭ ટેકરા. ૮ અકલમંદ. ૯ દુનયામે^{૧૦} બડા ફેરફાર.
૧૦ તરફ. ૧૧ બાગ. ૧૨ જન્નતકા બાગ. ૧૩ મગર. ૧૪ નીલે; હરે. ૧૫
ખિલેહુયે. ૧૬ સૂકે.

૧૦૮ સે ૧૧૧ બંદકા મતલબ—મુસલમાનુંકે પાસ સે દોલત, ઇલ્મ,
ઓર ઈજ્જત સખ ચલે ગયે ઓર દીનમેલી બહોતહી સુરત હો ગયે. અગર
કોઈ શખ્સ એક ઉચે ટેકરે પર ચઢ કર દુનયાકી સખ કોમોંકો દેખે તો કીતની
કો બહોત અછી હાલતમે^૧ દેખેગા મગર મુસલમાનુંકો ખીલકુલ ખરાબ હાલ-
તમે^૨ દેખેગા.

નહીં લાયે જો^૧ બર્જો^૨ બાર^૩ ઉત્તરે^૪ પવદે^૫

નજર આતેહયે^૬ હોનહાર^૭ ઉત્તરે^૮ પવદે

ફિર એક બાગ, દેખેગા ઉજડા સરાસર (૧૧૨) જહાં ખાક ઉડતી હય હરસુ ખરાબર
નહીં તાબગીકા કહીં નામ જિસપર—હરી ટેહતીયાં^૯ ઝડ^{૧૦} ગઇ જિસકી જલકર

નહીં ફૂલ ફૂલ જિસમેં આનેકે કાબિલ

હુયે રૂખ^{૧૧} જિસકે જલાનેકે કાબિલ

જહાં એરકા કામ કરતા હય બારાં (૧૧૩) જહાં આકે હેતા હય રા અથે ૯ નેસાં
તરફદુદ^{૧૨} સે જો આર હોતા હય વેરાં—નહીં રાસ જિસકો ખિન્ન^{૧૩} આર બહારાં^{૧૪}

યે આવાબ, પયહમ^{૧૫} વહાં આ રહી હય

કે ઇસલામકા બાગે, વેરાં યહી હય

વો દીને-હેબલ^{૧૬} ખેબાક^{૧૭} ખેડા (૧૧૪) નિશાં જિસકા અકસાયે
આલમ^{૧૮} મેં પોંહયા

મુબહિમ^{૧૯} હુવા કોઇ ખતરા ન જિસકા-ન ઉમ્મા^{૨૦} મેં ઠટકા^{૨૧} ન કંલ^{૨૨} મેં
અચકા^{૨૩}

કિયે પયસિપુર^{૨૪} જિસને સાતું સમનદર

વો ડૂબા દહાને^{૨૫} ગંગાકે આકર

અગર કાનધરકર સુને એહલેઇ^{૨૬} ખરત (૧૧૫) તો સિલોનસે તા બક્ષમીરો તિખ્ખત^{૨૭}
જ.મીં રૂખ બિન ફૂલ ફૂલ રેત પરખત—યે ફરયાદ સખ કર રહે હયે બ^{૨૮} હસરત

કે કલ ફ.ખ. થા જિનસે એહલે-જહાં^{૨૯} રફકા

લગા ઉતસે એ.બ આબ હિંદુસ્તાંકો^{૩૦}

૧ અગરચે. ૨ પત્તે; પાંત. ૩ ફૂલ. ૪ છાડ; છાડવે. ૫ હોનેવાલે. ૬ ડાલીયાં.
૭ ખિર. ૮ ઝાડ. ૯ વોહ અખર જિસકે બરસનેસે મોતી પેદા હોતે હયે; વોહ
રો હેતા હય યાને નાચાર હો જતા હય. ૧૦ ફિકર. ૧૧ ખરાબ મોસમ. ૧૨
અછી મોસમ. ૧૩ ઉપરા ચાપરી ૧૪ ઇસલામ. ૧૫ ખેખોફ. ૧૬ ફુનયાકી ચારોં
તરફ. ૧૭ રોકને વાલી. ૧૮ આમાનકા અખાત ૧૯ રૂકા. ૨૦ લાલ સમુદ્ર. ૨૧
ઉચ્ચે અટક જના. ૨૨ સફર કરના. ૨૩ મુંહ. ૨૪ તિખેટ દેશ. ૨૫ સાથ; સે.
૨૬ ફુનયાકે લોક.

૧૧૨ બંદકા મતલબ—ઇસલામકી હાલત સખસે બહોતહી ખરાબ હય.

૧૧૩ „ „ ઉમદા તદખીરલી બલદી પડતી હય.

૧૧૪ બંદકા મતલબ=ખડે ખડે દરયાકે ઇસલામને સફર કીયે આર
ડરા નહીં મગર ગંગા નદીમેં (હિંદુસ્તાનમેં) આકર ડૂબા.

૧૧૫ બંદકા મતલબ=સખ અફસોસ કરતે હયે કે પહેલે ઇસલામકી સખ
તરફ નામવરી ફેલીથી મગર અખ બદનામી હો રહી હય.

હુકૂમતને તુમસે ક્રિયા^૧ ગર કિનારા (૧૧૬) તો ઇસમે^૨ નથા કુછ તુમહારા ઇજારા
જમાનેકી ગરદિશસે હયે કિસકો ચારા—કબી યાં સિકંદર કબી યાં હય દારા

નહીં બાદશાહી કુછ આખિર ખુદાઈ

જો હય આજ અપની તો કલ હય પરાઈ

હુકૂમત^૩ જબકે હિકમત ખુદાકી (૧૧૭) કે તાલીમ જરી હો ખેરલવરા^૪કી
પડી ધૂમ આલમમે^૫ દીને^૬ હુદાકી—તો આલમકી તુમકો હુકૂમત અતા^૭પકી

કે ફેલાઓ દુનયામે^૮ હુકમે - શરીઅત

કરો ખતમ બંદોપે માલિકકી હુજૂત

અદા કરચુકી જબ હ.ક. અપના હુકૂમત(૧૧૮)રહી અબ ન ઇસલામકો ઉસકી હાજત
મગર હે.ક. અબ ફ.ખે.૬—આદમ કી ઉમ્મત,—હુધ આદમીયત બી સાથ ઉસકે રુખસત

હુકૂમત થી ગોચાકે^૭ એક ઝલ તુમપર

કે ઉડતેહી ઉસકે નિકલ આયે જવહર

જમાનેમે^૮ હયેં એસી કોમે^૯ બહોતસી(૧૧૯)નહીં જિનમે^{૧૦} તખસીસ^{૧૧} ફરમાંદિહી^{૧૨}કી
પર આફત કહીં એસી આઇ ન હોગી—કે ઘરઘરપે યાં છાગઇ આકે પસ્તી

ચકાર^{૧૦} ઓર શાહબાજ^{૧૧} સબ ઓજર^{૧૨}પરહયેં

મગર એક હમ હયેં કે બે-બાલો—પર^{૧૩} હયેં

વો મિલ્લત^{૧૪} કે ગરદ^{૧૫}પે જિસકા કદમ થા (૧૨૦) હરએક ખૂટ^{૧૬}મે^{૧૭} જિસકા
બરપા^{૧૮} અમલ^{૧૯} થા

વો ફિરકા જો આશક^{૨૦}મે^{૨૧} મોહતરમ^{૨૨} થા—વો ઉમ્મત લકબ જિસકા
ખેરલઉમમ^{૨૩} થા

૧ જાતી રહી. ૨ ચાહને વાલી. ૩ મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) ૪ ઇસલામ.
૫ બખશી. ૬ મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) ૭ જાણેકે. ૮ ખસુસીયત ૯ હુકૂમત.
૧૦ પરદેકા નામ—યહાં મતલબ ફુસરી કોમકી હુકૂમતમે^૨ રહેને વાલી કોમ—
રૈયત. ૧૧ પરદેકા નામ—યહાં મતલબ હુકૂમત કરને વાલી કોમ. ૧૨ ચઢતી;
બલદ્દી. ૧૩ નાચાર. ૧૪ દીને ઇસલામ. ૧૫ આસમાન. ૧૬ તરફ. ૧૭ કાયમ.
૧૮ ઝંડા. ૧૯ જહાંન. ૨૦ આખર વાલા. ૨૧ સબ ઉમ્મતોંસે ખેહતર.

૧૧૬ સે ૧૧૯ બંદકા મતલબ—મુસલમાનુકી હુકૂમત જાતે રહેનેસે હાલત
ખરાબ હો ગઇ થેહ બાત નહીં હય મગર લીયાકત નહીં હય ફુસરી કોમે^૫
એસી પારસી ચહુદી ઓર હિંદુ વગેરામે^૬હી હુકૂમત નહીં હય મગર લીયાકતકે
સબબસે થેહ સબ ખુશ હાલ હયેં.

નિશાં હસકા બાકી હય સિદ્ધિ ધસકદર યાં
કે બિનતે હયેં અપનેકો હમબી મુસલમા

વગર ન હમારી રંગમેં લહુમેં (૧૨૧) હમારે ધરાદોમેં ઓર જુસ્તજુમેં
દિલોમેં જ.બાતોમેં ઓર શુદ્ધતયુમેં—ત.બીઅ.તમેં દિત.રતરમેં આદતમેં ખૂમેં

નહીં કોઇ જુડો નજબતકેકા બાકી.
અમર હો કિસીમેં તો હય ઇતેફાકી.

હમારી હરેક બાતમેં સિદ્ધલાપન^૧ હય (૧૨૨) કમીનોસે બદતર હમારા ચલન હય
લગા નામેઆબાદકો હમસે ગહન^૭ હય—હમારા કદમ નગે-એહલેવત.ન^૮ હય

ખુજુ.ગોંકી તવ.કીર^{૧૦} ખોઇ હય હમને
અરબકી શરાફત હુખોઇ હય હમને

ન કોમુંમેં ઈજ્જત ન જલસુ^{૧૧}મેં વક.અ.ત^{૧૨} (૧૨૩) ન અપનોસે ઉલફત
ન ગે.ફસે મિલત^{૧૩}

મિજ્જ.જુંમેં સુસ્તી દિમાયુમેં નખ.વત^{૧૪}—ખિયાલુંમેં પસ્તી કમાલુંસે નફરત

અદાવત નિહાં^{૧૫} દોસ્તી આશકારા^{૧૬}
ગરજકી તવાબુ^{૧૭} ગરજકી મુદારા^{૧૮}

ન એહલે^{૧૯}—હુકુમત કે હમરાજ.૨૦ હયેં હમ(૧૨૪)ન દરબારીયુંમેં સરઅફરાજ.૨૧
હયેં હમ

૧ બાતચીત. ૨ પેદાયશ. ૩ શરાફત. ૪ કોઈ વક્ત યા કમવક્ત હોને વાલી. ૫ કમીનાપન. ૬ બાપદાદા. ૭ ધબ્બા. ૮ નામોશી; શરમ. ૯ વતન વાલે. ૧૦ આખર. ૧૧ મજલિસ. ૧૨ આખર. ૧૩ મેલાપ. ૧૪ શેખી; બકાઈ. ૧૫ છૂપી. ૧૬ જહેર. ૧૭ ખુબ કર બાત કરના. ૧૮ ખાતરદારી; મુલેહ. ૧૯ હાકેમ. ૨૦ બેદ બનને વાલે; સલાહકાર. ૨૧ આખર રખને વાલે.

૧૨૦ બંદકા ખુલાસા—વોહ દીન વાલે જિનકા રૂતબા બહોત બલંદથા વોહ
અબ ફક્ત નામકે મુસલમાન રહે ગયે હયેં.

૧૨૩ બંદકા ખુલાસા—ગરજ આ પડે તો દોસ્તી કરના, પીઠ પીછે દુશ્મની
કરના, કોઈ કામમેં સચાઈસે ચલના નહીં, થેહ અબ મુસલ-
માનુંકા કામ હો ગયા હય.

૧૨૪-૧૨૫ બંદકા ખુલાસા—મુસલમાનુંકી ન તો સરકારમેં ઈજ્જત હય,
ન કીસી હુનરમેં, ન કીસી પેશોમેં કમાલ હય. ઈસ હમેદ પર
ખુશહો રહે હયેં કે હમકો જન્મત મીલનેવાલી હય.

ન ઇશ્વરમેં શ્યાયાનેં એળગર હયે હમ—ન સનઅતમેં હિરકતમેં મુમ-
તાજપ હયે હમ

ન રખતે હયે કુછ મનજેલતફ નોકરીમેં
ન હિરસા હમારા હય સોદાગરીમેં

તનજીવને કીહય ખુરી ગત હમારી (૧૨૫) બહોત દૂર પોંહચી હય નકખતજી હમારી
મઝ યુજરી દુનયાસે ઇજજત હમારી—નહીં કુછ ઉભરનેકી સૂરત હમારી

પડેહયે એક ઉમ્મીદકે હમ સહારે
તવકકોપે જન્નતકી જીતેહયે સારે

સિયાહતકી ગૂં હય ન મરહે^{૧૦} સફર હયે (૧૨૬) ખુદાકી ખુદાઈ^{૧૧} સેહમ બેખબર હયે
યે દીવારેં ધરકી જો પેશે નજર હયે—યહી અપને નજદિક હદદે બસર^{૧૨} હયે

હયે તાલાબમેં મછલિયાં કુછ ફરાહમ^{૧૩}
વોહી ઉનકી દુનયા વોહી ઉનકા આલમ^{૧૪}

બેહેશ્ત^{૧૫} ઓર ઇરમ^{૧૬} સલસખીલ^{૧૭} ઓર કવસર^{૧૮} (૧૨૭) પહાડ ઓર જંગલ
જગરે^{૧૯} સમન્દર

ધસી તરહકે ઓર બી નામ અકસર—કિતાબોમેં પઢતે રહે હયે બરાબર

યે જબ તક ન દેખેં કહેં કિસ યકી^{૨૦} પર
કે યે આસમાં પર હયેં યા હયેં જમીં પર

વો બેમૂલ પૂંજકે હય અરહે^{૨૧} દોલત (૧૨૮) વો શાયસ્તા^{૨૨} મુલકૂંકા ગંજે સઅદત^{૨૩}

૧ લાયક. ૨ ઈજ્જત મિલના. ૩ હુનર. ૪ પેશા; ધંધા. ૫ મરતબે વાલા. ૬ મરતબા. ૭ ખુવારી. ૮ હમેદ. ૯ સફર. ૧૦ લાયક. ૧૧ મખલુક; દુનયા. ૧૨ બિનાઈ; નિગાહ ૧૩ જમા. ૧૪ દુનયા. ૧૫-૧૬ જન્નત. ૧૭ જન્નતમેં એક ચશમા હય. ૧૮ જન્નતમેં એક નેહેર હય. ૧૯ બેઠ. ૨૦ લરોસા. ૨૧ જડ. ૨૨ લાયક. ૨૩ નેકબખ્શી; સુખ.

૧૨૬-૧૨૭ બંદકા ખુલાસા—જિસતરહ તાલાબમેં રહેને વાલી મછ-
લિયાં તાલાબકો દુનયા જતની હયેં ઈસી તરહ મુસલમાનું
કાલી હાલ હય.

૧૨૮ સે ૧૩૧ બંદકા ખુલાસા—મુસલમાન વક્તકી કદર નહીં કરતે, કુશન
મજીદ ઓર હદીસ શરીફમેં ઈસકી બહોત તાકીદ હય

વો આમુદા કોમૂંકા રામુલ^૧—બિજ્ઞાઅ.ત.,—વો દોલત કે હય વક.ત નિસસે ઇ.બારત^૨

નહીં ઉસકી વક.અ.ત નજરમેં હમારી

મૂંહી મુદ.ત જાતી હય બરબાદ સારી

અગર હમસે માંમે કોઈ એક પેસા (૧૨૯) તો હોગા કમો બેશ બાર^૩ ઉસકા દેના
મગર હાં વો સરમાયે^૪ દીનો દુનયા—કે એકએક લમહા^૫ હય અનમોલ નિસકા

નહીં કરતે ખિસ્સત^૬ ઉડાનેમેં ઉસકે

બહોત હમ સખી હયેં છુટાનેમેં ઉસકે

અગર સાંસ દિનરાતકે સખ ગિનેં હમ(૧૩૦)તો નિકલેંગે અનકાસ^૭ એસે બહોત કમ
કે હો નિનમેં કલ કે લીયે કુછ ફરાહમ^૮—યુંહી ગુજ.રે જાતે હયેં દિનરાત પયહમ^૯

નહીં કોઈ ગોયા ખ.બરદાર હમમેં

કે યે સાંસ આખિર હયેં અબ કોઈ દમમેં

ગડરિયે^{૧૦}કા વોહ હુ.કમ બરદાર^{૧૧} કુતા(૧૩૧) કે બેહું.૧૨કી હરદમ હય રખવાલ કરતા
જો રેવડ.૧૩મેં હોતાહય પતેકા ખડ.કા—તો વોહ શેરકી ત.રહ. ફિરતાહય બિદરા^{૧૪}

ગર ધનસાફ કીજે તો હય હમસે બેહતર

કે ગાફિલ નહીં ફર્જ^{૧૫}સે અપને દમબર

વો કોમેં જો સખ રાહેં ત.ય કર ચુકી હયેં (૧૩૨) જખિરે^{૧૬} હરએક નિન્સ
કે ભર ચુકી હયેં
હરએક બોઝ બાર અપને સર ધર ચુકી હયેં—હૂઈ તખ હયેં જિંદા^{૧૭} કે
જખ મર ચુકીહયે.

ઉસી ત.રહ. રાહે ત.લબમેં હય પોયા^{૧૮}

બહોત દૂર અબી ઉનકો જાના હય ગોયા

કિસી વક.ત જીમરકે સોતે નહીં વોહ(૧૩૩) કબી સેર^{૧૯} મેહ.નતસે હોતે નહીં વોહ
બિજ્ઞાઅ.ત^{૨૦}કો અપની હુમોતે નહીં વોહ—કોઈ લમહા બેકાર ખોતે નહીં વોહ

૧ અસલ પૂંજ. ૨ મતલબ. ૩ મુશકેલ. ૪ પૂંજ. ૫ પલ. ૬ બખીલી.
૭ દમ; સાંસ. ૮ જમા ૯ એક બાદ એક. ૧૦ ઘેટીયાં ચરાને વાલા. ૧૧ ઉઠાને
વાલા. ૧૨ ઘેટીયાં. ૧૩ ટોલા. ૧૪ ગુસ્સે હો કર. ૧૫ કામ. ૧૬ ખનને ૧૭
ખુલાસા—જો કોમેં પડતીમેં થીં વોહ સખ બડી મહેનત કરકે તરકકી પર
પોંહચી. ૧૮ દોડ ધૂપ કરને વાલે. ૧૯ દિલકા ભરજના ૨૦ પૂંજ.

ન ચક્ષનેસે થકતે ન ઉકતાતે^૧ હયેં વોહ

બહોત બદગયે ઓર બદેજતે હયેં વોહ

મગર હમ કે અબતક જહાં થે વહીં હયેં (૧૩૪) જમાલત રેકી તરહ, બારે^૩ જમીં હયેં
જહાંમેં હયેં એસે કે ગોયા નહીં હયેં—જમાનેસે કુછ એસે ફારેગ નશી^૪ હયેં

કે ગોયા જૂરી થા જો કામ કરના

વો સખ કરચુકે એક બાકી હય મરના

બહાં ઓર હયેં જિતની કોમેં ગિરામી (૧૩૫) ખુદ છક બાલ હય આજ ઉનકા સલામી^૫
તિજરત મેં મુમતાજ, દોલતમેં નામી—જમાનેકે સાથી તરક કી^૬ કે હામી

ન ફારેગ હયેં અવલાદકી તરબીયત^૭ સે

ન બેફિક હયેં કોમકી તકવીયત^૮ સે

દુકાં ઉનકી હય ઓર બાગર ઉનકા (૧૩૬) બનજ ઉનકા હય ઓર બેહવાર^૯ ઉનકા
જમાનેમેં ફેલાહય બેપાર ઉનકા—હય પીરોજવાં^{૧૦} બરસરેકાર^{૧૧} ઉનકા

મદાર^{૧૨} એહલકારીકા હય અબ ઉન્હીં પર

ઉન્હીંકે હયેં ઓદિસ ઉન્હીંકે હયેં દફતર

મોઅજજજ^{૧૩} હયેં હરએક દરબારમેં વોહ (૧૩૭) ગિરામી હયેં હરએક સરકારમેં વોહ
ન રુસવા^{૧૪} હયેં આદાતો અતવાર^{૧૫}મેં વોહ નબદનામ ચુદતારો^{૧૬} કરદાર^{૧૭}મેં વોહ

ન પેશેસે હિરફેસે ઇનકાર ઉનકો

ન મેહનત મશકકતસે કુછ આર ઉન ।

તબીઅતમેં એકએકકે હય ખાકસારી (૧૩૮) ખુરા સુનકે કરતે હયેં વોહ ખુદ બારી
તવાજો હય સખકી રગો^{૧૮} પયમેં સારી—દિમાગ ઉનકે હયેં કિઆ^{૧૯} ન-

ખવતર^{૨૦} સે આરી^{૨૧}

ન બાતુંમેં ઉનકી હકારત કિસીકી

ન જલસુંમેં ઉનકે મજમત^{૨૨} કિસીકી

૧ ગલરાતે. ૨ ખનીજ જેસે સોના તાંબા લોહા વગેરે જો જમીનમેં સે નીકલતે હયેં. ૩ બોઝ. ૪ નિવરે બેઠે હુવે—મતલબ બેપરવા. ૫ સલામ કરને વાલા. ૬ ચઢતી. ૭ સુધારના ૮ કૌવત દેના. ૯ લેન દેન. ૧૦ ખુદા ઓર જવાન. ૧૧ કામમેં. ૧૨ આધાર. ૧૩ ઈજતદાર ૧૪ બદનામ ૧૫ ચાલ ચલન ૧૬ બોલના ૧૭ કરના; કામ ૧૮ નસ ઓર પગ ૧૯—૨૦ બડાઈ બોખાઈ. ૨૧ બચે હુયે. ૨૨ ખુસહ.

૧૩૨ સે ૧૪૧ બંદકા ખુલાસા—મુસલમાનું કે સીવા દૂસરી કોમેં રાત દિન કામમેં રહેતી હયેં ઇસ સળખસે ઉનકી હાલત સખ તરહ બહોત અચ્છી હય.

જો ગિરોહયેં ગિરકર સંભલ જાતેહયેં વોહ (૧૩૬) પ્રડે જ.૬^૧ તો બચકર
નિહલજાતેહયેં વોહ
હરેક સાંચેમેં જાકે દલ જાતેહયેં વોહ--જહાં રંગ બદલા:બદલ જાતેહયેં વોહ

હરેક વાકા મુકતજી^૨ જાનતે હયેં
જમાનેકે તેવર ૩ વોહ પેહાનતે હયેં

મગર હય હમારી નજર ધતની જિતી (૧૪૦) કે ચકસાં હય વાં સખ બલદીયો પસ્તી
નહીં અખતક અસલા^૪ ખખર હમકો યે ભી-કે હય કોન મુરદાર કુતિયા તરકક.

જિધર ખોલકર આંખ હમ દેખતે હયેં
જમાનેકો અપનેસે કમ^૫ દેખતે હયેં

જમાનેકો દિનરાત હય ગે ધચારા (૧૪૧) કે હય આસ્તીદમેં મેરી યાં ગુજર
નહીં પેરવી જિનકો મેરી ગવારા^૭--મુઝે ઉનસે કરનાપડેગા કિનારા^૮

સદા એકહી રૂખ^૯ નહીં નાવ ચલતી
ચલો તુમ ઉધરકો હવા હો જિધરકી

ચમનમેં હવા આચુકી હય ખિજાંકી (૧૪૨) ફિરી હય નજર દેરસે બાગબાંકી
સદા ઓર હય ખુલખુલે નગમાખાં^{૧૦}કી-દોઈદમમેં રેહલત હય અખ ગુલસેતાં^{૧૧}કી

તખાહીકે ખાખ આરહે હયેં નજર સખ
મુસખતકી હય આનેવાલી સહર^{૧૨} અખ

ફલાકત^{૧૩} જિસેકહીયે ઉમ્મુજનરાયમ^{૧૪}(૧૪૩)નહીં રેહતે ઇમાંપે દિલજિસસે કાયમ
ખનાતી હય ઇનસાનકો જો બહાયમ^{૧૫}-મુસક્કી^{૧૬} હયેં દિલજમા જિસસે ન સાયમ^{૧૭}

૧ ચોટ લગના. ૨ જરૂર; તકાળ. ૩ રંગ ઢંગ. ૪ ખીલકુલ. ૫ અગરચે
દૂસરે લોક હમસે ખહોત ખઠ ગયે હયેં મગર હમકો સખ કમ નજર આતે
હયેં. ૬ દોસ્તી. ૭ પસંદ. ૮ છોડના પડેગા. ૯ તરફ. ૧૦ ઉમદા માને વાલા=
જમાના. ૧૧ બાગ. ૧૨ ફજર. ૧૩ ઈફલાસ; બદખખતી. ૧૪ ગુનહાયોંકી મા-યાને
ઈફલાસ કે સખખ દૂસરે ગુનહેલી હોતે હયેં. ૧૫ ચોપાયે જાનવર. ૧૬ નમાજ.
૧૭ રોજદાર-ઈફલાસમેં નમાજ રોઝકા કામભી ચેનસે નહીં હો સકતા.

૧૪૨ બંદકા મતલબ-બાગબાંસે ખુદા, ચમનસે દુનયા, ઓર નગમાખાં
સે જમાના મુરાદ હય. જમાનેકે માફક કામ હોના ચાહીએ ઓર જો એસા
નહીં કરતે ઉનપર ખુદાકી સખત નજર હુઈ હય યાને વોહ જલદી ખરાબ
હોને વાલે હયેં.

વોહ યું એહલેઇસલામપર છારહી હય
કે મુસલિમકી ઝોયા નિશાની યહી હય

કહીં મકકે ગુર સિખાતી હય હમકો (૧૪૪) કહીં ઝૂટકી લવ લગાતી હય હમકો
ખિયાનત^૧કી ચાલેં સુઝાતી હય હમકો—ખુશામઃકી ઘાતેં ખતાતી હય હમકો

કુ.સૂ^૨ જખ યે પાતી નહીં કારગર વોહ
તો કરતી હય આખરકો દરયોજગર^૩ વોહ

યહાં જિતની કે.મેં હમારે સિવા હયેં (૧૪૫) હજ.ર ઉનમેં ખુ.શ હયેં તો દો
બેનવા^૪ હયેં

યહાં લાખમેં દો અગર અગ.નિયા^૫ હયેં—તો સો નીમખિસમિલ^૬ હયેં બાકી ગદા^૭ હયેં

જરા કામ ગેરતકો ફરમાયેં ગર હમ
તો સમઝેં કે હયેં મુખતજિલ^૮ કિસકદર હમ

ખિગાડે હયેં ગરદિશ્તને જો ખાનદાની (૧૪૬) નહીં જનતે ખસકે^૯ રાટી કમાની
દિલોમેં હય યે યક કલમ સખને ઠાની—કેકીજે ખસર માંગકર જિંદગાની

જહાં કંદ્રદાનુકા હયેં ખોજ પાતે
પોંહચતે હયેં વાં માંગતે ઓર ખાતે

કહીં બાપદાદાકા હયેં નામ લેતે (૧૪૭) કહીં રશનાસી^{૧૦}સે હયેં કામ લેતે
કહીં ઝૂટે વાદોંપે હયેં દામ લેતે—ચુંહીં હયેં વોહ દે દેકે દમ દામ લેતે

ખુજગોંકિ નાજાં^{૧૧} હયેં જિસ નામપર વોહ
ઉસે બેચતે ફિરતેહયેં દરખદર વોહ

યે હયેં ઢંગ ઉન તા જા.આફતજૂદોં^{૧૨}કે (૧૪૮) બહોતકમ જ.માના હુવા જિનકો ખિગડે
અલી એક આલમ હય આગાહ^{૧૩} જિનસે—કે હયેં કિસકે બેટે વોહ ઓર કિસકે પોતે

જિનહેં દેસ પરદેસ સખ જનતે હયેં
હ.સખ ઓર નસખ જિનકા પેછાનતે હયેં

૧ બદ દીયાનતી. ૨ મકર. ૩ લીખ માંગને વાલા. ૪ મુફલિસ; ગરીબ.
૫ માલદાર. ૬ આધા ઘાયલ; યહાં મુરાદ ખિચલે દરજ્જા વાલે યાને ખાતે પાતે.
૭ લીખ માંગને વાલે. ૮ ઝંડીલ; ખુવાર. ૯ ઇતિના. ૧૦ ચેડુરેકી પેછાનત.
૧૧ ફખર કરને વાલે. ૧૨ આફતમેં ફસે હુવે. ૧૩ વાકેફ.

મગર મિટચુકા જિનકા નામો નિશાં હય (૧૪૯) પુરાની હુમ જિનકી અખ દાસતાં હય
ફ.સાનૂંમે^૧ કિ.સૂંમે^૨ જિનકા બયાં હયે-અહોત નસ્લપર તંગ ઉનકી જહાં^૩ હય

નહીં ઉનકી ફંદ્ર ઓર પુરસિશ્ત કહીં અખ

ઉન્હેં બીખ તક કોમ દેતા નહીં અખ

અહોત આગ બિલમૂંકી સુલગાનેવાલે (૧૫૦) અહોત ઘાંસકી ગઠડિયાં લાનેવાલે
અહોત દરબદર માંગકર ખાનેવાલે-અહોત ફાકે કરકરકે મરખને વાલે

જો પૂછોકે કિસ કાનરકે હયે વોહ જવહર

તો નિકલેજે નસ્લે મુલૂક^૩ ઉનમેં અકસર

ધન્હીકે ખુજૂંજે એકદિન હુકમરાં થે (૧૫૧) ધન્હીં કે પરસ્તાર^૪ પીરોજવાં થે
મહી મામને^૫ આજળે^૬ નાતવાં થે-મહી મરખએ^૭ દેલમો^૮ ધસિફહાં થે

મહી કરતેથે મુલકકી ગલ્લેખાની

ધન્હીકે ધરાંમેં થી સ.હેખ કિરાની^૯

થે અખ કોમે ધસલામ ધ.અરતકી જા હય (૧૫૨) કે શાહોંકી અવલાદ દરદર ગદા હય
જિસે સુનીયે ધફલાસ મેં મુખતલા^{૧૦} હય-જિસે દેખીયે મુશ્લિસો બેનવા હય

નહીં કોમ ઉનમેં કમાનેકે કાખિલ

અગર હયે તો હયે માંગખાનેકે કાખિલ

નહીં માંગનેકા તરીક^{૧૧} એક હી યાં (૧૫૩) ગદાધકી હયે સુરતે નિત નધિયાં
નહીં હસૂ^{૧૨} રકગાલેયે ગદિયાગિરી^{૧૩} યાં-કોમ દે તો મંગતોંકી હય કયા કમી યાં

અહોત હાથ ફેલાયે જેરે રદા^{૧૪} હયે

છુપે ઉજલે કપડૂંમેં અકસર ગદા હયે

અહોત આપકો કહેકે મસજિદકે ખાની^{૧૫} (૧૫૪) અહોત બનકે ખુદ સૈયદે ખાનદાની
અહોત સીખકર નવહઓ^{૧૬} સોજ.ખાની-અહોત મદહ.મેં કરકે રંગીંબયાની

અહોત આસતાનૂં^{૧૭} ખુદ્દામ^{૧૮} બનકર

પડે માંગતે ખાતે ફિરતે હયે દરદર

૧ વક્ત. ૨ ખાલુ-ખાનદાન. ૩ બાદશાહ. ૪ ખિદમતગાર; ગુલામ. ૫ અમનકી જગા. ૬ નાચાર. ૭ પનાકી. જગા. ૮ મુલકકા નામ. ૯ બાદશાહી. ૧૦ ફંસા હુવા. ૧૧ ઢંગ. ૧૨ મોકુર; શુમાર. ૧૩ લીખ. ૧૪ ચાદર-છુપે માંગના. ૧૫ બનાને વાલા. ૧૬ મરસીયા પદના જેસે શીયા લોક કરતે હયે. ૧૭ ખુજૂ-ગોંકી કબરે. ૧૮ મુજબર.

● અમીર^૩ કે મુસાહેબ. ●

મશકત^૧કો મેહનતકો જે આર સમજે (૧૫૫) હુનર ઓર પેશોકો જોખાર^૨ સમજે
તળારતકો ખેતીકો દુશવાર^૩ સમજે—ફિરંગીકે પેસેકો મુરદાર સમજે

તન આસાનિયાં^૪ ચાહેં ઓર આખરબી

વોહ કોમ આજ હુબેગી ગર કલ ન હૂબી

કરે નોકરીબી તો જે ઈજ્જતીકી (૧૫૬) જે રોટી કમાયે તો બેહુર્મતીકી
કહો પાયે ખિદમત તો બેગેરતીકી—કસમ^૫ ખાખયે ઉનકી ખુશ કિસમતીકી

અમીરોકે બનતે હયે જબ ચે મુસાહિબ

તો જતેહયે હોકર હમીયતસે^૬ તાઈબી^૭

કહીં ઉનકી સેહબતમેં ગાના બજના (૧૫૭) કહીં મસખરા બનકે હંસના હંસાના

કહીં ફયતીયાં^૮ કેહકે ઇનઆમ પાના—કહીં છોકર માલીયાં સખસે ખાના

ચે કામ ઓર બી કરતેહયે પર ન એસે

મુસલમાનભાઈસે બન આયે જેસે

● અમીરોંકા હાલ. ●

અમીરોંકા આલમ ન પૂછો કે કયા હય (૧૫૮) ખમીર^૯ ઉનકા ઓર ઉનકી

તીનત^{૧૦} જુદાહય

સખવાર^{૧૧} હય ઉનકો જે નાસખ^{૧૨} હય—રવા^{૧૩} હય ઉન્હેં સખકો જે નારવા હય

શરીઅત હુધહય નિકોનામ^{૧૪} ઉનસે

બહોત ફખ^{૧૫} કરતાહય ઇસલામ ઉનસે

હરેક બોલપર ઉનકે મબલિસ ફિદા હય (૧૫૯) હરેક આતપર વાં દુસ્ત ઓર બજ હય

ન શુફતારમેં ઉનકે કોઇ ખતા હય—ન કિરદાર ઉનકા કોઇ નાસખ હય

૧ મહેનત. ૨ ખુશ. ૩ મુશકેલ. ૪ આરામ. ૫ કસમ ખાનેકોબી ખુશ
કિસમતી એસોંકે પાસ નહીં જતી ૬-૭ શરમસે તોખા કરને વાલે-બે શરમ. ૮
હંસીમેં બનાના. ૯ અસલ. ૧૦ તબીઅત. ૧૧ લાયક. ૧૨ નામુનાસખ. ૧૩ દુસ્ત.
૧૪ નેકનામ; યહાં મતલબ બદનામ. ૧૫ બડાઈ; યહાં મતલબ શરમાના.

વોહ જો કુછ કે હયેં કેહસકે કોન ઉનકો
બનાયા નદીમૃં^૧ને દિરઝોનર^૨ ઉનકો

વોહ દોલત કે હય માયિયે^૩દીનો દુનયા(૧૬૦) વોહ દોલત કે હય તોશયે^૪રાહે ઉ.ક.ખા^૫
સુલેમાં^૬ને કી નિસકી હ.ક.સે તમના^૭—બહા નિસસે આદાક.૮મેંનામ કસરા^૯

કિયા નિસને હાતમ^{૧૦}કો મશહુરે દોરાં

કિયા નિસને યુસફ^{૧૧}કો મસજુદે^{૧૨}અખ.વાં^{૧૩}

મિલાહય યે દ.ખ.^{૧૪}ઉસકો ધનકી બદોલત(૧૬૧)કે સમઝી ગઘહયવોહઅરસે શકાવત^{૧૫}
કહીં હય વોહ સરમાયયે જેહલો^{૧૬} ગદલત--કહીં નશાએ^{૧૭} બાદએ^{૧૮} કિઓ^{૧૯}
નખ.વત^{૨૦}

જહાં કે લીયે જોકે આખે બકા^{૨૧}હય

વોહ ઇસ કોમકે હ.ક.મેં સમીર^{૨૨} હવા હય

ધધર માલો દોલતને ધાં મુંદિખાયા (૧૬૨) ઉધર સાથ સાથ ઉસકે ઇદિખાર^{૨૩} આયા
પડા આકે નિસ ધરપે સરવત^{૨૪} કા સાયા--અ.મલ વાંસે બરકતને અપના ઉઠાયા

નહીં રાસ ધાં ચાર પેસે કિસી કો

મુખારક નહીં જેસે પર ચીંવટી^{૨૫} કો

સમઝતે હયેં સખ એ.ખ નિન આદતૂકો (૧૬૩) બહાયમ^{૨૬}સે નિસખત હય

નિન સીરતૂ^{૨૭}કો

છિપાતે હયેં અવખાશ^{૨૮}નિન ખ.સલતૂંકો--નહીં કરતે અબલાશ^{૨૯} નિન હ.રકતૂંકો

૧ પાસ બેઠને વાલે. ૨ બાદશાહયા હજરત મુસા પેગમબરકે જમાનેમેં ઓર
નિસને ખુદાઈકા દાવા કીયાથા. ૩ પૂંજ. ૪ આખેરતમેં કામ આને વાલી. ૫
આખેરત. ૬ નખી ઓર બાદશાહયે. ૭ આરજી. ૮ દુનયા. ૯ નવરોરવાં જો
ઈરાનકા બાદશાહ થા. ૧૦ ચમનકા બાદશાહ થા. ૧૧ ચાકુખ નખીકે બેટ ઓર
ખૂદલી નખી હુએથે-ઈનકે ભાઈઓંને હસદ કરકે ઈનકો હેરાન કીયા મગર જખ
યેહ મીસરકે અજઝ (વજર) હો ગયે ઓર દોલત હાથ આઈ તખ ઉન
ભાઈઓંને સીજદા કીયા યાને ઝૂકે. ૧૨ નિસકો સીજદા કીયા બયે. ૧૩ ભાઈ.
૧૪ થહાં બદ્દા. ૧૫ બદખખતી=અમીરોંકો ખુરે કામોંમેં દોલત ખરચ કરતે દેખ
કર લોકોંને દોલતકો ખુરા કહા નહીં તો ઉપર કે મુજબ એતો ઉમદા ચીજ હય.
૧૬ જહાલત. ૧૭ નિશા. ૧૮ શરાખ. ૧૯-૨૦ બડાઈ; અહંકાર. ૨૧ જીંદગી દેને
વાલા પાની. ૨૨ જેહરી. ૨૩ બદખખતી. ૨૪ દોલત. ૨૫ કીડી. ૨૬ બનવર;
દોર. ૨૭ આદત. ૨૮ લુચ્ચે. ૨૯ નીચ.

વોહ યાં એહલેદોલતકો હયેં શીરેમાદર^૧

ન ખેજે ખુદા હય ન શરમે પયંબર

તખીઅત અગર લહ વ બાજીપે આઈ (૧૬૪) તો દોલત બહોતસી ધસીમે^૨ લુટાઈ
જો કી હજારતે ધક્કેને રેહનુમાઈ—તો કરદી બરે ધરકી દમમે સુકાઈ

ફિર આખિર લગેમાંગને ઝોર ખાને

ચૂંહી મિટગયે યાં હજારે ધરાને

ન આગાજ પર અપને ગોર ઉનકો અસલા (૧૬૫) ન અનજમકા અપને કુછ ઉનકો ખટકા
ન ફિક ઉનકો અવલાદકી તરખીયતકા—ન કુછ જિંદલતે કોમકી ઉનકો પરવા

ન હક કોઈ દુનયાપે ઉનકા ન દીંપર

ખુદાકો વોહ કયા મું દિખાયેંગે જાકર

કિસી કોમકા જખ ઉલટતાહય દફતર^૨ (૧૬૬) તો હોતેહયેં મરખા^૩ ઉનમે પહેલે તવંગર
કમાલ ઉનમે રેહતેહયેં બાકી ન જવહર—ન અક્લ ઉનકી હાદી^૪ ન દીં ઉનકા રાહબર

ન દુનયામે જિંદલત ન ધજજતકી પરવા

ન ઉકામે દોજખ ન જન્મતકી પરવા

ન મજલૂમ^૫કી આહો જાનીસે ડરના (૧૬૭) ન મફલૂક^૬કે હાલપર રેહમ કરના
હવાઓ^૭ હવસમે ખુદીસે ગુજરના—તઅયુશ^૮મે જાના નુમાયશ^૯પે મરના

સદા ખાખે ગફલતમે બેહોશ રેહના

દમે નજાતક^{૧૦} ખુદકારામોશ^{૧૧} રેહના

પરેશાં અગર કેહત^{૧૨} સે એક જહાં હય (૧૬૮) તો બે ફિક હયેં કયુંકે ધરમે સમા^{૧૩} હય
અગર ખાગે ઉમ્મતમે ફરલે^{૧૪} ખિજાં હય—તો ખુશ હયેં કે અપના ચમન
ગુલદિશા^{૧૫} હય

બની નોએ^{૧૬} ધનસાંકા હક ઉનપે કયા હય

વોહ એક નોઅ^{૧૭} નોએ બશરસે જુદા હય

૧ હલાલ. ૨ તકદીર; દફતર ઉલટતા હય યાને તખાહી આતીહય ૩
ખિગડના; એક સુરતસે દુસરી સુરત બદલના, મગર દુસરી સુરત બદતર અવવલ
સુરત સેહો. ૪ રસ્તા દિખાને વાલા ૫ જિસ પર જુલમ હો ૬ ગરીબ ૭ પુરી
ખાહેશ ૮ એશ ૯ દિખાવા ૧૦ મરને તક ૧૧ ભુલે હુયે. ૧૨ ફુકાલ ૧૩ અછી
હાલત ૧૪ ખરાબી ૧૫ ફલાખુલા ૧૬ આદમી ૧૭ આદમીસે દુસરી કીસમ
હય (અમીરકી)

કહાં બંદગાને જીલીલ^૧ ઓર કહાં વોહ (૧૬૯) અસર કરતે હયેં એમ્મે કૂતો ૨—નાં વોહ.
પેહનતે નહીં જીજી સમોરો^૩ કતાં^૪ વોહ—મકાં રખતેહયેં રસ્કે^૫ ખુદો બિનાં વોહ.

નહીં ચલતે વોહ બે સવારી હંદમભર
નહીં રેહતે બે નગમઝો^૬ સાજી દમભર

કમર ખસ્તા હયેં લોગ ખિદમતમેં ઉનકી (૧૭૦) ગુલોલાલા^૭ રહેતેહયે
સોહાબતમેં ઉનકી
નક્શત^૮ ભરીહય તખીઅતમેં ઉનકી—નખકત સો દાખિલ હય આદતમેં ઉનકી.
દવાયોમેં મુશ્ક^૯ ઉનકી ઉઠતા હય ઢેરૂં
વોહ પોશાકમેં ધત્ર મલતે હયેં સેરૂં

યે હો સકતે હયેં ઉનકે હમજિન્સ^{૧૦} કયુંકર (૧૭૧) નહીં ચેન જિનકો^{૧૧} જમાનેસે દમભર
સવારીકો ઘોડા ન ખિદમતકો નોકર—ન રહેનેકો ઘર ઓર ન સોનેકો બિસતર.
પેહનનેકો કપડા ન ખાનેકો રોટી
બે તદખીર ઉલટી તો તકદીર ખોટી

યે પેહલા સખક થા કિતાબેહુદા^{૧૨} રકા (૧૭૨) કે હય સારી મખલૂક કુનખા ખુદાકા
વોહી દોસ્ત હય ખાલિકે.^{૧૩} દોસરાકા—ખલાયક.^{૧૪} સેહય જિસકો રિસ્તા^{૧૫} વિલા^{૧૬} કકા
યહી હય ખાખાદત યહી દીનો ધમાં
કે કામ આયે દુનયામેં ધનસાંકે ધનસાં

અમલ જિનકો^{૧૭} થા ધસ કલામે મતી^{૧૮} પર (૧૭૩) વોહ સરસખજ.^{૧૯} હયેં
આજ રયેજીમીં પર
તફવુક.^{૨૦} હય ઉનકો કહીનો^{૨૧} મહીં^{૨૨} પર—મદાર આદમીયતકો હય અખ
ઉન્હીં પર

૧ ખુવાર; ગરીબ ૨ ખાનારોટી ૩-૪ કીમતી કપડા ૫ જન્નતકો શરમાને
વાલા ૬ ગાના બળના ૭ ખુબસુરત ઓરતેં ૮ તમીજ ૯ કસ્તુરી. ૧૦ એક
બત કે ૧૧ બે ગરીબ હયેં. ૧૨ કુશન શરીફ ૧૩ ખુદા ૧૪ મખલૂક ૧૫ નાતા
૧૬ મહોબત ૧૭ યુરોપ વાલે ઓર અમેરીકા વાલે બે વતનકી કોમકી ઓર
ધનસાનકી હિમાયત કરનેમેં બહોતબદ્ કર હયેં ૧૮ પાક કલામ (ખુદાકા) ૧૯ આખાદ;
ખુશ હાલ ૨૦ ફેકીયત ૨૧ છોટ ૨૨ બડે

શરીર અતકે ને હમને પેમાન^૧ તોડે
વોહ લેનાકે સખ એહલે મગરિયરને જોડે

સમજતે હયે^૨ ગુમરાહ^૩ જિનકો મુસલમાં (૧૭૪) નહીં જિનકો ઉકાખામે ઉ-
મીદે યુરોપ^૪
ન હિરુસમે ફિરદોસ^૫ જિનકે ન રિદવાંદ-ન તકદીરમે ફૂર જિનકે ન ગિલમાં^૭

પસ અજમર્ગ^૮ દોખખ હિકાના હય જિનકો
હમીમ^૯ આખો જંકુમ^{૧૦} ખાના હય જિનકો

વોહ મુલક ઓર મિલતપે અપની ફિદાહયે (૧૭૫) સખ આપસમે એક એકકે
હાજત રવા હયે^{૧૧}

ઉલુલખદમ^{૧૨} હયે^{૧૩} ઉનમે^{૧૪} યા અગનિયા હયે-તલખગારે એહબૂદે^{૧૫} ખદકે ખુદા હયે^{૧૬}

યે તમગા^{૧૭} યા ગોયા કે હિરુસા ઉન્હીકા

કે હુખ્યુલવતન^{૧૮} હય નિશાં મોમિનીકા

અમીરૂંકી દોલત ગરીબૂંકી હિમ્મત (૧૭૬) અદીબૂં^{૧૯}કી ઇનશા હકીમૂંકી હિકમત
ફરીસીહૂં^{૨૦}કે ખુતબે શુબજી^{૨૧}કી જુરઅત-સિપાહીકે હથિયાર શાહૂંકી તાકત

દિલોંકી ઉમેદે ઉમગોંકી ખુશિયાં

સખ એહલેવતન ઓર વતનપર હયે^{૨૨} કુરખાં

ઉરૂજ^{૨૩} ઉનકા ને તુમ અયાદેખતેહો (૧૭૭) જહાંમે ઉન્હે^{૨૪} કામરાં^{૨૫} દેખતેહો
મુતીઅ^{૨૬} ઉનકા સારા જહાં દેખતેહો-ઉન્હે^{૨૭} ખરતર અજ આસમાં દેખતેહો

યે સમરે^{૨૮} હયે^{૨૯} ઉનકી જવાં મરદીયુંકે

નતીને હયે^{૩૦} આપસકી હમદરદીયૂં^{૩૧}કે

૧ કાએદે ૨ યુરોપ વાલે ૩ બેદીન ૪ મારી પ—૬ જન્મત ૭ છોકરે ને જન્મતમે
એક આદમીયુંકો મીલેંગે. ૮ મરનેકે બાદ. ૯ ગરમ પાની ને દોજખીયુંકો પીલાયા
નયગા. ૧૦ યુવર ને જહન્નમવાલુંકો દીયા નયગા. મુસલમાનુંકો ગેરત દીલાનેકો
લીખ્યા હય. મતલબ જિનકો મુસલમાન એસા કહેતે હયે^{૧૧} વો અપને
વતન અપની કોમકી ભલાઈવાસ્તે પૂરી કોશીશ કરતે હયે. ૧૧ ઈલમ વાલે ૧૨
ભલાઈ ૧૩ નિશાન ૧૪ વતનકી મહોબત—યાને ને બાત મુસલમાનુંકીથી અખ
યુરોપ વાલુંકી વોહ હો ગઈ હય ૧૫ ઈલમે અદબ જનને વાલે ૧૬ ઉમદા ઢંગસે
પઢને વાલે ૧૭ બહાદુર ૧૮ ચઢતી ૧૯ ફતેહમંદ ૨૦ તાબેદાર ૨૧ નતીને ૨૨
એક દુસરેકે દરદકો દેખકર મદદ કરના.

મની હમમે હયે જો કે અરખાખે^૧-હિમ્મત (૧૭૮) મુસલ્લમ^૨ હય આલમમે
જિનકી સખાવત

અગર હય મશાયખ^૩ એસે ઉનકો અફીદત--તો હય પીરખા^૪ પે વકફ^૫ ઉનકી દોલત

નિકમમે હયે દિનરાત વાં એશ કરતે

પે નોકર હયે જિતને વો ભૂકે હયે મરતે

અમલ વાએજો^૬ અગર કોલપર હય (૧૭૯) તો અખશિશકી ઉમ્મીદ

એસફ^૭ પુજર હય

નમાજ^૮ આર રોજેકી આદત અગર હય,--તો રોજે--હિસાબ^૯ ઉનકો ફિર કિસકા ડરહય

અગર શેહરમે કોઈ મસજિદ ખનાદી

તો ફિરદોસમે નેવ^{૧૦} અપની જમાદી

ધ.મારતકી ખુનિયાદ એસી ઉઠાની (૧૮૦) ન નિકલે કહીં મુલકમે જિસકા સાની
તમાશમે સરવત બડોંકી ઉઠાની-નુમાયશમે દોલત ખુદાકી લુટાની

છટી બયાહમે કરને લાખોંકે સાખાં

યે હયે ઉનકે અરખાં યે હયે ઉનકી ખુશિયાં

મગર દીને બરહકકા બોસીદા^{૧૧} અયવાં^{૧૦} (૧૮૧) તનજૂલમે મુદતસે હયે
જિસકે અરકાં

જમાનેમે હય જો કોઈ દિનકા મેહમાં-ન પાયેએ દૂંઠા જિસે ફિર મુસલમા

અજૂબ^{૧૨}ને ઉસસે તવજજો^{૧૧} જાહલી

ધ.મારતકા હય ઉસકી અલ્લાહ વાલી

પડી હયે સખ ઉજડી હુધ ખાનકાહે (૧૮૨) વોહ દરવેશો સુલતાંકી ઉમ્મીદગાહે
ખુલીયાં જહાં ઇમે ખાતિન^{૧૨}કી રાહે--ફિરશ્તોંકી પડતીયાં જિનપર નિગાહે

કહાં હયે વોહ જજમે^{૧૩} ઇલાહીકે ફરદે

કહાં હયે વો અલ્લાહકે પાક બંદે

૧ હીમ્મત વાલે ૨ માના હુવા ૩ પીરી મુરીદીકા ધંધા કરને વાલે ૪ નસીહત કરને વાલે ૫ પેસા ખરચ કિયેબગેર ૬ કયામત ૭ ખુનિયાદ ૮ બાપદાદા ૯ દૂટા હુવા ૧૦ મેહેલ ૧૧ ધ્યાન. ૧૨ તસબુકકા ઇસ્મ જિસસે દિલકી સફાઈ હોતી હય ૧૩ અલ્લાહકે ઈશકમે પેવરત હો જના

વો ધર્મ શરીર તકે માહિર^૧ કિધર હયે^૨ (૧૮૩) વો અખ.ખારે^૩ દીકે મુખસીર^૪
કિધર હયે
હસી^૫કિધર હયે મુનાજિર^૬ કિધર હયે—મુહદ્દિસ^૬ કહાં હયે મુદ્દસિર^૭
કિધર હયે

વોહ મજલિસ ને કલ સરખસર^૮થી ચિરાગાં^૯
ચિરાગ અખ કહીં ટિમટિમાતા નહીં વાં

મદારિસ^{૧૦} વોહ તાલીમે દીકે કહાં હયે^{૧૧} (૧૮૪) મરાહિલ^{૧૧} વોહ ધર્મો યકીકે કહાં હયે^{૧૨}
વોહ અરકાન શરએ મતીકે કહાં હયે—વોહ વારિસ^{૧૨} રસૂલે અમી^{૧૩} કે કહાં હયે^{૧૪}

રહા કોઇ ઉમ્મતકા મલખ^{૧૪} ન માવા^{૧૫}
ન કાજી ન મુદ્દતી ન સૂફી ન મુલ્લા

કહાં હયે વોહ દીની કિતાબ^{૧૬} કે દરતર (૧૮૫) કહાં હયે વોહ ધર્મો ધલાહીકે મનજીર^{૧૬}
ચલી એસી ઈસ ખજમ^{૧૭} ખાદે^{૧૮} સરસર—ખુઝી મશઅલે^{૧૯} નૂરે હકીકી સરાસર

રહા કોઇ સામાં ન મજલિસમે^{૨૦} ખાકી
સુરાહી^{૨૦} ન તંબૂર મુતરિખ^{૨૦} ન સાકીર^{૨૧}

* પીરબદે *

બહોત લોગ બનકર હવાખાહે^{૨૨} ઉમ્મત (૧૮૬) સફીહૂર^{૨૩} સે મનવાકે અપની ફૂલત^{૨૪}
સદા ગાઉં દર ગાઉં નોખત બનોખત—પડે ફિરતે હયે કરતે તેહસીલે દોલત

યે ઠેરે હયે ધસલામકે રાહનુમા અખ
લકખર^{૨૫} ધનકા હય વારિસે અબિયા અખ

૧ વાકેફ ૨ ઉદીસ ૩ પરખને વાલે ૪ ફિકાહકે જનને વાલે ૫ ખેલેસ કરને વાલે, છાનખીન કરને વાલે ૬ ઉદીસ જનને વાલે ૭ કુરાન શરીફકે સમજને વાલે ૮ એક છેડેસે દુસરે છેડેતક ૯ શૌશન ૧૦ મદરસે ૧૧ મનજીલે ૧૨ ઉદીસકા મજમુન હય યાને આલેમ વારિસ હયે નખીયુંકે ૧૩ મુહમંદ મુસ્તફા (સ.) કા નખી હોનેકે પહેલે એસા કારોખારથા કે મક્કે વાલુને આપકો ‘અમીન’કા લકખ દીયાથા ૧૪—૧૫ ઠેકાતા ૧૬ દેખાવ ૧૭ મુરાદ ઈસલામસે હય ૧૮ ખરાબ હવા ૧૯ પાનીકા ખરતન ૨૦ ગાને વાલા ૨૧ ખીલાને વાલા—મતલબ કમાલ હાસીલ કરનેકે અખ અસખાખ (સામાન) ન રહે. ૨૨ ખેરખાહ ૨૩ જાહિલ ૨૪ ખુજર્ગી ૨૫ ગૂટ હય

બહોત લોગ પીરૂંકી અવલાદ બનકર (૧૮૭) નહીં જાતેવાલામે કુંછ જિનકે જવહર
બડા ૬૫ હમ જિનકો લે દેકે ઇસપર-કે થે ઉનકે અસલાદ.^૧ મકબૂલે^૨ દાવર

કરશમે હયેં જા જાકે ઝૂટે દિખાતે
મુરીદકો હયેં છુટતે ઓર ખાતે

થે હયેં જાદાપેમાથે^૩ રાહે તરીકત (૧૮૮) મકામ ઉનકા હય માવરાયે^૪ શરીઅત
ઇન્હીં^૫ પર હમ ખતમ આજ કશકો કરામત-ઇન્હીં^૬ કે હય કબજૂમે^૭ બંદોંકી કિસમત

યહી હયેં મુરાદ^૮ ઓર યહી હયેં મુરીદ^૯ અબ
યહી હયેં જુનેદ^{૧૦} ઓર યહી ખાચજીદ^{૧૧} અબ

* મોલવી સાહેબોંકા હાલ. *

બહે, જિસસે નફરત વોહ તેહરીર^{૧૨} કરની (૧૮૯) જિગર જિસસે શક^{૧૦} હોં
વોહ તકરીર કરની

ગુન્હેગાર બંદોંકી તેહકીર^{૧૧} કરની—મુસલમાન ભાઇકી તકફીર^{૧૨} કરની

થે હય આલિમૂંકા હમારે તરીકા
થે હય હાદીયુંકા હમારે સલીકા.

કોઇ મસઅલા પૂછને ઉનસે જાયે (૧૯૦) તો ગરદનપે બારે ગિરાં^{૧૩} ઉલેકે આથે
અગર બદનસીખીસે શક ઉસમેં લાયે—તો કતબ^{૧૪} ખિતાબ એહલેદોજખ^{૧૫} પાયે

અગર એતેરાજ^{૧૬} ઉસકી નિકલા જાંસે
તો આના સલામત હય દુશવાર વાંસે

કબી વોહ ગલેકી રજેં હયેં ફુલાતે (૧૯૧) કબી ઝાક^{૧૭} પર ઝાક હયેં મુંહપે લાતે

૧ બાપદાદા ૨ ખુદા કે પસંદ ૩ ચલને વાલે, સમજાતે હયેં કે હમ
તરીકત પર ચલતે હયેં થેહ બનાવટ હય. ૪ ઉસ તરફ, છોડ કર ઉપર.
૫ સુરી લોક ઉસ શખ્સકો મુરાદ કહેતે હયેં ને જાજાએ ઈલાહી કે બાદ
સલુક અખત્યાર કીયા હો ૬ મુરીદ વોહ ને સલુકકે બાદ જાજાએકે મરતબેકો
પહોંચે. ૭ જુનેદ બગદાદી બડે વલી અહ્મદથે ૮ ખાચજીદ બુસતામી લી બડે
વલી અહ્મદથે થેહ દોતું એક હજાર બરસ પર ગુજરે હયેં ઈસ વકતકે પીર બંદે
એસે બનતે હયેં મજર કામ ઉન જેસે નહીં કરતે. ૯ લીખના ૧૦ ફટના ૧૧
હકારત કરના ૧૨ કાફિર બનાના ૧૩ એસા ખતાવે કે ઉસકા કરના મુશકેલ હો
૧૪ બીલકુલ ૧૫ દોજખી ૧૬ તુકતાચીની ૧૭ ફેસટ.

કબી પૂક^૧ ઓર સગર^૨ હયેં ઉસકો બતાતે-કબી મારનેકો અ.સા^૩ હયેં ઉઠાતે
સુતૂં^૪ ચસ્મેબદ^૫ દૂર હયેં આપ દીકે
નમૂના હયેં ખુદકે^૬ રસમે અમી^૭કે

ને ચાહે કે ખુશ ઉનસે મિલકર હો ઇનસાં (૧૯૨) તો હય શર્ત. વોહ કોમકા
હે મુસલમાં

નિશાં સિજદેકા હો જખી^૮ પરનુમાયાં-તશ્વરો^૯મેં ઉસકે ન હો કોઇનુકસાં^{૧૦}

લખેં બદ. રહીહોં ન ડાઢી ચઢીહો

ઈન્નર અપની હદસે ન આગે બઢીહો

અ.કાયદ^{૧૧}મેં હજરત^{૧૨}કા હમદાસતાં^{૧૩} હો (૧૯૩) હરેક અસ્લ^{૧૪}મેં ફરઅ^{૧૫}
મેં હમજા^{૧૬} હો

હરીદૂ^{૧૭}સે ઉનકે બહોત બદ્યુમાં હો-મુરીદ્દાંકા ઉનકે બડા મદહ.ખાં^{૧૮} હો

ગર એસા નહીં હય તો મરદૂદે દીં હય

ખુજાંસે મિલનેકે કાબિલ નહીં હય

શરીઅતકે એહકામ યે વોહ ગવારા^{૧૯} (૧૯૪) કે શયદા^{૨૦} થે ઉનપર ચહૂદ ઓર નસાર
ગવાહ ઉનકી નરમીકા ડરઆં હય સારા-ખુદ અદદીનો^{૨૧} સસર નખીને પુકારા

મગર યહાં ક્રિયા એસા દુશવાર ઉનકો

કે મોમિન સમજને લગે બાર ઉનકો

૧ સુવૈર. ૨ કુત્તા. ૩ લાડી. ૪ થંબ. ૫ ખુરી નજર-યેહ દીનકે એસે મદદગાર
હયેં કે ઈનકો નજર ન લગે. ૬ ખુલકમેં નખી સાહેબકે ખુલક જેસે-યેહ દોનુ ખાતે
ઉલટી સમજના યાને એસે નહીં હયેં. ૭ પેશાની ૮ દિખતા હો. ૯ શરીઅતકે
માફક ચલના. ૧૦ કમી. ૧૧ દીનકી વોહખાતે જિનપર દીનકા આધાર હય. ૧૨ ઈસ
કિસમ કે મોલવી. ૧૩ હમજા; માફક. ૧૪ વોહ દીની મસલા ને અકાયદસે ઈલાકા
રખે ૧૫ વોહ દીની મસલા ને અમલકે સાથ ઈલાકા રખે. ૧૬ માફક. ૧૭ મુકાબલે
વાલા. ૧૮ તારીફ કરનેવાલા. ૧૯ પસંદ. ૨૦ ફિદા; આશિક. ૨૧ ચેહહદીસ હયેં કે
દીન આસાન હય.

૧૯૪ બંદકા મતલબ-દીનકે કામ આસાન હયેં મગર કમ સમજ આલિમૂને
મુશકેલ કર દિખાયા. ઈસકી બહોત આયતે ઓર હદીસેં હયેં એક શખ્સ નખી સા-
હેબકે પાસ આયા ઓર અરજ ક્રિયા કે મેંને કુરબાનીકે પહેલેસર મુકાયા આપને ફર-
માયા હરકત નહીં એસી બહોત ખાતે હયેં સાહેબે મીબન સેઅરાની કા ચહી કોલ
હયેં કે દીનમેં ને આસાનીયાં હયેં વોહ ખુદા રસુલકી તરફસે હયેં ઓર મુશકેલીયાં
આલિમોંકી તરફસે હયેં.

ન કી ઉનકી અખલાકમેં રાહનુમાઇ (૧૮૫) ન ખાતિનમેં કી ઉનકે પેદા સુદાધ
પે એહકામે જાહેરકી લયે? યે બદાઇ-કે હોતી નહીં ઉનસે દમબર રેહાઇ

વોહ દીં જો કે ચક્ષમા ચા ખુલકે. નિકોરકા

કિયા કંઠતેન^૭ ઉસકો ચુસલો વજુકા

સદા એહલે^૪-તેહકીક સે દિલમેં ખલપહય(૧૮૬)હદીસ પે ચલનેમેં દીંકા ખલલ હય
૨.તાવૂંક પે બિલકુલ મકારે અમલ હય—હરેક રાય કરઆંકા નેઅમલ બદલ હય

કિતાબ ઓર સુતતકા હય નામ બાકી

ખુદા ઓર નખીમે નહીં કામ બાકી

જહાં મુખતલિફ^૭ હોં રિવાયાત બાહમ (૧૮૭) કમી હોં ન સીધી રિવાયતસે
ખુશ હમ

જિસે અકલ રખે ન હરગિજ મુસદ્દલમ—ઉ સે હર રિવાયતસે સમજેં મુકદ્દમ^૮

સમ ઇસમેં ગિરિફતાર છોટે બડે હયે

સમજપર હમારી યે પત્થર પડેહયે

કરેં ગેર ગર ખુતકી પૂજ તો કાફિર (૧૮૮) જો ઠેરાયેં બેટા ખુદાકા તો કાફિર
કહે આગકો અપના કિબલા તો કાફિર—કવાકિયલમેં માનેં કરિશમા તો કાફિર

મગર મોમિનૂંપર કુશાદા^{૧૦} હયેં રાહેં

પરસતશ કરેં શોકસે જિસકી આહેં

૧ પખ. ૨ સલાઈ. ૩ નહાને ઓર વજુકા વાપરા હુવા પાની જો નાપાક હોતા
હય; અસલમેં શાફી લોકોંકે વજુ કરને કે લીયે પાનીકી હદ હય જો ઉનકે નજદીક
પાક હય જેસા હનફીયું કે નજદીક દેહદર દેહ (૧૦ ગજ લંબા ઓર ૫ ગજ ચોડા)
મગર હનફી કુદલ તેન કો નાપાક જનતે હયેં. ૪ સચ ખાત કયા હય વોહ તલાસ
કરને વાલે. ૫ કાવિશ. ૬ મસાયલકી કીતાબ. ૭ જૂદી જૂદી. ૮ ઉપર, આગે.
૯ તારે. ૧૦ ખુલી.

૧૮૫ બંદકા મતલબ—પેગમબર સાહેબને ફરમાયા કે મેં અખલાક યાને અછા
આદતુકો કમાલ દરજ્જે સીખાનેકો આયા હું; ઓર ચેહલી ફરમાયા કે અછા ચાલ
ચલન ઓર નેક ખસલત નુખુતકા પચીસવાં હિસ્સા હય ઓર ચેહલી ફરમાયા કે
વોહ મોમીન નહીં હય જસને અપના પેટ ભરલીયા ઓર પડોસીકો ભૂખા છોડા.

૧૮૬ બંદકા ખુલાસા—કમ સમજ ન્યાદા સનદી ખાતકો છોડ કર જે સનદ ખાત
પકડવેતે હયેં, ચાહીએ કે પડેલે કુરાન બાદ હદીસ ઓર બાદ ફિકા કે મુજબ
કરના ચાહીયે.

નખાંકિ જો ચાહે ખુદા કરદિખાયે (૧૯૯) ઇમામના રુતબા નખીસે બઢાયે
મળાઈ પે દિનરાત નજરે ચઢાયે--શહીદને જાનકે માંગે દોઆયે

ન તવહીદમેં કુછ ખલલ ઇસસે આયે
ન ઇસલામ બિગડે, ન ઇમાન જાયે

વોહ હી જિસસે તવહીદ ફેલી જહાંમેં (૨૦૦) કુવા જલવાગર હ.ક. જ.મીનો જ.મામેં
રહા શિકર ખાકી, ન વેહમો ગુમામેં--વોહ બદલા ગયા આકે હિંદુસ્તામેં

હમેશાસે ઇસલામ ચા જિસપે નાજાં
વો દોલત બી ખો ખેડે આખિર મુસલમાં

❀ હઠધર્મી. ❀

તખ્તુલ્લખ કે હય ફુશમને નોએ, ઇનસાં (૨૦૧) બરે ધર કિયે સેંકડેં જિસને વીરાં
કુછ બજમેં નમરૂદ જિસસે પરેશાં--કિયા જિસને ફિરઓનકો નજરે ટૂંકાં

ગયા જોશમેં બૂ લહબ જિસકે ખોયા
અબુ જહેલકા જિસને ખેડાં ડુખોયા

૧ કબરેં ૨ શિકર બહોત કિસમકા હય ઈબાદતમેં ચાને અહીહતઆલા
કે ગુણોમેં ફુસરોં કો ભાગીદાર બનાના વગેરા. સખસે બડા ગુન્હા યેહ હયે.
ઈસકો અહીહ નહીં બખરોગા. ૩ હઠધર્મી. ૪ આદમી=હજરત ઈબ્રાહીમસે
નમરૂદને, હજરત મુસાસે ફિરઓનને, ઓર મુહંમદ મુસ્તફા (સ.) સે આપકે
ચચા અબુલહબ ઓર કુરેશકે સરદાર અબુ જહેલને હઠ ધર્મીકી ઓર આખેરકો
યેહુસખ બીલકુલ ખરાબ હો ગયે.

૧૯૯ બંદકા ખુલાસા-ખુદાકા રૂતબા સખસે બડા હય. ઉસકી ખાતકો કીસીસે
મીલાના નહીં. જો માંગના ખુદાસે માંગના યેહ ખાસ કુરાનકા મજમુન હય.
ઉસકે બાદ નખી કા રૂતબા હય; ઈસી તરહ બલીફ હજરત અબુબકર, હજરત ઉમર,
હજરત ઉસમાન ઓર હજરત અલી, ઓર દુસરે સહાબા, ઉનકે બાદ તાબઈ
ઓર શીર તખા તાબેઈન ચાને અસહાબકો દેખને વાલે તાબઈ ઓર તાબઈકો
દેખને વાલુંકો તખા તાબેઈન કહેતે હયે, ઓર ઉનકા રૂતબા બાદકે અવલીયા મેં
કસેહી બડે રૂતબે કેહોં ઉનસે બહોત ન્યાદા હય, ઈસલીયે સખકા મરતબા
સંભાલના ઈનસાફકી ખાત હય.

૨૦૧ બંદકા ખુલાસા-હજરત ઈબ્રાહીમ કે જમાનેમેં નમરૂદ હજરત
મુસાકે જમાનેમેં ફિરઓન ઓર હજરત મુહંમદ (સ.) કે જમાનેમેં
આપકા ચચા અબુલહબ ઓર કુરેશ કા બડા સરદાર અબુજહેલ હઠધર્મી કે સખસે
ખરબાદ હો ગયે.

વોહ યાં એક અજળ બેસમેં જલવાગર હય (૨૦૨) છિપા નિસકે પરદેમેં ઉસકા
જુરર^૧ હય
બરા ઝેર નિસ જામમેં સરખસર હય—વોહ આખે બકાર^૨ હમકો આતા નજર^૩ હમ

તઅ. ૨. યુબકો એક જુબવે^૪ દીં સમઝેહયેં હમ
જહમકો ખુલદે^૫—બરીં સમઝેહયેં હમ

હમેં વાઝે જોને ચે તઆલીમ દી હય (૨૦૩) કે જો કામ દીની હય યા ફુનયવી હય
મુખાલિફ પકી રીસ^૬ ઉસમેં કરની ખુરી હય—નિશાં ગેરતે દીને હકકા યહી હમ

ન ઠીક ઉસકી હરગિજ કોઈ ખાત સમઝો
વોહ દિનકો કહે દિન તો તુમ રાત સમઝો

કદમ ગર રહે રાસ્ત^૭ પર ઉસકા પાઓ (૨૦૪) તો તુમ સીધે રસ્તેસે કતરાકે જાઓ
પડેં ધસમેં જો દિકકતે^૮ વોહ ઉઠાઓ—લગેં નિસકદર ઠોકરેં ધસમેં ખાઓ

જો નિકલે જહાજ. ઉસકા બચકર બંવરસે
તો તુમ ડાલદો નાવ અંદર બંવરકે

અગર મરખ હોજયે સૂરત તુમહારી (૨૦૫) બહાયમમેં મિલજયે સીરત તુમહારી
બદલ જયે બિલકુલ તખીઅત તુમહારી—સરાસર બિગડ. જયે હાલત તુમહારી

તો સમઝો કે હય હકકી એક શાન ચે બી
હય એક જલવયે નૂરે ઇમાન ચે બી

ન અવજુઅદમેં તુમ સે નિસબત કિસીકો (૨૦૬) ન અખલાકમેં તુમપે
સબકત^{૧૦} કિસીકો

ન હાસિલ ચે ખાનૂમેં લજ્જત કિસીકો—ન પેઠા ચે પોશિશ ચે જીનત કિસીકો

૧ નુકસાન. ૨ જાંદગી દેનેવાલા. ૩ હિસ્સા. ૪ આલા જન્મત. ૫ નહીં
મજહૂબવાલા. ૬ બરાબરી કરતા; મતમેં મિલના. ૭ સીધે. ૮ મુસીબતે
૯ વજેદારી. ૧૦ બદના.

૨૦૨ સે ૨૦૬ બંદકા ખુલાસા—કમ સમજ વાચન કરનેવાલે મુસલમા-
નૂંકો સમઝાતે હયેં કે જો અજી ખાત ગેર મજહૂબવાલા કરતા હો
ઉસકો તુમ ન કરો; ઉલટા કરનેમેં નુકસાન હો તો ઉસકોબી બિઠાવ આર
ઈસકોબી દીનકા કામ સમઝા હય; થેહ સરાસર મુટ હય. હઠધર્મી કરના
ઈસલામને મના ક્રિયા હય. હઠધર્મીસે અપને એબ કાયમ રેહતે હેં આર
ઈમદા કામ હમમેં નહીં દાખેલ હોતે; ઇસસે દીન આર ફુનયા દોનૂંકા
નુકસાન હય.

તુમહેં ફૂલ^૧ હર ધૂમમેં અરમલા^૨ હય
તુમહારી જહાલતમેં બી એક અદા હય

કોઇ ચીજ સમજો ન અપની ખુરી તુમ (૨૦૭) રહો ખાતકો અપની કરતે બડી તુમ
ફિયાતમેં હો જખકે ઇસલામકી તુમ—તો હો હર બદી ઓર શુનાહસે બરી તુમ

બદીસે નહોં મોમિનૂકો મજૂરરત^૩

તુમહારે શુનાહ ઓર ન ઓરૂંકી તાઅત^૪

મુખાલિફકા અપને અગર નામ લીજે (૨૦૮) તો જિફ ઉસ્કા જિફલત સે
ખારી સે કીજે

કબી બૂલકર તરહ^૫ ઉસમેં ન દીજે—ફિયામતમેં દેખોગે ઉસકે નતીજે

શુનાહસે હોતેહો ગોયા મુખરરા^૬

મુખાલિફ પે કરતેહો જખ તુમ તખરરા^૭

ન સુન્નીમેં ઓર જાફરી^૮ મેં હો ઉલફત (૨૦૯) ન નોમાનીયો^૯ શાફધમેં
હો મિલ્લત

વહાબી^{૧૦} સે મૂફ્ફીકી કમ હો ન નફરત—મુકલ્લિદ કરે નામુકલ્લિદપે લાનત

રહે એહલે^{૧૧} ફિઅલામેં જંગ એસી ખાહમ

કે દીને ખુદાપર હસે સારા આલમ

કરે કોઇ ઇસલાહ^{૧૨} કા ગર ઇરાદા (૨૧૦) તો શેતાનસે ઉસકો સમજો જયાદા

૧ ફૂલ. ૨ જહોર. ૩ તુકસાન. ૪ ઈબાદત. ૫ તરહદેના—છોડના; દરગુજર કરના. ૬ પાક. ૭ ખુરાઈ કરના. ૮ શીઆ. ૯ હુનરી મજહબવાલે. ૧૦ નામુકલ્લિદ યા ગેરમુકલ્લિદ. ૧૧ મુસલમાન. ૧૨ દુસ્તી.

૨૦૭ બંદેસે ૨૦૯ તક કા ખુલાસા-દીન સે નાવાકેફ મુસલમાન અપની ખાતકી તારીફ કરતે હયેં ઓર ઉસકો અજી સમજતે હયેં, ગેર ફિરકે-વાલે કે હર અજી ખાતકોશી ખુરી બતાને હયેં. ઈસલામ મેં જિતને ફિરકે હયેં સખ એહલે કીમત્તા યાને મુસલમાન હયેં. સુરીયોક અગરયે મુકલ્લિદ યાને મજહબવાલે હોતે હયેં મગર અકસર ઈનમેં શરીઅત કે તોડનેમેં બડે સખી હોતે હયે, ઇસી તરહ વહાબી યા ગેરમુકલ્લિદ બખીલ. દરખ્યાની રસ્તા ઠેક હુનરી (યા ચારમેંસે કોઈ) મજહબ વાલે કા હય ઓર વાહી સીધી ખાત હય. મગર ઠેડસે મુરાદ ચેહ હય કે બરાબર મજહબકે માફક કામ કરના અબતો એસે બહોત હયેં કે મજહબકા નામ લેતે હયેં ઓર ઉસકે માફક કુછ નહીં કરને બલકે ગેર મુકલ્લિદ વગેરાકી ઇબાદત ઓર દુસરી પાબંદીપર હંસતે હયેં. અફસોસ હમકો નસીહત પાબંદે દીન હોનેકી લેના ચાહીયે.

જિસે એસે મુદ્, સિદ્ધિ^૧ સે હય ઇસ્તેકાદ^૨—રહે હ.ક.સે હય બરત.રક. ઉસકા બદાલ

શરીઅ.તકો કરતેહયેં બરબાદ દોનું

હયેં મરદદ શાર્ગિદો^૪ ઉસતાદ^૫ દોનું

વોહ હીં જિસને ઉલ્લક.તકી બુનિયાદ ડાલી(૨૧૧)કિયા ત.બઅ.દોરોંકો નરતસે ખાલી
બનાયા અબનિબ^૭કો જિસને મવાલી^૮—હરેક કોમકે દિલસે નરત નિકાલી

અ.રબ આર હ.બશ તુકોં તાજીકો દેલમ

હુયે સારે શીરોશકર મિલકે બાહમ

તઅસ્સુબને ઉસ સાદ્, અશમે^{૧૦}કો આકર (૨૧૨) કિયા બુ.બૂકે ખારો ખ.સ^{૧૧}
સે મુકદ્દર^{૧૨}

બને ખ.રમ^{૧૩}ને યે અ.બ.બ. આર બિરાદર—નિશાક. એહલે કિબલેમે^{૧૪} ફેલા સરાસર

નહીં ફસ્તયાબ^{૧૪} એસે અબ દો મુસલમાં

કે હો એકકો દેખકર એક^{૧૫}શાદાં

હમારા યે હ.ક. થા કે સબ યાર હોતે (૨૧૩) જ.માનેમે^{૧૬} યાફે ગમખાર હોતે
સબ એકએકકે બાહમ મદદગાર હોતે—અ.બ.બૂકે ગ.મમે^{૧૭} દિલઅફગાર^{૧૮} હોતે

જબ ઉલ્લક.તમે^{૧૯} યું હોતે સાખિત ક.દમ હમ

તો કેહ સકતે અપને કો ખેરલઉમમ^{૧૭} હમ

અગર ભૂલતે હમ ન કોલે પયંબર (૨૧૪) કે હયેં સબ મુસલમાન બાહમ બિરાદર
બિરાદર હય બબતક બિરાદરકા યાવર—મોઇન^{૧૮} ઉસકા હય ખુદ ખુદાવંદે દાવર

તો આતી ન ખેડે.પે અપને તબાહી

ફ.કીરીમે^{૧૯} બી કરતે હમ બાદશાહી

વોહ ધર જિસમે^{૨૦} હોં દિલ મિલે સબકે બાહમ (૨૧૫) ખુશી નાખુશીમે^{૨૧} હોં સબ
યારો હમદમ

૧ તઆસ્સુબ કરનેવાલા, ફસાદી. ૨ ફાયદા. ૩ રસ્તા. ૪ તઆસ્સુબ યાને
હકથર્મી કરનેવાલોકા ને કહા માને ૫ હકથર્મી કરનેવાલા. ૬ જમાને કે લોક.
૭ ગેર લોક. ૮ દોસ્ત. ૯ ધરાન કે લોક. ૧૦ ઈસલામસે મુરાદ. ૧૧ એક જતકા
માંસ ૧૨ ખરાબ. ૧૩ ફુશમન ૧૪ મીલસકના ૧૫ ખુશ ૧૬ ગમ કરનેવાલો.
૧૭ સબસે ઉમદા ઉમમત. ૧૮ મદદગાર.

૨૧૪ બંદકા મજમુન હદીસકા હય કે અલ્લાહ અપને બંદેકો મદદ કરતા
નહેતા હય જબ તકકે બંદા અપને બાઇકી મદદ કરે. આર એક દુસરેકો ભાઈ
બનના ચેહ કુરાન શરીફ સે બી સાખીત હયે.

અગર એક પુશદિલ તો ધરસારા પુરરમ^૧—અગર એક ગંભી^૨ તો દિલ સબકેપુરમ.મ
 મુખારક હય ઉસ કસરે^૩ શાહનશહીસે
 જહાં એક દિલ હો મુકદ્દર^૪ કિસીસે
 અગર હો મદાર ધસપે તેહ.કી.ક.૪ દીંકા (૨૧૬) કે હય દીનવાલૂંકા ખરતાવ કેસા
 ખરા ઉનકા બાબર હય યા કે ખોટા—હય ક્રાભો કરાર ઉનકા જૂટા કે સચ્ચા
 તો એસે નમૂને બહોત શાજૂ^૫ હયેં યાં
 કે ધસલામપર જિનસે કાયમ હો પુરહાં
 મજલિસમેં ગીબતકા બેર ધસકદર હય (૨૧૭) કે આલૂદા ધસ પૂનમેં હર
 ન બાધકા બાધસે યાં દરગુજર હય—ન મુદ્દાકો સૂદ્દીકો ધસસે હ.જૂર^૬ હય
 અગર નશહયે^૭ મય^૮ હો ગીબતમેં પિનહાં
 તો હુશિયાર પાયે ન કોઇ મુસલમાં
 જિનહેં ચાર પેસેકા મકદ્દર હય યાં(૨૧૮) સમઝતે નહીં હયેં વોહ ધનિસાંકો ધનસાં
 સુવાદિક. નહીં જિનસે અધ્યામેદારાં^{૧૦}—નહીં દેખ સકતે કિસીકો વોહ શાદાં
 નશીમેં તકબ્બુરકે હય ચૂર કોઇ
 હ.સદકે મરજૂમેં હય રનજૂર કોઇ
 અગર મરજૂએ^{૧૧}ખ.દક.૧^{૧૨}હય એક બાધ(૨૧૯)નહીં જાહેરા^{૧૩} જિસમેં કોઇ પુરાધ
 બલા જિસકો કહેતી હય સારી પુ.દાધ—હરેક દિલમેં અજૂમત^{૧૪}હય જિસકી સમાધ
 તો પડતી હયેં ઉસપર નિગાહેં ગજબકી
 ખટકતા હય કાંટા સા આંખૂં મેં સબકી
 બિગડતા હય જમ કોમમેં કોઇ બનકર(૨૨૦)અબી બખ્તો ઇકબાલ યે જિસકે યાવર
 અબી ગરદનેં ઝુકતીથીં જિસકે દરપર—મગર કરદિયા અબાજમાનેને બેપર^{૧૫}
 તો જાહેર મેં કુડતે હયેં પર પુશ હયેં જીમેં
 કે હમદર્દ હાથ આયા એક મુકલેસી મેં

૧ પુશ. ૨ મેહેલ. ૩ ખરાબ; મેલા ૪. પાસ. ૫ બહોત કમ. ૬ ડર. ૭ નિશા. ૮ ચરાબ. ૯ છુપા. ૧૦ જમાનેકે દિન. ૧૧ રજૂ હોનેકી જગા; મરતબેવાલા. ૧૨ દુનયા કે લોક. ૧૩ બહેરમેં. ૧૪ બુજૂર્ગી. ૧૫ નાચાર
 ૨૧૭ બંદકા ખુલાસા—શરાબકી તરહ અગર ગીબતમેં નિશા હોતા તો સબ મસ્તપાયે જાતે મતલબ અકસર ગીબતમેં ફૂળે હયેં.

અમર એક જવાંમદ^૧ હમદદે^૨ ધનસાં (૨૨૧) કરે કોમપર દિલસે જાં અપની કુરખાં
તો ખુદ કોમ ઉસપર લગાયે ચે બોહતાં-કે હય ઉસકી કોઇ ગરજ^૩ ધસમે^૪ પિનહાં^૫

વંમર ન પડી ક્યા કિસીકો કિસીકી
ચે ચાલે^૬ સરાસર હયે^૭ ખુદ મતલબીકી

❧ મુશલમાનુ^૮ કે ચાલચલન ❧

નિકાલે ગર ઉનકી બલાઇકી સૂરત (૨૨૨) તો ડાલે^૯ જહાંતક અને ઉસમે^{૧૦} ખનડત
સુને^{૧૧} કામચાખીમે^{૧૨} ગર ઉસકી શોહરત-તો દિલસે તારાશે^{૧૩} કોઇ તાબ, તોહમત^{૧૪}

મુંહ અપનાહો ગો દીનો દુનયામે^{૧૫} કાલા
નહો એક બાઈકી પર બોલબાલા

અમર પાતે હયે^{૧૬} દો દિલોમે^{૧૭} સંકાષ (૨૨૩) તો હયે^{૧૮} ડાલતે ઉસમે^{૧૯} તરહે^{૨૦} જુદાઇ
કની દો ગિરોહોં^{૨૧}મે^{૨૨} જીસદમ લડાઇ-તો ગોયા તમન્ના^{૨૩} હમારી બરઆઇ

બસ ધસસે નહીં મશગુલા^{૨૪} ખૂબ કોઇ
તમાશા નહીં એસા મરગૂબ^{૨૫} કોઇ

તગલુબ^{૨૬}મે^{૨૭} બદ નકયતી મે^{૨૮} દગામે^{૨૯} (૨૨૪) નુમૂદ^{૩૦} ઝોર ખનાવટ ફરેખ ઝોર
રિયા^{૩૧}મે^{૩૨}

સિઆયત^{૩૩}મે^{૩૪} બોહતાનમે^{૩૫} ધફતરા^{૩૬}મે^{૩૭}-કિસી બજ^{૩૮}મે^{૩૯} ૧૪ બેગાનઝો^{૪૦} ૧૫ આશનામે^{૪૧}

ન પાઓગે રુસવાઓ બદનામ હમસે
બદે ફિર ન કયું જાને^{૪૨} ૧૬ ધસલામ હમસે

ખુશામદમે^{૪૩} હમકો વોહ કુદરત હય હાસિલ (૨૨૫) કે ધનસાંકો હરતરહ કરતે હયે^{૪૪} માયલ
કહીં એહમદ^{૪૫}કો બનાતે હયે^{૪૬} આકિલ-કહીં હોશીયાર^{૪૭}કો કરતે હયે^{૪૮} ગાફિલ

કિસીકો ઉતારા^{૪૯} કિસીકો ચઢાયા^{૫૦}

ચુંહી સેંકડૂંકો અસામી^{૫૧} બનાયા

રિવાયાત^{૫૨} ૨૦ પરહાસિયા એક ચઢાના (૨૨૬) કસમ ઝૂટે^{૫૩} ૨૧ વાઅફ^{૫૪} ચે સો બાર ખાના

૧ દિલસોજી કરનેવાલા. ૨ કુપા. ૩ લડે. ૪ ઢંગ. ૫ જમાઅત; ટોલી.
૬ આરજી. ૭ તમાશા. ૮ પસંદ લલસાજી. ૧૦ ખનાવટ. ૧૧ ટોંગ. ૧૨ તહો-
મત. ૧૩ ખોટી તહોમત. ૧૪ મજલીસ. ૧૫ ગેર ઝોર હોસ્ત. ૧૬ ચહાં
ધજ્જત ઉલ્ટે મતલબમે^{૧૭} હયે ચાને ધસલામકો હમસે બદનામી હય.
૧૭-૧૮ દરજેસે ઊતારના ઝોર દરજેસે ખડાના. ૧૯ હોલતમંદકો ફરેખ ફેકર
કરના. ૨૦ અસલ બયાન. ૨૧ ન્યાહા કરના.

અગર મદદ કરના તો હૃદયે બહાના-મજબૂત^૧પે આના તો તૂટી^૨ ઉઠાના

યે હય રોજમરેકા યાં ઉનકે ઉનવાં^૩
ફસાહતમે ખેમિસ્ત હયે ને મુસલમાં

ઉસે જાનતેહયે બડા અપના દુશમન (૨૨૭) હમારે કરે અંબ ને હમપે રાશન
નસીહતસે નફરત હય નાસેહ^૪સે અનખન-સમઝતેહયે હમ રેહતુમાઓ^૫ કે
રહજન^૬

યહી એ બ હય સખકો ખોયા હય નિસને
હમે નાવ બરકે હુખોયા હય નિસને

વોહ એહદે^૭હુમાયૂં^૮ને ખેરલકું^૯થા (૨૨૮) ખિલાફત^{૧૦}કા જખતકે કાયમ
સુતૂ^{૧૧} થા
નુખવતકા સાયા^{૧૨} અબી રહનમૂ^{૧૩} થા-સમાં ખેરો ખરકતકા હરદમ કુળ^{૧૪} થા

અદાલતકે જેવરસે થે સખ મુજબયન^{૧૫}
ફલા ઓર ફૂલા થા અહમદ^{૧૬}કા ગુલશન^{૧૭}

સઆદત બડી. ઉસ જમાનેકી થે થી (૨૨૯) કે ઝુકતીથી ગરદન નસીહતપે સખકી
ન કરતેથે ખુદ કો લેહક^{૧૮}સે ખમોશી-ન લગતીથી હકકી ઉનહોં ખાત કડવી^{૧૯}

૧ ખુરાઈ. ૨ હૃદયે ન્યાદાકરના. ૩ તરીકા; ઢંગ. ૪ નસીહત કરનેવાલા. ૫ રસ્તા બતાનેવાલો. ૬ છુટ્ટેરો. ૭ જમાના. ૮ મુખારક. ૯ હદીસ શરીફકે મુજબ સખસે ઉમદા જમાના ૧૦ ખિલાફતસે મુરાદ ખિલાફતે રાશિદા યાને હજરત અબુબકર સીદીક (ર.) હજરત ઉમરફારુક (ર.) હજરત ઉસમાન (ર.) હજરતઅલી (ર.) કી ઓર કુછ જમાના હજરત ઇમામ-હુસન (ર.) કીખિલાફત. યેહ ૩૦ ખરસકા જમાના હય. ૧૧ થંબ; ઈમારત. ૧૨ મતલબ ખિલાફતે રાશિદા. ૧૩ રસ્તા બતાનેવાલા. ૧૪ ન્યાદા. ૧૫ સંવારે હુયે. ૧૬ અંહમદ મુસ્તફા (સ.) ૧૭ ખાગ મગર યહાં મુરાદ ઈસલામ સે હય. ૧૮ હક ખોલના ૧૯ એક મજલિસમેં મહાનિરીન યાને મકકેવાલે ઓર અનસાર યાને મદીનેવાલે જમા થે. ઉસવક્ત હજરત ઉમર (ને ખલીફા થે) ને ફરમાયા કે અગર મેં ખિલાફતકે કામમેં સુરતી કરું તો તુમ કયા કરો. ખશર ખીન સઆદ ને જવાબ દિયા કે ઈસ તલવારસે તુમકો સીધા કરે. હજરત ઉમર (ર.) ને જવાબ દિયા કે જખ તક ઈસલામમેં એસે હક ખોલને વાલે ઓર હક કરને વાલે હોંગે તખ તક ઈસલામકા ખોલ ખોલા હય..

ગુલામ સે હોજતેથે બંદ આકા.^૧

ખલીફા સે લડતીથી એકએક ખુદીયાર

નખીને કહા થા જિનહે^૨ ફ.ખે.૩-ઉમ્મત (૨૩૦) જિનહે^૩ ખુદ્દકી મિલચુકીથી બશારત મુસલ્મની આલમમે^૪ જીનકી અદાલત-રહા મુફતખ.૨૪ જિનસે ત.ખે.તે ખિલાફત

વોહ ફિરતેથે રાતોં કાખ છુપછુપકે દરદર

કે શરમાયે^૫ અપના કહીં એ.બ સુનકર

મગર હમકે હયે^૬ દામોદદ^૭ હમસે ખેહતર (૨૩૧) ન જાહેર કહીં હમમે^૮ ખખી ન મુજબર^૯

ન અકરાનો^{૧૦} અમસાલમે^{૧૧} હમ મુવકકર^{૧૨} ન અજદાદો^{૧૩} અસલામ^{૧૪} હમ હયે^{૧૫} જવહર

નસીહતસે એસા ખુરા માનતે હયે^{૧૬}

કે ગોયા હમ અપનેકો પેહચાનતે હયે^{૧૭}

નખુરત ન ગર ખત્મ હોતી અરબ પર (૨૩૨) કોઇ હમપે મખીસ^{૧૮} હોતા પયંબર તો હય જેસે મજૂર ફરેઆંકે અંદર-જુલાલત^{૧૯} ચહુદ ઓર નસારાકી અકસર

૧ માલેક ૨ એક વક્ત હજરત ઉમર (૨.) બડે બડે મેહેર બાંધને કી મના કર રહે થે કે એક ડોસીને ઉઠકર કહા કે ઉમર કયા તું કુરાનથી નહીં જાનતા બાદ ઉસને આયત કુરાનકી પઢી. હજરત ઉમર (૨.) ને ઈક્રાર ક્રિયા કે બેશક એક ડોસીથી મેરેસે અજા જાનતી હય. ઓર ફિર મના ન ક્રિયા. ૩ ખલીફા. ૪ ફખર ક્રિયા ગયા.

૫ હજરત ઉમર (૨.) કી ખિલાફત મેં સોદાગર આકર શેહેરકી બાહર ઉતરેથે હજરત ઉમર ઓર અબદુર રહેમાન ખીન ઓફ હમેશા કી માફક-રાતકો ફિરને લાગે વહાં એક બચ્ચેકે રોનેકી આવાજ આઈ. ખલીફાને ઉસ-કી માં કો ઠપકા દીયા. એસા ત્રીન ચાર મરતબે હુવા તો ઉસ ઓરતને ખલીફાસે કહા કે તુંને મુઝે સખ રાત હેરાન ક્રિયા મેં ઇસ બચ્ચેકો દુધ છોડાતી હું, કયું કે ખલીફા બગીર ઈસકે બચ્ચેકા પગાર નહીં કરતા. ચેહ સુનકર ખલીફા રોયે ઓર દિલમેં કહા કે ખુદા જાને કિતને બચ્ચે હલાક હુયે હોંગે; દુસરે દિન તમામ મુલકમેં મુનાદી કરદી કે બચ્ચા પેદા હોતેહી ઉસકો પગાર મિલે. ૬ ચોપાયે જાનવર. ૭ છુપી. ૮ એક જમાને કે ઓર એક દરજ્જે કે લોક. ૯ બરાબર દરજ્જે કે. ૧૦ ઈજ્જતવાલે ૧૧-૧૨ આપદાદા. ૧૩ નખીકા ભેજ જાના. ૧૪ ગુમરાહી.

૨૩૨ બંદકા મતલબ-મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.) કે બાદ કોઇ નખી હોને વાલા નહીં હય. મગર ફરજ કરોકે કોઇ હોતા તો ચહુદ ઓર નસારાકી તરહ જેસે ઈનકી ગુમરાહી નખી સાહેબને બતાઈ, વેસી ગુમરાહી આનેવાલા નખી હમારી બતાતા.

ચુંહી ને કિતાબ ઉસ પયંબરપે આતી
વોહ ગુમરાહિયાં સખ હમારી જતાતી

હુનર હમમેં ને હયેં વોહ માલૂમ^૧ હયેં સખ (૨૩૩) ઉલૂમ ઓર કમાલાત
માફૂમ^૨ હયેં સખ
ચલન ઓર અતવાર મજૂમ^૩ હયેં સખ—ફરાગત સે દોલત સે મહરૂમ^૪ હયેં સખ

જહાલત નહીં છોડતી સાથ દમભર
તઅરસૂખ નહીં બદને દેતા કદમભર

જૂની તાલીમકો અછા સમજના

વોહ તકવીમે^૫ પારીના^૬ યૂનાનીયૂકી(૨૩૪) વોહ હિકમત કે હય એક ધોકે કી ટટી
યકી. જિસકો ઠેરા ચુકા હય નિકમમી—અમલને જિસે કરદિયા આકે રહી

ઉસે વણ^૭સે સમજે હયેં હમ જિયાદા
કોષ ખાત ઉસમેં નહીં કમ જિયાદા

જબૂર^૮ ઓર તવરેતો^૯ ઇનજીનો^{૧૦} કુરઆં (૨૩૫) બિલખજમ^{૧૧} હયેં કાબિલે
નરખો^{૧૨} નિસિયાં^{૧૩}
મગર લિખ ગયે ને ઉસૂલ^{૧૪} એહલેયૂનાં^{૧૫}—નહીં નરખો તબદીલ^{૧૬} કા
ઉનમેં ઇમકાં^{૧૭}

નહીં મિટતે જખતકકે આસારે^{૧૮} દુનયા
મિટેગા કબી કોષ શોશા^{૧૯} ન ઉનકા

નતાયજ^{૨૦} હયેં ને મગરેખી ઇલ્મો^{૨૧} ફનકે (૨૩૬) વોહ હયેં હિંદમેં
જલવાગર^{૨૨} સો બરસસે
તઅરસૂખ^{૨૩} લેકિન ચે ડાલેહયેં પરદે—કે હમ હકકા જલવા^{૨૪} નહીં દેખ સકતે

૧ યાને નહીં હયેં. ૨ નાબુદ. ૩ ખુરે. ૪ નાબિમેદ; ખાલી. ૫ જત્રી.
૬ કદીમ; જૂની. ૭ ખુદાકા કલામ ને ફરીસ્તેકી મારફત નખીપર ઉતરે. ૮ આસ-
માની કિતાબ ને હજરત દાઉદપર ઉતરી ૯ ને હજરત મુસા પર ઉતરી.
૧૦ ને હજરત ઈસાપર ઉતરી. ૧૧ સખકે નજદીક. ૧૨ એક હુકમકો. ૧૬ કચે
ફુસરા ભેજના. ૧૩ બૂલાદેના. ૧૪ કાએદે. ૧૫ યુનાનવાલે. ૧૬ બદલના.
૧૭ મમલ. ૧૮ નિશાનીયાં ૧૯ ખાત. ૨૦ પરીણામ. ૨૧ યુરોપ કે. ૨૨ દિખાઈ
દેનેવાલે. ૨૩ હકધર્મી. ૨૪ રોશની.

૨૩૫ બંદકા ખુલાસા—આસમાની કિતાબેલી રદ હોતી હયેં મગર કમ
સમજ મુસલમાન યુનાન કે ઇલ્મ કો અબી રદ નહીં સમજતે.

દિલોંપર હયેં નકલ એહલેયૂનાં કી રાયેં^૧

જો અબ વલ ઉતરે તો ઇમાં ન લાયેં

અબ ઇસ ફલસફે રપર હયેં જો મરનેવાલે (૨૩૭) શિક્ષા^૩ ઓર મિજસ્તી^૪ કે
ઇમ મરનેવાલે

અરસૂંકી ચોખટપયે સર ધરનેવાલે—ફલાફૂનકી ઇકતિદા^૬ કરનેવાલે

વોહ તેલી^૭ કે કુછ બેલસે કમ નહીં હયેં

ફિરે ઉમ્મર ઓર જહાં યે વહીં હયેં

વોહ જબ કરચુકે ખતમ તેહસીલે^૮ હિકમત (૨૩૮) અંધી સરયે ફસ્તારે^૯

ઇલ્મો ફૂલત

અગર રખતે હયેં કુછ તબીઅતમેં જવદત^{૧૦}—તો હય સખસે ઉનકી બડી
યે લયાકત

કે ગર દિનકો વોહ રાત કેહદેં જબાં સે

તો મનવાકે છોડેં ઉસે એક જહાં સે

સિવા ઇસકે જો આયે ઉસકો પઢાદેં (૨૩૯) મન્હેં જો કુછ આતાહય ઉસકો બતાદેં

વોહ સીખેહયેં જો બોલિયાં સખ સિખાદેં—મિયાં મિઠડુ અપનાસા ઉસકો બનાદેં

યે લે દેકે હય ઇલ્મ કા ઉનકે હાસિલ

ઇસીપર હય ફૂલ ઉનકો બેતુલ—અમાસિલ^{૧૧}

ન સરકારમેં કામ પાનેકે કાબિલ (૨૪૦) ન દરબારમેં લખ હિલાનેકે કાબિલ

ન જાગરમેં રેવડ^{૧૨} ચરાનેકે કાબિલ—ન બાગરમેં બોઝ ઉઠાનેકે કાબિલ

ન પઢતે તો સો તરહ ખાતે કમાકર

વોહ બોયેગયે ઓર તઆલીમ^{૧૩} પાકર

જો પૂછોકે હજૂરત^{૧૪} ને જોકુહ પઢાહય (૨૪૧) મુરાદ આપકી ઉસકે પઢનેસે કયા હય

મફ્દ^{૧૫} ઉસમેં દુનયા કા યા દીન કા હય—નતીખ કોઈ યા કે ઇસકે સિવા હય

તો મજબૂબ^{૧૬} કી તરહ સખકુછ બકેંજે

જવાબ ઇસકા લેકિન ન કુછ દે સકેંજે

૧ ખયાલ. ૨ ઇલ્મ હિકમત. ૩ બુઅલીસીનાકી હીકમતકી કિતાબ છસકી
૧૮ નિલદેં હયેં. ૪ હકીમ બતકી મુસ કી કિતાબ નિસકા તૂસી ને અરબીમેં
તરજુમા કીયા. ૫ ડેલી. ૬ પેસ્વી કરના ૭ ધાંચી. ૮ પઢના. ૯ પધડી ૧૦ હુસયારી.
૧૧ બસાબરીવાલે લોક. ૧૨ ટોફકા ટોલા. ૧૩ મતલબ બૂરે ઢંગકા પઢના
૧૪ બૂરે ઢંગકા પઢનેવાલા. ૧૫ ફાયદા. ૧૬ કીવાના.

ન હું જન્મત^૧ રિસાલત^૨ પે લા સકતે હયે^૩ વોહ (૨૪૨) ન ઇસલામ કા હ.ક. જતા
સકતે હયે^૪ વોહ
ન કુરઆની અજમત^૫ દિખા સખતે હયે^૬ વોહ—ન હ.ક. ૪ કી હ.કી ક.ત ખતા સકતે હયે^૭
વોહ

દલીલે^૮ હયે^૯ સખ આજ એકાર ઉનકી
નહીં ચલતી તોપોમે^{૧૦}—તલવાર ઉનકી

પડે. ઉસ મશકૂત^{૧૧} મેં હયે^{૧૨} વોહ સરાપા^{૧૩} (૨૪૩) નતીજ નહીં ઉનકો માલૂમ જિસકા
મઈ ભૂલ આગેકો મેડે^{૧૪} જો બટિયા^{૧૫}—ઉસી રાહ પર પડલિયા સારા ગલા^{૧૬}

નહીં જાનતે ચે કે જાતે કિધર હયે^{૧૭}
ગયે ભૂલ રસ્તા વોહ યા રાહ પર હયે^{૧૮}

મિસાલ ઉનકી કોશિશકી હય. સાફ એસી (૨૪૪) કે ખાઈ કહીં બંદરેને જો સરદી
મંધર ઓર ઉધર દેરતક આગ હુંઠી—કહીં રોશની ઉનકો પાઈ ન ઉસકી

મગર એક જુગતૂ^{૧૯} ચમકતા જો દેખા
પતંગા^{૨૦} ઉસે આગકા સખને સમજા

લિયા જાકે થામ ઓર સખને ઉસીદમ (૨૪૫) કિયા ધાંસપૂંસ ઉસપે લાકર ફ.રાહમ^{૨૧} ડ
લગે ઉસકો સુલગાને સખમિલકે પેહમ—પે કુછ આગ સુલગી ન સરદી હુછ કંમ

ચુંહી રાત સારી ઉન્હુને ગંવાઈ
મગર અપની મહેનતકી રાહત ન પાઈ

જુજરતેયે જો જાનવર ઉસ તરફસે (૨૪૬) જખ ઉસ કશમકશ^{૨૨} મેં ઉન્હે દેખતેયે
મલામત^{૨૩} ખબહોત સખત યે ઉનકો કરતે—કે શરમાયે^{૨૪} વોહ જખમે^{૨૫} ક્યાતિલસે અપને

મગર અપની કદ^{૨૬} સે ન બાજ^{૨૭} આતેયે વોહ
મલામતપે ઓર ઉલટે ગુરરાતેયે^{૨૮} વોહ

ન સમજે વોહ જખતક હુત્રા દિન ન રોશન (૨૪૭) ઇસી ત.રહ. જો હયે^{૨૯} હ.કી ક.તકે
દુશ્મન

૧ દલીલ. ૨ રસુલ હોને પર. ૩ બડાઈ. ૪ ખુદા. ૫ હાલકે જમાનેમેં
ઉનકી દલીલેં એસી હયેં જસી તોપોમેં તલવાર=એકાર. ૬ તકલીફ. ૭
નીચુંસે ઉપર તક. ૮ થેડીયુંકા કાએદા હયકે એકકે પીછે સખ. ૯ રસ્તા. ૧૦
ટોલા. ૧૧ આગીયા કીડા. ૧૨ આગકા ઇંગારા; ચીનગારી. ૧૩ જમા. ૧૪ ખેંચા
તાણ. ૧૫ ઠપકા. ૧૬ નૂંઠા અહંકાર. ૧૭ હંક. ૧૮ ફિરના. ૧૯ ગુરસા કરના.

૨૪૭ સે ૨૫૦ બંદકા ખુલાસા—વૈદકમેં હમલોક પહેલેકી ખાતું પર જમે રહેતે
હયેં નહ બાતું પર ખ્યાલ દેના ચાહીએ.

ન ઝાડે, જે ગરદે^૧ તવહૂમર^૨ સે દામન-પે જળ હોગા નૂરે સહર^૩ લમઅ. અફગન^૪
 બહોત જલદ હોખયગા આશકારા^૫
 કે જુગનુકો સમજેયે વોહ એક શારારા^૬

❀ તિબ યાને વૈદક. ❀

વોહ તિબ^૭ નિસપે ગશ^૮ હયે હમારે અતિ. ખ્યા^૯ (૨૪૮) સમજતે હયે નિસકે
 બયાજે^{૧૦} મસીહા
 બતાનેમે^{૧૧} હય ખુખલ નિસકે બહોતસા-નિસે એ. બકી તરહ કરતેહયે^{૧૨} ઇખફા^{૧૩}
 ફકત ચંદ નુસખ^{૧૪}કા હય વોહ સફીના^{૧૫}
 ચલે આયેહયે^{૧૬} જો કે સીના બસીના
 ન ઉનકો નખાતાત^{૧૭} સે આગહી^{૧૮} હય (૨૪૯) ન અસલા^{૧૯} ખબર માદનિયા-
 ત^{૨૦}કી હય
 ન તશરીહ^{૨૧}કી લય^{૨૨} કિસીપર ખુલીહય-ન ઇલમે તખીધ^{૨૩} ન કેમિસટરી^{૨૪} હય
 ન પાનીકા ઇલમ ઓર ન ઇલમે હવા હય
 મરીજા^{૨૫}કા ઉનકે નિગેહબાં ખુદા હય
 ન કાનૂન^{૨૬}મે^{૨૭} ઉનકે કોઇ ખતા હય (૨૫૦) ન મખબૂન^{૨૮}મે^{૨૯} અંશુસ્તર^{૩૦} રખ-
 નેકી જા હય
 સદીદી ૨૪મે^{૩૧} લિખખા હય જોકુબખા હય-નફીસી^{૩૨}રપકે હર કાલપર જાં ફિદા હય
 સલફ^{૩૩} લિખગયે જો કે. યાસ^{૩૪} ઓર શુમાંસે
 સહીફે^{૩૫} હયે ઉતરે હુયે આસમાંસે

❀ શાએર (કવિ). ❀

વોહ શેર^{૩૬} ઓર કે સાયદ્દ^{૩૭}કા નાપાક દફતર(૨૫૧) અફૂનત^{૩૮}મે^{૩૯} સંડાસ સે
 જો હય બદતર.

૧ ધૂલ. ૨ વહેમ. ૩ ફજર ૪ રોશન. ૫ જલ્દેર ૬ ઇમારા. ૭ વૈદક. ૮ આશીક.
 ૯ તખીબ લોક. ૧૦ હજરત ઈસાકી નોટખુક. ૧૧ છુપાના. ૧૨ કિતાબ. ૧૩
 ઝાડોંકા ઇલમ. ૧૪ ખબર. ૧૫ ખીલકુલ ૧૬ ખાણમેંસે નીકલનેવાલી ચીજ
 ૧૭ કાટફૂટ. ૧૮ છુપી ખાત. ૧૯ કુદરતકા ઇલમ. ૨૦ રસાયણકા ઇલમ. ૨૧
 ખુઅલીસીના કી કિતાબ. ૨૨ દવાકે નામ ઓર ખાસીઅત ઈસ કિતાબમેં
 હય. ૨૩ શક. ૨૪-૨૫ કિતાબૂંકે નામ હયે. ૨૬ પહેલેવાલે. ૨૭ અનુમાન. ૨૮
 કિતાબ. ૨૯ કવિતા બનાનેકા ઇલમ. ૩૦ કસીદે. ૩૧ બદખો.
 ૨૫૧ બંદકા ખુલાસા-જો લોક ઈશક વગેરાકી ખરાબ ખાત કવિતા મેં
 લીખતે હયે ઉસસે દીન દુનયા કા નુકસાન હય.

જ.મીં જિસસે હય જલજલે મેં બરાબર-મલક^૧ જિસસે શરમાતેહયેં આસમાંપર

હુવા ઇમો દીં જિસસે તારાજ સારા

વોહ હય હરનજર^૨ ઇમો ઇનશા હમાર

પુરા શેર કહેનેકી ગર કુછ સખ હય (૨૫૨) અ.અસ^૩ જૂટ બકના અગર નારવા હય
તો વોહ મહકમા^૪ જિસકા કાજીપુદા હય-મુકરર જહાં નેકામદકી જળ^૫ હય

ગુનેહગાર વાં છૂટ જાયેંગે સારે

જહનનમકો બરદેંગે શાએર હમારે

જ.માનેમેં જિતને કુલી^૭ ઓર નફર^૮ હયેં (૨૫૩) કમાઇસે અપની વોહ સખ
બેહરાવર^૯ હયેં

મવૈયે અમીર^{૧૦} કે નરેનજર^{૧૦} હયેં--દશલી લી લેઆતે કુછ માંગ કર હયેં

મગર ઇસ તપે દિક^{૧૧}મેં જો મુબતલા^{૧૨} હયેં

પુદાળને વોહ કિસ મરજી દવા હયેં

જો સફે^{૧૩}નહોં જોસે જાયેં યજર સખ(૨૫૪)હો મેલા જહાં^{૧૪}ગુમ હોં ધોખીઅગર સખ
અને દમપે^{૧૫}ગર શેહેર છોડેં નફર સખ-જો યુડ^{૧૬}જાયેં મેહતર^{૧૭}તો ગદે હોં ધર સખ

પે કરજાયેં હિજરત^{૧૮} જો શાએર^{૧૯} હમારે

કહે મિલકે “અસ^{૨૦} કમ જહાં પાક” સારે

અ.રખ જો યે દુનયામેં ઇસ ફનકે બાની^{૨૧}(૨૫૫)ન થા કોઇઆફક^{૨૨}મેં જિનકા સાની
જ.માનેને જિનકી ફસાહત^{૨૩}થી માની-મિટાદી અ.જ.જૂં ને ઉનકી નિશાની

સખ ઉનકે હુનર ઓર કમાલાત ખોકર

રહે શાઅરી કો લી આખિર હુખોકર

૧ ફરિશ્તા. ૨ નજર નલગે મગર યહાં ઉલટા મતલબ સમજના. ૩ ફેકટ. ૪ ખાતા, દફતર. ૫ ઇનસાફ કરનેવાલા. ૬ ખદલા. ૭ મનૂર. ૮ નોકર. ૯ નસીરપર. ૧૦ પસંદ. ૧૧ ખજકા રોજ. ૧૨ ફંસે હુયે. ૧૩ પાની પીલાને વાલે. ૧૪ દુનિયા. ૧૫ મુશકેલી પડે. ૧૬ કમ હો જના. ૧૭ ઢેડ; ભંગી. ૧૮ ભાગજના ૧૯ કવિતા બતાવે વાલે. ૨૦ પાપ જાયે; બલા જાયે. ૨૧ પેદા કરને વાલે ૨૨ દુનયા. ૨૩ કલામકી ખૂબી.

૨૫૨ સે ૨૫૫ બંદકા ખુલાસા-શાએરોંકે સિવા સખ લોક દુનયામેં કામકે ઓર ફાયદે કે હયેં.

અદખ ૧મે પડી જન ઉનકી જાણસે (૨૫૬) જિલા ૨ દીનને પાછ ઉનકે બયાંસે
સિનાંકે લિયે કામ ઉનહૂ ને લિસાંજસે--જાણારકે કૂચે યે બહકર સિનાંસે

હુચે ઉનકે શેરોસે અખલાક સેકલપ
પડી ઉનકે ખુતખૂંસે આલમખમે હલચલ

ખલક ૬ ઉનકે યાં જોકે જાદુખયાં હયે (૨૫૭) ફસાહતમે મકબૂલે પીરોજવાં હયે
બલાગતમે મશહૂરે હિંદસતાં હયે--વોહ કુછ હયે તો લે દેકે ઇસ ગૂં ૧૦ મહાં હયે
કે જખ શેરમે ઉત્ર સારી ગંવાયે
તો ભાંડ ઉનકી ગજલે મજલિસમે ગાયે

તવાયકો અજબર ૧૧ હયે દીવાન ઉનકે (૨૫૮) ગવૈયૂપે બેહદ હયે એહસાન ઉનકે
નિકલતેહયે તકીયૂમે અરમાન ઉનકે--સનાખા ૧૨ હયે ઇબલીસો શેતાન ઉનકે
કે અકલૂપે પરદે દિયેગલ ઉનહૂને
હમે કરદિયા ફારેયબખાલ ૧૩ ઉનહૂને

❀ શરીફ લોકોંકી આલાદ ❀

શરીફૂંકી અવલાદ ૧. જોતરખિયત હય (૨૫૯) તખાહ ઉનકી હાલત ખુરી ઉનકી ગત હય
કિસીકો કબૂતર ઉડાનેકી લત હય--કિસીકો બટેરે ૧૫ લડાનેકી ધત હય

ચરસ ઓર ગાંજેપે શેદા હય કોઇ
મદક ઓર ચંડૂકા રસિયા હય કોઇ

સદા ગર્મ અનફાર ૧૬સે ઉનકી સોહબત : (૨૬૦) હરેક રિદો અવખાશ ૧૭ સે
ઉનકી મિલલત
પહેલિખખોંકે સાયેસે ઉનકો વેહશત ૧૮--મદારિસ ૧૯કો તાલીમ સે ઉનકો નફરત
કમીનૂંકે જિરગે ૨૦મે ઉમરે ગંવાની
ઉનહેં ગાલિયાં દેની ઓર આપ ખાની

-
- ૧ ઇલમીયત. ૨ રોશની. ૩ ભાલા. ૪ જખાન. ૫ સફઈવાલે.
૬ ભાખણ. ૭ ફુનયા. ૮ મતલબ ખરાખ આલાદ. ૯ કલામકી ખૂબી. ૧૦ લાયક.
૧૧ મૂં પર યાદ. ૧૨ તારીફ કરનેવાલે. ૧૩ બેફિકર ૧૪ તાલીમ બગર. ૧૫ પરંદા
જિસકો લાવરીલી કહેતે હયે. ૧૬ નોકર. ૧૭ હુઝ્યે. ૧૮ ડર. ૧૯ મદરસે. ૨૦ ટાલે.

૨૫૬ બંદકા ખુલાસા--ઇસ ફન(શાએરી) કે અસલ અરખ થે જિનકી જખાનને
ભાલુંસે જખાદા કામ કીયા યાને લડાઇકે વક્ત ઇસી ફનમે જોશ દિલા દેતે ઓર
સખ ફુનયાકે લોકોંકી ખૂરી આદતોંકો સુધાર દીયા.

ન ઇંદ્રી મદારિસમેં હયેં ઉનકા પાતે (૨૬૧) ન જાયસ્તા^૧ જલસૂરમેં હયેં આતે જાતે
પે મેલોંકી રોનક હયેં જાકર બઢાતે-પડે ફિરતે હયેં દેખતે ઓર દિખાતે

કિતાબ ઓર મોઅલ્લિમએ ફિરતે હયેં લાગે

મગર નાય ગાનેમેં હયેં સખસે આગે

અગર કીજે ઉન પાક^૪ શાહદ્દાંકી મિનતી (૨૬૨) હવા^૫ જિનકે પેહલૂસે બચકર હય
ચલતી

મિલી ખાકમેં જિનસે ઇજ્જત બડોંકી-મિટી ખાનદાનૂંકી જિનસે ખુશૂર્ગી

તો યે જિસકદર ખાના^૬ બરબાદ હોંગે

વોહ સખ ઇન શરીફૂંકી અવલાદ હોંગે

હુષ ઉનકી બચપનમેં યું પાસખાની^૭ (૨૬૩) કે ફેદીકી જેસે કટે જિંદગાની
લગી હોને જબ કુશ સમજખૂઝ સ્યાની-ચઢી જૂતકી તરહ સરપર જવાની

બસ અબ ઘરમેં દુશવાર થમના હય ઉનકા

અખાદૂંમેં તકીયૂંમેં રમના^૮ હય ઉનકા

નશેમેં મયે^૯ ઇશકકે ચૂર હયેં વોહ (૨૬૪) સફે ફાજે મિજગાં^{૧૦}મેં મહસૂર^{૧૧} હયેં વોહ
ગમેં ચશ્મો અખરમેં રંનજૂર હયેં વોહ-મહોત હાથસે દિલકે મજબૂર^{૧૨} હયેં વોહ

કરેં કમા કે હય ઇશક તીનત^{૧૩}મેં ઉનકી

હારારત^{૧૪} બરીહય તબીઅત મેં ઉનકી

અગર શશજેહત^{૧૫}મેં કોઇ દિલરખા^{૧૬} હય (૨૬૫) તો દિલ ઉનકા નાદીદા^{૧૭} ઉસપર
ફિદા હય

અગર ખાબમેં કુશ નજર આગયા હય-તો યાદ ઉસકી દિનરાત નામેખુદા હય

બરી સખકી વેહશતસે રૂદાદ^{૧૮} હય યાં

જિસે દેખિયે કેસો^{૧૯} ફરહાદ^{૨૦} હય યાં

૧ લાયક. ૨ મજલિસે. ૩ પઢાનેવાલા. ૪ નાલાયક. ૫ હવાલી ઇનસે
લાગતી હય. ૬ ઘર. ૭ નીચેખાની ૮ જાનેકી જગા. ૯ શરાબ. ૧૦ પલકે ૧૧
કેદી. ૧૨ નાયાર. ૧૩ તબીઅત. ૧૪ ગરમી ૧૫ છે તરફ યાને ઉત્તર, દખાલ,
પૂર્વ, પસચીમ. જમીન ઓર આસમાન મતલબ કહીં હો. ૧૬ દિલ ફાડનેવાલી;
ખુબસુરત. ૧૭ દેખે બગીર. ૧૮ બચાન; કેરીયત. ૧૯ કેસ એક માથુક કા
નામ હય. ૨૦ એક આશિક કા નામહય જો ઈરાન કા થા.

૨૬૪ બંદકા ખુલાસા-એસે નાલાયક રાતદિન ઈશકખાજમેં ચકચૂર
રહેતે હયેં.

અગર માં હય દુખિયા તો ઉનકી બલાસે (૨૬૬) અપાહજ^૧ હય બાવા તો
ઉનકી બલાસે
જો હય ધરમે દાકા તો ઉનકી બલાસે—જો મરતા હય કુનખા^૨ તો ઉનકી બલાસે

જિનહુને લગાઇ હો લવ દિલરખા સે
મરજી દિર ઉનહેં કયા રહી માસિવાસે^૩
નમાલીસે ફુશનામ^૪ સે જી ચુરાયે^૫ (૨૬૭) ન જૂતી સે પેજીર સે હિયકિયાયે^૬
જો મેલોમેં જાયે તો લુચપન દિખાયે—જો મેહ દિલમેં બેઠે તો દિલને ઉઠાયે

લરજીતે હયે અવખાજી^૭ ઉનકી હંસીસે
ચુરેજાં^૮ હયે રિંદઃ ઉનકી હમસાયગી^૯ સે
સપૂત^{૧૦} કો અપને અગર બયાહ દીજે (૨૬૮) તો બહુવેંકા બોઝ અપની ગરદનપે લીજે
જો બેટીકે પેવંદ^{૧૧} કી દિલ કીજે—તો બદરાહ^{૧૨} હયે બાનજે ઓર બતીજે

યહી ઝીંકના^{૧૩} કુખડ^{૧૪} ધર બ ધર હય
બહુકો ઠિકાના ન બેટીકો બર^{૧૫} હય
નમતલબ નિગારીકા ધનકો સલીકા (૨૬૯) ન દરબારદારીકા ધનકો સલીકા
ન ઉમ્મીદ વારીકા ધનકો સલીકા—ન ખિદમત ગુજારીકા ધનકો સલીકા

કુલી યા નફર હો તો કુછ કામ આયે
મગર ધનકો કિસમદ^{૧૬} મેં કોઈ ખપાયે
નહીં મિલતી રોટી જિનહેં પેટભરકે (૨૭૦) વોહ ગુજરાન કરતેહયે સો એબ કરકે
જો હયે ઉનમેં દોચાર આસૂઠા ધરકે—વોહ દિનરાત ખાહો^{૧૭} હયે મર્ગે^{૧૮} પિદરકે^{૧૯}

નમૂને યે આખાનો^{૨૦} અશરાફકે હયે
સલાર^{૨૧} ધનકે વોહ યે ખલફ^{૨૨} ઉનકે યે હયે
વોહ ઇસલામકી પોદ શાયદ યહી હય (૨૭૧) કે જિસકી તરફ આંખ સળગી લગી હય
બહોત જિસસે આયંદા ચક્મે બિહી^{૨૩} રહય-બકા^{૨૪} મુનહસિર^{૨૫} જિસપે ઇસલામકી હય

૧ લંગડા. ૨ કુટુંબ. ૩ માથુક કે સીવા ફુસરેસે ગરજ નહીં. ૪ ગાલી. ૫ કમ કરના. ૬ પસોપેશ કરના; આંચકા ખાના. ૭ રિંદ લોક. ૮ ભાગનેવાલે. ૯ પડોસ. ૧૦ નીચબત; નાતા ૧૧ ખરાબ ચલનકે. ૧૨ રોના. ૧૩ ગલીગલી. ૧૪ ઘણી; વર. ૧૫ ખાતા નોકરીકા. ૧૬ ચાહનેવાલે. ૧૭ મોત ૧૮ ખાપકી. ૧૯ ખાસ લોક; અશરાફ. ૨૦ બાપદાદા ૨૧ બોલાદ. ૨૨ બલાહકી ભ્રમેદ. ૨૩ બાકી રહેના; છાંડગી. ૨૪ આધાર રખને વાલી.

યહી જન ડાલેગી બાગે. કોહન? મેં ?

ધસીસે બહાર? આયગી ધસ ચમનમેં ?

યહી હયેં વોહ નસલેં મુબારક^૩ હમારી ? (૨૭૨) કે બખશેંગી જો દીનકો
ઉસ્તવારી^૪ ?

કરેંગી યહી કોમકી ગમ^૫ ગુસારી ?—ઇનહીં પર ઉમેદેં હયેં મોદદેં સારી ?

યહી શમએ. ઇસલામ રોશન કરેંગી ?

બડેંકા યહી નામ રોશન કરેંગી ?

ખલ્લ^૬, ઉનકે અલહ,ક.૬ અમર યાં યહી હયેં (૨૭૩) સલ્લ^૭કે અમર ફાતેલા ખાજ
યહી હયેં

અમર યાદગારે અજીજ^૮ યહી હયેં—અમર નરલે અશરારે અખ યાં યહી હયેં

તો યાદ ઇસક દર ઉનકી રેહ જાયગી યાં

કે એક કોમ રહેતીથી ઇસ નામકી યાં

❀ તાલીમ પાયે હુયે મુસલમાન. ❀

સમજતે હયેં શાયસ્તા જો આપકો યાં (૨૭૪) હયેં આજી દીયે રાય પર જો કે નાજી
ચલન પર હયેં જો કોમકે અપની ખતદાં—મુસલમાં હયેં સબ જિનકે નજીદીક નાદાં

જો હુંડોગે યાર^૯ કે હમદદ^{૧૦} ઉનમેં

તો નિકલેંગે થોડે જવામદ^{૧૧} ઉનમેં

ન રંજ ઉનકે ઇફલાસકા ઇનકો અસલા (૨૭૫) ન ફિક ઉનકી તાલીમ ઓર તરબિયતકા
ન કોશિશ કી હિમ્મત ન દેનેકા પેસા—ઉડાના મગર મુફત એકએકકા ખાકા^{૧૨}

કહીં ઉનકી પોશાક પર તાન કરના

કહીં ઉનકી ખોરાક કો નામ ધરના

૧ કદીમ; પુરાના. ૨ અછી હાલતકા હોના. ૩ લાયક. ૪ મજબુતી. ૫
જમ કમ કરના. ૬ ખરેખર. ૭ પઢનેવાલે. ૮ સ્વતંત્ર મજબૂત. ૯ હંસનેવાલે.
૧૦ અફસોસ કરનેવાલે. ૧૧ હંસીહંસીમેં જલ્લીલ કરના.

૨૭૨ બંદકા ખુલાસા—ઇન નાલાયકોં સે કોઈ અછા કામ નહોગા.

૨૭૪ બંદકા ખુલાસા—કિતનેક સ્વતંત્ર મજબૂત હોનેકા ફખર કરતે હયેં
વોહ કોમકી ખુરી હાલત કા અફસોસ તો નહીં કરતે મગર ઉસપર
હલકા હસિતે હયેં.

અજીજીની નિસ ખાતમેં એ.ખ પાના(૨૭૬)નિશાના ઉસે ફપતીયું^૧ ખા ખનાના
જમાતતરસે દિલ લાધયોંકા ફપાના-યગાનુંકા બેમાના ખનકર ચિડાના

ન કુછ હદકી ચોટ ઉનકે નિખરમેં

ન ક.ત.રા કોઇ ખૂનકા ચક્ષમેતર^૨મેં

જહાજ એક ગિરદાખ^૩મેં ફંસ રહા હય(૨૭૭)પડા નિસસે જોખૂ^૪મેં છોટા બડા હય
નિકલનેકા રસ્તા ન બચનેકી જા હય—કોઇ ઉનમેં સોતા કોઇ જાગતા હય

જો સોતે હયેં વોહ મસ્તે ખાબેગિરાં^૫ હયેં

જો બેદાર^૬ હયેં ઉનપે ખનદાજનાં^૭ હયેં

કોઇ ઉનસે પૂછે કે અયે હોશવાલો (૨૭૮)કિસ ઉમ્મીદપર તુમ ખડે. હંસ રહેહો
ખુરા વકંત બેડે.પે આનેકા હય જો—ન છોડે.ગા સોતોંકા ઓર જાગતોં કો

બચોગે ન તુમ ઓર ન સાથી તુમહારે

અગર નાવ ફૂખી તો ફૂબે.ગે સારે

મરજી એ.ખ કીજે બયાં અપને કયાકયા(૨૭૯) કે બિગડા હુવા યાં હય આવેકાઆવા^૮
ફ.કીહ^૯ ઓર જાહિલ જીંધક. ઓર તવાના-તાસ્તુક.^{૧૦} કે કાબિલ હય અહ.વાલ સખકા

મરીજી એસે માયુસ ફુનયામેં કમ હયેં

બિગડ.કર કબી જો ન સંભલેં વોહ હમ હયેં

● અકલ. ઈલમ. દોલત. ●

—(૦)—

કિસીને યે એક મરહે દાનાસે પૂછા(૨૮૦) કે ને.મત હય ફુનયામેં સખસે બડી કયા
કહા “અ.ક.લ’ નિસસે મિલે દીનો ફુનયા” —કહા “ગર ન હો ઉસસે
ઇનસાંકો બેહરા”^{૧૨}

કહા “ફિર અહમ^{૧૩} સખસે ઇલ્મો ફુનર હય

કે જો બાઅસે^{૧૪} ઇફતેખારે^{૧૫} બચર હય ”

૧ મસખરીઠકા. ૨ કિસીકા ખુરા હાલ દેખકર ખુશ હોના. ૩ બીગી
આંખ ૪ લંવર; ચક્કર. ૫ જોખમ. ૬ ભારી નીંદ. ૭ જાગતો. ૮ હંસને
ચાલે. ૯ કુંભારકી બકી. ૧૦ ઈલમવાલા. ૧૧ અફસોસ. ૧૨ નસીબ, ફાયદા. ૧૩
બડા. ૧૪ સખખ. ૧૫ ફખર હોના. ગરર.

કહા “ગર ન હો યે બી ઉસકા મોયસસર” (૨૮૧) કહા “માલો દોલત હય
ફિર સખસે બઢકર”
કહા “દર? હો યે બી અગર બંદ ઉસપર”—કહા “ઉસપે બિજલીકા ગિરના
હય ખેહતર

વોહ નંગેર બશર તાકે જિલ્લત^૩સે છૂટે
ખલાયક^૪ સખ ઉસકી નફીસત સે છૂટે”

મુઝે ડર હય અયે મેરે હમ કોમ યારો(૨૮૨)મખાદા^૫ કે વોહ નંગે આલમ તુમહી હો
ગર ઇસલામકી કુછ હમીયત^૬ હય તુમકો—તો જલદીસે ઉઠહો ઓર અપના
ખબર લો

વગરના યે કોલ આયગા રાસ્ત તુમપર
કે હોનેસે ધનકા ન હોના હય ખેહતર”

રહોગે યુંહી ફારેશુલબાલ કબતક (૨૮૩)ન બહલોગે યે ચાલ ઓર ઢાલ કબતક
રહોગી નહ પોદ પામાલ કબતક—ન છોડોગે તુમ બેડીયા^૭ચાલ કબતક
અસ અગલે ફસાને ફરામોશ કરહો
તઅરસુઅ કે શોઅલે કો ખામોશ કરહો

❀ અમનકા જમાના. ❀

હકૂમતને આબદીયાં તુમકો દી હયેં(૨૮૪) તરકકીકી રાહેં સરાસર ખુલી હયેં
સંદાયે^૮ યે હર સિમ્ત^૯સે આ રહી હયેં—કે રાજસે પરજ તલક સખ સુખી હયેં

તસલ્લુત^{૧૦}હય મુલકૂમેં અમનો અમાં કા
નહી બંદ રસ્તા કિસી કારવાં^{૧૧}કા

ન બહખાહ^{૧૨}હય દીનો ધમાંકા કોઇ(૨૮૫) નહશમન હંદીસે ઓર કુરઆં કાકોઇ
ન નાકિન્ન^{૧૩}હય મિદક્તકે અરકાં કા કોઇ—ન માને^{૧૪}શરીઅતકે ફરમાં કા કોઇ

નમાઝેં પઢો ખેખતર માખદોં^{૧૫}મેં
અખાનેં ધડલે^{૧૬}સે દો મસજીદોં મેં

૧ દરવાજા. ૨ નામોશી ૩. બે ઈબ્નતી, ૪ ફુનયા કે લોક. ૫ રખેને
૬ ઝેરત. ૭ ભેદ યાને ઘેટી. ૮ આવાજ. ૯ તરક; ૧૦ કબલ; ફેલાહુવા. ૧૧
કાફલા. ૧૨ ખુરા ચાહનેવાલા. ૧૩ ફુશમન; રોકનેવાલા. ૧૪ મના કરનેવાલા.
૧૫ ઈબાદતખાના. ૧૬ ખેડર.

ખુલી હયેં સરઝોર તિજરતકી રાહેં (૨૮૬) નહીં બંદ સનઅત^૧કી ઢિરફતર^૨કી રાહેં
જો રાશન હયેં તેહસીલે હિકમતકી રાહેં—તો હમવાર^૩ હયેં કરમે^૪ દોલતકી રાહેં

ન ધરમે^૫ મનીમ^૬ ઓર ફુશમન કા ખટકા

ન બાહર હય કળંગ^૭કોરાહજન^૮કા ખટકા

મહીન^૯કે કટતે હયેં રસ્તે પલ્લ^{૧૦}મેં (૨૮૭) ધરોંસે સવા ચેન હય મનજિલોં^{૧૧}મેં
હરેક ગોશ્વા^{૧૨} ગુલજર હય જંગલોંમેં—શબોરોજ^{૧૩} હય અયમની^{૧૪} કાફલોંમેં

સફર જો કબી યા નમૂના સફર^{૧૫}રેકા

વસીલા હય વોહ અબ સરાસર જફર^{૧૬}રેકા

❀ મુસલમાનુંકો ફોરશીશ કરની ચાહીએ. ❀

પહોંચતી હયેં મુલ્કોસે દમદમકી ખબરેં (૨૮૮) ચલી આતી હયેં શાદીયો ગમકી ખબરેં
અયા^{૧૭} હયેં હરેક બરેઆજમ^{૧૮} પકી ખબરેં—ખુલી હયેં જમાનેપે આલમકી ખબરેં

નહીં વાકેઆ^{૧૯} કોષ પિનહાં^{૨૦} કહીંકા

હય આધના અહવાલે રયે જમીં કા

કરો કદ્ર ઇસ અમનો આબદગીકી (૨૮૯) કે હય સાફ હર સિમત રાહે તરફી
હરેક રાહરવ^{૨૧}કા જમાના હય સાથી—યે હરસૂ^{૨૨}સે આવાજ પેહમ હય આતી

કે ફુશમનકા ખટકા ન રહજનકા ડર હય

નિકલ જાઓ રસ્તા અબી બેખતર હય

બહોત કાફલે દેરસે જા રહે હયેં (૨૯૦) બહોત બોઝ બાર અપને લદવા રહે હયેં
બહોત ચલચલાઓમેં ધબરા રહે હયેં—બહોતસે ન ચલનેસે પચતા^{૨૩} રહે હયેં

મગર એક તુમહી હો કે સોતે હો ગાફિલ

મબાદા કે ગફલતમેં ખોટી હો મનજિલ

નબદખાહ સમજો બસ અબ યાવર^{૨૪}કા (૨૯૧) છુટેરે ન ઠેરાઓ તુમ રહબર^{૨૫}રેકા
દો ઇલજામ પીછે નસીઈતગરકો—ટોલો જરા પહેલે અપને ધરકો

કે ખાલી હયેં યા પુર જખીરે^{૨૬} તુમહારે

થુરે હયેં કે અછછે વતીરે^{૨૭} તુમહારે

૧ હુનર; કારીગરી. ૨ ધંધા. ૩ બરાબર; બેખતર. ૪ કમાના. ૫ ચટકર આનેવાલો. ૬ છુટેરે. ૭ રસ્તા મારનેવાલો; છુટેરે; ચોર. ૮ સફર. ૯ ખૂણા. ૧૦ રાતદિન. ૧૧ અમન. ૧૨ મુસીબત ૧૩ ફતેહ. ૧૪ બહાર ૧૫ ખંડ. ૧૬ બનાવ. ૧૭ પોશીદા; છુપા. ૧૮ રસ્તેકા બનેવાલો. ૧૯ તરફ ૨૦ પસ્તાવા કરના. ૨૧ મદદ કરનેવાલો. ૨૨ રસ્તા બતાવેવાલો ૨૩ ખબના; કોઠાર. ૨૪ તરીકે; રીતભાત.

અમીરની તુમ સુન ચુકે. હાસતાં સખ (૨૯૨)ચલન હોચુકે આલિમૂકે બયાં સખ
શરીફની હાલત હય તુમપર અયાં સખ-બિગડનેકા તૈયાર બેઠે હયેં યાં સખ

યે બોસીદા^૧ ધર અખ ગિરાકા^૨ ગિરા હય

સુત^૩ મરકને^૪ સિક્કસે હટ ચુકા હય

યે જો કુછ હુવા એક શમ્મા^૫ હય ઉસકા(૨૯૩)કે જો વકત યાર^૬ પે હય આનેવાલા
જમાનેને જાયેસે જિસકો ગિરાયા-વોહ આખિરકો મિટીમે^૭ મિલકર રહેમા

નહીં ગરયે કુછ કોમમે^૮ હાલ બાકી

અબી ઓર હોના હય પામાલ બાકી

યહાં હર તરકકીકી ગાયત^૯ યહી હય(૨૯૪) સરન્ગમે^{૧૦} હર કોમો મિશ્રત યહી હય
સદાસે જમાનેકી આદત યહી હય-તિલસ્મે^{૧૧} જહાંકી ફકીકત યહી હય

બહોત યાં હુયે ખુશક ચશ્મે ઉબલકર

બહોત બાગ છોટગયે^{૧૨} ફૂલ ફલ કર

કહાં હયેં વોહ એહરામે^{૧૩} મિસરીકે બાની(૨૯૫)કહાં હયેં વોહ બુરદાને^{૧૪}

જબુલસિતાની^{૧૫}

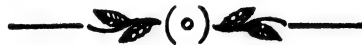
અયે પેશદાદી^{૧૬} કિધર ઓર કિયાની^{૧૭}-મિટાકર રહી સખકો દુનિયાયે કાની
લમાઓ કહીં બોજ કલદાનીયું^{૧૮}કા

બતાઓ નિશાં કોઇ સાસાનીયું^{૧૯}કા

વોહી એક હય જિસકો દાયમ બકા હય(૨૯૬)જહાંકી વિરાસત^{૨૦}કસીકો સખ^{૨૧}હય
સિવા ઉસકે અનજમ સખકા ફનાહય--ન કોઇ રહેમા ન કોઈ રહા હય

મુસાફિર યહાં હયેં ફકીર ઓર ગંની સખ

યલામ ઓર આબાહ હયેં રફતની^{૨૨} સખ

૧ પુરાના. ૨ પડનેવાલા. ૩ થંભ. ૪ બીચકા લકડા જિસપર જયાદા વજન હોતા હય. ૫ જરા. ૬ હદ (બહોત કી) ૭ છેવટ. ૮ ખેલ; તમાશા. ૯ કાટિંગએ. ૧૦ મીસર કી નીલ (નાઈલ) નદીસે પાંચ માઇલ દૂર હો મિનાર હયેં. યેહ સખસે જાને હયેં દુનયાકી ૭ અબજયાતમે^{૧૦} ધન હોમે^{૧૧}સે એક મિનારબી હયે. ૧૨ રસતમકા ખાનદાન. ૧૩ કાબુલકી મજરેખ તરફકે મુલકા અસલ નામ હય. ૧૪ હોરાંગકી ઓલાહકે ઇરાનકે બાદશાહ ૧૫ ઈરાનકે ચાર બાદશાહ જો બડે દબદબેવાલે થે. ૧૫ બાબલ (કેલડીયા) વાલે ૧૬ સાસાન બીન બેહમનકી ઓલાદવાલે જો ઈરાનકે બાદશાહ થે. ૧૭ ખુદા ખુદકો કુરાન શરીફમે 'ખેરલ વારેસીન' કહેતા હય મતલબ સખ મરજયમે ઓર ખુદા બાકી રહેમા. ૧૮ લાયક ૧૯ બનેવાલે.

જીમીમા (બધારા)

* ઉમેદસે બડે બડે કામ હોતે હયે. *

બસ અય નાઉમેદી ન યું દિલ બુઝા તુ (૧) ઝલક અય ઉમેદ અપની આખર દિખા તુ
જરા નાઉમેદી કી ઢારસ બંધા તુ—ફસરદા^૧ દિલોકે દિલ આકર બદા તુ

તેરે દમસે મુરદોં મેં જાનેં પડી હયેં

જલી ખેતીયાં તુને સરસખ્ખ^૨ કીહયેં

સહીના^૩ પયે^૪ નૂહ^૫ તૂફાં મેં તુ થી (૨) સુફંબખ્ખ^૬ શેફ યાફૂબ^૭ કનઆં મેં તુ થી
જહીખા^૮ કી ગમખાર^{૧૦} હિજરાં^{૧૧} મેં તુ થી—દિલઆરામ યુસફ^{૧૨} કી
જિંદાં^{૧૩} મેં તુ થી

મસૂમખ^{૧૪}ને જખ આનકરે ઉનકો ઘેરા

સહારા વહાં સબકો ચા એકે તેરા

બહોત ફૂલતોંકા તિરાયા હય તુને (૩) બિમડતોંકા અકસરે બનાયા હય તુને
ઉખડતે દિલોકા જમાયા હય તુને—ઉજડતે ઘરોંકા બસાયા હય તુને

બહોત તુને પસ્તોં કો બાત્તા કિયા હય

અંધેરે મેં અકસરે ઉળલા કિયા હય

કવી^{૧૫} તુઝસે હિમ્મત હય પીરો જવાં કી (૪) બંધી તુઝસે ઢારસ હય ખુદોં-કલાં^{૧૬} કી
તુઝીપર હય બુનિયાદ નજમે^{૧૭} જહાંકી—નહો તુ તો રોનક નહો ધસે દુકાં^{૧૮} કી

તમાપુ^{૧૯} હય હર મરદસે^{૨૦} મેં તુઝીસે

રવારવ^{૨૧} હય હર કાફલે મેં તુઝીસે

૧ બુઝે હુવે. ૨ નીલી; હરી. ૩ હોડી. ૪ વાસ્તે. ૫ પેગંબર કા નામ હય. ૬ તસલી દેનેવાલી ૭ પેગંબરકા નામ હય. ૮ મુલકકા નામ ૯ જિસને હજરત યુસફસે નિકાહ કિયા થા ૧૦ ગમ ખાનેવાલી. ૧૧ જુદાઈ. ૧૨ હજરત યાકુબ કે બેટ ચેહલી નખી ચે ૧૩ કેદખાના. ૧૪ મુસીબતાં. ૧૫ મજબૂત. ૧૬ એટ ઓર બડે ૧૭ બંદોબસ્ત. ૧૮ મતલબ ફુનિયા. ૧૯ દોડ ખૂબ. ૨૦ બધા કામ. ૨૧ ચલચલાવ.

કિસાનો^૧ સે કલ્લર^૨મેં હય તુ ખુવાતી (૫) જહાંજૂંકો ગિરદાબ^૩મેં હય ખુવાતી
સિકંદર^૪કો દારાપે હય તુ ચઢતી—ફરીદ^૫કો જહાંજૂંકે હય લડતી

ચલે સખ જિંધર તુને માયલ^૬ ધનાં^૭કી
નજર^૮ તેરી સીટીપે હય કારવાં કી

નવાજી^{૧૦} બહોત બે નવાઓં^{૧૧}કો તુને (૬) તવંગર બનાયા ગદાઓંકો તુને
દિયા દસ્તરસ^{૧૨} નારસાઓં^{૧૩}કો તુને—કિયા બાદશાહ નાખુદાઓં^{૧૪}કો તુને

સિકંદરકો શાને કમ તુને બખશી
કાલંબસ^{૧૫}કો દુનિયા નમ તુને બખશી

વોહ રાહરવ^{૧૬} નહીં રખતે જો કોઇ સામાં (૭) ખૂરેજી^{૧૭}સે જિનકા ખાલી હય દામાં
ન સાથી કોઇ જિસસે મનજિલ હો આસાં—ન મેહરમ^{૧૮}કોઇ જો સુને દર્દે—પિનહાં^{૧૯}

તેરે બલપે ખુશખુશ હયેં ઇસતરહ જાતે
કે જાકર ખજાના હયેં અમ કોઇ પાતે

જામીં જોતને કો જખ ઉકતા હય જોતા^{૨૦} (૮) સમીં^{૨૧}કા શુમાંતક નહીં જખકે હોત
શબોરોજ, મેહનતમેં હય જાન ખોતા—મહીન^{૨૨} નહીં પાઉં ફેલાકે સોતા

અગર મોજજન^{૨૨} ઉસકે દિલમેં ન તુ હો
તો દુનયામેં શુલ જૂક કા ચારસર^{૨૩} હો

બને ઇસસેલી ગર સવા અપને હમપર (૯) બલાઉં કા હો સામના હર કદમ પર
પહાડ એક કુંજુ^{૨૪} ઓર હો કોહિંગમ^{૨૫} પર—ગુજરની હો જો કુછ ગુજરજાએ હમપર

૧ ખેડૂત. ૨ વેરાન જમીન. ૩ ભંવર. ૪ યુનાનકા બાદશાહ જો
દારાકે મુકાબલેકા ન થા મગર ઉમેદને ચઢાયા. ૫ ઇરાનકા બાદશાહ. ૬
અદના બાદશાહકા નામ ૭ ઇરાનકા બુલખી બાદશાહ થા. ફરીદન જિસકે
પાસ પૂરા સામાનલી ન થા ચઢાઇકી, મારા ઓર ખુદ બાદશાહ હુવા.
૮ ફેરી ૯ લગામ. ૧૦ આબર દી. ૧૧ ગરીબ. ૧૨ કુદરત. ૧૩ ખેવસીલેવાલે
૧૪ અદનાલોક. ૧૫ પોર્ટુગલકા રહેનેવાલા જિસને ૧૪૯૨ ઈસ્વીમેં અમેરીકા
ખંડ હુંદા ૧૬ મુસાફર. ૧૭ ખાનેકા સામાન. ૧૮ વાકેફ. ૧૯ કુપા દરદ.
૨૦ ખેડૂત ૨૧ મોસમકા વજા. ૨૨ જોશ દિલાનેવાલી ૨૩ ચારોં તરફ.
૨૪ બ્યાદા ૨૫ ગમકા પહાડ=બહોત મુસીબતકા વજા હોતા હય તબ ઉમેદ
ઓર ફિકર સે મુસીબત દૂર હોતી હય.

નહીં શિક-૭ દિલ બહાતી હય જખતક
દિમાગમે બૂ તેરી આતી હય જખતક

યે સય હય કે હાલત હમારી જખૂં^૧ હય (૧૦) અ. જખૂં^૨ રકી ગંદલત વોહી જૂંકીતૂં હય
જહાલત વોહી કોમકી રહનમૂં^૩ હય-ત અ. રસૂંબ^૪ કી ગરદનપે મિલત પકા ખૂં હય

મગર અયે ઉમેદ એક સહારા હય તેરા
કે જલવા યે ફુનયામેં સારા હય તેરા

નહીં કોમ મેં ગરચે કુછ જાન આકી (૧૧) ન ઉસમેં વોહ ધસલામ કી શાન આકી
ન વોહ જહો^૫ હ. શમત^૬ સામાન આકી-પર ધસ હાલમેં બી હય એક આન આકી

બિગડ. નેકા ગો ઉનકે વકત આ ગયા હય
મગર ધસ બિગડ. ને મેં બી એક અદા હય

બહોત હયેં અબી બિનમેં ગેરત હય આકી (૧૨) દિલેરી નહીં પર હ. મિ-
યત^૭ હય આકી

રકરીમેં બી બૂચે સરવત^૮ હય આકી-તહીદસ્ત^૯ હયેં પર મુશવત હય આકી

મિટપર બી પિનદારે^{૧૦} હસ્તી^{૧૧} વોહી હય
મકાં ગર્મ હય આગ ગો બુઝગઇ હય

સમઝતે હયેં ધજ. જ. તકો દોલતસે બેહતર (૧૩) રકરીકો જિલ્લતકી શોહરતસે બેહતર
મિલીમે^{૧૩} ક. નાઅત^{૧૪}કો સરવતસે બેહતર-કુનહેં મોત હય આરે^{૧૫} મિતત^{૧૬}
સે બેહતર

સર ઉનકા નહીં દરબદર ઝુકનેવાલા
વોહ ખુદ પસ્ત હયેં પર નિગાહેં હયેં આલા

મુશાબા^{૧૭} હય કોમ ઉસ મરીજે^{૧૮} જવાંસે (૧૪) કિયા બોધ^{૧૯} ને જિસકો માયુસ જાંસે
ન બિસતરસે હ. રકત ન બુખિશ^{૨૦} મકાંસે--અજલ^{૨૧}કે હયેં આસાર^{૨૨} જિસપર
અ. યાંસે^{૨૩}

૧ ખરાબ. ૨ મુસલમાન. ૩ રસ્તા ખતાને વાલા ૪ હઠધર્મી. ૫ વખાલ;
નુકસાન મતલબ હઠધર્મીસે કોમકો બડા નુકસાન હોતા હય. ૬ રતબા
૭ ઠાઠ. ૮ ગેરત ૯ દોલત ૧૦ ખાલી હાય=ગરીબ ૧૧ થમંડ ૧૨
જાંદગી. ૧૩ કમલ. ૧૪ જો હાલત હો ઉસમેં ખુશ રહેના. ૧૫ બોઝ. ૧૬ આ-
જી. ૧૭ નેસી; મીલતી હુઇ. ૧૮ ખીમાર. ૧૯ કમઝેરી. ૨૦ હરકત. ૨૧ મોત
૨૨ નીશાની. ૨૩ બહેર.

નજર આતેહયે સખ મરજ નિસકે મુજમિન^૧

નહી કાઇ મોહલિકર મરજ ઉસકો લેકિન

ખબ હયે હવાસ ઉસકે ઓર હોશ કાયમ (૧૫) તખીઆતમે મેલે^૩ ખૂરોનોશ^૪ કાયમ
દિમાગ ઓર દિલ ચક્મ ઓર ગોશ^૫ કાયમ-જવાનીકા પિનદાર ઓર જોશ કાયમ

કરે કાઇ ઉસકી અગર ગોર કામિલ^૬

અજબ કયા જો હો જાયે જિંદામે^૭ શામિલ

❀ મુસલમાનુંકી હાલત દુરસ્ત હો સકે એસી હય. ❀

અયાં સખયે અહવાલ બિમારકાહય (૧૬) કે તેલ હસમે^૮ જોકુલ યા સખ જલ ચુકાહય
મુવાફિક. દવા હય નકોઇ ગિજી હય-હુજાલે^૯ બદન હય જવાલે^૮ કાવા^૮ હય

મગર હય અબી યે દિયા^{૧૦} ટિમટિમાતા

ખુજા જોકે હય યાં નજર સખકો આતા

યે સચ હયકે હયકોમમે^{૧૧} કેહતે^{૧૧} ધનસાં (૧૭) નહી કોમકે પર^{૧૨} સખ અફરાદ^{૧૩} ચક્સાં
સફાલ^{૧૪} ઓર હજફ^{૧૫}કે હયે અબાર^{૧૬} ગર યાં-જવાહેરકે દુકડે બી હયે
ઉનમે^{૧૭} પિનહાં^{૧૭}

હુપે સંગરજી^{૧૮}મે ગવહર બી હયે કુલ

મિલે રેતમે^{૧૯} રજાએ^{૧૯} જર બી હયે કુલ

જો બેગમ હયે ધનમે^{૨૦} તો ગમખારબી હયે (૧૮) જો બેમેહર હયે કુલ તો
કુલ ચારબી હયે

ધનહી ગાફિલોં મે ખબરદારબી હયે—ખરાબાતરમે^{૨૦} ચંદ હુશચારબી હયે

૧ પુરાના; જુના. ૨ હલાક કરને વાલા. ૩ ઈરાદા હોના. ૪ ખાના-
પીના. ૫ કાન. ૬ પૂરી રીકર. ૭ કમજોરી. ૮ ઘટના. ૯ તાકત. ૧૦ દીવા.
૧૧ દુકાલ. ૧૨ મગર; લેકીન. ૧૩ આદમી (એક એક) ૧૪ ઠીકરા ૧૫ કંકર.
૧૬ ઢેર. ૧૭ હુપે. ૧૮ પથરકે દુકડે ૧૯ સોને કે દુકડે. ૨૦ શરાબ ખાના

૧૬ બંદકા મતલબ-ખરાબર ઈલાજ મિલે તો મુસલમાનુંકી હાલત
અબીબી દુરસ્ત હો સકતી હય

૧૭ બંદકા મતલબ-મુસલમાનુંમે નિકમમે આદમી બહોત હયે મગર
કામ કે બી હયે જો કામકી બેહતરી કર સકતે હયે.

જમાવત સે અપની નિરાલે બી હયેં યાં
 નિકમમું મેં કુછ કામવાલે બી હયેં યાં
 જો ચાહેં પલટ દેં યહી સબકી કાયા (૧૯) કે એકએકને મુલકૂંકો હય યાં જમાવા
 અકેલું ને હય કાફલોકો બચાયા—જહાજૂંકો હય જોરકૂંને તિરાયા
 ચુંહીં કામ દુનયા કા ચલતા રહા હય
 દિયે સે દિયા ચુંહીં જલતા રહા હય
 યે સચ હય કે હયેં બેજતર હમમેં નાહાં(૨૦)નહીં જિનકે દહેં તઅરસુંબકા દરમાં
 જહાંમેં હયેં જો ઉનકી ધજજતકે ખાહાં-ઉનહીંસે વોહ રેહતે હયેં દસ્તોગિરેખાં
 પે એસેબી કુછ હોતે જાંતે હયેં પેદા
 કે જો ખેરખાહૂં પે હયેં અપને શેદા
 કોષ ખેરખાહીમેં હય હમસરખ ઉનકા (૨૧) કોષ દસ્તો ખાજૂંસે હય યાવર ઉનકા
 કોષ હય જખાંસે સતાયશગર ઉનકા—બહોત રખતે હયેં નકશે ઉંબ દિલપર ઉનકા
 બહોત ઉનકે શુન સુનતે હયેં ચુપકે ચુપકે
 બહોત સુનકે સર ધુનતે હયેં ચુપકે ચુપકે
 બહોત દિનસે દરયાકા પાની ખડાથા (૨૨) તમવવુજખા જિસમેં ન હરગિજ પતા થા
 તમખયુરસે યે હાલ ઉસકા હુવા ચા-કે મકરહ થી બૂ તો કડવા મજા ચા
 હુમથી યે પાનીસે જાયલ^{૧૦} રવાની
 કે મુશકેલસે કેહ સકતેયે ઉસકા પાની
 જિઅબ મુસલમાન સમજને લગે હયેં.
 પર અબ ઉસમેં રવ^{૧૧} કુછ કુછ આને લગીહય (૨૩) કિનારોંકો ઉસકે હિલાને લગીહય
 હવા ખુલખુલે કુછ ઉઠાને લગી હય—અફૂનત^{૧૨} વોહ પાની સે જાને લગીહય
 અગર હો ન યે ધનકિલાબ^{૧૩} ઇતેફાકી^{૧૪}
 તો દરયામેં બસ એક તમવવુજ હય આકી

હવાદિસ^{૧૫}ને ઉનકો ડરાયા હય કુછ કુછ(૨૪)મસાયબ^{૧૬}ને નીચા દિખાયા હય કુછકુછ
 જરૂરતને રસ્તા દિખાયા હય કુછ કુછ—જમાનેકે શુલ^{૧૭}ને જગાયા હય કુછ કુછ

૧ છાટી હોડી. ૨ ઈલાજ. ૩ ઝગડનેવાલે. ૪ આરાક. ૫ મુકાબલા કરનેવાલા. ૬ તારીફ કરનેવાલા. ૭ મોજ મારના. ૮ બદલના. ૯ ખરાબ. ૧૦ બંધ. ૧૧ ચલના; ચાલ. ૧૨ બદખૂ. ૧૩ હેરફેર. ૧૪ થોડે વખત કા. ૧૫ હાદસે; બનાવ. ૧૬ મુસીબતે. ૧૭ શોર=ફુસરી કોમેં અપને અપને ફાયદોકી તરફ કોશીશ કર રહી હયેં.

૨૩ બંદ આર બાદકે બંદોકા ખુલાસા થેહ હય કે મુસલમાન અબ કુછ કુછ કરને લગે હયેં આર બડાધ વગેરાકે એબ ફર કરતે જાતે હયેં.

જૂઝા દસ્તો બાજુ હિલાને લગે હયેં

વોહ સોતેમેં કુહ કુહબુધાને^૧ લગે હયેં

રહે રાસ્ત પર હયેં વોહ કુહ આતેજતે (૨૫) તઆસ્લી^૨સે હયેં અપની રરમાતેજતે
તફા^૩પુર^૪સે હયેં અપને પચતાતે જતે—સુરાગ^૫અપના કુહ કુહ હયેં વોહ પાતેજતે

બુજુગીકે દાવૂંસે ફિરને લગે હયેં

વોહ પુદ અપની નજૂંસે ગિરને લગે હયેં

નહીં ઘાટપર ગો તરકંકીકે આતે (૨૬) ના બાતસે નાકલંવ—હયેં—ચઢાતે^૬
નમ રોશની^૭સે હયેં આંખેં ચુરાતે^૮—મગર સાથ હી યે બી હયેં કેહતે જતે

કે દુનયા નહીં ગરચે રેહનેકે કાબિલ

પર ઇસતરહ દુનયામેં રેહના હય મુશકિલ

તનજુગી^૯પે વોહ હાય મલને લગેહયેં (૨૭) કુહ ઇસ સોજ^{૧૦}સે જી પીધલને લગેહયેં
ધૂયેં કુહ દિલોંસે નિકલને લગેહયેં—કુહ આરેસે^{૧૦} સીનાંપે ચલને લગેહયેં

વોહ ગફલતકી રાતેં ગુજરને કો હયેં અબ

નશે જો ચઢેયે ઉતરનેકો હયેં અબ

નહીં ગરચે કુહ દરદે ઇસલામ ઉનકો (૨૮) ન બેહબૂદીયે^{૧૧} કામસે કામ ઉનકો
ન કુહ ફિકે આગાજો^{૧૨} અનજામ^{૧૩} ઉનકો—ખરાખર હય હો સુબહ^{૧૪} યા શામ ઉનકો

મગર કામકી સુનકે કોઇ મુસીબત

ઉન્હેં કુહ ન કુહ આહી જાતીહય રિકકત^{૧૪}

ખુસૂમત^{૧૫}સે હયેં અપની ગો ખાર^{૧૬} યાં સખ (૨૯) નજાઓં^{૧૭}સે બાહમકે^{૧૮}
હયેં નાતવાં^{૧૯} સખ

પુદ આપમકી ચોટૂંસે હયેં ખરતાજ^{૨૦} સખ—પે હયેં મુતતફિક^{૨૧}
ઇસપે પીરોજવાં સખ

૧ હરકત કરના; પાસા ફેરના. ૨ ફખર; ખડાઈ. ૩ ફખર. ૪ અસલી હાલ
પ નારાજ હોના. ૬ ઈસ જમાને કે ઈલમ ઓર હુનર વગેરા. ૭ કિનાર
કરના. ૮ પડતી. ૯ જલન. ૧૦ મતલબ અફસોસ કરના. ૧૧ બેહતરી ૧૨-૧૩
આગેપીછે. ૧૪ દિલ પીગલના. ૧૫ અદાવત. ૧૬ ખરાબ. ૧૭ લડાઈ ૧૮ અંદર
અંદરકી. ૧૯ કમજોર. ૨૦ ખરાબ હાલ. ૨૧ એક ખયાલકે.

કે ના ઇતતેફાકીને ખોયા હય હમકો
ધસી જબો^૧ મદ ને હુખોયા હય હમકો

યે માના કે કમ હમ મેં હયેં એસે દાના (૩૦) જિન્હોંને હકીકતકો હય અપની છાના
તનજીલકો હય દીકરીક અપને જાના—કે હમ હયેં કહાં ઝોર કહાં હય જમાના

પે ઇતના જખાનુપે હય સખકી જારી

કે હાલત ખુરી આજકલ હય હમારી

ફરામજરમેં જો દીનકે સખ હયેં કાસિર^૩ (૩૧) ન મસજીસે ખાતિન^૪ ન
પાખંદે જાહિર^૫

મસાબિદસે ગામખમલાહી^૬મેં હાજિર—મગર એસે ફાસિક^૭ હયેં ઉનમેં ન ફાજિર^૮

કે મજહબપે હમલે હયેં જો હર તરફસે

વોહ દેખ ઉનકો હટ જાયેં રાહે સલફ^{૧૦}સે

ખુદ અપની હય જો કદ્રો કીમત ગંવામ (૩૨) પે ભૂલે નહીં હયેં ખડેંકી ખડામ
જો આપ ઉનકી ખૂબી નહીં કોમ પાઈ—તો હયેં ખૂબીયુપર ઉન્હોંકી ફિસમ^{૧૧}

શરફ^{૧૨} જો કે બાકી નહીં ઉનમેં અખ કુછ

મગર ખાખમે^{૧૩} દેખ લેતેહયેં સખ કુછ

જરા ફિરકે પીછે વોહ જખ દેખતે હયેં (૩૩) વોહ અપના હસખ ઝોર નસખ દેખતેહયેં
ખુડીગોંકા ઇસ્મો અદખ દેખતે હયેં—સરઅફરાજીયે^{૧૪} જહો^{૧૫} અખ દેખતે હયેં

તો હયેં ફખસે વોહ કબી સર ઉઠાતે

કબી હયેં નદામત^{૧૬}સે ગરદન ઝુકાતે

અગર કુછબી બાકી હો યારોમેં હિમમત (૩૪) તો ઉનકા યહી ઇફતેખાર^{૧૭} ઝોર નદામત
શુગૂને સઆદત^{૧૮} હય ઝોર શાલે દોલત—કે આતીહય કુછ ઇસસે ખૂબે હમીયત

૧ ના ઇતતેફાકી—દરયામેં પાની કે ચઢને ઝોર ઉતરનેકા જો ફેરફાર હોતા
હય ઉસકો નામતેફાકી કા રૂપ દીયા હય. ૨ દીનકે ખડે કામ. ૩ સુસ્ત ૪ દિલ્લી
સફાઈ ૫ નમાજ રોજ વગેરા જહેરી કામ. ૬ ગેરહાજર. ૭ ખેલ તમાશા
૮ ખુન્દેગાર. ૯ હરામ કામ કરનેવાલા. ૧૦ અસલ રસ્તા. ૧૧ ફિદા હોનેવાલા.
૧૨ સરાફત. ૧૩ ચોક્કી દેર ખડેંકી ખડામકા ખયાલ કરકે ખુશ હો જાતે હયેં.
૧૪ ખુજરગી. ૧૫ આપદાદા. ૧૬ પસતાવા. ૧૭ ફખર. ૧૮ ખુશ નસીબી.

વેહ પો બેઠે આખિર કમાઈ બડોંઠી
જુલા દી જિનહોંને બડાઈ બડોંઠી

અસીરી^૧મેં ને ગર્મ^૨રયાદ^૨ હયેં યાં (૩૫) વોહી આશિયાં^૩ કરતે આબાદ હયેં યાં
કંકસ^૪સે વોહી હોતે આજ્ઞ^૫ હયેં યાં—ચમનકે જિન્હેં ચહચહે યાદ હયેં યાં
વોહ શાયદ કંકસહીમેં ઉમરેં ગવાયેં
ગઈ બૂલ સહરાકી જિનકો ફિજીયેં^૬

બલંદીમેં હોં ચાકે પસ્તીમેં હોં હમ (૩૬)કવી હોં કેકમજોર અજ્ઞ^૭ હોંયા કમ
મોહકકર^૮ જમાનેમેં હોં યા મુકરરમદ-મુઅજ્જર^૯ હોં ઇસ બજમમેં^{૧૦}
યા મુકદમ^{૧૨}

અબા^{૧૩}મેં હોં પોશીદા યા શાલ મેં હોં
કિસી રંગમેં હોં કિસી હાલ મેં હોં

અગર બાબઅર^{૧૪} હયેં હકીકતસે અપની (૩૭) તલફ^{૧૫} કી હૂમ અમલી
અજ્ઞમત^{૧૬} સે અપની
બલંદીયો પસ્તી કી નિસબત સે અપની—ગુજસ્તા ઓર આયંદા હાલતસે અપની
તો સમજો કે હય પાર ખેવા^{૧૭} હમારા
નહીં દૂર મુંજધાર^{૧૮} સે કુછ કિનારા

અલપઅરસલાં^{૧૯}સેયે ટુગરલ^{૨૦}ને પૂછા(૩૮)કે“કામેં હયેં દુનયામેં ને જલવા^{૨૧}રમા
નિશાં ઉનકી ઇકબાલમંદીકે હયેં કયા—કઅ ઇકબાલમંદ ઉનકો કેહના હય નેબા”

કહા “મુલ્કો દોલત હો હાથ ઉનકે જબતક

જહાં^{૨૨} હો કમરબસ્તા સાથ ઉનકે જબતક

૧ કેદકી હાલત. ૨ વાવેલા મયાનેવાલે. ૩ રહેનેકી જગા. ૪ પીંજરા.
૫ છુટ. ૬ ખુશનુમા દેખાવ. ૭ જ્યાદા. ૮ ખેઈજનત. ૯ ઈજનતદાર.
૧૦ છેલે. ૧૧ મતલબ દુનિયા. ૧૨ પહેલે. ૧૩ કંમલ ૧૪ ખબર રખનેવાલે.
૧૫ બરબાદ. ૧૬ બડાઈ. ૧૭ ખેડા. ૧૮ આર; બડ જહાં પાની જોરસે બહેતા
હય. ૧૯-૨૦ સેલજુક ખાનદાન કા પહેલા બાદશાહ ટુગરલ ને હીજરી ૪૫૪
મેં ગાદીપર ખેડા ઉસકે ભતીજે કા નામ અલપઅરસલાં. ચેહ ગાદીકા વારસ
યા ઓર ઈસકે ચચાકે બાદ ગાદીપર ખેડા. ૨૧ નસીબદાર ૨૨ દુનયાકે લોક

૩૫ બંદકા મતલબ—ખરાબ હાલતમેં આબનેકે બાદ અગર ખેરત હય
તો શીર વોહ અબી હાલતમેં આતે હયેં.

જહાં જાયેં વોહ સુખેર હોકે આયેં (૩૯) જુદર^૧ હમધનાંર હો નિધર ખાગ હોયે
ન બિગડેં કબી કામ જો વોહ જનાયેં—ન ઉખડેં કદમ બિસજગા વોહ જમાયેં

કરેં મિસરકો ગર મસર તો વોહ કીમીયા હો

અગર ખાકમેં હાય ડાલેં તિલા^૫ હો”

વલીએ હદકી જખકે ખાતેં સુનીં ચે (૪૦) હંસા સુનકે દુરખા^૭ નયેં દુરખીં ચે
કહાં “જને અમલગપ હય ગો દિલનશી^૯ ચે—મગર શરતે, ઇકબાલ હરગિજ નહીં ચે

હવાદિસ સહે બિન ગુજારા નહીં યાં

અલંદીયો પસ્તી સે ચારા નહીં યાં

અહમ^{૧૦} હય કબી ગાહ અરહમ^{૧૧} હય મેહરિલ(૪૧)કકન હય કબી ગાહ આસાં

હય મનગિલ

જમાનેકી ગરદિશ સે અચના હય મુશકિલ—ન મહફૂજ^{૧૨} હયેં ઇસસે મુદબિર^{૧૩} ડન

મુકબિલ^{૧૪}

અહોત યકાતાજૂ^{૧૫} કો યાં ધિરતે દેખા

સદા શેહસવાર^{૧૬} કો યાં ગિરતે દેખા

જહાં સદ^{૧૬} હય યાં વહીં હય જિયાં^{૧૭} બી(૪૨)જહાં રોશની હય વહીં હય ધુવાંબી

સકર^{૧૮} બી હય ચે ખાકદા^{૧૯} ઓર જિનાંર^{૨૦} બી—અહારેંબી હયેં ઇસચમનમેં ખિજાંબી

નિખરતેર^{૨૧} હયેં જો યાં વોહ ગદલાતેબી હયેં

ચમકતે હયેં જો યાં વોહ ઘેનાતેર^{૨૨} બી હયેં

જુદર^{૨૩} ઓર કંવી અરમનીર^{૨૪} ઓર ઇરાડીર^{૨૫} (૪૩) અખાતા હય દુરેં કદાહર^{૨૬}

સખકો સાડીર^{૨૬}

ચે ઇકબાલકી હય રમકર^{૨૭} જિનમેં ખાડી—ચે સખતલખિયાં ઉનકી હયેં ઇતતેકાડીર^{૨૮}

૧ ફતેહ ૨ સાચ. ૩ તાંબા. ૪ છુતા; હાય લગાના. ૫ સોના.

૬ ગાદીકા વારીસ યાને અલપઅરસલાં ૭ દાનેશમંદ. ૮ ખ્યારે ભતીજો

૯ દિલમેં બેઠનેવાલી. ૧૦ જમા. ૧૧ અરખાસ્ત; ઉઠાવના. ૧૨ અચાહુવા.

૧૩ કમનસીબ. ૧૪ નસીબદાર. ૧૫ ઘોડા દોડાનેમેં લાસાની. ૧૬ ક્યયદા. ૧૭

ગુકસાન. ૧૮ જહનમ. ૧૯ ફુનયા. ૨૦ જન્નત. ૨૧ સાફ હોતે હયેં.

૨૨ અંધેરેમેં આતે હયેં. ૨૩ અરિમીનીયાકા રહેનેવાલા. ૨૪ ઇરાકકા રહે-

નેવાલા. ૨૫ તલહટ; નીચે જમા હુવા કચરા. ૨૬ પીલાનેવાલા મગર ચહાં

જમાના મુરાદ હય યાને જમાનાસખકો લલા ખુરા વંકત દિખાતા હય. ૨૭

કહ છાંટ. ૨૮ ચોરે વંકતકે વાસ્તે

બલાઉમેં ધિરકર નિકલ જાતે હયેં વોહ

જરા ઝગમગાકર સંબલ જાતે હયેં વોહ

નહીં હોતે નેરંગે^૧ ગરદન^૨ સે હેરાં (૪૪) હરેક દર્દકા હુંદ લેતે હયેં દરમાં
ઉઠાતે નહીં કુછ હવાદિસે^૩ નુકસાં-વોહ ચોંક ઉઠતે હયેં દેખ આખે પરેશાં

બંકતે હયેં અંધુરદા^૪ હોકર સવા વોહ

ફળકતે^૫ હયેં પંજુરદા^૬ હોકર સવા વોહ

પિધલતે હયેં સાંચેમેં ઢલનેકી ખાતિર (૪૫) લગાતે હયેં જોતા ઉછલનેકી ખાતિર
ઠહરતે હયેં દમ લેકે ચલનેકી ખાતિર-વોહ ખાતે હયેં ઢોંકર સંબલનેકી ખાતિર

સખબકો મરજીસે સમજતે હયેં પેહલે

ઉલઝતે^૭ હયેં પીછે સુલઝતે^૮ હયેં પેહલે

જુસ્ત નહીં ચે કે ફરમાંરવા^૯ હોં (૪૬) રઝાયત હોં વોહ ખાહ કિશવરકુશા^{૧૦} હોં
સિપાહી હોં તાબિર હોં યા નાપુદા હોં-વોહ કુછ હોં પે અપનેસે વાકેફ જરા હોં

કે હમ કયા હયેં ઝોર કોન હયેં ઝોર કહાં હયેં

ઘટે યા બટે હયેં સુખક^{૧૦} યા ગિરાં^{૧૧} હયેં

બખ આયે ઉન્હેં હોશ કુછ વંત ખોકર (૪૭) રહેં બેઠા કિસમતકો અપની ન રોકર
કરેં કોશિશેં સખ બહમ^{૧૨} એક હોકર-રહેં દાગ જિલ્લત કા દામન સે ધોકર

નહો તાખે પરવાજ^{૧૩} ગર આસમાં તક

તો વાં તક ઉડેં હો રસાઇ^{૧૪} બહાં તક

પડા હય વોહી વંત સખ હમપે આકર (૪૮) કે ઉઠે હયેં સોતે બહોત દિન ચલાકર
સવારોં ને કી રાહ તય બાગ ઉઠાકર—ગયે કાફલે ઠેર મંજિલપે જાકર

ગર ઉશતાંઓ^{૧૫} ખેળાં^{૧૬} સિધારે બી અખ હમ ?

તો પોંહચે લલા જાકે મંજિલપે કય હમ ?

મગર બેઠ રહેને સે ચલના હય બેહતર (૪૯) કે હય એહલે હિમ્મતકા અલ્લાહ યાવર
જો ઠંડક મેં ચલના ન આયા મુયસસર-તો પોંહચેજે હમ ધૂપ ખાખાકે સરપર

૧-૨ જમાનેકે ફેરફાર. ૩ ગમગીન. ૪ બઢતેહયેં. ૫ કુમલાયા હુવા;
રંજદા. ૬ ગુરસે હોના. ૭ સમજના. ૮-૯ બાદશાહ. ૧૦ હલકા. ૧૧ ભારી.
૧૨ સાથ. ૧૩ ઉડનેકી તાકત. ૧૪ પહોંચ. ૧૫ પડતે. ૧૬ ઉઠતે.

યે તકલીફે! રાહત હય સખ ઇતેદાકી

ચલો અખબી હય વકત ચલનેકા ખાકી

હુવા કુછ વોહી જિસનેયાં કુછ ક્રિયા હય (પ૦) બિયા જિસને ફલ ખીજ ખોકર સિયા હય
કરો કુછકે કરના હી કુછ કીમીયા હય-મસૂમ^૧ હય કે કરતે કી સખ બિદદિયા^૨ હય

યુંહી વકત સો સો કે હયેં ને ગવાતે

વોહ ખરગોશ^૩ કહવોજસે હયેં જકપ ઉઠાતે

(*) મહેનતસે ફાયદા હય (*)

યે ખરકત હય ફુનયામેં મેહનતકી સારી (પ૧) જહાં દેખાયે રેજૂ ધસી કા હય જારી
યહી હય કિલીદે^૪ ફરે^૫ કુંદસે^૬ ખારી^૭-ધસીપર હય મોફૂદ^૮ ઈજ્જત તુમહારી

ધસીસે હય કામોકી યાં આખર સખ

ધસીપર હયેં મગર મેં ઓર તુ સખ

ગુલિસ્તાં મેં જોખન ગુલો^{૧૧} યાસમન^{૧૨} કા (પ૨) સમાં ગુલફે સુખુલ^{૧૩} કી તાખો-
૧૪ શિકન કા

કંદે દિલરુખા^{૧૫} સર્વ^{૧૬} ઓર નારવન^{૧૭} કા-રુખે^{૧૮} નંશિ^{૧૯} લાલઓર^{૨૦}
નસતરન^{૨૧} કા

ગરીબોં કી મેહનત કી હય રંગો ખૂ સખ

કમીરોર^{૨૨} ખૂરવસે હયેં યે તાજર સખ

૧ કહેવત ૨ ઇલમ; હુનર. ૩ સસા. ૪ કાયબા = હુકમાન કી કહાનીયું
મેં સે એક કહાની યેહ હય કે સસે ઓર કાયબેને એક હદ તક દોડનેકી શરત
કી થી. સસા તો સો રહા ઈસ ખ્યાલસે કે જરા જલદી ઉઠકર દોડુંગા
તો કાયબેકે આગે હો નડુંગા. કાયબા અપની ચાલકે માફક ચલતા
રહા ઓર આખર પહોંચ ગયા ઓર શરત જીત ગયા. વકત હાથસે નતા
રહા તખ સસા ઉઠાચહી હાલ મુસલમાનું કા હય ૫ હાર. ૬ કુનજ; ચાવી.
૭ ફરવાન. ૮ તાલા મગર યહાં રેહમત અલ્લાહકી. ૯ ખુદાતાલા. ૧૦ આધાર
રખનેવાલી. ૧૧ ગુલાબ. ૧૨ ચંબેલી. ૧૩ ઝાડકા નામ. ૧૪ પેચદાર. ૧૫ દિલકો
પસંદ. ૧૬ ઝાડકા નામ. ૧૭ ઝાડકા નામ. ૧૮ સુરત ૧૯ રહ કો ખુશી
દેનેવાલા. ૨૦-૨૧ કુલોંકે નામ. ૨૨ ખાગ કા કામ કરનેવાલે. ૨૩ મહેનત.

પર બંદકા ખુલાસા—ખાગમેં ઝાડોંકી ખુબસુરતી ઓર ફુલોંકી બહાર
મહેનતકે સખબસે હોતી હય. ઈસી તરાહ હરેક કામમેં મહેનત કરનેસે વોહ
કામ ઉમદા હોતા હય.

હિલાતે ન અમમે અગર દસ્તો બાજૂ (૫૩) જહાં ઈન્ન હિકમત સે હોતા ન ખૂશબૂ
ન અખલાકં^૧ કી વજૂર હોતી તરાજૂ—ન હક ફેલતા રૂબામસકૂ^૩ મેં હર સૂ^૨

હકાયકં^૫ ચે સખ ગેર મઆલૂમ રેહતે
ખુદાઈ કે અસરાર^૬ મકતૂમ^૭ રેહતે

સિનારા શરીઅત કા તાબાં નહોતા (૫૪) અસૂર ઇલમે દીકા નુમાયાં નહોતા
જુદા કુદસે નુરે ઇમાં નહોતા—મસાજિદમેં ચૂં વિદે^૮ કુરઆં નહોતા

ખુદા કી સના મખદૂં^૯ મેં નહોતી
અજ્ઞા^{૧૦} જન બજા મસજીદોં મેં નહોતી

નહીં મિલતી કાશિશ સે દુનયા હી તનહા (૫૫) કે અરકાને દીં બી ઇસી પર હયેં બરપા^{૧૦}
જિન્હેં હો ન દુનયાયે રાની કી પરવા—કરેં આખેરત કા હી વોહ કાશ^{૧૧} સોદા

નહીં હિલતે દુનયા કી ખાતિર અગર તુમ
તો લો દીને—હક^{૧૨} કી હી ઉહકર ખબર તુમ

❀ સુરત લોક ❀

બની^{૧૩} નોઅ મેં દો તરહ કે હયેં ઇનસાં (૫૬) તફાવત હય હાલત મેં જિનકી નુમાયાં^{૧૪}
કુછ ઉનમેં હયેં રાહિત—તલબ^{૧૫} ઓર તન—આસાં,^{૧૬} બદન કે નિગેહ બાન^{૧૭}
બિસતર કે દરખાં

ન મેહનત પે માયલ^{૧૮} ન કુદરત કે કાયલ
સમઝતે હયેં તિનકે કો રસ્તે મેં હાયલ^{૨૯}

અગર હયેં તબંગર તો બેકાર હયેં સખ (૫૭) અપાહજ હયેં રોગી હયેં ખીમાર હયેં સખ

૧ અજી આદતે. ૨ કાયમ હોના. ૩ દુનયા. ૪ તરફ. ૫ હક ખાતે.
૬ ભેદ. ૭ છુપે. ૮ પઢના. ૯ ઈઆદત ખાને. ૧૦ કાયમ. ૧૧ અગર; ખુદા કરે.
૧૨ સચ્ચા દીન=ઈસલામ. ૧૩ આદમી. ૧૪ જાહેર. ૧૫ આરામ હુંદેનેવાલે. ૧૬ તન
કો સુખ દેનેવાલે. ૧૭ બદન કો સંવાર ને મેં રહેનેવાલે ઓર બિછાને પર પડે
રહેનેવાલે. ૧૮ રગબત કરનેવાલે. ૧૯ રોકનેવાલા.

૫૭ બંદકા ખુલાસા—દોલત મંદ સુરતી ઓર એશ મેં કીમતી વક્ત
ખાતે હયેં.

તચ્ચૈયુથ^૧કે હાથૂંસે લાચાર હયેં સખ-તનઆસાનીયૂંમેં બિરિંદતાર હયેં સખ

બરાબર હય યાં ઉનકા હોના ન હોના

ન કુછ જાગના ઉનકા બેહતર ન સોના

અગર હયેં તહી-દસ્ત^૨ ઓર બેનવા^૩ વોહ (૫૮) તો મેહનત સે હયેં જી ચુરાતે
સદા વોહ

નસીબૂં કા કરતે હયેં અકસર ગિલા વોહ-હિલાતે નહીં કુછ મગર દસ્તો-પા^૪ વોહ

અગર બીક મિલજાયે કિસમત સે ઉનકા

તો સોખાર બેહતર હય મેહનત સે ઉનકા

ન જો બેનવા હયેં ન હયેં કુછ તવંબર(૫૯)વોહ હયેં ઢોરકી તરહ કાને^૫ ધસીપર
કે ખાનેકા મિલતા રહે પેટ ભરકર-નહી બઢતે બસ ધસસે આગે કંદમ બર

હુયે જેવરે આદમીયત સે આરી^૬

મુઅતત^૭ હુછ કંવવતે ઉનકી સારી

ન હિમ્મત કે મેહનત કી સખતી ઉઠાયેં(૬૦)ન જીરઅત કે ખતરૂંકે મેંદાંમેં આયેં
ન ગેરત કે જિંદગી સે પેહલૂ બચાયેં-ન ધબરત કે દુનયા કી સમઝે અઘાયેં

ન કલ ફિક થા યે કે હયેં ધસકો ફલ કયા

ન હય આજ પરવા કે હોના હય કલ કયા

નહીં કરતે ખેતીમેં વોહ જાંશિશાની^૮(૬૧)ન હલ જોતતે હયેં ન દેતે હયેં પાની
પેજબયાસ^૯કરતી હય દિવપર ગિરાની^{૧૦}-તો કહેતે હયેં હક^{૧૧}કી હય નામેહરખાની

નહીં લેતે કુછ કામ તદખીર સે વોહ

સદા લડતે રહેતે હયેં તકંદીર સે વોહ

કબી કહેતે હયેં “હય^{૧૨} હયેં સખ યે સામાં (૬૨) કે પુદ જિંદગી હય કોઇ-
દિનકી^{૧૩} મેહમાં

ધરે સખ યે રહ જાયગે કાખે-એવાં^{૧૪},—ન બાકી રહેગી કંકમત ન દેરમાં

૧ એશ ઉડાના. ૨—૩ ગરીબ. ૪ હાથપાઈ. ૫ સખર કરનેવાલે ૬ આલી ૭ બેકાર. ૮ પૂરી મહેનત. ૯ માયુસી. ૧૦ ભાર. ૧૧ ખુદા. ૧૨ કુછ નહીં. ૧૩ થોડે રોજકી. ૧૪ મેહલ ઓર હવેલી.

૫૮ બંદકા ખુલાસા—ગરીબ લોક મહેનત ન કરકે તકદીર પર રહેતે હયેં.

૫૯ બંદકા ખુલાસા—ગીચલી હાલત કે લોક જો મીલ જાય હસ પર ખુશ રહેતે હયેં મગર બઢાને કી તદખીર નહીં કરતે.

તરકકી અગર હમને કી બી તો ફિર કયા ?

યે ખાજી અગર જીતલી બી તો ફિર કયા ?

કે સરગમ^૧ કાશિશ મેં જો રોજો રાખ હયે (૬૩) ઉઠાતેસદા ખારે રંજો તઆખ હયે
તરકકીકે મેઢાંમે સખડત^૪ તલખ હયે—નુમાયશ^૫ પે દુનિયાકી બૂલે યે સખ હયે

નહીં ઇનકો કુછ અપની મેહનત સે લેહના

ખનાતે હયે વોહ ધર નહીં જિસ મેં રહેના”

કબી કરતે હયે અકલે ઇનસાં પે નફરી^૬ (૬૪) કે “ આવરૂં^૭ કાતાહ—ખીની

હય ખુદખી^૮

વોહ તદખીરે ઇસ તરફ કરતી હય તલકી^{૧૦}—કે ગોયા^{૧૧} ખુલા ઉસપે હય સિરરે
તકવી^{૧૨}

મગર સખ ખિયાલાત હયે ખામ ઉસકે

અધૂરે હયે જિતને હયે યાં કામ ઉસકે

ન અસખામે રાહત કી ઉસકો ખબર કુછ (૬૫) ન આસારે દોલત કી ઉસકો ખબર કુછ
ન ઇજ્જત ન જિદગત કી ઉસકો ખબર કુછ—ન કુલદત^{૧૩} ન રાહત કી ઉસકો ખબર કુછ

ન આગાહ^{૧૪} ઇસસે કે હરતી^{૧૫} હય શય^{૧૬} કયા

ન વાકેફ^{૧૭} કે મકસૂદ^{૧૮} હરતી સે હય કયા ”

કબી કેહતે હયે “ ઝેર હય માલો દોલત (૬૬) ઉઠાતે હયે જિસકે લીયે રંજો મેહનત
ઇસીસે ચુનાહોંકી હોતી હય રંગબત—ઇસીસે દિમાગોંમે આતીહય નખવત^{૧૯}

યહી હક સે કરતી હય બંદોં કો ગારિશ

હયે હયે અજબ ઇસસે કામોં પે નાજિશ^{૨૦}

૧ મચેહુએ. ૨ દિનરાત. ૩ તકલીફ; મેહનત. ૪ આગે જાહેશ
રખનેવાલે. ૫ દેખાવ=નહેરી દેખાવ પર ઘોડા ખાયા હય. ૬ નફરત. ૭
ઉસકે સાથ. ૮ હુંક નજર. ૯ મગર. ૧૦ સીખાતી. ૧૧ જાને. ૧૨ પેદાયશ
કા ભેદ. ૧૩ ઇન. ૧૪ વાકેફ. ૧૫ જાદગી. ૧૬ ચીજ. ૧૭ ગરજ. ૧૮
ખડાઈ. ૧૯ ઉતરના.

૬૨ સે ૬૫ બંદકા મતલબ—જો લોક સુસ્ત હયે વોહ તરકકી
કી કોશીશ કરનેવાલું કી ખાબત કહેતે હયે કે ઇનકી અકલ ઓર કોશીશ
વગેરે સે કુછ ફાયદા નહીં ઓર દુનિયાકી સખ ભમદા ચીજોં બેકાર હયે
ઉન સુસ્ત આદમીયું કા કોલ યાને કહેના ૬૭ બંદ પર પૂરા હોતા હય ઓર
૬૮ બંદ સે ઉનકા કહેના ખોટા હય, એસા કીતાબ વાલે કા ખયાન શરૂ
હોતા હય.

ਕੰਮੀ ਕੇਹਤੇ ਹਯੇ "ਸਪੱਤਿਆ ੧ ਕੋਸ਼ਿਥ ਸੇ ਫ਼ਾਸਿਥ ੧ (੧੭) ਕੇ ਮਝੰਸੁਮ ਧਿਮੰ
ਕੋਸ਼ਿਥੋਂ ਸਯ ਹਯੇ ਆਤਿਥ ੨
ਨਹੀਂ ਛੋਟੀ ਕੋਸ਼ਿਥ ਸੇ ਤਕੰਦੀਰ ਆਧਿਥ ੩—ਅਰਾਯਰ ਹਯੇ ਯਾਂ ਮੇਛੰਨਤੀ ਆਰ ਕਾਫਿਥ ੪

ਫਿਥਾਨੇ ਸੇ ਰਾਯ ਕੀ ਗਰ ਡੋਰ ਫਿਥੀ
ਤੋ ਰਾਟੀ ਨਿਕਮਭੂਂ ਕੋ ਫਰਗਿਯ ਨ ਮਿਥੀ"

ਨਿਕਮਭੂਂ ੫ ਕੇ ਹਯੇ ਸਯ ਧੇ ਫਿਥਕਥ ੬ ਤਰਾਨੇ ੭ (੬੮) ਸੁਥਾਨੇਕੋ ਕਿਸਮਤਕੇ ਰੰਗੀਂ ਧੁਸਾਨੇ ੮
ਖਸੀ ਤਰਫ਼ ਕਰਕਰਕੇ ਫੀਥੇ ਅਫਾਨੇ—ਨਹੀਂ ਆਫਤੇ ਫਰਤੋ ਆਯੂ ਫਿਥਾਨੇ

ਧੋਫ ਭੂਥੇ ਹੁਧੇ ਹਯੇ ਧੇ ਆਫਤ ਯੁਫਾ ਕੀ
ਕੇ ਫਰਕਤ ਮੇਂ ਛੋਟੀ ਹਯ ਅਰਕਤ ਯੁਫਾ ਕੀ

ਸੁਨੀ ਧੁਮਨੇ ਧੇ ਨਿਸ ਨਮਾਯਤ ਕੀ ਫ਼ਾਥਤ (੬੯) ਤਨਯੁਧੁਥ ਕੀ ਧੁਨਧਾਫ ਹਯ ਧੇ ਨਮਾਯਤ
ਧਿਗਤੀ ਹਯੇ ਫ਼ਾਮੇਂ ਧਸੀਕੀ ਅਫਾਥਤ—ਫੁਧਾ ਧਸਕੀ ਹਯ ਮੁਝੰਸਿਫੇ ੯ ਮੁਝੋਕੋ ਮਿਥਵਤ ੧੦

ਕਿਯਾ ਸੁਰਾ ੧੧ ਸੁਫਾ ੧੨ ਕੋ ਅਰਧਾਫ ਧਸੀਨੇ
ਧਿਗਾਡਾ ਫਮੀਰਕ ੧੩ ਆਰ ਅਧਫਾਫ ਧਸੀਨੇ

ਯਫਾਂ ਹਯ ਨਮੀਂ ਪਰ ਨਫ਼ੁਸਤ ਹਯ ਧਨਕੀ (੭੦) ਨਿਧਰ ਹਯ ਨਮਾਨੇ ਮੇਂ
ਨਕਧਤ ੧੪ ਹਯ ਧਨਕੀ
ਸੁਸੀਧਤ ਕਾ ਪੇਗਾਮ ਕਸਰਤ ਹਯ ਧਨਕੀ—ਤਯਾਫੀ ਕਾ ਲਛਕਰ ਨਮਾਯਤ ਹਯ ਧਨਕੀ

ਵਯੂਫ ੧੫ ਧਨਕਾ ਅਸੰਥੁਥ—ਅਫੀਧਾਤ ੧੬ ਹਯ ਯਾਂ
ਯੁਫਾਕਾ ਗਯਧ ਧਨਕੀ ਯੋਫਤਾਤ ੧੭ ਹਯ ਯਾਂ

੧ ਕੋਸ਼ੀਥ. ੨ ਫ਼ੋਕਟ. ੩ ਮਿਠਨਾ. ੪ ਸੁਸਤ. ੫ ਯੇਕਾਰ; ਸੁਸਤ. ੬ ਫਿਥ
ਧੁਥ ਕਰਨੇਵਾਲੀ. ੭ ਅਨਾਓਂ ਫੁਓਂ ਆਤੇ. ੮ ਕੀਥੇ ੯ ਅਰਾਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ.
੧੦ ਕੋਮ. ੧੧ ਸੀਰੀਯਾ ਕਾ ਕਵੀਮ ਸਾਫੇਰ ਹਯ. ਧੁਨਾਨ ਕੇ ਅਕਸਰ ਫੁਕੀਮ ਧਫਾਂ
ਕੇ ਰਫੇਨੇਵਾਲੇ ਧੇ. ੧੨ ਸੀਰੀਯਾ ਮੇਂ ਪੇਫੇਥੇ ਸੋਫਰ ਧਾ. ੧੩ ਤੇਮਾਸਕਸ ਯੇ
ਸੀਰੀਯਾ ਕੀ ਰਾਨਧਾਨੀ ਕਾ ਸੋਫਰ ਹਯ. ੧੪ ਫਿਥਵਾਸ. ੧੫ ਫੋਨਾ. ੧੬ ਅਥਾਯੋਂ
ਕੀ ਨਤ. ੧੭ ਕਸਰਤ; ਅਫਾਥਤ ਫੋਨਾ.

੬੮ ਅਫੇਸੇ ਆਯੇ ਤਕ ਧੁਥਾਥਾ—ਸੁਸਤ ਲੋਕ ਯੇਥੇ ਯੇਥੇ ਆਤੇ ਅਨਾਧਾ ਕਰਤੇ
ਹਯੇ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ. ਸੁਸਤੀ ਕੇ ਸਯਅਸੇ ਸੁਸਥਮਾਨ ਕੋਮ ਅਰਾਧ ਫੋ ਅਓ ਆਰ
ਅਧੀ ਅਧੀ ਸਥਤਨਤੇਂਥੀ ਧਿਗਤ ਅਓ.

સખ એસે તનઆસાનો બેકારો કાહિલ(૭૧)તમદ્દુન^૧કે હક મેં હયેં ઝેરે હલાહિલ^૨
નહીં ધનસે કુછ નોએ ધનસાંકો હાસિલ—નહીં ધનકી સોહબત કે હય સખે^૩ કાતિલ

યે જખ ફેલતે હયેં સિમટતી^૪ હય દોલત

યે જૂંજૂં કે બઢતે હયેં ઘટતી હય દોલત

જહાં બઢ ગઘ ધનકી તેદાદ^૫ હદ સે (૭૨) હુઝકેામ મહસૂખ^૬ સખ દામોદદ^૭ સે
રહા ઉસકો બેહરા^૮ ન હકકી મદદ સે—વોહ અખ બચ નહીં સકતી નકબત^૯કી જદ^{૧૦} સે

બચો એસે શૂમ^{૧૧}કી પરછાઇયું^{૧૨} સે

ડરો એસે ચુપ ચાપ યગમાઇયું^{૧૩} સે

● મહેનતી લોગ ●

મગર એક ફરીકે^{૧૪} ઓર ઉનકે સિવા હય(૭૩)શરૂ જિનસે નોએ^{૧૫}બશરકો મિલાહય
સખ ઇસ બજમ^{૧૬}મેં જિનકા નૂરો જિયા^{૧૭} હય—સખ ઇસ બાગ^{૧૮}કી જિનસે
નશવોનુમા^{૧૯} હય

હુયે જો કે પેદા હયેં મેહનત કી ખાતિર

બને હયેં જમાને કી ખિદમત કી ખાતિર

ન રાહત, તલબ હયેં ન મોહલત^{૨૦} તલબ વોહ (૭૪) લગેરેહતે હયેં કામમેં રોજો
શખ વોહ

નહીં લેતે દમ એકદમ બે સખખ વોહ—ખહોત જગ લેતે હયેં સોતે હયેં તખ વોહ

વોહ થકતે હયેં ઓર ચેન પાતી હય દુનયા

કમાતે હયેં વોહ ઓર ખાતી હય દુનયા

૧ સુધારા. ૨ હલાક ઓર ખરાબ કરનેવાલા. ૩ ઝેર. ૪ કમ હોના. ૫ સંખ્યા; ગિનતી. ૬ શુમારમેં ૭ ચોપાયે જનવર. ૮ નસીબમેં. ૯ ખરાબી ૧૦ ચોટ. ૧૧ નેહેસ આદમી. ૧૨ સાચા. ૧૩ સુસ્ત આદમીયું સે જે નુકસાન પોંહયતા હય વોહ છુપા નુકસાન હયે ઈસ વાસ્તે ઈનકો ચહાં ચુપચાપ યગમાઇયું યાને છુપે હુયે લૂટારા લીખા હય. ૧૪ જમાઅત. ૧૫ આદમી. ૧૬ મતલબ દુનિયા ૧૭ રોશની ૧૮ મતલબ દુનિયા ૧૯ બઢના; તરકકી કરના ૨૦ ઠીલ કરને વાલે.

૭૩ બંદસે કામ કરનેવાલે આદમીયું કી તારીફ હય યાને અગર મહેનત કરને વાલે દુનયા મેં નહોં તો દુનયા કા કામ ન ચલ સકે. હિંદુસ્તાન મેં સુસ્ત આદમીયું કી ગિનતી (સંખ્યા) બહોત હય ઓર ઉનકે પેટભરને કા આધાર મહેનતી આદમીયુંપર હય ઈસ સખબસે ચહાં બહોત ખરાબી હોતી હય. યુરોપ વગેરાકે મુલકૂમેં લીખ માંગનેકી લીખ મનાઇ હય. સખ આદમી અપની અપની મહેનત સે પેટ ભરતે હયેં.

ચુને^૧ ગર ન વોહ હોં ખંડર કાખો^૨ એવાં (૭૫) યુને ગર ન વોહ શાહો કિશવર^૩ હો ઉરયાં^૪
જો બોયે ન વોહ તો હોં જાંદાર^૫ બેજાં-જો છાંટે ન વોહ તો હોં જંગલ ગુલિસ્તાં

યે ચલતી હય ગાડી ઉઢીં કે સહારે
જો વોહ કલસે એઠે તો બેકલ^૬ હોં સારે

ખપાતે હયે કોશિશ મેં તાખો^૭ તવાં કો (૭૬) ધુલાતે હયે મેહનત મેં
બિસ્મો^૮ રવાંકો

સમઝતે નહીં ઇસમેં જાં અપની જાં કો-વોહ મરમર કે રખતે હયે જિંદા જહાં કો

બસ ઇસ તરહ જુના ઇબાદત હય ઉનકી
ઓર ઇસ ધુન મેં મરના શહાદત હય ઉનકી

મશકકત^{૧૦} મેં ઉમ્ર ઉનકી કટતી હય સારી (૭૭) નહીં આતી આરામ કી ઉનકે બારી
સદા બાગદોડ ઉનકી રહતી હય જારી-ન આંધી^{૧૧} મેં આજિજ^{૧૨} ન મેં હ^{૧૩} મે
હયે આરી^{૧૪}

ન ભૂ^{૧૫} જોઈ કી દમ તુડતી હય ઉનકા
ન ઠિર^{૧૬} માહ^{૧૭} કી જી-ધુડતી^{૧૮} હય ઉનકા

ન અહ બાબ^{૧૯} કી તેજ^{૨૦} એહ સાં સે ધાયિલ (૭૮) ન એટે સે તાલિબ^{૨૧} ન
બાઇ સે સાઇલ^{૨૨}
ન દુખ મેં દદ^{૨૩} સૂએ^{૨૪} આરામ માયિલ^{૨૫}-ન દરયાઓ કોહ ઉનકે રસ્તે મેં હાઇલ

ચુને હોં કબી રસ્તમો^{૨૫} સામર^{૨૬} જોસે
ચૂંચૂર^{૨૭} અબ બી લાખોં હયે ચુમનામ વેસે

કિસીકા યે ધુનહય કે જો કુછ કમાયે (૭૯) ખિલાયે કુછ ઓરોં કો કુછ આપ ખાયે
કિસીકા યે કદર^{૨૮} હય કે ઝીલે બસાયે-યે એહ સાં કિસીકા ન હરગિજ ઉઠાયે

૧ ચુનને (ચલતર) કા કામ ૨ મેહેલ ઓર હવેલી ૩ મુશક કે લોક ૪ નંગે
૫ જાનદાર મરજયે ૬ બેચેન ૭ તાકત; જોર ૮ બદન ૯ રહ; આતમા
૧૦ મહેનત ૧૧ બરસાત કે પહેલે અધેરા હોકર જો તુફાન હોતા હય વોહ ૧૨
નાચાર; થકને વાલે ૧૩ બરસાત ૧૪ બેકાર; નાચાર ૧૫ જો ગરમી બદનમેં ધુસ
કર બીમાર કરતી હય ૧૬ ઠાર ૧૭ મહીને કા નામ ૧૮ હીંમત તોડના ૧૯ દોસ્ત
મહોબત વાલે ૨૦ એહસાન નહીં ઉઠાતે ૨૧ માંગનેવાલે ૨૨ સવાલ કરને વાલે
૨૩ તરફ ૨૪ ચાહને વાલે ૨૫ ઈરાન કે મશહુર પહેલવાન ઓર સરદાર કા નામ
૫ ૨૬ રસ્તમ કે દાદા કા નામ હય ૨૭ ગેરત વાલે ૨૮ હટ.

કોઇ મહાવૃ હય ફિકો ૧૨જાંદો જનરમેં

કોઇ ચૂર હય હુખમે એહલે વતનમેં

જો મસૃદ્ધ ૪ હય કિસ્તકારી ૫ મેં કોઇ (૮૦) તો મશ્ગૂલ દુકાનદારી મેં કોઇ
અજાણી કી હય ગમ-ગુસારી ૬ મેં કોઇ, -જાણી કા ખિદમત ગુજારી મેં કોઇ

યે હય અપની રાહત કે સામાન કરતા

વોહ કુનખેજે હય જાન કર્યાન કરતા

કોઈ ઇસ તગોદવ ૭ મેં રહેતા હય હરદમ (૮૧) કે દોલત જહાંતક હો કીજે ફરાહમ
રહેં જો જી તાકે પુદ શાદો પુરરમ ૧૦ - મરેં જમ તો દિલપર નલેખયેં યે ગમ
કે બાદ અપને ખાયેગે ફરજદો જન કયા

લિખાસ ઉનકા ઓર અપના હોગા કર્દન કયા

બહોત દિલમેં અપને યે રખતે હયેં અરમા (૮૨) કે કરખયેં યાં કોઇ કારેનુમાયાં ૧૧
વોહ હોં તાકે જખ ચસ્મે આલમ સે પિનહાં ૧૨ - તો જિંકરે જમીલ ૧૩ ઉનકાખાકી રહે યાં

યહી તાલિખે શોહરતો ૧૪ નામ લાખોં

બનાતે હયેં જમદર ૧૫ કે કામ લાખોં

બહોત મુખલિસ ૧૬ ઓર પાક અંદે પુદાકે (૮૩) નિશાં જિનસે કાયમ હયેં સદકો ૧૭
સદકો ૧૮ કે

ન શોહરત કે ખાહાં ૧૯ ન તાલિખ સના ૨૦ કે - નુમાયશ્ચ ૨૧ સે બેગર દુશમન રિયા ૨૨ કે
રિયા જતર ૨૩ સખ ઉનકી પુદા કે લિયે હય

મશકકેં ત સખ ઉસકી રજા કે લિયે હય

કોઇ કનમેં હય ફકકી તાખત ૨૪ પે મદતૂં ૨૫ (૮૪) કોઇ નામે હકકી ઇશ્તાખત ૨૬
પે મદતૂં

કોઇ જોહદો ૨૭ સખરો કનાખત પે મદતૂં - કોઇ પનદો ૨૮ વાજે જમાખત પે મદતૂં

૧ ચકચુર ૨ ઓરત ૩ વતન વાલે ૪ કામમેં ૫ ખેતીવાડી. ૬ બાઈ
દોસ્તોં યાને કામકા ગમ દુર કરનેમેં ૭ કુટુંબ. ૮ ફિકર ૯ જમા ૧૦ ખુશ ૧૧
બડે કામ ૧૨ દુનિયા કી આંખસે છુપ જનામરજના ૧૩ હમદા ૧૪
મશહુર હોના ૧૫ લોકોં કે વાસ્તે ૧૬ પાક દિલ વાલે ૧૭ સચ્ચાઈ ૧૮ સફાઈ
૧૯ ચાહને વાલે ૨૦ તારીફ ૨૧ જહેરદારી ૨૨ મકર ૨૩ ઈબાદતમેં મહેનત કરના
૨૪ ઈબાદત ૨૫ આશિક; ફિદા ૨૬ ફેલાના ૨૭ ખુરે કામોં સે બચકર ખુદા
કી ઈબાદત કરના ૨૮ નસીહત કરના.

કોઇ મોજસે આપકો હય બચાતા

કોઇ નાવ હય ડૂબતોં કી તિરાતા

બહોત નોએ ધનસાં કે ગમખારો ચાવર (૮૫) હવાખાહે^૧ મિલત બેહઅંદેશે^૨ કિશવર^૩
શદાયદૃષ્ટે દરયાયે ખૂંમે ચનાવર^૪—જહાં કી પુરઆશાય—કિસ્તીકે લંગર

હરેક કોમ કી હસ્તો^૭ બૂદ ઉનસે હય યાં

સખ ઇસ અનબુમન^૮ કી નમૂદ^૯ ઉનસે હય યાં

કિસીપર હો સખતી સંગીબત^{૧૦} હય ધનપર (૮૬) કિસીપર હો ગમ રંજો
કુલપત^{૧૧} હય ધનપર

કહીં હો ફલાકત^{૧૨} મુસીબત હય ધનપર—કહીં આયે આફત કિયામત હય ધનપર

કિસી પર ચલેં તીર આમાજ^{૧૩} ચે હયેં

છુટે કોઈ રાહગીર^{૧૪} તારાજ ચે હયેં

ચે હયેં હાશ-તક^{૧૫} ખાત પર અડને વાલે (૮૭) ચે પેમાં^{૧૬} કા મેખાં સે
હયેં જડનેવાલે

ચે ફાજે હવાદિસ^{૧૭} હયેં લડને વાલે—ચે ગરોં કી હયેં આગમેં પડનેવાલે

ઉમડતા^{૧૮} હય રુકને સે ઓર ધનકા દરયા

જુન^{૧૯} સે જિયાદા હય કુછ ધનકા સવદા^{૨૦}

જમાતે હયેં જળ પાઉં હટતે નહીં ચે (૮૮) બઢા કર કંઠમશીર પલટતે નહીં ચે
ગયે ફેલ જળ ફિર સિમટતે નહીં ચે—જહાં બંદ ગયે બંદ કે ધટતે નહીં ચે

મોહિમ^{૨૧} બિન કિયે સરરર નહીં બેઠતે ચે

જળ ઉઠતે હયેં ઉઠકર નહીં બેઠતે ચે

૧-૨ ખેરખાહ ૩ મુદક ૪ તક્લીફે; મુસીબતેં ૫ તિરનેવાલે ૬ બડતૂફાનમેં
ફંસી હુઈ કિસ્તીકે લંગર=મહેનતી આદમી આઈ હુઈ મુસીબત કા રોકતે હયેં
૭ હોના; જાંઘી ૮ મતલબ ફુનિયા ૯ દેખાવ ૧૦ મુસીબત ૧૧ અફસોસ ૧૨
ઈફ્લાસ ૧૩ નિશાના ૧૪ રસ્તેકા જાને વાલા ૧૫ આખેર તક ૧૬ કરાર ૧૭
હાદસે ૧૮ જોશ ખાના ૧૯ દિવાંનાપન ૨૦ મિનજ કા નામ હય જિસકે
બઢબનેસે આદમી દિવાંના હો જતા હય ૨૧ બડા કામ ૨૨ ફતેહ કરના

પ્રદાને અંતઃ^૧કી હય જે ઉનકો કુવવત(૮૯)સમાધય દિલમેં બહોત ઉસકી અજમત
નહીં ફરતી ઉનકા મુંહ કોઇ જેહમતર-નહીં કરતી જેર^૨ ઉનકો કોઇ સુઉંબત

બરોસે પે અપને દિલો દસ્તોપા^૩કે

સમઝતે હયે સાથ અપને લશકર પ્રદા કે

નહીં મરહુલા^૪ કોઈ ફુશવાર ઉનકો (૯૦) હરેક રાહ મિલતી હય હમવાર ઉનકો
ચલિસ્તાં હય સહરાએ^૫ પુરખાર^૬ ઉનકો-બરાબર હય મેદાનો કોહસાર ઉનકો

નહીં હામલ ઉનકે કોઇ રહ^૭ ગુજર મે

સમન્દર હય પાયાબ^૮ ઉનકી નજર મેં

ધસી તરહ યાં એહલે હિમ્મત હયેં જિતને (૯૧) કમર બસ્તા હયેં કામપર
અપને અપને

જહાંકી હય સખ ધૂમધામ ઉનકે દમ સે-૨ કીર ઓર ગની સખ ઉફીલી^{૧૨} હયેં ધનકે
બજેર ધનકે બેસાળે સામાં થી મજલિસ

ન હોતે અગર યેહ તો વીરાં થી મજલિસ

જમીં સખ પ્રદાકી હય ચલબાર ધનહીં સે (૯૨) જમાને કા હય ગર્મ બાજાર ધનહીં સે
મિલે હયેં સઆદત કે આસાર ધનહીં સે-ખુલે હયેં પ્રદાઈ કે અસરાર ધનહીં સે

ધનહીં પર હય કુછ ૨.ખ. હય ગર કિસી કો

ધનહીં સે હય ગર હય શરફ આદમી કો

ધનહીં સે હય આબાદ હર મુલ્કો દોલત^{૧૩} (૯૩) ધનહીં સે હય સરસખજ^{૧૪}
હર કોમો મિલત

ધનહીં પર હય મોકૂફ કે.મેંકી ધ.જ.ત-ધનહીંકી હય સખ રુખા-મસકૂ^{૧૫}મેં બરકત
દમ ધનકા હય ફુનયા મેં રેહમત પ્રદા કી

ધનહીં કો હય ફખતી^{૧૬} ખિલાફત^{૧૭} પ્રદાકી

૧ બખશી ૨ મુસીબત ૩ હરાના; હટાના ૪ હાથપાઈ ૫ બડા કામ ૬
બરાબર-સીધી ૭ જંગલ ૮ કાંટાં સે ભરા હુવા ૯ પહાડોં કી જગા. ૧૦
રસ્તા ૧૧ જબ પાર હોવે યાને દરીયા ઉતરા હુવા હોવે. ૧૨ જિતકા કામ દુસરોં
કે સખબ સે હો ૧૩ સલતનત ૧૪ અઝી હાલત કે ૧૫ ફુનયા ૧૬ અઝી માહુમ
હોના ૧૭ કુશન શરીફ કી ઉસ આયત કી તરફ ઈશારા હય જિસમેં આદમ કો
પ્રદાને અપના બલીફા ફરમાયા હય.

ઉપરકે બંદકા ખુલાસા—જે મહેનત કરનેવાલે હયેં ઉનકો કોઈ કામ મુશ-
કેલ નહીં માહુમ હોતા બલકે મુશકેલ કામકો આસાન સમઝતે હયેં ઓર જિસ
કામકો પકડતે હયેં શીર ઉસકો છોડતે નહીં.

ધનહીંકા ઉઝલા હય હર ચહગુજર મેં (૯૪) ધનહીંકી હય યે રોશની દસ્તો^૧ દર મેં
ધનહીંકા ગુજરા હય સખ પુસ્કો તર મેં—ધનહીંકે કરશમે હયે^૨ સખ બેહ રો^૩ અરએ

ધનહીંસે હય દુતખા ચેહ આદમ ને પાયા

કે સર ઉસસે રહાનીયોં^૪ ને ઝુકાયા

હરેક મુદક મેં ખેરો અરકત હય ધનમે (૯૫) હરેક કામ કી શાનો શોકત હય ધન સે^૫
નખખત^૫ હય ધનસે શરાફત હય ધનસે—શરફ ધન સે ફા^૬ ધન સે ધ.જ.જ.ત હય ધન સે

જફાકશ^૬ બનો ગર હો ધ.જ.જ.તકે ખાહાં

કે ધ.જ.જ.ત કા હય બેદ જિલ્લત મેં પિનહાં^૭

મશફૂત કી જિલ્લત જિનહૂને ઉકાઈ (૯૬) જહાંમેં મિલી ઉનકો આખેર અડાઈ
કિસીને બગેર ધસકે હરગિજ ન પાઈ—ફજલત^૮ ન ધ.જ.જ.ત ન ફરમારવાઈ^૯

નિહાલ^{૧૦} ઇસ ગુલિસ્તાંમેં જિતને બદે હયેં

હમેશા વોહ નીચે સે ઉપર ચહેં હયેં

હુકુમત મિલી ઉનકો સફાર^{૧૧} યે જો (૯૭) ધમામત^{૧૨} કો પોહયે વોહ ફરસાર^{૧૩} યે જો
વોહ ફતખે^{૧૪} જ.માં ઠેરે અતતાર^{૧૫} યે જો—બને મરજબે ખલક^{૧૬} નજર^{૧૭} યે જો

ઉલુલ^{૧૮} યાં ઉઠે સરરાજ^{૧૯} કિતને

અખુલવકત^{૨૦} હો ગુજરે હલ્લાજ^{૨૧} કિતને

ન બૂનસ^{૨૨} ચા નોઅ^{૨૩} મેં હમસે બાલા (૯૮) ન ચા બૂઅલી^{૨૪} કુછ જહાંસે નિરાલા
ત.ખીઅત કો બચપન સે મેહનત મેં ડાલા—હુએ ઇસ લિયે સીહેબે કદ્રવાલા

અગર ફિકે કરખે^{૨૫} હુનર તુમકો બી હો

તુમહી ફિર અબૂનસ^{૨૬} ઓર બૂઅલી હો

૧ જંગલ. ૨—૩ દરયા ઓર જમીન ૪ ફરશતે ૫ શરાફત ૬ મહેનત કરને વાલે ૭ છુપા. ૮ ખુબગી ૯ હુકુમત ૧૦ આડ ૧૧ કંસારે ૧૨ બહોત ઇલ્મ રખને વાલેકો જો દરબ મીલતાથા ૧૩ યોખી ૧૪ બડે વલી ૧૫ ગાંધી ૧૬ જિનકી તરફ લોક ઝુકે ૧૭ સુચાર ૧૮ કમાલ વાલે ૧૯ જન બનાવેવાલે ૨૦ બડે રતબે કા વલી ૨૧ રઈ પીંજનેવાલે; પીંજરે. ૨૨ અખુ નસર ફારાખી મુસલમાનું મેં બડા મશહુર હકીમ હુવા હય. ઈસને બડી બડી ૬૦ કિતાબેં બનાઈ ઓર હીજરી ૩૩૯ મેં ઈસને વફાત પાઈ ૨૩ ભત; કિસમ ૨૪ નામી હકીમ થા દેખો સફા ૨૮ કી મોટ ૧૪ મી. ૨૫ હાસલ કરના.

બદ ૯૮ મેં કેસે કેસે ધધા કરનેવાહુને ઈલ્મમેં કમાલ પેદા કીયા થા.

બાકી પુસ્તક અપને પે તુમને ક્રિયા હય (૮૯) કે ધ.જ.જ.ત કી ચાંજિસ સત્ત^૧ પર
બિનાર^૨ હય
તરકકી કી મનજિલ કા જો રાહનુમા હય-તનજ.પૂલ કી કિસ્તીકા જો નાપૂદા^૩ હય

કવી પુસ્ત થીં જિસસે પુસ્તો^૪ તુમહારી
હુધ દસ્તખરદાર^૫ કેામ ઉસસે સારી

જુનર હય ન તુમમે^૬ ફૂલત હય બાકી (૧૦૦) ન ઇદમો અદમ હય ન હિકમત હય બાકી
ન મનતિક^૬ હય બાકી ન હયઅત^૭ હય બાકી--અગર હય તો કુછ કાબિ
લીયત હય બાકી.

અધેરા ન છાજયે ઇસ ઘર મેં દેઓ
શિર ઉકસાદો ઇસ ટિમટિમાતે દિયે^૮ કેા

❦ મુસલમાનું કેા મહેનત કરની ચાહીએ. ❦

બહોત હમ મેં ઓર તુમ મેં જવહર હયેં મખફી^૯ (૧૦૧) ખબર કુછ ન હમકો
ન તુમકો હય જિનકી
અગર જોતે જ કુછ ન ઇનકી ખબર લી-તો છોજયેજો મિલકે મિદો મેં મિદી

યે જવહર હયેં હમમેં અમાનત પૂદાકી
મખાદા^{૧૦} તકફ^{૧૧} હો વદીઅત^{૧૨} પૂદાકી

યહા નવજવાં ફિરતે આજાદ જો હયેં (૧૦૨) કમીન^{૧૩} કી સોહબત મેં ખરબાદ જો હયે
શરીફ^{૧૪} કહેજાતી અવલાદ જો હયેં-મગર નજો^{૧૫} આબાઓ^{૧૬} અજદાદ જો હયેં

૧ થમ ૨ ખુનયાદ ૩ રોકનેવાલા ૪ ઉપરકી યાને બાપદાદા ૫ હાય ઉઠાનેવાલી
૬-૭ ઈદમકે નામ હયેં જિનકે પઢનેસે અકલ બઢતી હય ૮ દીયા=યાને
અલીલી હાલત અછી કરને કા વખત હય. ૯ છુપા ૧૦ રખેને ૧૧ મિટળના
૧૨ અમાનત=કુશન શરીફમેં હયે કે પુદા તઆલાને (અમાનત) આદમ કો ખલીફા
બનાયા યાને સખપર હુકુમત કા ઈખત્યાર દીયા. ૧૩ શરમ ૧૪ બાપદાદા.

અગર નકદે^૧ કુરસત ન યુ મુદત ખોતે
યહીર ફ.ખ. આખાઓ અજઠાદ હોતે

યહી જો કે ફિરતે હયે ખેઈદમો જહિલ (૧૦૩) બહોત ધનમેં હયેં જિનકે જવહર
હયેં કામિલ

રજાવલ મેં પિનહાં હયેં ધનકે ફ.ખ.લ-ધનહીં ના કિસૂપ મેં હયેં પોશીદ કામિલ
ન હોતે અગર માયલે લહવોખાજી
હજરૂં ધનહીંમેં થે ફીસીદઓ રાજી

યહી કામ હય જિસમેં કે.હ.ત. આદમી કા (૧૦૪) જહાં શોર હય હર તરફ
નાકસીકા

નહીં જહલ^{૧૦}મેં જિસકે હિસ્સા કિસીકા-કબી ઇદમો ફ.ન.પર થા ક.ખ.ખ. ઇસીકા
વોહ થીં બરકતેં સમ.ઓ કોશિય કી સારી
વોહી ખૂં હય વરના રંગોં મેં હમારી

હુકૂમત સે માયૂસ તુમ હો ચુકે હો (૧૦૫) જ.રો માલસે હાય તુમ ધો ચુકે હો
દિલેરી કા ઢક^{૧૧} ઢકકે મુંહ રો ચુકે હો-ખુશુ.ર્ગી ખુશુ.ર્ગોંકી સખ ખો ચુકે હો

મદાર અખ ફ.કત. ઇદમપર હય શરફ કા
કે બાકી હય તરકા^{૧૨} યહી એક સલફ^{૧૩}કા

હમેશા સે જો કેહતે આયે હયેં સખ માં (૧૦૬) કે હપ ઇદમ સરમાયે^{૧૪} ફ.ખ. ધનસાં
અરખ ઓર અજમ હિંદ ઓર મિસરો યૂના-રહા ઇતેફાક ઇસપે કામોં કા યક્સાં

થે દાવા થા એક જિસપે હુજજત^{૧૫} ન થી કુંજ
ખુદી હસપે અખતક શહાદત ન થી કુંજ

૧ પુ'જ=વક્ત ૨ નામ નિકાલતે ૩ ખુરાઇયાં ૪ નેકીયાં ૫ ખેલ તમાશા
૬ તુસ (મશહદ કા અસલ નામ)કા રહેનેવાલા નસીરદીન તુસી હીજરી સાતમી
સદીમેં હોલાકુખાં બાદશાહકા મુસાહેબ થા ઇદમમેં ઇસકો કમાલ થા. ૭
ફખરદીન રાજી બડે નામાવર આલિમ રે શેહરકે રહેનેવાલે હીજરી ૫૪૩ મેં
પેદા હુએથે. ઈનહુને બડી બડી ૫૦ કિતાબેં બનાઈ જિનમેં ૭ જીદદેં તફસીરે
કબીર (કુરાન શરીફકી તફસીર)કી હયેં. ૮ ખોટ ૯ નાલાયકી ૧૦ જહાલત મેં
મુસલમાન સખસે બડકર હયેં. ૧૧ મુંક ઢાંક કર ૧૨ વારસા ૧૩ પહેલેવાલે. ૧૪
પુ'જ; અસલ ૧૫ દલીલ=અખતક ખેદલીલ સખને માના થા મગર અખ યુરોપ
કે ઇદમને દલીલ કે સાથ મનવાયા.

❀ યુરોપ કે ઇસ્મા હુનર. ❀

જવાહિર થા એક સખકી નજર મેં ભારી (૧૦૭) પરખને કી બિસકે ન આપથી ખારી

૧. બુધિ થે સખ ઇસ્માકે એતેખારી-ન થીં તાકતે ઉસકી મઆલૂમ સારી

પે અખ બેહરો બર દેરહે હયેં મવાહી

કે થા ઇસ્મા મેં જોરે દસ્તે? ઇલાહી

ક્રિયા કોહસાંકો મિસમાર ઇસને (૧૦૮) ખનાયા સમન્દર કો ખાજર ઇસને

જમીન કો મનવાયા દવવારે ઇસને—સવાબિતકો ડેરાયા સધિયાર ઇસને

લિયા બાપસે કામ લશ્કરે કથી કા

દિયા પુતલીયું કા સકતપ આદમી કા

યે પત્થર કા ઇન્દિન હય જલવાનેવાલા (૧૦૯) જહાજ કા ખુશકી મેં ચલવાનેવાલા

સંદાઓકો સાંચેમેં ઢલવાનેવાલા-જમીનકે ખજાને ઉગલવાનેવાલા

યહી બકલકો નામાબર^{૧૦} હય ખનાતા

યહી આદમી કો હય બેપર^{૧૧} ઉડાતા

તમદુન કે એવાં કા મેમાર^{૧૨} હય યે (૧૧૦) તરકકી કે લશ્કરકા સાલાર^{૧૩} હય યે

કહીં દસ્તકાં^{૧૪} અવજાર હય યે-કહીં જંગળેયો^{૧૫} કા હતિયાર હય યે

દિખાયા હય નીચા દીલેરોં કો ઇસને

ખનાયા હય રોખાહ^{૧૬} શેરોં કો ઇસને

ઇસીકી હય સખ ચારસૂ હુકમરાની (૧૧૧) કિયે ઇસને જોર અરમની^{૧૭} ઓર યમાની^{૧૮}

હુયે રામ^{૧૯} દેવાને માબનદરાની^{૨૦}-ગયે જાબુલી^{૨૧} જૂલ સખ પહેલવાની

૧ અલ્લાહકે હાથ કા જોર=બહોત જોર. ૨ ફિરનેવાલી. ૩ મુકામી તારે.

૪ ફિરનેવાલે તારે. ૫ તાકત; જોર ૬ જલવાને કી ચીજ જેસા વિલાયતી કોયલા. ૭ આવાજ.

૮ નિકલવાને વાલા જેસા કોયલા ઓર ઘાંસતેલ વગેરા. ૯ ખીજલી.

૧૦ નામ લે જાનેવાલા=તાર. ૧૧ બહુન. ૧૨ ખનાનેવાલા (સુધારે કે મેહલકા)

૧૩ સરદાર. ૧૪ હાથસે કામ કરનેવાલે ૧૫ લડનેવાલે. ૧૬ લોકડી. ૧૭

આરમીનીયા કે રહેનેવાલે. ૧૮ યમનકે રહેનેવાલે. ૧૯ તાબેદાર. ૨૦ ગીલાન

ઓર દેલ્હી કી પૂર્વ કા મુલક વહાં કે બહાદુર આદમી ૨૧ કાબુલ કી મગરેબ કે

મુલક કા અસલ નામ જામિલ થા ઉસકે રહેનેવાલે.

ઉપરકે સખ બંદોકા ખુલાસા=યુરોપકે ઇસ્માને રેલ, આગબાટ, કપડે છુનનેકે સાંચે, તાર, હવામેં ઉડનેકો બહુન વગેરા બહોત કામ કીયે હયેં જિનસે કમ વકતમે બહોત કામ હોતા હય.

હુવા ઉસકી તાકતસે તસખીર^૧ આલમ
પડે સામને ધસકે ચરકસર^૨ ન દેલમ^૩

યે લાખૂં પે હમ સેકડૂં કો ચઢાતા (૧૧૨) સવાઈ કો પ્યાદૂંસે હમ જૂક દિલાતા
જહાંગૂંસે હમ જોરકૂંકા ભિડાતા—હિસાકૂંપકા હમ ચુટકીયો મેં ઉડાતા

હુવા કોઈ હરખૂંસે ધસકે ન સરખર^૭
ન ઠેરી જિરા^૮ ધસકે આગે ન બકતર

બિનહૂં ને બનાયા ઉસેઅપના યાવર^૯ (૧૧૩) હરેક રાહમેં ઉસકો ઠેરાયા રાહબર^{૧૦}
યે કેાલ આજકલ સીદિક^{૧૧} આતા હમ ઉનપર—કે એક નોઅ^{૧૨} હમ નોએ ધનસાંસે
બરતર

અલગ સખ સે કામ ઉનકે ઓર તોર હયેં કુછ
અગર સખ હયેં ધનસાં તો વોહ ઓર હયેં કુછ

બહોત^{૧૩} ઉનકો મેં બિજા તુમા^{૧૪} જાનતે હયેં (૧૧૪) બહોત દેવતા ઉનકો ગરદાનતે^{૧૫} હયેં
પે જો ઠીકઠીક ઉનકો પેહાનતે હયેં—વોહ ધતના મુકરર ઉનહેં માનતે હયેં

કે દુનયા ને જો કી થી અખતક કમાધ
વોહ સખ જુજાવો કુલ ધનકે હિસ્સે મેં આધ

ક્રિયા ધદમ ને ઉનકો હરફન મેં યકતા (૧૧૫) નહમસર^{૧૬} રહા કોઈ ઉનકા નહમતા^{૧૭}
હરેક ચીજ ઉનકી હરેક કામ ઉનકા—સમઝ ખૂઝ સે હમ જમાને કી બાલા
સનાએ^{૧૮} કા સખ ઉનકી તકતે હયેં એસે
અજાએખ મેં કુદરત કે હેરાં હોં જોસે

૧ જીતના; કબજેમેં લાના. ૨ સરકેશીયા કે રહેનેવાલે. ૩ દેલમ કે રહેનેવાલે.
૪ હોડીયાં. ૫ કોટ. ૬ લડાઈ. ૭ ફતેહમંદ. ૮ એક કીસમ કા બકતર. ૯ મદદ-
ગાર. ૧૦ રસ્તા બતાનેવાલા. ૧૧ સચ્ચા. ૧૨ જાત=યાને હયેં તો આદમી મગર
ઈદમકે સખબસે ગોયા ઓર બઢકર જાતકે હો ગયે. ૧૩ જો જાહિલ હયેં. ૧૪
મોજબ કરનેવાલે. ૧૫ બનાતે હયેં. ૧૬ મુકાબલા કરને વાલે. ૧૭ ઉનકે જોસે.
૧૮ કારીગરી કે કામ.

ઉપરકે બંદકા ખુલાસા-યુરોપ વાલુંને તોપ બંદૂક વગેરા લડાઈ કે
એસે એસે સામાન નિકાલે કે અસલ બહાદુર આદમીયું કી બહાદુરી અખ-
બકાર હોગઈ.

દિયે ઇસ્મ ને ખોલ ઉન પર ખજાને (૧૧૬) છુપે ઓર ખજાને નયે ઓર પુરાને
ખતાએ ઉનહેં ગેબકે માલખાને—દિખાએ ફત્તુહાતકે સખ ઠિકાને

હવા જેસે છામ હય સખ ખેહરો ખરપર
વોહ યું છા ગયે ખાવરર ઓર ખાખતરકે પર

યે સય હય કે હય અસ્મે તાલીમ દોલત (૧૧૭) રહી હય સદા પુસ્તે હિંકમત^૪ હુકમત
હુકમત નત નિસકી ફુનયા સે રખસત—ન ઇસ્મ ઉનમેં ખાકી રહા ઓર ન હિંકમત

ન યુનાન મહકુમ^૫ હો કર રહા કુહ
ન ઇરાન તાજ અપના ખો કર રહા કુહ

યે એક ખારકશ્ત સંખો હિમમત મેં કામિલ (૧૧૮) યે કેહતા થા મેહનત સે છુટતા
થા જખ દિલ

કે જિન સખતીયું કા ઉઠાના હય મુશકિલ—વોહી હયેં કુહ અખ દિલ ઉઠાને કે કામિલ

હલાલ આદમીકો હય ખાના ન પીના
નહો એક જખતક લહૂ ઓર પસીના

❖ મુસલમાનુમેં પહેલે ઇસ્મકી કેસી કદરથી. ❖

નહીં સેહઝગર સેદ્ધકા હાય આના (૧૧૯) તો લાજિમ હય ઘોડો કા સરપટ ભગાના
ન ખંડો જો હય ખોઝ ભારી ઉઠાના—જરા તેજ હાકો જો હય દૂર જાના

જમાના અગર હમસે જોર આજમા^૬ હય
તો વકત અય અજળે યહી જોર કા હય

કરો યાદ અપને ખુશુગીં કી હાલત (૧૨૦) શદામદ્દમેં જો હારતે યે ન હિમમત
ગીઠતે યે ખરખં સદર કી મશકુત—ગરીખી મેં કરતે યે કરમે^{૧૦} ફજલત

૧ ફતેહ. ૨-૩ પસચીમ ઓર પૂર્વ દીસા. ૪ ઇસ્મ કી મદદગાર હુકમત
હય ઓર દોલત. ૫ તામે=યાને યુનાન ઓર ઇરાનકી હુકમત જાતી રહી તો
ઈસ્મ જી જતા રહા. ૬ લડકે કાઢને વાલા. ૭ શીકાર. ૮ જોર આજમાને વાલા
૯ મુસીખતે ૧૦. ઇસ્મકા હાસલ કરના.

૧૧૮ બંદકા મતલબ.—મહેનત કરનેસે મુશકેલ ચીજ જી હાસલ હો
સકતી હય ઓર મદદ આદમી કા ચેડી કામ હય કે મહેનત કરતા રહે.

૧૨૦ બંદકા ખુલાસા—પહેલે કે મુસલમાનુને બહોત મહેનત ઉઠા કર પૂરા
ઈસ્મ હાસલ કીયા થા. ઓર દૂર દૂર તક જાતે યે.

જહાં ખોજ^૧ પાતે થે ઈશ્વો હુનર કા
નિકલ ધર સે લેતે થે રસ્તા ઉધર કા

ઈરાકેનો^૨ શામાતો^૩ ખારજો^૪ તૂરાં^૫(૧૨૧)જહાં જિન્સે તાલીમ સુનતે થે અરજી^૬
વહી^૭ પયસિપર^૮ કરકે કાહો બિયાબાં-પોંહયતેથે વૃક્ષાખ^૯ ઉદ્ધતાંઓ^૯ ખેન

જહાંતક અમલ દીને ઇસલામ કા થા
હરેક રાહ મેં ઇનકા તાંતા બંધા થા

નિ જામીયા^{૧૦} તૂરીયા^{૧૧} મુસતનસરીયા^{૧૨} (૧૨૨)નશીસીયા^{૧૩} સિતીયા^{૧૪} ઓર
સાહેબીયા^{૧૫}
રવાહીયા^{૧૬} ઇજાજીયા^{૧૭} ઓર કાહેરીયા^{૧૮}—અજીજીયા^{૧૯} જેનીયા^{૨૦} ઓર
નાસરીયા^{૨૧}

થે કાલેજ થે મરકજ^{૨૨} સખ આફ્રાકીયું^{૨૩}કે
હિજાજીઓ^{૨૪} કુરદીઓ^{૨૫} કબચાકીયું^{૨૬}કે

૧ પતા. ૨ હો. ઇરાક યાને ઇરાકે અરબ ઓર ઇરાકે અનજમ. ૩ શામ યાને સીરીયા કે નૂદે નૂદે હિસ્સોં કો 'શામાત' લી કહેતે હયે. ૪ ખોરાસાન કી ઉત્તર કા મુલક જિસકા બરા શેહર 'ખીવા' હયે. ૫ મુલકકા નામ હયે. ૬ સસતા; બહોત. ૭ કાટકર; ચલકર. ૮ પઢનેવાલે. ૯ ગીરતે ઉઠતે=તકલીફ ઉઠા કર. ૧૦ ઇસ નામકે પાંચ મદ્રસે હિરાત, નિશાપૂર, ઇસફહાન, બસરા ઓર બગદાદ મેં અલખ અરસલાં કે વજીર ખાન નિજમુલ મુલક ને લાખોં રૂપિયા ખર્ચ કર કે બનવાયે થે ઓર સાલકા ખર્ચલી લાખોં હોતા થા. ૧૧ મુસલ કે હાકેમ અરસલાં શાહ ને ઇસ મદ્રસે કો બડે ખર્ચસે મુસલ મેં કાયમ કીયા થા. ૧૨ ઇસ મદ્રસેકો બગદાદ કે ખલીફા મુસતનસર ખિલા ને બગદાદ મેં કાયમ કીયા થા. ૧૩ બેતુલ મુકદ્દસ (જરસલમ) મેં બડા મદ્રસા થા. ૧૪ સલાહુદીન કી બેન ત્રિપુશામ ખાતૂનને ઇસ મદ્રસેકો દમેસ્કમેં કાયમ કીયા થા. ૧૫ ઇસ મદ્રસે કો વજીર સરીહદીનને કાહેરા (મિસર) મેં બનવાયા થા. ૧૬ ઇસ મદ્રસે કો દમેશક મેં રવાહાકે પોતે જકી અબુલ કાસિમ ને કાયમ કીયા થા. ૧૭ દમેશકમેં બડા મદ્રસા થા. ૧૮ ચેહ મદ્રસા ઇસકંદરીયા (એલેક્ઝાન્ડરીયા) મેં થા. ૧૯ ચેહ મદ્રસા મુસલ મેં થા. ૨૦ ચેહ મદ્રસા બગદાદ મેં થા. ૨૧ ચેહ મદ્રસા મલેક અનનાસિર સલાહુદીન ને કબરસ શેહર મેં કાયમ કીયા થા. ૨૨ ખીચકી જગા. ૨૩ પરદેશી. ૨૪ હિજાજ કે રહેને વાલે. ૨૫ શામમેં કુર દિસતાન પ્રાંત કે રહેનેવાલે ૨૬ કબચાક કે રહેનેવાલે.

* હિંમત સે કામ લેના ચાહીએ. *

બશ્વરકો હય લાજિમ કે હિંમત ન હારે (૧૨૩) જહાંતક હો કામ આપ અપને સંવારે
ખુદા કે સિવા છોડદે સખ સહારે^૧—કે હયેં આર^૨ જોર કમજોર સારે

અડે વક્ત તુમ હાયેં—ખાયેં^૩ ન ઝાંકો
સદા અપની ગાડીકો ગર આપ હાંકો

* અપની જાત પર ભરોસા રખના. *

બહોત ખાન^૪ ખેદશતેહા^૫ તુમને ખાએ (૧૨૪) બહોત બોઝ બંધ બંધકે તુમને ઉઠાએ
બહોત આસપર સાજી રાગ ગાએ—બહોત આર^૬ તુમને જલવે દિખાએ

બસ અખ અપની ગરદનપે રખો જુવા^૭ તુમ
કરો હાજતેં આપ અપની રવા તુમ

તુમહીં અપની મુશ્કિલકો આસાં કરોગે (૧૨૫) તુમહીં દર્દ કા અપને દરમાં^૮ કરોગે
તુમહીં અપની મનજિલકા સામાં કરોગે—કરોગે તુમહીં કુછ અગર યહાં કરોગે

ધુપા દસ્તે^{૧૦} હિંમત મેં જોરે ક.ખી^{૧૧} હય
મસંલ હય કે હિંમતકા હામી ખુદા હય

સરાસર હો ગો સલતનત ફેજુસતર^{૧૨} (૧૨૬) રચાયત કી ખુદ તરખીયત મેં હો યાવર
મગર કોઈ હાજત નહીં ઇસસે બદતર—કે હર બોઝ હો કામ કા સલતનત પર

હો ઇસતરહ હાયોં મેં ઉસકે રચાયત
કે કબજે મેં ગરસાલ^{૧૩} કે જોસે મૈયત

૧ ભરોસે ૨ ફુસરેકા. ૩ જમણી ડાબી=આસપાસ. ૪ ખાનચે. ૫ ભૂખ બગિર.
૬ કમેદ. ૭ ફુસરે કે સહારે સે, ચંદરોબ. ૮ છુંસરી. ૯ ઇલાજ. ૧૦ હીંમત કા
હાથ. ૧૧ ખુદાઈ જોર. ૧૨ ફાયદા પોંહયાનેવાલી. ૧૩ નહલાનેવાલા.

૧૨૩ બંધકા મતલબ—હરેક મુસલમાન ફુસરે કે ભરોસે પર ન રહે ખુદ
અપની હીંમતસે કામ કરે તો ખુદા ઉસકો ફતેહમંદ કરેગા.

૧૨૪ બંધકે પડેલે ૪ મિસરોં કા મતલબ થેહ હયે કે મુસલમાનૂં ને અંગ્રેજ
તાલીમ સરકાર કે કહેને સે લી અપની ફિકર નહીં લી.

બાદકા મતલબ—અપની ભલાઈકે વાસ્તે આપ ખુદ અપની જાતપર ભરોસા
કરકે કરતે રહો તો બહોત ઠીક હોગા.

વોહી ગુર તિજરત કે ઉસકો સિખાયે (૧૨૭) વોહી સુનઅત^૧ ઓર હિરદૃત^૨
ઉસકો બતાયે
વોહી કિસ્તકારી^૩કે આધ^૪ સિખાયે—વોહી ઉસકો લીખવાયે વોહી પઠાયે

મિલા જિસ રચૈતકો એસા સહારા
કિયા આદમીયત ને ઉસસે કિનારા

યહી સતતનત કી હય કાફી એઆનત^૫ (૧૨૮) કે હો મુદકમેં અમન ઉસકી બદોલત
નુકસ^૬ ઓર અમનાલ^૭કી હો હિદાઈત—હુકુમત મેં હો એતેદાલ^૮ ઓર અદાલત

ન તોડા^૯ રચૈયત પે બેળ હો કોઈ
ન કાનુન છુટ^{૧૦} કારરમા^{૧૧} હો કોઈ

જહાં હો યે અંદાજે^{૧૨} ફરમાં રવાઇ (૧૨૯) રૈઅત કી હય વાં નિપટ બેહ્યાઇ
કે હર કામમેં આસ હુઠે પરાઇ—કરે આપ અપની ન મુશકિલ^{૧૩} કુશાઈ

ખડા હો સહારે એક અડવાડ^{૧૪}કે ઘર
હટી વોહ જહાં આ રહા યે જ.મીપર

❀ હાલત દુરસ્ત કરનેવાલા ફકત ઇદમ હય ❀

ગયા અબ વોહ.દિલતંગીયૂકા જ.માના (૧૩૦) કે અપનૂંકા હિસ્સા થા પઢના પઢના
બરેહમન કા પહેને અગર શુદ્ર^{૧૫}બાના^{૧૬}—તો ઉસપર નહીં કોઈ અબ તાજ. યાના^{૧૭}

હુવે બરતરફ સખ નશેઓ^{૧૮} ફરાજ અબ
સફેદો સિયા મેં નહીં ઇમિતિયાજ^{૧૯} અબ

બપ અમ વકત કા હુકમે^{૨૦}નાતિક યહી હય (૧૩૧) કે જો કુજ હય દુનયામેં
તાલીમ હી હય
યહી અ.જકત અસ્તે ફરમાં^{૨૧}—દિહી હય,—પરીમેં છુપા તિરરે^{૨૨} શાહેનશહી હય

૧ કારીગરી. ૨ ધંધા; પેશા. ૩ ખેતીકા કામ ૪ મદદ. ૫ આદમી. ૬ માલ.
૭ બરાબરી, નન્યાદા ન કમ. ૮ જબરકાનુન. ૯ સિવા; છોડકર. ૧૦ કામ કરને
વાલા; હાકેમ. ૧૧ ઢંગ. ૧૨ આકૃતકો દુર કરના ૧૩ ટેકે કી લકડી. ૧૪ હિંદુમેં
હલકી ઓર નીચ કામ. ૧૫ લિખાસ; કપડા= પહેલે હિંદુઓંકી હુકુમતમેં
થા કે શુદ્ર જો કપડા બમન પહેનતા થા ઉસકો અગર પેહને તો સખત સખ પાતા.
૧૬ સખ. ૧૭ ફેરફાર (બરાઇકે સાથ નિસબત રખને વાલે) ૧૮ ફરક. ૧૯
તાકીદી હુકમ. ૨૦ હુકુમત. ૨૧ બેદ.

મિલી હય યે તા.ક.ત ઇસી કીમીયા કો

કે કરતી હય યે એક શાહો ગદા કો

સિખાતી હય મહૂમ^૧ કો.યે ઇતિ.અ.ત.૨(૧૩૨) સુઝાતી હય હા.કિમકો રાહે અ.દાલત
દિલોં સે મિટાતી હય નક.શે અ.દાવત—જહાંસે ઉઠાતી હય રરમે અગાવત^૩

યહી હય રઐ.યત કો હંક.દાર કરતી

યહી હય કહોમાહ^૪કો હમવાર^૫ કરતી

સુની હય ગરીબૂંકી ફરયાદ ઇસીને (૧૩૩) ક્રિયા હય ગુલામી કો ખરખાદ ઇસીને
રિખઅઝીક^૬કી ડાલી હય બુનયાદ ઇસીને—ખનાયા હય પખલીક^૭કો આજ.દ ઇસીને

મુક.યદ^૮બી કરતી હય યે ઓર રેહા બી

ખનાતી હય આજ.દ બી ખાવદા^૯બી

તિજરત ને રોનક હય યે ઇસસે પાઈ (૧૩૪) કે હેચ ઉસકે આગે હય ફરમારવાઈ
ફ.લાહ.ત^{૧૦}કી યે મનજે.લત^{૧૧} હય બદાઈ—કે ફ.લાહ.૧૨ કરતેહયે મોજિજનુમાઈ^{૧૩}

તરકં.ગી યે સનઅ.ત^{૧૪}કો દી હય બલા કી

કે હોતી હય માલૂમ કુદરત ખુદા કી

યેના-ઇતેફાકી^{૧૫}હય કે.મોંસે ખોતી (૧૩૫) યે કોમી મોહ.ખયત^{૧૬}કો હય ખીજ ખોતી

યે આપસકે કીને દિલોં સે હય ઘોતી—યે દાન હય સખ એક લડ.મેં પિરોતી

યે નુક.તૂં યે ખતકી તરહ હય ગુજરતી

કરોડોં દિલોં કો હય યે એક કરતી

જહાં યે નહીં વાં ન કે.મ ઓર નમિસ્તત (૧૩૬) ન મુલકી હિ.માયત ન કે.મી હ.મીયત

જુદા સખકે રંજ ઓર જુદા સખકી રાહ.ત—અઝગ સખકી જિલ્લત અઝગ સખકી

ઈ.જ.જ.ત

ખ.ખર વાં નહીં યે કે હય કે.મ શય કયા

ધુરા સરરે હ.ક. ઇસતઅલ્લુક^{૧૭}મેં હય કયા

૧ રૈઅત. ૨ તાબેઝારી. ૩ ખત્રા. ૪ છોટ ખડે. ૫ સરખે. ૬ પ્રેન સત્તાક રાજ; લોક સખ ખીલકર એક પ્રેસીડન્ટ ખનાતે હયેં ઓર સખકી સલાહ સે રાજ ચલતા હય. ૭ લોક. ૮ કાનુકા પાખંદ. ૯ વફાદાર. ૧૦ ખીજ ખોતે ઓર ઝાડ રોપને કા ઈલમ. ૧૧ દરખ. ૧૨ જો દલાહત મેં હોશવાર હો. ૧૩ મોજીજ દિખ-લાના=નિસસે તાજીખી હોને. ૧૪ હુનર. ૧૫ લડાઈ. ૧૬ એક કરતા. ૧૭ સંખંધ.

૧૩૩ ખંદકે પહેલે મિસરેકા મનલખ ઇગ્લાઃ વગેરામેં બહોત ગરીબખાને ખને હયેં.

જિનહુને કે તાલીમ કી કદો કીમત (૧૩૭) ન જાની-મુસલ્લત.^૧ હુઇ ઉનપે જિલ્લત મુલક ઓર સલાતીને ખોઇ ઉકમત-વરાતુપે હાઇ અમીર^૨ કે નકબત^૩

રહે ખાનદાની ન ઇજ્જત કે કામિલ

હુયે સારે દાવે શરાફત કે ખાતિલ

ન ચલતે હયે વાંકામ કારીગરોં કે (૧૩૮) ન બરકત હય પેશે મેં પેશાવરોં કે બિગડને લગે ખેલ સોદાગરોં કે-હુયે બંદ દરવાજે. અકસર^૩ ધરોં કે

કમાતેયે દોલત જો દિનરાત ખેડે

વોહ હયે અબ ધરે હાતપર હાત^૪ ખેડે

✽ ઇલમ કે સખખસે યુરોપ ઓર અમેરીકા કે સખ મોહતાજ હયે. ✽

હુનર ઓર ફન વાંકામ ધટતે જાને (૧૩૯) હુનરમંદ હો રોજેશખ^૫ ધટતે જાતે અદીબોં કે ફજલો^૬ અદબ ધટતે જાતે-તખીમ^૭ ઓર ઉનકે મતબ^૮ ધટતે જાતે

હુએ પરત સખ ફલસફી^{૧૦} ઓર મનાજિર^{૧૧}

ન નાજિમ^{૧૨} હયે સરસખજ^{૧૩} ઉનકે ન નાસિર^{૧૪}

અગર એક પેહેનનેકો ટોપી ખનાયે (૧૪૦) તો કપડા વોહ એક ઓર દુનયાસે લાયે જો સીનેકો વોહ એક સુધમંગાયે--તો મશરિક^{૧૫} સે મગરિખ^{૧૬} મેં લેનેકો જાયે

હરેક શયમેં ગેરોં કે મોહતાજ હયે વોહ

મિકેનીકસ^{૧૭} કે રવ^{૧૮} મેં તારાજ હયે વોહ

ન પાસ ઉનકે ચાદર ન ખિસતર હય ધર કા (૧૪૧) ન બરનન હયે ધર કે ન જેવર હય ધર કા

ન ચાકૂ ન કેચી ન નિશતર હય ધર કા—સુરાહી હય ધરકી ન સાગર હય ધર કા

૧ કખખ કરનેવાલી; સવાર. ૨ બદખખતી; ઈફ્લાસ. ૩ બહોત. ૪ બેકાર. ૫ દિનરાત. ૬ ઈલમવાલો. ૭ ઇલમ. ૮ વૈદ. ૯ દવાખાના. ૧૦ હકીમ-અકલકા ઈલમ રખનેવાલા ૧૧ બેહેસ યાને વાદવિવાદ કરનેવાલો ૧૨ નજમ (કવિતા; પદ્ય)કા ઈલમ જાનનેવાલા ૧૩ નસર (ગદ્ય)કા ઈલમ જાનને વાલો ૧૪ અગી હાલતમેં ૧૫ એશીયા કે મુલક ૧૬ યુરોપ કે મુલક ૧૭ અંગ્રેજમેં કલોં કે ઈલમ કો કહેતે હયે ૧૮ ચાલ.

ઉપરકે બંદશ ખુદાસા-ઈલમ ઓર હુનર હમારે ઘર ગયે ઓર હરેક ચીજમેં યુરોપવાલોં કા મોહતાજ હોના પડતા હય-કયું કે ઈલમ ઓર હુનર કી વહાં તરફી હય.

કંવલ મજલિસ^૧ મેં કલમ દફતરોં મેં
 અસાસી^૨ હય સખ આરીયત^૩કા ધરોં મેં
 જે મગરિય સે આયે ન માલે તિજરત(૧૪૨) તો મરજયે^૪ જૂકે વહાં એહલે હિરફત
 હો તુજ્જર પર ખંચ રાહે મજશત^૫—ફકાનોં મેં હુંદી ન પાયે બખ્ત^૬
 પરાયે સહારે હયેં બેપાર વહાં સખ
 ઉફલી^૭ હયેં સેઠ ઓરતુજ્જર વહાં સખ
 ચે હયેં તકે^૮ તાલીમ કી સખ સખયેં(૧૪૩) વોહ કાશ^૯ અખ બી ગફલત
 સે બાજ અપની આયેં
 મખાદા રકે આરીયત^{૧૦} ફિર ન પાયેં—કે હયેં બેપના આનેવાલી બલાયેં
 હવા બદતી જાતી સરે રેહગુજર હય
 ચિરાગેકો ફાતૂસ બિન અખ ખતર^{૧૧} હય
 લિયે ફદ^{૧૨} અખ શીએ^{૧૩} દોરોં ખડા હય(૧૪૪) હરેક ફેજ કા જયજ^{૧૪} રહે રહા હય
 જિનહેં માહિર^{૧૫} ઓર કરતખી^{૧૬} દેખતા હય—ઉનહેં અખ શતા તેગો^{૧૭}
 તખ્લો^{૧૮} લિવા^{૧૯} હય
 પે હયેં બેહુનર ચક કલમ છટતે જાતે
 રિસાલોં સે નામ ઉનકે હયેં કટતે જાતે
 બસ અખ ઇમો ફનકે વોહ ફેલાવ સામાં(૧૪૫)કે નસતેં તુમહારી બનેં જિનસે ઇનસાં
 ગરીબોં કો રાહે તરકકી હો આસાં—અમીરોં મેં હો નૂરે તાલીમ તાખાં
 કોઇ ઉનમેં દુનયાકી ઇજજત કો થામે
 કોઇ કિશ્તીએ દીનો મિલ્લત કો થામે
 બને કામ ખાને કમાનેકે કાબિજ (૧૪૬) જમાનેમેં હો મુંહ દિખાને કે કાબિલ
 તમહુન^{૨૦} કી મજલિસમેં આને કે કાબિજ—ખિતાબ આદમીયત કા પાનેકે કાબિલ
 સમજને લગેં અપને સખ નેકો બદ વોહ
 લગેં કરને આપ અપની અપની મદદ વોહ
 કરો કંદ્ર ઉવકી હુનર જિનમેં પાઓ(૧૪૭)તરકકી કી ઓર ઉનકો રગબત દિલાઓ
 દિલ ઓર હેસલે ઉનકે મિલકત બદાઓ—સુત^{૨૧} ઇસ ખંડરધર^{૨૨}કે એસે બનાઓ

૧ સામાન ૨ માંગા હુવા ૩ ખાનાપીના ૪ પુંજ ૫ ફસફકે સખબસે હો
 ૬ તાલીમ છોડ દેને સે ૭ ખુદા કરે ૮ સુખકા રસ્તા ૯ તુકસાન ૧૦ યાદી; લીરટ
 ૧૧ ફેજ અફસર ૧૨ તપાસ ૧૩ વાકેફ; હોશયાર ૧૪ પક્કા સીપાહી ૧૫ તલવાર
 ૧૬ નકારા; ડંકા ૧૭ નિશાન. ૧૮ સુધારા ૧૯ થમ ૨૦ પડેહુવે મકાન યાને
 ઇસલામ કે

કોઈ કામકી જિનસે ખિંદમત બન આયે
બિઠાયેં ઉનહેં સરપે આને પરામે

કરોગે અગર એસે શોગોં કી ઇજ્જત (૧૪૮) તો પાઓગે અપનેમેં તુમ એક જમાઅત
બઢાઓગી જો કામ કી શાનો શવકત—ધરાનોમેં ફેરાઓગી ખેરો બરકત

મદદ જિસ કંદર તુમ સે વોહ આબ લેખી

ખવજુ^૧ તુમ કો કત ઉસકા દેહ—ચંદર દેગી

તરકકી કે યુનાં કે અપમાબ કયા થે (૧૪૯) હુતર પર જહાં પીરો—બરના^૩ ફિદા થે
તમદદુન કે મેઝાં મેં જોરઆજમા થે—વતન કી મદદમત મેં ચકસર ફના થે

મકાસિંદ૪ બડે ઓર ધરાદે થે આલી

નથા ઇસસે છોટા બડા કોઈ ખાલી

સખખ કુછ ન થા ઇસકા જુજ કદાની (૧૫૦) કે હોતે થે જો ઇદમોહિકમત કે બાની
તરકકી મેં કરતે થે જો જાં-ફિશાની, ૫—કવાત ઉતકા મિત્તીથી વાં જાવેકાની^૬

વતન જીતે જી ઉનપે કુરબાં થા સારા

પસ અબ મર્ગ^૭ પુજતે થે વોહ આશકારા^૮

ઇસી ગુરને થા જોશ સખ કો દિલાયા (૧૫૧) કે થા એક જજરેને રતયા થે પાયા
ઇસી શોકને થા દિલોં કો બઢાયા—ઇસીને થા યુનાં કો યુનાં બનાયા

ઇસ ઉમીદ પર કોશિશેં થીં થે સારી

કે હો કામ કે દિલમેં અજમત^{૧૦} હમારી

જિનહેં મુદક મેં અપની રખની હો વકઅત^{૧૧} (૧૫૨) જિનહેં સલતનત કી
હો મતલુબ^{૧૨} કુરબત

જિનહેં થામની હો ધરાનેકી મજ્જત—જિનહેં દીનકી હો ન મનજૂર જિલલત

જિનહેં નરસો અવલાદ હો અપની પ્યારી

ઉનહેં ફર્જ હય કામકી ગમગુસારી

૧ બદલા ૨ દસગુણા. ૩ ખુદા ઓર જવાન ૪ ગરજ; ઈરાદે ૫ બહોત
મહેનત ૬ હમેશાકી ૭ બાદ મરને કે ૮ જાકેર=યુનાન મેં કોઈ બડે ઈદમ વાલા
મરજતા ઉસકો લોક દેવતા સમજકર પૂજતે ૯ ખેટ; ટાપુ. ૧૦ બડાઈ ૧૧ આબર
૧૨ નજદીકી હાસલ કરના હો

બહોત દિલ હયેં નર્મ ધન દિનો હોતોજતો (૧૫૩) કે હાલત પે હયેં કામકી ઉમરે આતે
તનજીવણ રપે હયેં ઉસકે આંસુ બહાતે—નહીં આપ કુછ કરકે લેકિન દિખાતે

ખબરની હય દિલ ઉનકે જલતે હયેં કિસ પર

વોહ હયેં આપહી હાય મલતે હયેં નિસ પર

રખસં કી જાગીરદાર કી દોલત (૧૫૪) ફકીરૂં કી દાનશ વરૂં કી ફજલત^૫
ખુજગોં કી ઓર વાએજોં કી નસીહત—અદીબોં કી ઓર શાએરોં કી ફસાહત

જએ^૭ તબ કુછ આંખુમેં એહલે વતન કી

જો કામ આયે એહબૂદમેં અંજુમન^૬ કી

જમાઅતકી ઇજાજતમેં હય સમકી ઇજાજત (૧૫૫) જમાઅતકી જિલ્લતમેં હય
સમકી જિલ્લત

રહી હય ન હરગિજ રહેગી સલામત—ન શખ્સી^{૧૦} ખુજર્ગી ન શખ્સી હુકમત
વોહી શાખ ફુલેગી યાં ઓર ફલેગી
હરી હોગી જઈ ઇસ ગુલિસ્તાંમેં નિસકી

જખીરા^{૧૧} હય જખ ચીંવટા^{૧૨} કોઇ પાતા (૧૫૬) તો ભાગા જમાઅતમેં હય
અપની આતા

ઉનહેં સાથ લે લેકે હય યાંસે જતા—ફતૂહ^{૧૩} અપની એક એકકો હય દિખાતા
સદા ઉનકે હયેં ઇસ તરહ કામ ચલતે
કમાઇ સે એકએકકી લાખું હયેં પલતે

જખ એક ચીંવટા નિસમેં દાનિશ ન હિકમત (૧૫૭) બનીનોઆ^{૧૪} કી અપને
બરલાયે હાજત

મઝશત^{૧૫} સે એક એકકો બખ્શે ફરાગત^{૧૬}—કરે ઉનપે વકૂ^{૧૭} અપની સારી
ગનીમત^{૧૮}

૧ જોશમેં ૨ પડતી. ૩ ઈલમવાલે ૪ અક્કલવાલે ૫ ઈલમ ૬ નસીહત કરનેવાલે
૭ જમે ૮ બેહતરી ૯ મતલબ ઈસલામ. ૧૦ એક શખસકી અગર સારી કામ
મેં એક ઈલમવાલા યા દોલત વાલા હૂવા તો કયા ૧૧ ઢેર ૧૨ મકોડા; કીડી. ૧૩
મહેનત કે બદલે સે જ્યાદા હો ૧૪ અપની જાતવાલે ૧૫ ખાનાપીના ૧૬ સુખ;
બેરીકરી ૧૭ હે દેના ૧૮ લુટકા માલ.

ઉપરકે બંદકા ખુલાસા—જખ એક છોટાસા કીડા અપની જમાઅત કા
બલા કર સકે ઓર આદમી ન કર સકે બડા અફસોસ સુસલમાનુંકી બલાઈમેં
દોલતમંદ દોલત કો ઈલમવાલે ઈલમકો કામમેં લાયે તો બહોત જલ્દ બલા હોગા.

તો ધસિસે જિયાદા હય બેધજતી કયા
 કે હો આદમીકા ન પાસ આદમી કા
 મજૂમ હય કે જો નો અ^૧ હો સખસે બરતર (૧૫૮) ગિને આપકો જો કે આલમકા સરબર
 ફરીસ્તોં સે જો સમઝે અપનેકો બદકર-ખુદાકા બને જો કે ફુનયા મેં મજૂહર^૨
 નહો મરદુમી કા નિશાં ઉસમેં ધતના
 મુસલ્લમ^૩ હય મિટી કે કીડાં મેં જિતના
 ખલાહી બહકકે રસૂલે તહામી^૪ (૧૫૯) હર એક ફરેં ધનસાં કા થા જોકે હામી
 જિસે ફરો નજદીક થે સખ ગિરામી^૫—બરાબર થે મકકીઓ જંગીઓ શામી
 શરીરોંકો સાથ અપને જિસને નખાહા
 ખુરોં કા હમેશા ભલા જિસને ચાહા
 ઉફલ ઉસકા ઓર ઉસકી ધતરત^૭કા ચા રખ (૧૬૦) પકડ જલ્દ હાથ ઉસકી
 ઉમ્મત કા ચા રખ
 એક અમ્મ ઉસપે બેજ અપની રેહમતકા ચારખ-ગુબાર^૮ ઉસસે જો ધોચે જિલ્લતકા ચારખ
 કે મિલ્લત^૯કો હય નંગ^{૧૦} હસ્તી^{૧૧}સે ઉસકી
 હુવા પસ્ત ધસલામ પસ્તી સે ઉસકી
 ઉનહેં કલકી ફિક આજ કરની સિખા દે (૧૬૧) જરા ઉનકી આંખૂંસે પરદા ઉઠાદે
 કર્મીગાહે^{૧૨} આજો દોરાં દિખાદે,—જો હોના હય કલ આજ ઉનકો સુઝાદે
 છતેં પાટલે^{૧૩} તાકે બારાં^{૧૪}સે પેહલે
 સકીના^{૧૫} બના રખખેં ફૂંકાં સે પેહલે
 બચા ઉનકો ઉસ તંગનાયે^{૧૬} બક્ષાસે (૧૬૨) કે રસ્તાહો ગુમ રહરવે^{૧૭} રહનુમાસે^{૧૮}
 ન ઉમ્મીદે ચારી^{૧૯}હો ચાર આશનાસે—ન ચક્ષમે એઆનન^{૨૦}હો દસ્તો^{૨૧}અસા^{૨૨}સે
 ચપોરાસ^{૨૩} છાઇ હુઇ જુલમતે^{૨૪} હોં
 દિલોં મેં ઉમીદોં કી જા હસરતે^{૨૫} હોં

૧ જલત=આદમી ૨ જિસસે ખુદાકી ખુદાઈ જાહેર હો ૩ માની હુઈ ૪
 જિસ જગા અખ મદીના શેહર હય ઉસકા અસલ નામ તહામા હય=રસૂલ મદીને
 કે ચાને મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.) ૫ પચારે ૬ હુઝ્ઝે ૭ આલ; અવલાદ ૮ ધુલ ૯
 કોમ, દીન ૧૦ શરમ ૧૧ હોના ૧૨ છુપને કી જગા=જમાને કી બાજી કી છુપને કી
 જગા દિખા દેના ચાને જમાને કે માફક બના દેના. ૧૩ છતપર ચૂના ઘટ ડાલકર
 મજબુત કરના ૧૪ બરસાત ૧૫ હોડી ૧૬ ગલી, કુચા ૧૭-૧૮ જાનેવાલા ઓર
 રસ્તા બતાનેવાલા ૧૯ ફાયદેમંદ ૨૦ મદદ ૨૧ હાથ ૨૨ લાઠી; લકડી ૨૩ ડાખી
 સીધી બાજુ ૨૪ અઘેરી ૨૫ અફસોસ.

ખિસમિલ્લાહિર રહેમાનિર રહીમ.

❀ મુનાબત. ❀

- અયે ખાસએ ખાસાને રસુલ^૧ વકતે દુઆ હય
ઉમ્મતપે તેરી આકે અજબ વકત^૨ પડા હય ૧
- જો દીન બડી શાન^૩સે નિકલા થા વતન^૪સે
પરદેસ^૫મેં વોહ આજ ગરીબુલગુરબા^૬ હય ૨
- જિસ દીન કે મદજી^૭ થે કબી સીકરો^૮ કિસરા^૯
ખુદ આજ વોહ મેહમાન સરાએ^{૧૦} ફુકરા^{૧૧} હય ૩
- વોહ દીન હુધ બજમે-જહાં^{૧૨} જિસસે ચરાગાં^{૧૩}
અબ ઉસ્કી મજલિસ^{૧૪} મેં ન બતી ન દીયા હય. ૪
- જો દીનકે થા ચિરક^{૧૫} સે આલમકા નીગેહબાં
અબ ઉસ્કા નીગેહબાન અગર હય તો ખુદા હય. ૫
- જો તફરકે^{૧૬} અકવામ^{૧૭}કે આયાથા મિલાને
ઉસ દીનમેં ખુદ તફરકા અબ આકે પડા હય ૬
- જિસ દીનને થે ગેરે^{૧૮}કે દિલ આકે મિલાયે
ઉસ દીનમેં ખુદ બાઇસે અબ બાઇ જુદા હય ૭
- જો દીન કે હમદદે^{૧૯} બનીતોએ બશ્ચર^{૨૦} થા
અબ જગોજહલ^{૨૧} ચાર તરફ ઉસ્મેં બપા હય^{૨૨} ૮
- જિસ દીનકા થા ફકર^{૨૩}બી અકસીર^{૨૪}ગનાર^{૨૫}બી
ઉસ દીન મેં અબ ફકર હય બાકી ન ગના હય ૯
- જો દીનકે ગોદ^{૨૬}મેં પલાથા હુકમા કી
વોહ ઉરઝએ^{૨૭} તેજે^{૨૮} જોહલા^{૨૯}ઓ સુફહાર^{૩૦}હય. ૧૦

૧ હમારે નબી સાહેબ. ૨ ખરાબ વકત. ૩ દખલખેસે. ૪ અરબસ્તાનસે.
૫ હિંદુસ્તાન. ૬ બહોત ગરીબ. ૭ દાવતકીહુઈ. ૮ ઈસાઈ બાદશાહુકા લકબ.
૯ ઈરાન કે બાદશાહુકા લકબ. ૧૦ મુસાફરખાને. ૧૧ ફકીરલોક. ૧૨ 'યુરોપ'સે મુરાદહય. ૧૩ હકશનાસ, રોશનરાય. ૧૪ 'એસીયા' સેમુરાદહય. ૧૫ ખુદાએલાશરીફ કે સાથ કીસીકો સસીક કરના ઓર યે ફકર હય. ૧૬ ફરકા, ટોલી. ૧૭ જુદી જુદી કોમેં. ૧૮ જિનસે કુછ તઅલ્લુક નહીંથાએસે ૧૯ લાગની રખનેવાલા. ૨૦ આદમી. ૨૧ લરાઇ કથરે. ૨૨ ઉઠાહય. ૨૩ ફકીરી, ગરીબી. ૨૪ કીમીયા. ૨૫ અમીરી, દોલતમદી. ૨૬ નીશાન. ૨૭ તલ્લવાર. ૨૮ બહલ. ૨૯ નીચ.

- જિસ દીનકી હુન્નત^૧સે સખ અધ્યાન^૨ ચે મગલૂખ^૩
અખ મોઅતરજી^૪ ઉસ દીનપે હર હરગદરા^૫ હય ૧૧
- હય દીન તેરા અખબી વહી ચશ્મએસાફી^૬
દીદારમેં પર આખૂ હય બાકી ન સફા^૭ હય ૧૨
- યાં રાગ હય દિન રાત તો વાં રંગ અબોરોજ.
ચેહ મેહ ફિલે અયઆ^૮હય વોહ બજમે^{૧૦}શુરફા^{૧૧}હય ૧૩
- છોટ્ટમેં અત્તાઅત^{૧૨}હય ન શકત^{૧૩}હય બડોમેં
ખાઈ મેં મહબ્બત હય ન યાઈ મેં વફા હય. ૧૪
- દોલત હય ન ધબ્બત ન ફૂલત^{૧૪}ન હુનર હય
એક દીન હય બાકી સો વોહ બે-બરગો-નવા^{૧૫}હય. ૧૫
- હય દીનકી દોલત સે બહા^{૧૬}ધલ્મ સે રોનક.
બે દોલતો ધલ્મ ધસમેં ન રોનક. ન બહા હય ૧૬
- શાહ^{૧૭} હય અગર દીન તો ધલ્મ ધરકા હય જેવર
જેવર હય અગર ધલ્મ તો માલ ઉરકી બિલા^{૧૮}હય ૧૭
- જસ કામમેં ઓર દીન મેં હો ધલ્મ ન દોલત
ઉસ કામકી ઓર દીન કી પાની પે બિના^{૧૯}હય ૧૮
- ગો કામમેં તેરી નહીં અખ કામ બડામ
પર નામ તેરી કામકા યાં અખબી બડા હય ૧૯
- ડર હય કહીં ચેહ નામ બી મિટ જાય ન આખિર
મુદતસે ઉસે દોરજમાર^{૨૦} મેટર^{૨૧} રહા હય ૨૦
- જિસ કસર^{૨૨} કા થા સર બદલક શુબદે ધકબાલ^{૨૩}
અદબાર^{૨૪}કી અખ ગૂંજ રહી ઉસમેં સફાર^{૨૫} હય ૨૧

૧ દલીલ. ૨ મજહબોં. ૩ આજીઝ. ૪ એતરાઝ કરને વાલે. ૫ બેહુદા બોલને (બકને) વાલે. ૬ સફાઈકા ચશ્મા. ૭ પાની, મગર ચહાં મુરાદ 'તેજી' સેહય. ૮ પાકીઝગી, સફાઈ. ૯ અમીર લોક. ૧૦ સલા, મજલીસ. ૧૧ ખુર્જી લોક. ૧૨ વાબેદારી. ૧૩ મહેરબાની. ૧૪ બડાઈ, ખુર્જી. ૧૫ હેરાન, લાચાર. ૧૬ કીમત. ૧૭ માશુક. ૧૮ ચમક. ૧૯ પાયા મજબુત નહીં હય. ૨૦ જમાને કા ફિરના. ૨૧ મીઠા. ૨૨ મહેલ. ૨૩ દોલત. ૨૪ બદ નસીબી. ૨૫ આવાજ.

- બેડા^૧થા ન જો બાદે મુખાલિફરસે ખખરદાર
જો ચલતી હય અખ ચલતી ખિલાફ ઉરકે હવા હય ૨૨
- વોહ રોશનીએ બામો-દરે^૩ કિશવરે^૪ ઇસલામ
યાદ આજ તલક જિસ્કી જમાનેકો ખ્યા^૫ હય ૨૩
- રોશન નઝર આતા નહીં વાં કોઇ ચરાગ આજ
ખુઝનેકો હય અખ ગર કોઇ ખુઝનેસે બચા હય ૨૪
- અંશરતકદે^૬ આબાદયે જિસ કોમકે હરસૂ
ઉસ કોમકા એક એક ઘર અખ ખજમે અજાહુ હય ૨૫
- ચાગિશ^૭યે લલકારતે જિન રહ-ગુજર^૮ મેં
દિન રાત ખુલદં ઉનમેં ફકીર^૯ સદા હય ૨૬
- વોહ કોમ કે આફક મેં જો સર બફલક થી
વોહ યાદમેં અસત્તાફ^{૧૦}કે અખ રખકફા^{૧૧} હય ૨૭
- જો કોમકે માલિક થી ઉલૂમ ઓર હિકમકી
અખ ઇદમકા વાં નામ ન હિકમત કા પતા હય ૨૮
- ખોજ^{૧૨} ઉન્કે કમાલાત કા લગતા હય અખ ઇતના
ગુમ દસ્ત^{૧૩}મેં એક કાફલા બે તખલો^{૧૪}દરા^{૧૫} હય ૨૯
- ખિમડી હય કુછ એસી કે બનાયે નહીં બનતી
હય ઇસસે યેહ જાહેર કે યહી હુકમે ખુદા હય ૩૦
- થી આસ^{૧૬}તો થા ખોફ બી હમરાહ રિન્ન^{૧૭} કે
અખ ખોફ હય મુદતસે દીલૂમેં ન રિન્ન હય ૩૧
- જો કુછ હયેં વોહ સખ અપનેહી હાથુકે હયેં કરતૂત
શિકવાહ^{૧૮} હય જમાનેકા ન કિસમતકા ગિલા^{૧૯} હય ૩૨

૧ ટોલા. ૨ તુકાન. ૩ મેડી ઓર ઘર. ૪ મુલ્ક. ૫ ઉમ્મલો. ૬ એશ યા ખુશદીલી કરનેકી જગા. ૭ સોગ, માતમ. ૮ નકીબ લસ્કર ઓર કાફલેકે. ૯ રાસ્તે. ૧૦ ખુઝર્ગ, અગલે વક્તકે લોક. ૧૧ ખુદમેં દમ નહીં ઇસલીયે પીછલે (અગલે વક્ત કે) લોકોંકી ખુઝર્ગી દેખ રહે હયેં. ૧૨ પતા, નીશાન. ૧૩ બચાખાન. ૧૪ ટોલ, નકારા. ૧૫ ઘંટ. ૧૬ ઉંમીદ. ૧૭ ઉંમીદ. ૧૮ ગીલા, શીકાયત. ૧૯ શીકાયત.

દેખે હયેં ચે દિન અપની હી ગફલતકી બદોલત
 સચ હય કે બુરે કામકા અંજામ બુરા હય ૩૩
 કી જેબે^૧ બદન સખને હય પોશાક કતાંરકી
 ઓર બરફમેં ડૂબી હુમ કિશવરજીકી હવા ૩૪
 દરકાર હય યાં માઅરુકે^૨ મેં જોશનો^૩ ખુદતાન^૪
 ઓર દોશ^૫ પે યારકે વહી કોહના^૬ રીઘા^૭ હય ૩૫
 દરયાએ પુર આશુબ^{૧૦} હય એક રાહમેં હામલ^{૧૧}
 ઓર બેઠકે શુડનાવ^{૧૨} પે યાં કસદે શિના^{૧૩} હય ૩૬
 મિલતી નહીં એક બંદબી પાનીકી જહાં મુદત
 વાં કાફલા સખ ધરસે તિહી-દસ્ત^{૧૪} ચલા હય ૩૭
 યાં નીકલે હયેં સોદેકા દરમ લેકે પુરાને
 ઓર સિકકા રવાં શહેરમેં મુદતસે નયા હય ૩૮
 ફરયાદ હય અય કિશતીયે ઉમ્મતકે નિગેહબાં
 બેઠા ચે તખાહીકે કરીબ આન લગા હય ૩૯
 અય ચશ્મયે રહમત “બે અખી અંતા વ ઉમ્મી”^{૧૫}
 ફુનયાપે તેરા હુતફ. સદા આમ^{૧૬} રહા હય ૪૦
 જિસ કેામને ધર ઓર વતન તુઝસે છુડાયા
 જબ તુને કીયા નેક સલુક ઉનસે કીયા હય ૪૧
 સંદમા દુરે દંદાંકો તેરે જિનસે કે પોંહયા
 કી ઉન્કે લીયે તુને બલાઈકી દુઆ હય ૪૨
 કી તુને ખતા અફવ^{૧૭} હય ઉન કીનાકશુંકી
 ખાનેમેં જિન્હુને કે તુજે જેહર દીયા હય ૪૩

૧ ઝેબાયશ. ૨ એક કીસમકા કપડા બહોત ખારીક. ૩ મુલક. ૪ મેદાનેજાંઝ
 ૫-૬ બખતર. ૭ ખલા. ૮ પુરાને. ૯ ચાદર. ૧૦ તુફાની. ૧૧ રોકને વાલા.
 ૧૨ કાગજકી નાવ. ૧૩ તેરના. ૧૪ ખાલી હાય. ૧૫ ‘તું’ તેરે બાપકે જેસા
 ઉમ્મી. ઉમ્મી ઉસ રાખસ કો કહેતે હયેં જો લીખા પડા નહો, મગશયે
 લકચ હય હજરત મહંમદ (સ.) કા ઇસતીયે કે આપને કીસીસે તાલીમ નહીં
 પાઈ તાકે ફજલત ઉસ્તાદકી આપપર સાબીત હો. ૧૬ ફેલા હુવા, મશહુર.
 ૧૭ ખતાબ માફ કરહેના.

સો ખાર તેરા દેખકે અર્ધવ ઓર તરહૃમ^૧
 હર બાગી ઓ સરકશકા સર આખરેકા કુકા હય ૪૪
 જો બે અદબી કરતે થે અશઆરમેં તેરી
 મનકૂલર ઉન્હીસે તેરી ફિર મદહો^૩ સના^૪ હય ૪૫
 બરતાવ તેરે જખકે થે અઆદા^૫સે હયેં અપને
 અઆદા સે ગુલામુંકા કુછ ઉમીદ સવા હય ૪૬
 કર હક^૬સે દુઆ ઉમ્મતે મરહૂમ^૭કે લકમેં
 ખતરોલમેં બહોત નિસકા જહાજ આકે ધિરા હય ૪૭
 ઉમ્મતમેં તેરે નેક બી હયેં બદ બી હયેં લેકિન
 દિલવાદાહ તેરા એકસે એક ઉનમેં સવા હય ૪૮
 હર ચપકલશે^{૧૦} દેહેરે^{૧૧}મુખાલિફમેં તેરા નામ
 હથિયાર જવાનુંકા હય પીરુંકા અસા^{૧૨} હય ૪૯
 જો ખાક^{૧૩} તેરે દરપે હય જાગપસે^{૧૪} ઉડતી
 વોહ ખાક હમારે લીથે દારૂએ શિક્કા હય ૫૦
 જો શહેર હુવા તેરી વિલાદત^{૧૫} સે મુશરરફ^{૧૬}
 અખતક વહી કિબલા તેરી ઉમ્મતકા રહા હય ૫૧
 નિસ મુલકને પાઘ તેરી હિજરતસે સઆદત^{૧૭}
 કઆબેસે કશિશ^{૧૮} ઉસ્કી હરએક દિલમેં સવા હય ૫૨
 કલ દેખયે પેશ આયે ગુલામુંકા તેરે કયા
 અબ તક તો તેરે નામપે એક એક ફિદા હય ૫૩
 હમ નેક હયેં યા બદ હયેં ફિર આખિર હયેં તુમારે
 નિસખત બહોત અચ્છી હય અગર હાલ ખુરા હય ૫૪

૧ તરસખાના. ૨ ખ્યાન કીયા ગયા. ૩-૪ તારીફ. ૫ ફુશ્મન. ૬ ખુદા.
 ૭ રહેમતકી હુદ ૮ વાસ્તે. ૯ ડરવાલી જગા. ૧૦ મુસીબત; તલવારકી લડાઈ.
 ૧૧ ફુનયામી. ૧૨ લાકી. ૧૩ મદ્દી; રાખ. ૧૪ આફ. ૧૫ પેદાઈશ. ૧૬ ખુજર્ગી
 દીયા ગયા. ૧૭ નેક બખ્ત હોના. ૧૮ ખેંચના.

મર બદ હયેં તો હ.ક. અપના હય કુછ તુઝપે જિંબાદા
અખખાર^૧મેં 'અત્તા'લે હોલી^૨ હમને સુના હય ૫૫

તદખીર^૩ સંબલનેકી હમારે નહીં કોઇ
હાં એક દુઆ તેરી કે મકબૂલે^૪ ખુદા હય ૫૬

ખુદ જહાંપકે તાલિખ હયેં ન ઇજ્જતકે હયેં ખાહાં
પર ફિકર તેરે દીનકી ઇજ્જતકી સદા હય ૫૭

ગર દીનકો જોખોં નહીં જિંદગતસે હમારી
ઉમ્મત તેરી હર હાલમેં રાજી બરખા હય ૫૮

ઇજ્જતકી બહોત દેખતીં દુનયામેં બહારેં
અખ દેખલેં ચે બી કે જો જિંદગતમેં મગ્ન હય ૫૯

હાં હોલીએ ગુસ્તાખ ન બદ, હદદે અદબસે
ખાતુસે ટપકતા તેરી અખ સાફ ગિલા હય ૬૦

હય ચે બી ખખર તુઝકો કે હય કોન મુખાતબ^૬
યાં જીખિશે^૭ લખ^૮ ખારિજ અજ આહંગે ખત્તા હય. ૬૧

૧ હદીસ. ૨ 'મેં' બદલારકે લીચે હું. ૩ ઇઝાન. ૪ ખુદા કબુલ કરે એસી
૫. રતખા. ૬ નિસકે સાથ ખાત કી નય વોહ. સામને વાલા. ૭ હિલના ૮ હોઠ.

૧ મુસલમાનુંકી ખરાબ હાલત. ...	૧
૨ નસીહત પર અમલ ન કરના. ...	૨
૩ મફલત કરના. ...	૩
૪ અરબકી કુદરતી હાલત. ...	૪
૫ અરબકા દીન. ...	૫
૬ અરબ કે ચાલ ચલન. ...	૬
૭ મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.) કા પેદા હોના. ...	૭
૮ પેગમબર સાહેબકા કમ મુદતમેં જહોત કુછ સુધાર દેના. ...	૮
૯ પેગમબર સાહેબ કી વફાતકે બાદ સહાબા કા જમાના. ...	૧૬
૧૦ જબ સખ ફુતયામં અંધેરા થા મુસલમાનુંકે ઉજલા કીયા. ...	૧૮
૧૧ મુસલમાનુંકા ઇસ્મ. ...	૨૪
૧૨ મુસલમાનુંકી પડતી. ...	૩૦
૧૩ અમીર કે મુસાહેબ-અમીરકા હાલ. ...	૪૦
૧૪ પીરગઢે. ...	૪૬
૧૫ મોલવી સાહેબકા હાલ. ...	૪૭
૧૬ હઠ ધર્મી. ...	૫૦
૧૭ મુસલમાનુંકે ચાલ ચલન. ...	૫૫
૧૮ જૂની તાલીમકો અચ્છા સમજના. ...	૫૮
૧૯ તિબ (વૈદક) -શાએર (કવિ). ...	૬૧
૨૦ શદીફ લોકોકી ઓલાદ. ...	૬૩
૨૧ તાલીમ પાયે હુયે મુસલમાન. ...	૬૬
૨૨ અકલ-ઇસ્મ-દોલત. ...	૬૭
૨૩ અમનકા જમાના. ...	૬૮
૨૪ મુસલમાનુંકો કોશીશ કરની ચાહીયે. ...	૬૯
૨૫ ઉમીદસે બડે બડે કામ હોતે હયે. ...	૭૧
૨૬ મુસલમાનુંકી હાલત દુસ્ત હો સકે એસી હય. ...	૭૪
૨૭ અબ મુસલમાન સમજને લગે હયે. ...	૭૫
૨૮ મહેનતસે શાયદા હય. ...	૮૧
૨૯ સુસ્ત લોક. ...	૮૨
૩૦ મહેનતી લોગ. ...	૮૬
૩૧ મુસલમાનુંકા મહેનત કરની ચાહીએ. ...	૮૨
૩૨ યુરોપ કે ઇસ્મો હુનર. ...	૮૪
૩૩ મુસલમાનુંકે પહેલે ઇસ્મકી કેસી કદરથી ...	૮૬
૩૪ હિંમતસે કામ લેના ચાહીએ. અપની જાત પર બરોસા રખના. ...	૮૮
૩૫ હાલત દુસ્ત કરને વાલા ફકત ઇસ્મહય ...	૮૮
૩૬ ઇસ્મ કે સખતસે યુરોપ ઓર અમેરીકા કે સખ મોહતાજ હયે. ...	૧૦૧
૩૭ મુનાજાત. ...	૧૦૬

